

EON

Revistă academică trimestrială editată de
Eon – Asociație pentru Promovarea Culturii, Artei, Educației și Cercetării Științifice
Partener: Editura Agnos din Sibiu

VOL. 6, NR. 2 / 2025

ISSN 2734 - 8296
(Print)

ISSN-L 2734 – 8296

ISSN 2734 - 830X
(Online)

Revista *Eon* este indexată în bazele internaționale de date DOAJ, ERIHPLUS, CEEOL, EBSCO, INDEX COPERNICUS și altele.

ADRESA REDACȚIEI

Aleea Frații Buzești, nr. 12, sc. B. ap. M2, loc. Sibiu,
jud. Sibiu, România

Tehnoredactor și responsabil website:
Gabriel Hasmațuchi

Coperta:
Petru Adrian Danciu

<https://www.revista-eon.eu>
E-mail : revista.eon2020@gmail.com

DIRECTOR DE ONOARE:

Romeo PETRAȘCIUC, Editura Agnos din Sibiu

REDACTOR-ȘEF:

Gabriel HASMAȚUCHI, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu (România)

COEDITORI:

Alexandra BALM DUMITRESCU,
New Zealand Society of Authors (Noua Zeelandă)
Anca-Elena DAVID, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu (România)
Costin-Răzvan ENACHE, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu (România)
Adriana MARTINS, Universidade Catolica Portuguesa (Portugal)
Jarmila MILDORF, Paderborn University (Germany)
Raluca SOARE, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu (România)

EDITORI:

Anabella-Maria BEJU, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu (România)
Aniela-Ioana CORLĂTEANU, Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” din Sibiu (România)
Maria-Otilia OPREA, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu
Maria SINACI, Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad (România)
Emilia URSACHI, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia (România)

COLEGIUL ȘTIINȚIFIC:

Mihaela ALBU, Uniunea Scriitorilor din România
Adrian ALUI GHEORGHE, Uniunea Scriitorilor din România
Dan ANGHELESCU, Uniunea Scriitorilor din România
Lia Alexandra BALTADOR, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, România
Ioan BIRIȘ, Universitatea de Vest din Timișoara
Kathrin BOUVOT, University of Vienna, Austria
Diana CÂMPAN, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia (România)
Viorel CERNICA, Universitatea din București (România)
Marius CUCU, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava (România)
Theodor DAMIAN, Metropolitan College of New York (SUA)
Liliana DANCIU, Centrul de Cercetare a Imaginarului "Speculum", Universitatea "1 Decembrie 1918" Alba Iulia (Romania)

Dragoș DRAGOMAN, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu (România)

Virgil DRĂGHICI, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj (România)

Daniela DUNCA, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca (România)

Petru DUNCA, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca (România)

Ion DUR, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca (România)

Florea IONCIOAIA, Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași (România)

Andrei ILENI, Uniunea Scriitorilor din România
Viorella MANOLACHE, Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu” al Academiei Române, București

Antonia MATEI, Universitatea București (România)

Ovidiu MATIU, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu (România)

Marius-Iuliu MORARIU (Ieromonah Maxim),
Universitatea Pontificală „Angelicum” (Italia)

Delia MUNTEAN, Centrul Universitar Nord din Baia Mare - Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca (România)

Ionel NARIȚA, Universitatea de Vest din Timișoara (România)

Constantin NECULA, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu (România)

Marian NENCESCU, Institutul de Filosofie „C. Rădulescu-Motru” - Academia Română

Amalia PAVELESCU, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

Ovidiu PECICAN, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (România)

Bogdan POPOVENIUC, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava

Rodrigo Inácio Ribeiro SÁ MENEZES,
PhD, Cercetător independent, Brazilia

Constantin SCHIFIRNEȚ, Școala Națională de Studii Politice și Administrative din București

Gianluigi SEGALERBA, aka - Arbeitskreis Kulturanalyse Universität Wien (Austria)

Marco SONZOGNI, Victoria University of Wellington, Noua Zeelandă

Delia SUIOGAN, Centrul Universitar Nord din Baia Mare - Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca (România)

Lucian-Vasile SZABO, Universitatea de Vest din Timișoara (România)

Alina ȚENESCU, Universitatea din Craiova (România)
Ioan Radu VĂCĂRESCU, Uniunea Scriitorilor din România

Teodor VIDAM, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca (România)

Cuprins / Table of Contents

Luiza-Maria FILIMON , The Migration Crisis, the Irregular Migrant and the Global Governance Response. Interrogating the Identity Formation Process in Programmatic Documents	116
Nicolae DRĂGUȘIN , Who is a Citizen Among Citizens? Public Debates and Draft Laws on the Revision of Romanian Citizenship (1936-1937)	129
Volkan Davut MENGI , Transforming Visual Data into Art: Evaluating AI's Capacity to Replicate Artistic Styles	150
Dragoș DRAGOMAN , Bhagavad-Gītā, calea spre eliberare	170
Alexandru LAZĂR , The Fire of Love and the Salvation of All: Syriac Visions of Eternal Hope	179
Cristian PAȘCALĂU , Cunoaștere, semn și obiect la Sf. Augustin	188
Adrian BADEA , Femeile-trubadur sau poetele medievale uitate	197
Anca-Elena DAVID , Viziunea ortografică a cărturarului Timotei Cipariu reflectată în presa vremii din Transilvania (1840-1872)	204
Lucian-Vasile SZABO , Înțelegerea conceptului de informație în comunicare	212
Maria LAZĂR , Arhitectura rurală din zona etnografică a Târnavelor. Studiu de caz: satul Bălcaciu/Bulkesch/Bolkács – între tradiție și modernitate	220
Fatima ABDERRAHMANE & Khadidja BENCHAHDA , The Interest of Algerian Scholars in the Art of Letter Writing: A Statistical and Analytical Study	230
Nadjet HOCINE , The Traditional Phonetic Term in Light of Modern Phonetic Studies: Between Recall and Omission	252
Leila BOUCHEBCEB , Competency-Based Teaching in French as a Foreign Language Classrooms. A Case Study in Algerian Third-Year Secondary Education	263
Vasile-Cătălin BOBB , Cum m-am împăcat cu Seneca sau despre dinamica continuă a luării în stăpânire. Recenzie de carte	276
Mihai POSADA , Publicistica eminesciană reinterpretată de Ion Dur. Recenzie de carte	281
Darius-Aurelian DRAGOMIR-COZMA , Flavia Kaba y Fernando Cid Lucas. <i>Trampolín. Manual para aprender español a través de su literatura</i> . Tirana: EDFA, 2024, 263 p. Recenzie de carte	285

© Revista *Eon*, doar pentru prezentul volum
© Autorul/Autorii/Author/s

Autorul / Autorii își asumă răspunderea privind originalitatea lucrării publicate, iar responsabilitatea pentru opiniile exprimate îi / le revine integral.

Author(s) is/are exclusively responsible for the originality of the published articles. The views and opinions expressed by author(s) in the articles published in this journal are their sole responsibility.

The Migration Crisis, the Irregular Migrant and the Global Governance Response. Interrogating the Identity Formation Process in Programmatic Documents

ARTICLE HISTORY:

Received: 15.04.2025

Revised: 25.05.2025

Accepted: 28.06.2025

Available online: 09.07.2025

<https://doi.org/10.56177/eon.6.2.2025.art.1>

Luiza-Maria FILIMON

*Faculty of History and Political Science,
"Ovidius" University of Constanta*

luiza.filimon@365.univ-ovidius.ro

 <https://orcid.org/0000-0002-7916-0562>

ABSTRACT: The migration crisis has become a chronic phenomenon, testing the institutional limits of the migration governance framework at the international and regional level. As the crisis became more and more embedded in certain hotspots (the Mediterranean region, the US-Mexico border), the places of migration – in their various capacities as sending, transit, destination, return places – are transformed into ideational laboratories of struggles over identity and belonging, awakening dormant illiberal reflexes that, in turn, led to the development of a framework of separation between the Self and the Other. On the ground, walls are the physical manifestation of this animus and, as a result, an entire “ecosystem” of border fortifications emerged as a vallum-sphere began to haunt the polities. The present article analyses how international actors have developed instruments in response to the migration crisis and how these governance frameworks contribute to processes of identity formation. Using policy document analysis, the research examines the global governance regimes on migration, reviewing the positions of the International Organization for Migration and of the United Nations High Commissioner for Refugees. In identifying the instruments developed to manage the migration crisis under these governance settings, the article seeks to explain how they contribute to the construction of the irregular migrant identity in all their polyvalent complexity.

KEYWORDS: global governance; governance of migration; migration crisis; irregular migration; identity construction.

TITLU: „Criza migrației, emigranțul aflat în situație neregulamentară și răspunsul guvernării globale. Analiza procesului de formare a identității în documentele programatice”

REZUMAT: Criza migrației a devenit un fenomen cronic, testând limitele instituționale ale cadrului de guvernare a migrației la nivel internațional și regional. Pe măsură ce criza s-a statornicit în varii zone de pe glob (regiunea mediteraneeană, granița dintre SUA și Mexic), aceste locuri ale migrației – puncte de origine, tranzit, destinație și întoarcere – se transformă în laboratoare ideatice ale luptelor pentru identitate și apartenență, trezind reflexe iliberale latente care, la rândul lor, conduc la dezvoltarea unui cadru de separare între Sine și Celălalt. În plan material, zidurile sunt manifestarea fizică a acestei animozități, iar pe măsură ce spectrul zidurilor a început să bântuie politicul, un întreg „ecosistem” de fortificații fizice și tehnologice a acaparat frontierele. Prezentul articol analizează modul în care actorii internaționali au dezvoltat instrumente ca răspuns la criza migrației și modul în care aceste cadre de guvernare contribuie la procesele de formare a identității. Folosind analiza documentelor de politici, cercetarea examinează regimurile de guvernare globală privind migrația, analizând pozițiile Organizației Internaționale pentru Migrație și ale Înalțului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați. Identificând instrumentele dezvoltate pentru gestionarea crizei migrației în aceste contexte de guvernare, articolul își propune să explice modul în care acestea contribuie la construirea identității complexe a migrantului aflat în situație neregulamentară.

CUVINTE-CHEIE: guvernare globală; guvernarea migrației; criza migrației; migrație neregulamentară; construcția identității.

INTRODUCTION

The migration crisis may have abated in the Mediterranean region after the first half of the 2010s and, in particular, after the heights recorded in the Summer of 2015 (Spindler 2015), but it did not end, persisting ever since at a low intensity. For this region, the crisis has, arguably, acquired a permanent status in light of the patterns emerging over the better part of a decade (International Centre for Migration Policy Development 2024) and in this context, the European Union (EU), its Member States (MSs) and the states in the near and afar neighborhood continued to struggle, redoubling their efforts to mitigate the effects of the crisis. Still, the human toll increases year after year, with migrants disappearing and dying en route to their destination as shown by the International Organization for Migration (IOM) as part of its Missing Migrants Project.

Given the evolving migration trends and the deterioration of the security across multiple regions, it is critical to have an understanding of the current governance frameworks on migration developed by global organizations, both from a supranational and intergovernmental perspective. In this sense, the present article develops a framework to trace how the phenomenon of migration, and of irregular migration, specifically, has been addressed by a swathe of global actors. Using policy document analysis, the research establishes an institutional baseline at the UN level, with a focus on the International Organization for Migration (IOM) and the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR).

A secondary research direction focuses on the role these institutional actors play in the construction and maintenance of the irregular migrant identity given that they are the principal actor in the migration crisis. By developing this framework, the research intends to establish how the migrant identity, and specifically, that of the irregular migrant is formed and reformed, defined and codified in the current institutional frameworks on migration and what this spells for the management of the crisis as it continues to unfold at the regional and global levels for the foreseeable future.

LITERATURE REVIEW

The governance of migration has been the object of numerous studies and transdisciplinary approaches, revealing the complexity of this issue in relation to the impact it has on the subjects involved (Ferris and Donato 2019), highlighting the political, economic, security, environmental and human rights implications (Carmel et al. 2021; Thalheimer and Webersik 2020; Cholewinski and Taran 2009) or showcasing the possibilities and limits of the existent governance frameworks (Castles and Van Hear 2011; Lavenex and Piper 2019). Meghan Benton, Natalia Banulescu-Bogdan, and Kate Hooper argue that current governance frameworks are broken due to policy hindrances ranging from poor coordination between policymakers at different governance levels, unequal socio-economic impact and costs, policy deficiencies related to short electoral cycles, and media cycles accentuating migration biases (Benton et al. 2025, 4-6).

In the context of the migration crisis, the focus has been on managing the phenomenon of irregular migration, which the IOM defines as “movement of persons that takes place outside the laws, regulations, or international agreements governing the entry into or exit from the State of origin, transit or destination” (IOM n.d.). The lines codifying the irregular migrant have become more and more blurred given that the regular – irregular nexus is fluid and dependent on a push out / push back grid of conditions that vary over time and space depending on state interests (Denisson 2022; Castles et al. 2012). This leads to a situation where one’s status will be recognized, denied, or withdrawn depending on the policymakers’ approach to this issue (Spencer and Triandafyllidou 2020; Könönen 2020). Anna Triandafyllidou argues that “irregular migration should be understood as a structural feature of post-industrial societies and global inequality dynamics”, where “irregularity is neither an “end-state”, nor an “on–off” condition” (Triandafyllidou 2023, 14).

Due to its scale and given the varied types of vectors driving irregular migration, there has been an institutional scramble to regulate it as recorded by the literature (Ambrosini and Hajer 2023; Sahin-Mencutek et al. 2022; Triandafyllidou and Bartolini 2020). Two aspects – to a degree, interdependent and mutually reinforcing – stand out in relation to the current trends shaping the governance of irregular migration and these are: the quest for politicization and the drive towards criminalization (Rosina 2022; McNevin 2011). Franck Düvell articulates this dynamic as follows: “only once states issued legislations that declared unwanted immigration illegal and punishable, and introduced technologies, administrations and enforcement procedures to support this legislation, that previously regular migration finally became irregular” (Düvell 2011, 276). In the years since the publication of Düvell’s article, irregular migration has become the main driver of the migration emergency with actors across the political spectrum from Europe, the United States or Australia, wielding the issue as a cudgel to garner electoral support while migrant lives become targets under a securitization architecture that states have designed in order to push them back to their places of origin or, in lack of an alternative, to third party states (Abbondanza 2025; Güler 2025; Zarhoule 2025; Carvalho 2014; Givens 2012). According to Stefania Panebianco, more than irregular migration, the irregularization process is a driver of insecurity since “border regulations are inadequate to face mobility trends and render violations of border regulations almost necessary”, while the aftermath of such crossings leaves the status of these migrants in a regulatory limbo (Panebianco 2022, 11).

Linked to the impact of the unfolding migration dynamics, studies focus on the problematic of the regions involved in the migration crises (Menjívar et al. 2019), relative to their status as sending, transit, or destination locations. In the European case, those relevant concern Southern Europe, the Mediterranean region, the Balkan crossings, North Africa and Southwest Asia (Genovese 2024; Squire 2022; Amenta, Di Betta and Ferrara 2021; Župarić-Ilić and Valenta 2019; Panebianco 2019; Morris and Qureshi 2022; Tsourapas 2021; Marfleet and Hanieh 2014). For the EU, as a space defined by the liberty of circulation of its members, Julien Jeandesboz and Polly Pallister-Wilkins point to the crisis framework that dominates the policy of migration from the beginning of the political union in the early ‘90s (Jeandesboz and Pallister-Wilkins 2014, 115-16). This is significant because it subjects the EU territory to an emergency state that requires, in equal measures, exceptional measures and “discrete bureaucratic routines”, reinstating, otherwise removed barriers, in relation to third parties (Jeandesboz and Pallister-Wilkins 2014, 116).

Finally, a last aspect to discuss concerns the criticism levelled at the state of the current migration frameworks (Vigneswaran and de León 2024, Desmond 2020, Rother 2013), with emphasis being put on the idea that time and time again, national sovereignty trumps international regulations. Alan Desmond’s observation that “There is abundant evidence of states’ reluctance to co-operate on international migration while being explicitly bound by human rights obligations” reflects this state of affairs (Desmond 2023, 318). Eugenio Cusumano and Marianne Riddervold argue that “the EU has failed through in its migration governance”, noting that “facing situations framed as crises, decision-makers are especially likely to copy previous solutions, even if those solutions are not suitable or appropriate for the new problems at hand” (Cusumano and Riddervold 2023, 3038).

In light of these aspects underlined by the literature, we can identify, examine and evaluate the key elements of the available migration frameworks and apply them in the context of irregular migration.

RESEARCH FRAMEWORK

In the field of migration studies, a qualitative methodological toolkit has been emerging that includes techniques ranging from interviews, focus groups, participant observation to discourse analysis and digital research frameworks (Allen and Vargas-Silva, eds. 2024,

Zapata-Barrero and Yalaz, eds. 2018). On the application of discourse analysis in migration studies, Teun van Dijk defines the migration discourse as being “about migration or its many aspects but also be a constituent part of migration as a phenomenon, as would be the stories of migrants, as well as parliamentary discourse preparing immigration policies” (van Dijk 2018, 230). Discourse, in this case, is both language and socio-political interaction given that it brings together different types of actors (individuals, groups, states, intergovernmental and non-governmental organizations) interacting within political and policy frameworks (van Dijk 2018, 230).

Along this line, we can argue that documents are also socially constructed conduits of meaning, reflective of a collective dynamic whose significance lies in the context and with the actors that produce them. Document analysis represents another method that allows the researcher to examine and interpret legal frameworks tracing patterns between documents and identifying themes for the purpose of explaining and understanding current institutional developments, aiding one to advance and develop better policy recommendations (Kutsyuruba 2023). In their assessment of the World Health Organization guidelines, Melissa Taylor et al. employed document analysis that they characterized as “a qualitative method [...], which aims to synthesise and appraise textual data to elicit meaning, gain understanding and develop empirical knowledge” (Taylor et al. 2024, 2).

Neela Hassan describes institutional documents in terms of “records that enable us to understand the particularities, effectiveness, and impact of institutional procedures” (Hassan 2025, 74) whose purpose is regulated by the various categories of actors identified, and, in turn, regulates the groups falling under their scope. In this context, critical approaches to document analysis that underline the positions of oppressed and discriminated groups (Sankofa 2023) should also be considered when assessing or developing policy frameworks that concern migration issues.

For the purpose of this analysis, a research framework derived from policy document analysis was developed to provide a multi-level assessment of the current global and regional governance regimes on migration. We selected and reviewed programmatic documents intended to shape policy responses at intergovernmental and regional level: IOM's Migration Governance Framework and the UNHCR's endorsed Global Compact on Refugees. Subsidiary considerations on identity formation are also addressed given that these instruments are designed to shape public policy at lower levels of decision-making.

Policy document analysis was used as a method of research because it enables us to deconstruct the policy documents and determine a set of vectors that influence the nature and direction of the policy outlines reviewed. In this sense, we borrow and adapt from Carol Cardno's seminal text on policy document analysis and use a methodological scheme containing five directions of inquiry: a) document production (“Why was the document produced?”); b) document authorship (“Who wrote the document and what is their position?”); c) policy context (“What is the purpose of the policy?”); d) policy content / text (“What are the key elements of the policy?”); and e) policy consequences (“What is the intended overall impact of the policy?”) (Cardno 2018, 630). In regards to the text of a document enacting a policy, Cardno explains that “is the substance of analysis and contains “information about policy construction, interpretation and implementation issues” (Cardno 2018, 629).

GLOBAL GOVERNANCE FRAMEWORKS ON MIGRATION

The IOM's Migration Governance Framework

The IOM's Migration Governance Framework (MiGOF) was advanced in April 2015 and endorsed in Council resolution C/106/RES/1310 in November 2015. It sought to codify the Sustainable Development Goal (SDG) indicator 10.7.2 focusing on the “Number of countries with migration policies to facilitate orderly, safe, regular and responsible migration and mobility of people”, by providing a set of guidelines consisting of 22 points covering eight topics: a) the impetus for creating a Migration Governance Framework; b) states required to

adhere to international standards and to fulfil migrants' rights in pursuit of a good migration governance ; c) states formulating migration and related policy using evidence and whole-of-government approaches; d) states advised to not govern migration in isolation as the phenomenon requires strong partnerships; e) states' migration and related policy needing to advance the socioeconomic well-being of migrants and society; f) good migration governance requiring states to address effectively the mobility dimensions of crises; g) states ensuring that migration takes place in a safe, orderly and dignified manner; and lastly, h) the IOM's input on the application of the Migration Governance Framework (IOM, 2015).

The MiGOF was characterized as being "a coherent, comprehensive and balanced vision for migration", with the document stipulating that it did "not create new standards or norms", citing existing international regulations as legal basis for the application of the MiGOF (IOM 2015, 1). In this sense, the document included an annex stipulating the legal basis for the migration framework.

The purpose of the MiGOF was to promote a well-managed migration based on a set of fundamental principles and key objectives described as "coherent, comprehensive and balanced". The three principles outlined affirmed that states should: "(i) adhere to international standards and fulfils migrants' rights; (ii) formulate policy using evidence and a "whole-of-government" approach; (iii) engage with partners to address migration and related issues" (IOM 2015, 2). In order for migration to be "humane and orderly and benefit migrants and society", states should pursue a set of objectives: "(i) advance the socioeconomic well-being of migrants and society; (ii) effectively address the mobility dimensions of crises; (iii) ensure that migration takes place in a safe, orderly and dignified manner" (IOM 2015, 2). The annex further broke down the principles and objectives into key themes that states should operationalize and institutionalize in the implementation of the MiGOF.

Given that the scope of the MiGOF reflects a comprehensive approach to migration, for the purpose of the present analysis, we will highlight those aspects that states try to eschew in practice: "enact policies and programmes that bring no harm and alleviate migrant vulnerabilities"; "decriminalize irregular migrants"; "reflect in policies migration trends and links with climate change, crises and demographic"; "ensure that non-national residents can have the same access as nationals to health care, social services, education and housing"; "facilitate access to safety and protection for displaced populations, and accept refugees and asylum-seekers, including through resettlement and other forms of humanitarian admission"; "register displaced persons and ensure they can access services" (IOM 2015, Annex 2-5). The MiGOF emphasizes the need for states to establish environments that promote stability by adopting socioeconomic policies centered on the well-being of both the migrants and society, acknowledging that migration is inevitable, that "even if the drivers of forced migration were eliminated, individuals would still choose to move" (IOM 2015, 4).

On the issue of irregular migration, the MiGOF underlines that "there are tens of millions of migrants or displaced people who are vulnerable due to personal characteristics, circumstances or legal status" (IOM 2015, 2-3). Consequently, a state should "provide assistance and protection" in accordance with international norms and should not criminalize the irregular migrants or the persons "subject to forced labor, trafficked or smuggled" (IOM 2015, 2-3). At the same time, states should be able "to detect irregular migration and [...] prohibit illegal cross-border activity" (IOM 2015, 6) which, arguably, places the irregular migrant in a codified limbo where their status is concerned since states will primarily prioritize their national interest and, in subsidiary, address broader humanitarian concerns. The illiberal drive to single out migrants for the various issues faced by contemporary societies has become the policy *de jour* in multiple states across Europe or in the United States (Filimon 2025, Filimon 2016, Filimon 2020).

While the IOM as an institution has traditionally prioritized states in the development of policies on migration, the MiGOF seeks to overcome this tendency, as reflected in the preoccupation, recurrent throughout the document, for vulnerable categories. Younes Ahouga notes that the focus awarded to irregular or forced migrants based on a cooperative

framework, overseen by the IOM ought to create conditions for states to implement good migration policies, instead of politicizing migration (Ahouga 2023, 38). Additionally, the MiGOF, inadvertently, proposes a desecuritization alternative for the management of migration, that supports a whole-of-government approach to mobilize the entire bureaucratic apparatus of the states acting in coordination with their counterparts, instead of strictly prioritizing a negative sum national security response to deal with migration.

The obstacle that emerges in practice, as Ahouga observes, lies with the sovereign quality of the states and their apprehension surrounding any real or perceived limitation placed on their sovereignty (Ahouga 2023, 40-41). This, in turn, created institutional incentives to mollify the states, as seen, for example, during negotiations, when the text of the resolution drafted was altered, “changing the expression ‘international migration law’ to ‘principles of international law which are related to migration’” (Ahouga 2023, 41). In doing so, the MiGOF was prevented from establishing “an international migration regime being adequately implemented with power over states’ interactions” (Ahouga 2023, 41), being limited, at best, to an advisory framework, with added oversight.

However flawed, the MiGOF represents a tool that the IOM can point towards, when the issue of good practices arises, acknowledging the importance of safeguarding the rights of all migrants, especially those most vulnerable and liable to be materially and institutionally pushed back from the countries pursuing individual policy responses to the migration crisis.

The United Nations High Commissioner for Refugees and the Global Compact on Refugees

The Global Compact on Refugees represents an international agreement under the tutelage of the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) that was adopted by the General Assembly in the resolution A/RES/73/151 on December 17, 2018. Where the MiGOF is an ideational outline, the Global Compact represents in the words of the High Commissioner, a “comprehensive refugee response framework”, developed in accordance with the principles of humanity and international solidarity and by pursuing the operationalization of “the principles of burden- and responsibility-sharing” (United Nations 2018, 5). The Global Compact outlines four objectives – “(i) ease pressures on host countries; (ii) enhance refugee self-reliance; (iii) expand access to third country solutions; and (iv) support conditions in countries of origin for return in safety and dignity”. These objectives are described as *interlinked* and *interdependent* since in order to be achieved they depend on multiple conditions being met: “the mobilization of political will, a broadened base of support, and arrangements that facilitate more equitable, sustained and predictable contributions among States and other relevant stakeholders” (United Nations 2018, 4).

Though there is a vast body of international treaties that recognize and protect the rights of refugees and asylum seekers, in the context of the migration crisis, these norms are being eroded by state actors due to the fact that the makeup of the migration movements is mixed. As defined by the UNHCR, mixed migration “refers to flows of people travelling together, generally in an irregular manner, over the same routes and using the same means of transport, but for different reasons” (UNHCR, n.d.). The refugees, the asylum-seekers, the stateless people and others who fall under the UNHCR mandate are negatively impacted by policies designed to combat irregular migration. It should be noted that the UNHCR states that human rights should be respected in their totality, including “the rights of all persons on the move, regardless of their legal status” (UNHCR, n.d.). For the present analysis, individuals falling under the UNHCR umbrella are included in our analysis since national regulatory trends can purposefully blur or outright disregard the rights of these individuals, on account of them participating in irregular migration.

The Global Compact reflects the complex dynamic of contemporary migration and the need for a regulatory framework that upholds human rights and fights against discrimination, abuse, and exploitation. To mitigate the condition leading to involuntary migration, the Global Compact also advocates for support measures that the international community should adopt

in order to stabilize the socio-economic and humanitarian conditions in the countries of origin. For this purpose, the Global Compact encompasses a comprehensive refugee response framework (CRRS) and develops a programme of action (PoA).

The Programme of action (PoA) refers to the presence of “large refugee situations” stemming from diverse conditions leading to forced displacement (United Nations 2018, 6). The PoA also addresses the existence of heterogeneous population movements where refugees are mixed with other individuals seeking to migrate. As with the MiGOF, the PoA invokes the need for partnerships and good practice exchanges between UNHCH and IOM, as well as between the members of the international community at large. Measures to combat abuses that refugees are exposed to in transit or host communities are paramount, with an emphasis on ending “trafficking in persons, sexual exploitation and abuse” (United Nations 2018, 6).

The PoA is structured around two parts: *Arrangements for burden- and responsibility-sharing* and *Areas in need of support*. The former is designed around a multi-level approach, comprising a global component reflected in the Global Refugee Forum; and a national, supra- and sub-national dimension consisting of national arrangement and regional approaches, backed by a support platform. Lastly, emphasis is put on key tools for effecting burden- and responsibility sharing. These key tools involve funding and effective / efficient use of resources, ranging from humanitarian assistance, development cooperation or maximizing private sector contributions. In the last instance, the private sector could be included as a critical stakeholder that could pursue “opportunities for private sector investment, infrastructure strengthening and job creation in contexts where the business climate is enabling” (United Nations 2018, 13).

Aside from funding, the PoA also identifies the need for a multi-stakeholder and partnership approach. While recognizing that states are the main participants in this process, the PoA emphasizes the need for UNHCR to have “a supportive and catalytic role”, that would enable it to act “in close coordination with national institutions” (United Nations 2018, 14). At the individual level, refugees and host communities need to be pro-actively involved in the management of this process, and have the opportunity to assist in the formulation of inclusive responses. Such involvement could alleviate the risks of abuse that the host system and subjected individuals might be exposed to, with mechanisms put in place to detect fraud and corruption. To ensure that the PoA is operational and structurally sound, a swath of actors would take an active role, beginning with the entire UN system, humanitarian and civil society organizations, local authorities, networks of cities and municipalities, parliaments, faith-based actors, academic networks of refugees, etc. (United Nations 2018, 13-16).

The second part of the PoA is dedicated to *Areas in need of support* and contains in-depth provisions about reception and admission of refugees from early warning instruments to identifying international protection needs. It also provides a detailed framework for the specific needs of the communities involved, covering multiple areas critical to the socio-economic development of the individuals (education, health, livelihood, etc.). A third and final section is focused on the provision of solutions, divided in five categories: 1) support for countries of origins and voluntary repatriation; 2) resettlement; 3) complementary pathways for admission to third countries; 4) local integration; and 5) local solutions (United Nations 2018, 33-40).

On the need to implement durable solutions, the PoA proposes that “everyone has the right to leave any country, including his or her own, and to return to his or her country; [...] which should occur in a safe, dignified and humane manner” (United Nations 2018, 48). Volker Türk argues that the Global Compact on Refugees was established as a response to the crisis dynamic that the migration phenomenon phased into over the last two decades and in light of the snowballing factors that enabled it – conflict, poor governance, environmental degradation, etc. (Türk 2018, 575). In the early days of its adoption, the Global Compact provided a roadmap for a better and safer approach to the refugee issue, constituting “a more predictable response” to the contemporary crisis situations (Türk 2018, 580). For Türk, the framework

outlined in the Global Compact represented “the best that can be achieved in a document that aims to articulate, in effect, commitments for everyone, but which is at the same time voluntary and legally non-binding” (Türk 2018, 580).

In contrast, Emily E. Arnold-Fernández argues that the Global Compact has de facto substituted the Refugee Convention which is problematic because as we have seen in our outline of the document, the emphasis is put on the consolidation of the rights of states, otherwise affording rather general provisions for refugees' rights and interests (Arnold-Fernández 2023, 1). While touting the rights of refugees, the document addresses the positions of states – especially European countries – that had been impacted by the spikes in the migration crisis from the Summer of 2015 when a large number of people arrived at their borders. Arnold-Fernández explains that “European governments were interested in stemming the arrival of refugees, for a variety of reasons ranging from the challenges of integrating foreigners seeking residence in significant numbers to the possibility of one or more factions gaining political power by fanning flames of xenophobia” (Arnold-Fernández 2023, 2).

The limitations of the Global Compact are therefore glaring since they highlight the irreconcilable tension between the immovable object of state sovereignty and the unstoppable drive for survival of displaced persons. If the goal of such documents is to provide pathways to limit (irregular) migrants from coming to places such as the EU by mitigating the push out factors driving migration, then the results leave something to be desired. Case in point, after the peak of the migration crisis in 2014-2015, only in one year (2020) the figures for arrivals dropped slightly below 100.000 (99.907) and that was mainly due to pandemic-related travel restrictions. Notably, an aspect remained constant and was represented by the numbers of people who had died or were presumed dead and missing in their attempt to reach the European shores. According to the data provided by the IOM, there have been over 30.000 fatalities in the last decade and the recorded numbers for this category have never dropped below 2 000 in any of the years from the period surveyed (2014-2024) (Missing Migrants Project n.d.).

ON IDENTITY – FORMATION PROCESSES AND THE EXCEPTIONALIZATION OF THE IRREGULAR MIGRANT

In a timely titled article – “Adrift: How the World Lost Its Way” – Dragoş Dragoman notes that the Western world is not immune to authoritarian reflexes that thrive on tools of “surveillance and control, censorship and repression” (Dragoman 2023, 318-20). Directed at asymmetric actors, and we can include here irregular migrants as well, these tools collapse complex experiences into binary frameworks that have little use for the welfare of citizens and non-citizens alike. The threat of political radicals from within and of religious radicals from outside further enables the policymakers to pursue courses of action that end up inadvertently strengthening both groups. In the midst of all this, the migrant is a soft target that can be molded into various anti-civilizational specters, their dehumanization passing quasi-unnoticed.

In the post-Cold War era, the war on terror has been the vehicle that has maintained and reinforced illiberal reflexes with very little to show in terms of strategic outcomes. Moreover, where unsavory state actors underwent regime changes, asymmetric actors tended to move in, thriving in the security vacuums and reinforcing once again the need to fight against terror, lest it visits our shores as has happened in the recent past. And thus, the cycle begins anew destined to grind what remains of the liberal polities into exceptionalist hubris.

The migration crisis has been the unintended if inevitable result of these post-Cold War endeavors seeking to pacify known and unknown, conventional and unconventional adversaries, with the (neo)colonial fiefs of yesteryear being the most impacted. Action begets reaction and reaction begets counteraction and so the crisis of displacement triggers renewed authoritarian reflexes rooted in the division between the Self and Other.

The West with its socio-economic policies centered on cohesion, security and development, along with the safety nets provided by the remaining handful of welfare states represents in the eyes of many – be they citizens or not – a safe haven, a second chance, a land of opportunity. In this regard, the former EU High Representative Josep Borrell was not wrong to call Europe, a *garden* (Liboreiro 2022), but the garden cannot flourish at the expense of those clamoring to enter its premise and building walls will not prevent its moral shriveling. When applied to policy-making, the binary framework “garden – jungle” can be articulated in terms of “Self – Other” with migration acting as the connective tissue between the two dimensions.

CONCLUSION

The global governance frameworks analyzed stand in contrast with the politicization of migration and their non-binding character – while part and parcel of the international community’s *modus operandi* – opens them to arbitrary interpretations, leaving the subjects they purport to safeguard, vulnerable to erratic developments in the domestic sphere of the state and to the volatile convulsions of a failing international order.

The migration crisis is a crisis of irregular migrants overlooked even by the available international regulatory instruments. The legal loopholes coupled with the non-binding character of these global governance arrangements, allow state actors to adopt policies designed to deter these individuals from reaching the developed heartlands. Surveillance, repression, and physical violence are employed in the effort to put a stop to the migration flows, while failure to comply with international obligations through inaction has become another instrument of violence employed in this effort to deter arrivals, as the drowned specters at the bottom of the Mediterranean can attest.

In a world where state hierarchies are being challenged by competing crises, sovereignty represents a political practice that imposes order over the antinomies plaguing the modern state, separating the Self from Other, claiming to be the holder of identity at the expense of difference, militating for unity when faced with diversity. The migration crisis exposes these tensions given how arbitrary states can be in their decision-making process, which is then reproduced institutionally, in multi-level international enterprises. On the short and medium term, contemporary developments in the migration phenomenon cannot be divorced from the chronic deterioration of the global security environment over the last two decades and, on the long term, the permanentization of the climate crisis makes the migration crisis another *fait accompli*. Ludvig Beckman argues that migrants should enjoy a democratic status even if their irregular status contravenes the norms of the state, noting that the state denies the migrant access to democratic inclusion when it imposes “restrictive border policies” (Beckman 2013, 48). Arguably, their personhood ceases to exist altogether, undermining their universal rights on account of being an Other and, as such, outside accepted identitarian boundaries. In the process, this illiberal drive and its accompanying stochastic application, jeopardizes the entire foundation of the liberal polity that used to abhor vulgar nationalisms, in favor of universal aspirations.

References:

- Abbondanza, Gabriele. 2025. *The Foreign Policy of Irregular Migration Governance: State Security and Migrants’ Insecurity in Italy and Australia*. Routledge.
- Ahouga, Younes. 2023. “Managing migration by encompassing the role of the state: the IOM and the Migration Governance Framework.” In *Research Handbook on the Institutions of Global Migration Governance*, edited by Antoine Pécoud and Hélène Thiollet. Edward Elgar Publishing.
- Allen, William L., and Carlos Vargas-Silva, editors. 2024. *Handbook of Research Methods in Migration. Second Edition*. Edward Elgar Publishing.
- Ambrosini, Maurizio, and Minke H.J. Hajer. 2023. *Irregular Migration. IMISCOE Short Reader*. Springer.

- Amenta, Carlo, Paolo Di Betta, and Calogero Ferrara. 2021. "The migrant crisis in the Mediterranean Sea: Empirical evidence on policy interventions." *Socio-Economic Planning Sciences* 78: 1-13. <https://doi.org/10.1016/j.seps.2021.101038>.
- Arnold-Fernández, Emily E. 2023. "The Global Compact on Refugees: inadequate substitute or useful complement?" *Frontiers in Human Dynamics* 5: 1-11. <https://doi.org/10.3389/fhumd.2023.1238186>.
- Beckman, Ludvig. 2013. "Irregular migration and democracy: the case for inclusion." *Citizenship Studies* 17 (1): 48-60. <https://doi.org/10.1080/13621025.2012.669964>.
- Benton, Meghan, Natalia Banulescu-Bogdan, and Kate Hooper. 2025. "Migration Governance in Unsettled Times. How Policymakers Can Plan for Population Change." *Migration Policy Institute*. https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/mpi-tcm_migration-gov-pop-change-2025_final.pdf.
- Cardno, Carol. 2018. "Policy Document Analysis: A Practical Educational Leadership Tool and a Qualitative Research Method." *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 24 (4): 623-40. <https://doi.org/10.14527/kuey.2018.016>.
- Carmel, Emma, Katharina Lenner, and Regine Paul, editors. 2021. *Handbook on the Governance and Politics of Migration*. Edward Elgar Publishing.
- Carvalho, João. 2014. *Impact of Extreme Right Parties on Immigration Policy: Comparing Britain, France and Italy*. Routledge.
- Castles, Stephen, Magdalena Arias Cubas, Chulhyo Kim, and Derya Ozkul. 2012. "Irregular Migration: Causes, Patterns, and Strategies." In *Global Perspectives on Migration and Development. GFMD Puerto Vallarta and Beyond*, edited by Irena Omelaniuk. Springer.
- Castles, Stephen, and Nicholas Van Hear. 2011. "Root Causes." In *Global Migration Governance*, edited by Alexander Betts. Oxford University Press.
- Cholewinski, Ryszard, and Patrick Taran. 2009. "Migration, Governance and Human Rights: Contemporary Dilemmas in the Era of Globalization." *Refugee Survey Quarterly* 28 (4): 1-33. <https://doi.org/10.1093/rsq/hdq019>.
- Cusumano, Eugenio, and Marianne Riddervold. 2023. "Failing through: European migration governance across the central Mediterranean." *Journal of Ethnic and Migration Studies* 49 (12): 3024-42. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2023.2193713>.
- Dennison, James. 2022. "Re-thinking the drivers of regular and irregular migration: evidence from the MENA region." *Comparative Migration Studies* 10 (1): 1-28. <https://doi.org/10.1186/s40878-022-00296-y>.
- Desmond, Alan. 2023. "From migration crisis to migrants' rights crisis: The centrality of sovereignty in the EU approach to the protection of migrants' rights." *Leiden Journal of International Law* 36 (2): 313-34. <https://doi.org/10.1017/S0922156522000759>.
- Desmond, Alan. 2020. "A new dawn for the human rights of international migrants? Protection of migrants' rights in light of the UN's SDGs and Global Compact for Migration." *International Journal of Law in Context* 16 (3): 222-38. <https://doi.org/10.1017/S1744552320000282>.
- Dijk, Teun A. van. 2018. "Discourse and Migration." In *Qualitative Research in European Migration Studies*, edited by Ricard Zapata-Barrero and Evren Yalaz. Springer Open.
- Dragoman, Dragoș. 2023. „Despre naufragiul civilizațiilor.” *EON* 4 (2): 318-27.
- Düvell, Franck. 2011. "Paths into Irregularity: The Legal and Political Construction of Irregular Migration." *European Journal of Migration and Law* 13 (3): 275-95. <https://doi.org/10.1163/157181611X587856>.
- European Commission. 2017. "The EU and the refugee crisis." <https://data.europa.eu/doi/10.2775/330525>.
- Filimon, Luiza-Maria. 2025. "The Poster Child for the Radical Right Ascent: Rassemblement National and the 2024 European Elections." *Revista de Științe Politice. Revue des Sciences Politiques* (86): 132-44.

- Filimon, Luiza-Maria. 2020. "Nordic Dog Whistles. Analyzing the Discriminatory Discourses in the Parlance of the Scandinavian Radical Right Parties." *The Romanian Journal for Baltic and Nordic Studies* 12 (1): 7-40.
- Filimon, Luiza-Maria. 2016. "From the Dog Whistle to the Dog Scream: The Republican Party's (Ab)use of Discriminatory Speech in Electoral Campaigns and Party Politics." *The Romanian Journal of Society and Politics* 11 (2): 25-48.
- Ferris, Elizabeth G., and Katharine M. Donato. 2020. *Refugees, Migration and Global Governance. Negotiating the Global Compacts*. Routledge.
- Genovese, Federica. 2024. "The politics of sea migrants in Southern Europe: Public attitudes and policy implications." *Mediterranean Politics*, 1-11. <https://doi.org/10.1080/13629395.2024.2314421>.
- Givens, Terri E. 2012. "Effects of Migration: Political Parties." In *The Oxford Handbook of the Politics of International Migration*, edited by Marc R. Rosenblum and Daniel J. Tichenor. Oxford University Press.
- Güler, Kamber. 2025. "Construction of Fear of the Other as an Electoral Strategy in European Politics: The Case of France and Sweden." *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, online first May. <https://doi.org/10.1080/15562948.2025.2500076>.
- Hassan, Neela. 2025. "A half-open door: A case study of Canada's special immigration programs for Afghan Nationals." In *Migration, Capitalism and Media*, edited by Kazım Tolga Gürel and Nalan Ova. Vernon Press.
- International Centre for Migration Policy Development. 2024. "ICMPD Migration Outlook Mediterranean 2024." https://www.icmpd.org/file/download/60922/file/ICMPD_Mediterranean_Migration%2520Outlook%25202024.pdf/.
- IOM. 2015. "Migration Governance Framework." S/16/9, April 29. <https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/2019-01/S-16-9-Migration-Governance-Framework.pdf>.
- IOM. n.d. "Key Migration Terms." <https://www.iom.int/key-migration-terms>.
- Jeandesboz, Julien, and Polly Pallister-Wilkins. 2014. "Crisis, enforcement and control at the EU borders." In *Crisis and Migration. Critical Perspectives*, edited by Anna Lindley. Routledge.
- Könönen, Jukka. 2020. "Legal geographies of irregular migration: An outlook on immigration detention." *Population, Space and Place* 26 (5): 1-11. <https://doi.org/10.1002/psp.2340>.
- Kutsyruba, Benjamin. 2023. "Document Analysis." In *Varieties of Qualitative Research Methods. Selected Contextual Perspectives*, edited by Janet Mola Okoko, Scott Tunison, and Keith D. Walker. Springer.
- Lavenex, Sandra, and Nicola Piper. 2019. "Regional migration governance: perspectives 'from above' and 'from below'." In *The Dynamics of Regional Migration Governance*, edited by Andrew Geddes, Marcia Vera Espinoza, Leila Hadj Abdou, and Leiza Brumat, 15-35. Edward Elgar Publishing.
- Liboreiro, Jorge. 2022. "Josep Borrell apologises for controversial 'garden vs jungle' metaphor but defends speech." *Euronews*, October 19. <https://www.euronews.com/my-europe/2022/10/19/josep-borrell-apologises-for-controversial-garden-vs-jungle-metaphor-but-stands-his-ground>.
- Marfleet, Philip, and Adam Hanieh. 2014. "Migration and 'crisis' in the Middle East and North Africa region." In *Crisis and Migration. Critical Perspectives*, edited by Anna Lindley. Routledge.
- McNevin, Anne. 2011. *Contesting Citizenship: Irregular Migrants and New Frontiers of the Political*. Columbia University Press.
- Menjívar, Cecilia, Marie Ruiz, and Immanuel Ness, editors. 2019. *The Oxford Handbook of Migration Crises*. Oxford University Press.
- Missing Migrants Project. n.d. "Migration within the Mediterranean." <https://missingmigrants.iom.int/region/mediterranean>.

- Morris, Marley, and Amreen Qureshi. 2022. "Understanding the rise in Channel crossings." *Institute for Public Policy Research*. <http://www.ippr.org/publications/understanding-the-rise-in-channel-crossings>.
- Panebianco, Stefania. 2022. "Introduction: Conceptualizing the Mediterranean Global South to Understand Border Crises and Human Mobility Across Borders." In *Border Crises and Human Mobility in the Mediterranean Global South. Challenges to Expanding Borders*, edited by Stefania Panebianco. Palgrave Macmillan.
- Panebianco, Stefania. 2019. "The Mediterranean migration crisis: humanitarian practices and migration governance in Italy." *Contemporary Italian Politics* 11 (4): 386-400. <https://doi.org/10.1080/23248823.2019.1679961>.
- Rosina, Matilde. 2022. *The Criminalisation of Irregular Migration in Europe. Globalisation, Deterrence, and Vicious Cycles*. Palgrave Macmillan.
- Rother, Stefan. 2013. "Global migration governance without migrants? The nation-state bias in the emerging policies and literature on global migration governance." *Migration Studies* 1 (3): 363-71. <https://doi.org/10.1093/migration/mnt019>.
- Sahin-Mencutek, Zeynep, Soner Barthoma, N. Ela Gökarp-Aras, and Anna Triandafyllidou. 2022. "A crisis mode in migration governance: comparative and analytical insights." *Comparative Migration Studies* 10: 1-19. <https://doi.org/10.1186/s40878-022-00284-2>.
- Sankofa, Nicole. 2023. "Critical method of document analysis." *International Journal of Social Research Methodology* 26 (6): 745-57. <https://doi.org/10.1080/13645579.2022.2113664>.
- Spencer, Sarah, and Anna Triandafyllidou. 2020. "Evolving Conceptual and Policy Challenges." In *Migrants with Irregular Status in Europe: Evolving Conceptual and Policy Challenges*, edited by Sarah Spencer and Anna Triandafyllidou, 207-17. Springer Open.
- Spindler, William. 2015. "2015: The year of Europe's refugee crisis." *UNHCR*, December 8. <https://www.unhcr.org/us/news/stories/2015-year-europes-refugee-crisis>.
- Squire, Vicki. 2022. "Hidden geographies of the 'Mediterranean migration crisis'." *Environment and Planning C: Politics and Space* 40 (5): 1048-63. <https://doi.org/10.1177/23996544209359>.
- Taylor, Melissa, Paul Garner¹, Sandy Oliver, and Nicola Desmond. 2024. "Use of qualitative research in World Health Organisation guidelines: a document analysis." *Health Research Policy and Systems* 22: 1-17. <https://doi.org/10.1186/s12961-024-01120-y>.
- Thalheimer, Lisa, and Christian Webersik. 2020. "Climate Change, Conflict and Migration." In *Environmental Conflicts, Migration and Governance*, edited by Tim Krieger, Diana Panke and Michael Pregernig. Bristol University Press.
- Triandafyllidou, Anna. 2023. "Irregular migration and migration control policies." In *Research Handbook on Irregular Migration*, edited by Ilse van Liempt, Joris Schapendonk, and Amalia Campos-Delgado. Edward Elgar Publishing.
- Triandafyllidou, Anna, and Laura Bartolini. 2020. "Understanding Irregularity." In *Migrants with Irregular Status in Europe: Evolving Conceptual and Policy Challenges*, edited by Sarah Spencer and Anna Triandafyllidou. Springer Open.
- Tsourapas, Gerasimos. 2021. "The perils of refugee rentierism in the post-2011 Middle East." *DOMES – Digest of Middle East Studies* 30 (4): 251-55. <https://doi.org/10.1111/dome.12252>.
- Türk, Volker. 2018. "The Promise and Potential of the Global Compact on Refugees." *International Journal of Refugee Law* 30 (4): 575–83. <https://doi.org/10.1093/ijrl/leey068>.
- United Nations. 2018. *Global Compact on Refugees*. <https://globalcompactrefugees.org/sites/default/files/2019-12/Global%20compact%20on%20refugees%20EN.pdf>.
- UNHCR. n.d. "Asylum and migration." <https://www.unhcr.org/us/what-we-do/protect-human-rights/asylum-and-migration>.

- Vigneswaran, Darshan, and Ernesto de León. 2024. "The inconsistency of immigration policy: the limits of "Top-down" approaches." *Ethnic and Racial Studies* 47 (10): 2060-84. <https://doi.org/10.1080/01419870.2023.2263076>.
- Zapata-Barrero, Ricard, and Evren Yalaz, editors. 2018. *Qualitative Research in European Migration Studies*. Springer Open.
- Zarhoule, Yasmine. 2025. "Migrants at the Gate: Europe Tries to Curb Undocumented Migration." *The Malcolm H. Kerr Carnegie Middle East Center*. https://carnegie-production-assets.s3.amazonaws.com/static/files/Zarhoule_EU.pdf.
- Župarić-Ilić, Drago, and Marco Valenta. 2019. "'Refugee Crisis' in the Southeastern European Countries. The Rise and Fall of the Balkan Corridor." In *The Oxford Handbook of Migration Crises*, edited by Cecilia Menjivar, Marie Ruiz, and Immanuel Ness. Oxford University Press.

BIONOTE:

LUIZA-MARIA FILIMON is Assistant Professor at the Faculty of History and Political Science, "Ovidius" University of Constanta, Romania. She holds a PhD in Political Science from the National University of Political and Administrative Studies, Bucharest, Romania.. Areas of interest: poststructuralism and terrorism readings; discriminatory coded narratives in the contemporary American conservative political discourse; right-wing radicalism and the mainstreaming of the radical right; the migration crisis and governance responses, reborderization, technosolutionism and border security.

Who is a Citizen Among Citizens? Public Debates and Draft Laws on the Revision of Romanian Citizenship (1936-1937)

ARTICLE HISTORY:

Received: 31.03.2025

Revised: 25.06.2025

Accepted: 28.06.2025

Available online: 09.07.2025

<https://doi.org/10.56177/eon.6.2.2025.art.2>

Nicolae DRĂGUȘIN

*Institutul Național pentru Studierea
Holocaustului din România „Elie Wiesel”
Universitatea București*

nicolaedr@yahoo.com

 <https://orcid.org/0009-0002-8505-4894>

ABSTRACT: This paper aims at reconstructing the largely unknown history of the citizenship revision in Romania. Precisely, the paper focuses on the legal initiatives by P. Șeicaru and the Ministry of Justice to regulate through the parliamentary means the revision of citizenship in Romania. The overview of the two draft-laws is made within the context of the discussions in the mainstream press and in the parliamentary debates. Hence, the span of time covered by this in-depth analysis runs between 15 December 1936 and 28 May 1937. This story has a particularly important political significance since it was meant to end up in redefining the boundaries of the sovereign. In this approach, the political participation is conditioned by the ethnical datum and not on the personal will. This contribution is meant to reconstruct the missing part of the history of citizenship revision of Romanian Jews that was accomplished in 1938-1939.

KEYWORDS: citizenship revision, Romania, Jews, inter-war, nationalism, anti-Semitism.

TITLU: „Cine este cetățean printre cetățeni? Dezbateri publice și proiecte de legi privind revizuirea cetățeniei române (1936-1937)”

REZUMAT: Acest studiu își propune să reconstituie istoria, în mare parte necunoscută, a revizuirii cetățeniei în România. Mai exact, lucrarea se concentrează pe inițiativele legislative ale lui P. Șeicaru și ale Ministerului Justiției de a reglementa, prin mijloace parlamentare, revizuirea cetățeniei în România. Prezentarea celor două proiecte de lege este realizată în contextul discuțiilor din presa de largă circulație și din dezbaterile parlamentare. Astfel, perioada acoperită de această analiză aprofundată se întinde între 15 decembrie 1936 și 28 mai 1937. Această poveste are o semnificație politică deosebit de importantă, deoarece urma să ducă la redefinirea granițelor suveranului. În această abordare, participarea politică este condiționată de criteriul etnic și nu de voința personală. Această contribuție își propune să reconstituie partea lipsă a istoriei revizuirii cetățeniei evreilor români, care a fost realizată între 1938-1939.

CUVINTE-CHEIE: revizuirea cetățeniei, România, evrei, perioada interbelică, naționalism, antisemitism.

INTRODUCTION

When talking about the revision of the Romanian citizenship, the first thought goes to the Decree-Law no. 169 of 21 January 1938 issued by the Octavian Goga Government. This is explainable given that it was the first revision of Romanian citizenship. However, the history of the citizenship revision should not be reduced to its application. It is equally important to look at how the idea of citizenship revision was born and what the first attempts at revision were. The history of the review is much broader than it first appears. We can say that it starts

in October 1936 when the revision is first discussed in the public arena and ends exactly three years later when the results of the revision are announced. While it is known that the review ended with the implementation of a decree-law, what is not known is that there were three other initiatives before it. The first one belonged to the Minister of the Interior Dumitru Luca (1882-1940), administratively in the form of a ministerial circular. The second one belonged to the member of Parliament (henceforth: MP) and journalist, Pamfil Șeicaru (1894-1980), in the form of a draft-law. The third belonged to the Ministry of Justice in the form of another draft-law (henceforth: draft). Of these three initiatives, there is only one source¹ to mention Șeicaru's initiative. Nothing has been written about the rest. This paper aims to fill this gap. It will do so by continuing two other studies in which the discursive mechanism by which the revision of Romanian citizenship made its way onto the public agenda between October and December 1936 was analysed² and, respectively, the presentation of the bizarre situation of the circular issued by Minister Luca, which all the newspapers mentioned and commented upon, but which nobody saw³. Thus, this study will analyse the two drafts issued by P. Șeicaru and the Ministry of Justice, respectively, from their submission to the lower chamber of the Parliament (15 December 1936) until the end of any discussion about them (28 May 1937)⁴. The historical study of the citizenship revision cannot be considered complete without a presentation of the decree-law of the Goga Government and, of course, without a comparative analysis of these legislative initiatives in the political context, which will be the subject of future studies.

The study has three main parts. The first part sets out, very briefly, the political context in which the two legal initiatives and the accompanying press debates took place. The second part analyses the draft by P. Șeicaru, and the third part analyses the draft from the Ministry of Justice. In order to achieve these two objectives, the study will use three types of primary sources. First, historical archives: collections of the Legislative Council (henceforth: the Council), the Parliament and the General Directorate of Police. Second, the national right-wing and extreme right-wing press (*Universul*, *Curentul*, respectively *Porunca vremii*) and the Jewish press (*Egalitatea*). Third, the debates of the Assembly of Deputies (henceforth: the Assembly) as recorded in the Official Gazette of Romania (*Monitorul oficial al României*). The methodological premise on which the study is based is that the political meaning of a legal initiative cannot be understood without a combined analysis of the debates in the press and the debates in Parliament. There are numerous reasons for assuming this premise. One of them would be the close link between the parliamentary gallery and the newspaper columns as two essential components of the Romanian public space in the interwar period. It is precisely for this reason that we understand "public debates" to mean comments in the press and discussions in parliament. Space forces us to limit our analysis of the press to newspapers with a wide national circulation, published daily. If the daily edition of *Universul* was about 200,000 copies, *Curentul* had 60,000 copies⁵. We note that the centre-left newspapers *Dimineața* (100,000 copies) and *Adevărul* (50,000) paid no attention to the two bills. The

¹ Carol Iancu, *Evreii din România: 1918-1938. De la emancipare la marginalizare*, trans. Țicu Goldstein (București: Ed. Hasefer, 2000), 251-252.

² Nicolae Drăgușin, "Discursive Strategies in the Central Press about the Revision of Romanian Citizenship (1936-1937)," *Holocaust. Studii și cercetări* XV, no. 1 (2023): 117-167.

³ Nicolae Drăgușin, "Minoritățile, cetățenia română și naționalismul. Studiu de caz: zvonul privind circulara ministrului D. Luca pentru revizuirea naturalizărilor (decembrie 1936)" in Radu Carp (ed.), *Minoritățile naționale. Stadiul cercetării din România și modelul European* (București: Eikon, 2024).

⁴ Some of the findings of the research that began in the spring of 2022 were defended at the European Holocaust Research Infrastructure seminar "Recent Research, Resources, and Holocaust Memory in Romania" (Bucharest, 20-22 February 2024), held by INSHR-EW. I want to thank to Mr. Paul A. Shapiro's valuable insights during the debate that followed my presentation. Earlier drafts of this paper were also read by Cristian Vasile and Radu Carp whom I also thank.

⁵ Ioan Scurtu, *Istoria României în anii 1918-1940* (București: Editura Didactică și Pedagogică, 1996), 18.

exception is the newspaper *Egalitatea*, which we chose for its representativeness, given that it addressed the Jewish communities whose citizens were the main target of the revision. Another reason is the very fact that some MPs were also journalists. The case of P. Șeicaru stands out, who was a deputy on the lists of the National Liberal Party (PNL) and, at the same time, the owner of the newspaper *Curentul* and probably the most important columnist in the press at the time, with daily articles. Unlike the contemporaries who could learn about the political life of the time from newspapers and parliamentary debates, we have access to archives. Thus, we can reconstruct from primary sources an essential aspect in the political construction of the modern Romanian state: the revision of citizenship. Here, as in the previous studies on this topic, an important methodological distinction must be made between the revision of citizenship, which concerns a moment in the past, and the regulation of the granting of citizenship, which concerns a moment in the future. The manner in which the attempt was made to amend the law granting citizenship (1924) is another topic that will not be discussed here.

POLITICAL CONTEXT

The two legal initiatives take place during a liberal political regime. Executive power was shared between King Carol II as head of state and Gheorghe Tătărescu (1886-1957) as head of government. Tătărescu had been at the head of the government since 3 January 1934, but the nominal composition of the government had changed several times during this time. The third and final reshuffle took place on 29 August 1936 when Nicolae Titulescu (1882-1941) was removed as foreign minister. While Titulescu had represented the expression of Romania's alliance with France and Britain, his removal was the first sign to the public opinion that Romania was not insensitive to the rise of Nazi Germany and Fascist Italy. If the first Tătărescu government (5 January - 1 October 1934) had enacted a law for the protection of national labour, the third (29 August 1936-14 November 1937)¹ was to draw up, directly through the Minister of Justice, a draft for the revision of citizenship. It is not by chance that historians will place the Tătărescu government under the sign of the "new state anti-Semitism" which will be continued by Goga Government.² In the legislative body, the executive was supported by a majority of the PNL. This political configuration had resulted from the general elections held on 20 December 1933 for the Assembly and 22 December 1933 for the Senate's universal college. The ruling liberal party had won 300 seats in the Assembly out of a total of 387³. The head of government who enjoyed a Liberal majority in parliament was not the head of the party. Tătărescu represented the "young liberals" faction, while the party had been led since 1934 by Constantin (Dinu) I. C. Brătianu (1866-1950) who represented the "old liberals".

THE OPTIMISM OF THE BEGINNING: ȘEICARU'S DRAFT

On 15 December 1936, the Presidency of the Assembly registered the draft-law for the revision of citizenship in annexed territories, initiated by P. Șeicaru and supported by the signatures of other MPs. On the same day, the Presidency sent addresses to the Ministers of Justice and Interior to obtain the necessary approvals⁴. It addressed the Council too requesting its "urgent" opinion on the draft.⁵ This legal initiative follows a column that he

¹ Stelian Neagoe, *Istoria guvernelor României* (București: Machiavelli, 1995), 112-119.

² Iancu, *Evreii*, 236-265.

³ *Monitorul Oficial al României* (MOF), *Partea I*, no. 300, December 29, 1933, 18 (7944).

⁴ Arhivele Naționale Istorice Centrale (ANIC), Parlament collection (PC), file 2737/1936, 22. It should be amended Iancu's information that the draft was submitted on December 1 (see Iancu, *Evreii*, 251).

⁵ ANIC, Legislative Council collection (LCC), file 126/1936, 1.

published on December 11 in *Curentul* in which he advocated for the revision of the citizenship as main lesson of the "Marton Hertz case" ¹.

On December 16, two things happened. The main newspapers announced that the minister of Interior D. Luca issued/will issue a circular asking for the revision of citizenship in the annexed territories². Later in the day, at the ordinary sitting of the Assembly, opened under the chairmanship of Nicolae N. Săveanu, Șeicaru asks to speak. He began his speech by recalling Minister Luca's circular, which he considered "a measure [...] of decisive value and perhaps one of your great acts of government". However, there is a risk that this measure, taken administratively and not judicially, could be "a starting point for administrative abuses, either abuses in the sense of injustice to those who are entitled to the status of Romanian citizens, or abuses in the opposite sense". It is a point of view that Șeicaru will repeat on 12 February 1937, in his new speech from the rostrum of the Assembly, in support of his own draft: "The Chamber was of the opinion that justice offers more security than administration - without causing any offence, but in administration there are also political passions which, in any case, are filtered, objectified in the praetorium of justice".³ In other words, Șeicaru believed that the goal of reviewing the citizenship of the annexed territories could be better achieved through a bill involving the judiciary. The transcripts of the meeting of December 16 record that "a voice from the benches of the majority" (PNL-N.D.) called for this revision to be carried out throughout the country, not just in the annexed territories. To this intervention, Șeicaru replies that the Assembly "is sovereign to make any changes, by way of amendment", and he does not claim that this draft law is "an accomplished work", but only "a starting point" on a road that the parliamentary majority can rectify as it sees fit. "What matters - continues Șeicaru - is that those who sneaked into the Romanian community through the back door, through administrative corruption or forgery, lose their Romanian citizenship". This remark was met with "applause from the benches of the majority and the National Christian Party". In conclusion, Șeicaru says that his initiative already bears the signature of 40 MPs and calls for urgency. At the request of Vice-President P. Ghiață, himself a signatory, the Assembly voted on the urgency and the draft was sent to the civil legislation committee.⁴ Once these discussions were concluded, the sitting entered the agenda.

Considering the developments of the events it is unclear whether Șeicaru knew about Luca's intention or, on the contrary, Luca wanted to get ahead of Șeicaru. However, Șeicaru acted more coherently since the seeds of the draft that he submitted on December 15 were already known in the column that he published on December 11. It is reasonable to suppose that he wrote the draft at his typing machine some time between 11 and 15 December. Irrespective of who was first in to prompt the revision, the explosion of "Hertz scandal" proved that the public opinion was ready to accept a revision of citizenship.

On December 18, the press announced the draft. Thus, readers find out almost in real time what is happening in the lower house of Parliament. *Curentul* publishes the text of the legal initiative on the revision of the nationality lists, with the subtitle "an important bill

¹ Pamfil Șeicaru, "Pomind dela Marton Hertz", *Curentul*, December 11, 1936, 1. For more details about this case and the pivotal role it played in advancing the revision of citizenship as political solution see Drăgușin, "Discursive", 145-154.

² ***, "Revizuirea tuturor cetățenilor recente," *Curentul*, December 16, 1936, 6. ***, "Revizuirea încetățenirilor dobândite prin eroare și fraudă", *Universul*, December 16, 1936, 11. ***, "Revizuirea registrelor de naționalitate. Peste 200.000 de străini vor fi expulzați", *Porunca vremii*, December 16, 1936, 6. ***, "Revizuirea încetățenirilor. În Ardeal comisiunile de control vor putea stabili cu înlesnire toate fraudele," *Neamul românesc*, December 16, 1936, 2. It seems that only *Adevărul* was one step ahead, as the minister's circular was announced the day before the right-wing newspapers: ***, "Revizuirea tuturor încetățenirilor supușilor străini," *Adevărul*, December 15, 1936, 8.

³ ***, "Verificarea situației celor ce au obținut naționalitatea română. Comunicarea d-lui Pamfil Șeicaru," *Curentul*, February 14, 1937, 6.

⁴ *Monitorul oficial. Partea III. Adunarea Deputaților*, no. 11, February 5, 1937, p. 13(269).

submitted to the Chamber”¹. *Universul* does the same, providing readers with excerpts from the statement of reasons and reproducing the content of the draft, but without further value judgements². *Porunca vremii* only announces the submission of the draft, underlining its essence (“the review should be done by judicial bodies and not by administrative ones”) and calling it “interesting”³. Under these circumstances, we note that *Curentul* gives ample space to this legal initiative, which should not be surprising given Șeicaru’s dual role as initiator, as a MP, and supporter, as a media owner and columnist. *Universul* stands out for its more neutral reporting, while the anti-Semitic *Porunca vremii* only comments.

Let us now analyse more the number, names and the political profile of the fellow deputies that supported Șeicaru’s initiative. How many were they? On the very draft submitted to the Assembly, it bears the indecipherable signatures of 30 MPs⁴. Șeicaru evoked in his parliamentary speech 40 signatures and in the press materials he published are only 25 mentioned with the mention “and so on”. In the documents sent to the Council the list seems limited to 25 (no mention of “etc”)⁵. Who were they? According to *Curentul*, Șeicaru’s initiative was supported by the following: Petre Ghiață, G. Fotino, dr. Ștefan Bogdan, George A. Cuza, Urziceanu, N. Popescu, Leon Scridon, dr. Hasnaș, I. Zaharof, Romulus Seișanu, Ion Totu, Radu Lascu, H. Bănescu, Iuliu Nasta, Radu Roșculeț, N. S. Ionescu, lt. Col. Petrescu, Gh. Cârlan, Al. Alimăneșteanu, dr. M. Macavescu, Emil E. Șerban, Crăciun Șerbănescu, I. A. Tomescu, Nichifor Robu “and others”. According to the original file of the draft at the Assembly archives, Zaharof’s and Totu’s signatures are lacking whereas N. Tănăsescu’s, Oct. Furlugeanu’s, Alex. Rotta’s, I. Irimescu’s, C. Spineanu’s, Șt. Bogdan’s, Emil Emandi’s and S. Paschievici’s are present. Among the MPs there is no “Emil E. Șerban” therefore it is reasonable to think that it refers to “Emil Emandi”. Neither “N. S. Ionescu” is to be found among the members⁶, but as it is mentioned I will consider him. If Zaharof appears on the draft as it was submitted but there is no signature of him, let us count him among the supporters too. Urziceanu is mentioned only in *Curentul*, without being referred to in any of the documents on file in the Assembly for the draft. For this reason I will not consider him in the final count. Thus, we have a list of 31 supporters.

Perhaps the most important question is what were their political affiliations? Out of 31 signatories, 21 were affiliated with PNL (Șeicaru, Macovescu, Hasnaș, Florian, Plessia, Alimăneșteanu, Roșculeț, Tănăsescu, Furlugeanu, Seișanu, Rotta, Tomescu, Scridon, Nasta, Ghiață, Bogdan, Emandi, Fotino, Paschievici, Zaharof). Hence, PNL members represented 67.7%. Three belonged at the moment they were elected in the Assembly to the far-right League for the National Christian Defence (LANC) headed by A. C. Cuza as follows: Cuza, Cârlan and Robu⁷. Hence, 9.6% were affiliated with the far-right. Due to the fact that LANC merged in 1935 with Goga’s National Agrarian Party (PNA) in the new National Christian Party (PNC), at the moment of signing the draft they were PNC members. It is surprising that none of the deputies elected on the PNA list signed the draft. How could one explain this absence? A key to understand it is Goga’s intervention of 10 March 1937 about this draft that I will analyse later in the paper. Among the ranks of the National Peasants Party (PNȚ) headed by Ion Mihalache, there are two supporters (Irimescu, Spineanu). Other three signatories belonged to Peasants Party-Lupu (Șerbănescu), National Liberal Party-Brătianu

¹ ***, “Revizuirea listelor de naționalitate. Un important proiect de lege depus la Cameră,” *Curentul*, December 18, 1937, 9.

² ***, “Revizuirea constatării naționalității române în teritoriile alipite. Un proiect de lege depus la camera,” *Universul*, December 18, 1936, 13.

³ ***, “Revizuirea naturalizărilor. Un interesant proiect de lege din inițiativă parlamentară,” *Porunca vremii*, December 18, 1936, 6.

⁴ ANIC, PC, file 2737/1936, 18, 20.

⁵ ANIC, LCC, file 126/1936, 5.

⁶ MOF, *Partea I*, no. 300, December 29, 1933, 24(7950)-145(8071).

⁷ If one considers Urziceanu, he was LANC member too.

(Lascu) and Radical Peasant Party (Petrescu). For N. Popescu I could not establish the political affiliation and N. S. Ionescu is not mentioned in the list of elected candidates to the Assembly in 1933. The rest of parliamentary parties (Agrarian Union headed by Argetoianu and Magyar Party) were not on the list. At the same time, can analyse the proportion of these signatures in the context of the mandates obtained by each party in the Assembly. PNL had won 300 mandates out of the total of 387 Assembly's seats. The proportion is 7%. PNL-Brătianu had won 10 mandates. The proportion is 10%. LANC had won 9. The proportion is 33.3%. PNȚ had won 29 and the proportion is 6.89%. PȚ-Lupu had won 11 and the proportion is 9%. PȚR-Iunian had won 6 and the proportion is 16.6%.

AN ANNOTATED PRESENTATION OF THE DRAFT

The draft has a bipartite structure: statement of reasons and articles of law. In the statement of reasons, the initiator of the law points out that the rules for granting Romanian citizenship to inhabitants of the annexed territories laid down in the Regulation for the application of the Citizenship Law (1924) and the "competence given to the administrative bodies" in this matter and, in particular, "the multitude of applications and the lack of necessary training [...] of the administrative bodies" have resulted in citizenship being obtained by "persons who in reality did not meet the conditions of the law and the Regulation", and "the number of those wrongly registered is very high". In support of this claim are "recently discovered cases in the Capital and Cernăuți". It seems, however, that obtaining citizenship in violation of the law is not only due to "lack of training" but also to corruption, with the initiator pointing to "numerous frauds committed in the procurement of proof of citizenship". In the case of citizenship through corruption, penalties must be severe. As additional reasons, the initiator mentions "the pronounced intellectual unemployment among Romanian youth", "national primacy" and "respect for the legal structure of the Romanian State". The draft is also defended on the grounds that it "[...] corresponds to an imperative State requirement and [...] satisfies a good national policy"¹.

How can we interpret this "statement of reasons" in the context of the announcement made by Șeicaru from the parliamentary rostrum on December 16? It is clear that there is no connection between the statement of reasons and the announcement made by Șeicaru on his own legal initiative. If the announcement by fellow MPs of the tabling of the draft is intended to prevent possible abuses in the application of the ministerial provision that would taint any good intention, the explanatory statement is related to situations of corruption and incompetence, and is intended to correct mistakes already made. Rather, the statement of reasons rhymes with the themes of the October-December public debate. But putting both the announcement in parliament and the statement of reasons in the context of the October-December press debate, negligence and corruption, as well as the possibility of downgrading the intention of the revision in the face of faulty implementation, are issues already discussed in one way or another. What the press had not discussed earlier in the string of arguments for the review had been the issue of incompetent officials and the problem of intellectual unemployment. It follows from this that the issue of revision reflects a dynamic process which has the capacity to create new justifications for itself as it goes along. Last but not least, it draws attention to the fact that in the list of frauds to the law, MP Șeicaru, author of the draft, does not include the Hertz's case, which columnist Șeicaru had pointed out as decisive for the triggering of this review process.

After the statement of reasons, the actual content of the draft follows. It comprises 12 articles which can be grouped into four parts. Article 1, which corresponds to the first part, sets out the purpose of the legislation: "the definitive lists [...] concerning the establishment of Romanian nationality are subject to review [...]". These are the definitive lists that come either

¹ ***, "Revizuirea listelor de naționalitate. Un important proiect de lege depus la Cameră," *Curentul*, December 18, 1937, 9.

from “administrative bodies in the annexed territories” or “court decisions that have become enforceable”. It is worth noting the inconsistency between the explanatory memorandum (which refers only to the administration) and the article of the law which also includes final court judgments in the scope of the legislation.

Articles 2 to 5, relating to the second part, set out the reviewing authority and, respectively, the procedure for referral and the subjects of the review. Thus, “the revision commission shall be appointed at the request of the Ministry of the Interior by the Ministry of Justice and shall consist of the first president or president of the court and two judges appointed by the head of the court for that purpose” (art. 2). Thus, the power to review a final judgment in a nationality matter belongs to a commission, made up of magistrates but appointed by the Minister of Justice at the request of the Minister of the Interior. This provision infringes the principle that the review must be carried out by the court of the same level as that which delivered the final judgment. As regards the method of referral, it can be made “by any Romanian citizen” and by “mayors and notaries”. The former address the commission with a simple request, while the latter category (civil servants) “shall submit to the Ministry of the Interior, within two months, the definitive lists, the attached minutes, copies of the nationality register together with the decisions of the appeal commissions and all other documents used to establish nationality” (art. 3). In addition to the obligation to submit these documents to the Ministry of the Interior within two months, “mayors and notaries” are also required “to display on the door of the respective town hall the lists of names of all persons whose nationality has been established in accordance with the law and regulation of 1924” (art. 4). Thus, the citizen addresses the commission directly, while the “mayors and notaries” address the Ministry of the Interior, making available all the documents relating to nationality under the 1924 law. It is not clear from the content of the provision what the procedure would be after the Ministry had been referred to it: would it send them directly to the committee? would it examine them in a first reading and then send them to the committee? With regard to the subjects of the seizure, it appears from the content of art. 3 that they are “any and all Romanian citizens” and “mayors and notaries”. Art. 5 contains an additional clarification: “all administrative officials and judicial police officers are obliged to report to the Ministry of the Interior any suspicions and indications they have about the illegal way in which a person's nationality has been established. The written or verbal denunciation of any private individual on the legitimacy of the establishment of a person's nationality must be submitted to the Ministry of the Interior, which will decide, following investigations, on the basis of a motivated resolution.” It follows from the content of this article that all Romanian citizens have the procedural capacity to make complaints. The differences arise in terms of the status of the person. As long as the citizen is a “private individual”, the referral is optional. If the citizen is an “administrative official and judicial police officer”, the report becomes mandatory. In the case of a citizen without the specified functions, the complaint has the character of a denunciation, and can be either written or verbal, and does not necessarily trigger the review procedure, the denunciation being verified by the authorities of the Ministry of the Interior.

Articles 6 to 8 of the third part are designed to regulate what happens after the checks are completed. Thus, “the Ministry of the Interior, in the event of establishing the illegality of the act, will order the cancellation of the nationality from the lists and from the register as well as the cancellation of the nationality certificate” (art. 6). Correlating art. 6 with art. 2-3, there is a mismatch/overlap between the tasks of the Ministry of the Interior and those of the Revision Commission because both bodies have the capacity to cancel nationality certificates. There is also a lack of clarity as regards the route for dealing with complaints, irrespective of the personal status of the complainants (private individual or administrative official and judicial police officer), with reference to art. 2-3 and 5-6. With regard to art. 7, it provides that “the person against whom the complaint is lodged may not submit new evidence to prove that the legal conditions for establishing nationality have been met, the review being limited to the reality of the evidence submitted at the time of establishing Romanian nationality, without any subsequent additions”. Art. 8 stipulates that “the decisions of the review commission shall be

given without right of opposition or appeal and shall be subject to extraordinary contestation (in orig. *recurs*) to the Ministry of the Interior within 10 days of the decision", and the appeal shall be lodged with the Ministry of the Interior. Apart from the fact that the decisions of the commission cannot be appealed ordinarily (in original: *apel*), but can only be contested extraordinarily (*recurs*), the fact that the body responsible for receiving and hearing appeals is the Ministry of the Interior strengthens the power of the administrative authority over a commission made up of magistrates. This commission is appointed by the administrative authority, which becomes even more problematic in the case of the revision of final decisions handed down by the courts. In other words, it was unacceptable even for that time that such a commission may review decisions pronounced by courts. Nor is it clear who has standing to appeal: the person subject to review in the event of annulment of the naturalisation act or a state authority in the event that the commission upholds naturalisation as lawful?

Articles 9 to 12 of the final part set out the sanctions. There are sanctions for mayors and notaries who do not fulfil the obligations laid down in art. 3 and 4, which are punishable by imprisonment for a term of between 2 months and 2 years. The second paragraph of art. 9 is particularly problematic, stating that "the same penalty shall be imposed on all those who, by negligence or without observing the legal provisions, have included in the nationality lists persons who did not have this right". This criminal provision, which lacks clarity and predictability, appears to be aimed at the administrative officials who processed the citizenship files and basically establishes a penalty for acts that were committed before, thus being a retroactive provision. Art. 10 establishes a penalty for failure to report, the active subjects being "any official or private individual". Basically, any citizen of the Romanian state "who has known or could have known of the unlawful ascertainment of a person's nationality and has not denounced this fact [...] shall be punished with imprisonment from one month to one year". Art. 11 requires the Ministry of the Interior "to take public action against the culprits", i.e. those officials who have "registered and issued nationality certificates [...] on the basis of false documents". Basically, the hypothesis envisaged by art. 11 is fraud, whereas the hypothesis envisaged by art. 9 second paragraph is negligence/error. Finally, art. 12 provides that the prosecution of the offences "referred to in art. 9, 10 and 11 shall be conducted in accordance with the provisions of Title I of the law for the protection of public property". From this provision we can see that the initiator of the law intended to include citizenship in the sphere of protection of "public property".

Apart from the specific problems already mentioned, three general issues are most obvious and equally serious. The first issue concerns the obligation for citizens to make a general denunciation, under criminal sanction, in the event that someone "has known or may have known of illegal nationality findings". The second aspect concerns the retroactive application of criminal sanctions in the case of "registration and issue of nationality certificates [...] on the basis of false documents". Finally, the third situation concerns the powers of the Ministry of the Interior to cancel nationality certificates (in practice a power designed to remove the Revision Commission) and to hear extraordinary attacks against the decisions issued by the Revision Commission, including in the case of final court decisions. Thus, in a complete break with the intention expressed from the Assembly tribune, the draft not only fails to prevent abuses but gives rise to even greater ones, in total contradiction with the principles of law and the constitutional provisions in force at the time the draft was tabled. The fact that the institution set up ad hoc to review citizens is made up of magistrates is an improvement compared with Luca's hypothetical circular which placed the review in the hands of the prefects, but it only creates the appearance of objectivity. The Revision Commission would not have had the capacity to analyse the complaints resulting from the obligation to denounce and, at the same time, would have lacked independence when administrative bodies play such an important role (establishment, appointment, final appeal).

CRITICISM OF THE DRAFT: THE COUNCIL, *UNIVERSUL*, AND *EGALITEA*

What was the reception of this draft in the press? Once the phase in which the press announced the draft was over, the press remained silent or discreetly criticized the document. The critical tone was set by the Council which analysed the document in its meeting of 12 January 1937. The press that did not remain silent about the project, echoed the conclusions of the experts from the Council. Hence the criticism was known by MPs and journalists starting from January 12. *Egalitatea* represents one exception since it started to point out the problems even before January 12. In the informative note under the heading "Chronicle of the week", the vigilant *Egalitatea* dwells only on art. 7 which "[...] betrays enough the tendency that dictated this project. For, admitting that at the time someone could not have all the evidence at hand, he must be considered a stranger.... It is like condemning a man who has late established his innocence!"¹ *Universul* was the first and the only one among the nationalist spectrum to voice out the problems of this draft partly in tone with the Council own criticism. For example, it points out that the revision commission is of a special nature and is called "in every county", without clarifying whether it is "every county" in the annexed territories, as it should be according to the headline, or the whole state. It also points out that the draft "contains very few provisions, but some very harsh ones". Nor does it omit that the bill "institutes *popular action* whereby any citizen has the right to denounce to the commissions those illegally enrolled and provides penalties for concealers and abusive officials". Thus, "it is an important bill and it will have great resonance. We have the impression, however, that *it is not complete and contains some dangerous provisions* [emphasis N.D.]". The anonymous author promises that "we will look at it again when it comes up for discussion"². The observation is all the more interesting as the Șeicaru's draft was also signed by Șeișanu, an old and important editor of *Universul*. Some time after the critical reception in *Universul*, *Egalitatea* returns to the topic this time by the voice of its director (Martin Schwarzfeld) and referring explicitly to the Council document.

Readers of *Egalitatea* are the first to learn that the draft had been evaluated by the Council "[...] with such annotations as have never been the case before, which gives much to think about"³. Of these objections, Schwarzfeld notes that "the project is devoid of any documentation of facts", which indicates that "[...] it is the result of a passionate belief, of an output that cannot find the approval of people with judgment [...]". The importance of "the actual facts", i.e. those facts "established by various State bodies", in the construction of the draft was all the greater, the Council argues, as it regulated "*a sensitive matter [...] closely linked to the application of international treaties*" [emphasis-M.S.]⁴. The editorialist also notes the recommendation that "*the investigation and prosecution of fraud cases*" should be "*the sole responsibility of the judiciary*" and not of the Ministry. Why might such a situation be problematic? "[...] many of the inhabitants of the new provinces, by playing politics, may be in conflict with the authorities"⁵. More about the content of this bill Schwarzfeld does not talk about because in the same issue of the newspaper, under the heading "Zigzags" the content of the criticism is summarized⁶. Schwarzfeld takes up, for the rest of his editorial, the theme of the discrepancy between the intention of the Great Powers as expressed in the international treaties and the way the Romanian legislator understood to implement the naturalization, formulated in the commentary on the ministerial circular, as well as the fact that this draft initiated by Șeicaru, "who knows how to make a case out of everything", seen in the context

¹ "Cronica săptămânii," *Egalitatea*, December 24, 1930, 106.

² ***, "Revizuirea încetățenirilor. Un proiect de lege din inițiativă parlamentară. Cum se va face revizuirea încetățenirilor," *Universul*, January 21 1937, 11.

³ M. S., "Un proiect dezavuat," *Egalitatea*, February 4, 1937, 1.

⁴ S., "Un proiect", 1.

⁵ S., "Un proiect", 1.

⁶ ***, "Un proiect dezastruos," *Egalitatea*, February 4, 1937, 10.

of the administrative measure ordered by Luca, “[...] aggravates the measure, as it gives rise to all sorts of shortcomings and gives way to passionate or self-interested denunciations”¹. As for the head of the Jewish communities, his memoirs record that the problem with this draft was the emphasis on “denunciation and personal settling of scores”, as well as the impunity of the denouncer as a result of the fact that a false confession was not sanctioned and the impossibility for the accused to defend himself².

Universul also returns to the draft, this time to point out the Council's criticisms in more detail. Thus, the Council, quoted by *Universul*, “[...] opposes, among other things, the obligation that the popular action procedure, which gives any private individual the right to denounce, has the drawback that it can give rise to abuses, denunciations made out of revenge or for the purpose of blackmail, which is very dangerous in a delicate matter such as this, closely linked to the application of national treaties”. The main proposal of the Council is to postpone “the vote on the draft until the administrative investigation by the Ministry of the Interior into abuses involving the establishment of nationality has been completed”; in the alternative, the body proposes “that the investigation of cases of fraud should be the sole responsibility of the judicial bodies, not the Ministry of the Interior, which is a political body”³.

The Jewish *Egalitatea* and the nationalist *Universul* were the only newspapers to criticize the nationalist model of legislation proposed by Șeicaru, based on the criticism of the Council. What was the mood of the Jews all this time considering the fact that the draft did not mention them explicitly? According to the accounts recorded by the Intelligence Service workers of the Security Police Directorate, who prepared a very extensive study on the “Jewish Movement in Romania in 1937”⁴, at the meeting of 24 January 1937 of the Jewish Party, “the government was discussed and accused and treated as anti-Semitic, for the reason that it was coming up with laws of an ‘anti-Semitic’ character, such as the law for the revision of citizenship, ‘the greatest blow ever dealt to the Jews’”⁵. The discussions will continue the next day, where in the presence of 900 people, the speakers showed “the tragic situation created for Jews by the two ‘anti-Semitic’ laws: the law for the protection of national labour and the law for the revision of Romanian citizenship”. The intention of the revision will be discussed again at the meeting on February 9, another opportunity to “accuse the liberal party of anti-Semitism as the author of the famous article 7 of the Constitution”⁶. Nor could it be otherwise since, in Filderman's assessment, “it was obvious that only Jews were to be covered by this law. [...] when it came to the Jews, the government was unapologetically violating the whole edifice of the law [...]”⁷.

What is the Council's analysis? Section I gave its opinion on the draft in Opinion No 2 of 12 January 1937. The analysis meeting was chaired by I. Ionescu-Dolj and was made up of permanent councillors D. Ispasiu (who also acted as rapporteur), Ioan Rădulescu and

¹ S., ‘Un proiect’, 1.

² Wilhelm Filderman, *Memorii&Jurnale*, vol. 1: 1900-1940, ed. Jean Ancel, transl. Nicolae Drăgușin (București: Editura Hasefer, Institutul Național pentru Studiarea Holocaustului din România „Elie Wiesel”, 1016), 237.

³ ***, “Noui proiecte de legi. Revizuirea constatării naționalității române,” *Universul*, March 5, 1937, 11.

⁴ ANIC, The General Direction of Police collection (GDPC), file 177/1937, 1-118.

⁵ ANIC, GDPC, file 177/1937, 14.

⁶ ANIC, GDPC, file 177/1937, 15. It is about 7th article of the 1866 Constitution that prohibited the Romanian citizenship to non-Christian applicants. The article was modified in 1879 in order to democratize the naturalization as a condition imposed by the Great Power at Berlin Congress (1878) to recognize the independence of Romania (1877). For more details see Silvia Marton, “Designing Citizenship. The ‘Jewish Question’ in the Debates of the Romanian Parliament (1866-1869)”, in *The Making of Antisemitism as a Political Movement. Political History as Cultural History (1879-1914)*, ed. Werner Bergman and Ulrich Wyrwa, *Quest. Issues in Contemporary Jewish History. Journal of the Fondazione CDEC*, n. 03 July 2012; Constantin Iordachi, *Liberalism, Constitutional Nationalism, and Minorities. The Making of Romanian Citizenship, c. 1750-1918* (Leiden, Boston: Brill, 2019): 265-352.

⁷ Filderman, *Memorii&Jurnale*, 237.

Cezar Vârgolici, as well as the rapporteur Grigore Țăranu. In the first part of the report, the Council refers to the relevant legislative acts and summarises the main provisions, while in the second part “the Council has [a] main comment to make”: “The draft is devoid of any documentation of facts and [...] in a delicate matter such as this, which is closely linked to the application of international treaties, it would be desirable for the draft to be based on real facts established by various State bodies”; „[...] the draft also provides for popular action [original emphasis-N.D.] after which any citizen has the right to denounce to the commission those illegally registered [in the nationality lists-N.D.] and [...] this procedure [...] can lead to denunciations made out of revenge or for the purpose of blackmail, and that it forces the commission to waste time with all kinds of unfounded denunciations. [...] The Council is therefore of the opinion that the draft should be postponed [...]”.

If this remark is ignored, the Council comes up with “comments and proposals”: “[...] only the judicial bodies should be given jurisdiction to investigate and prosecute cases of fraud, and not the Ministry, [...]. Furthermore, [...] the trial of all such cases should be given to the Courts of Appeal, whose decisions should be subject only to appeal in cassation [...]”¹ It must be said that the Council's opinion is not such as to impede the progress of the draft, since after the formulation of the “observations and proposals”, the institution “orders the return of the draft for discussion by the legislative bodies”¹. This did not happen in the 1937 sittings, and Șeicaru's interventions to resuscitate the bill show that the blocking of the draft in the drawers of the Chamber was due to another government institution.

PARLIAMENTARY ATTEMPTS TO REVIVE THE DRAFT

Nearly two months after submitting the draft, Șeicaru has been waiting. At the meeting of the Assembly on 12 February 1937, he asked for the floor to discuss “a very strange method”. Speaking of the draft legislation on revision by administrative means, emanating from the Ministry of the Interior, and by parliamentary means, emanating from him, Șeicaru says that “it would seem very strange to me that on the one hand the Ministry of the Interior should issue a circular to the authorities to check those who have slipped into the national community by unauthorised means and on the other hand the Ministry of Justice should not like the law. I suspect that a government forms an organic whole”². Șeicaru accuses the government of acting in different ways as the act of governing would not represent a common vision. Thus, if the draft has not entered the parliamentary debate, it is not because of the Council, but because the Minister of Justice is blocking it. It is bizarre that Șeicaru evokes Minister Luca's circular which had been rumoured about two months before and which, in the meantime, nobody had seen. Was the owner of the third national newspaper so uninformed? Or, on the contrary, did he entertain the rumour simply because it was useful to his argument? Further, Șeicaru accuses the lack of transparency of the government in relation to the acts of the parliament: “ministers who do not like the draft laws of parliamentary initiative for which urgency was admitted to come here to say it: they are against the law. And then the Chamber will decide, either it will go along with the minister's point of view or it will continue to debate the law”. This did not happen because “to this day this bill has not been debated. There has been no communication about the bill, we have no result. [...] The Minister [of Justice, M. Djuvara-N.D.] can say: I don't appropriate the law. But let him come here and declare publicly: I am against this law”. Săveanu replies that he will “ask the Minister [of Justice] to decide whether he is for or against the project and I will send it to the relevant committee”. Optimistic, Șeicaru replies: “He will only be able to say yes, for the simple reason that the Ministry of the Interior has issued a circular calling on the administrative bodies, and

¹ ANIC, LCC, file 126/1936, 7.

² MOF. *Partea III. Adunarea Deputaților*, no. 27, March 2, 1937, 15(1017). *Curentul* published excerpts from these debates: “***”, “Verificarea situației celor ce au obținut naționalitatea română. Comunicarea d-lui Pamfil Șeicaru,” *Curentul*, February 14, 1937, 6.

the Assembly has decided that this measure should be regulated and entrusted to the justice minister"¹. In response, Săveanu says he will ask the justice and interior ministries for their opinions, after which "I will ask them to agree"². As for the Council's criticisms, Șeicaru plays them down, pointing out that the opinion "is not in conformity", so the project can go ahead.

Șeicaru is making a last effort to resuscitate the draft using the two channels available to him: his own newspaper and the parliamentary rostrum. Both took place on the same day: 10 March 1937. As the lower house sitting that day began at 4.10 p.m., it is very likely that the deputies had already read the editorial in the *Curentul*. The editorial touches on the subject of the revision of citizenship from some distance, but in a way that resonates with the public discourse on "nationalist legislation": the revision of citizenship is an additional stage to that on the protection of national labour. Thus, Șeicaru demonstrates that the application of the "principle of proportionality" to the field of national labour is insufficient and, moreover, defectively applied because "[...] it has been understood to count as foreigners in application only those with passports, non-citizens". It is "a victory for nationalist thinking in full offensive" that the protection of "Romanians by blood" has now evolved to include minority citizens. However, there is "a shyness", "a certain safety margin, a certain minor conception of your nation", expressed in the concern that the introduction of the "principle of ethnic proportionality" might contravene the Constitution and the Statute of Minorities. In these circumstances, "the confidence that animates great, daring actions" is needed, and Șeicaru exemplifies this statement with his own draft for the revision of "all those who have slipped into Romanian citizenship since 1924". He says he "composed it carefully, taking care not to give it an aggressive character or an unfair starting point", hence its reception "with a storm of applause" and the vote of urgency. Since "the draft was urgently needed, it was part of a policy of national restoration" which means "vigorous Romanian affirmation [and] the removal of the whole substrate that maintains fever in the body of the Romanian State", the draft did not enter the debate "as if an unseen power were taking care of citizens not welcome in the Homeland"³. Apparently it's not "an unseen power" but "a fear that I consider the most pathetic certificate of our political incapacity: but what will the foreigner say?" Here Șeicaru comes up with the solution: state sovereignty. In other words, we must "begin to feel like masters at home and start checking on those who have obtained Romanian citizenship rights by the back door!"⁴ If in this respect Șeicaru resonates with other opinions in the public space of that time, he still offers a new justification for his project: the establishment of ethnic proportionality, i.e. "ensuring the rights of Romanians in their own country", starts with "checking [those] who have not legally obtained the right of citizenship". Saying that "no one would think of denying legitimate rights" and no one would have "the audacity to defend rights that are based on nothing more than the cleverness of a forgery made by a rogue administration" (it seems that here he is referring to corruption and not the incompetence of officials), Șeicaru formulates the basic idea of "the perplexities that arise around a bill [which] the Chamber admits is urgent and no one puts it on the agenda". The essence of the perplexity is the following: "Any right, any form of possession can be contested and if the law provides for thirty years of unmaturing possession to consecrate the attribution of a property with insufficient documents, why could it ratify the possession of political rights before the thirty-year statute of limitations has expired, when valid contestations could occur?" In other words, Șeicaru, with an argument that had never been brought up in public discussion before and that did not benefit from other comments, equates usucaption (as a way of acquiring the right of ownership through the lapse of a minimum period of time) with citizenship (as a way of acquiring political rights), contestation being a way of suspending it.

¹ MOF. *Partea III*, no. 27, 15(1017).

² MOF. *Partea III*, no. 27, 15(1017).

³ Pamfil Șeicaru, "Curajul de a curma răul," *Curentul*, March 10, 1937, 1.

⁴ Șeicaru, "Curajul," 1.

Arriving at the Assembly later in the day, Șeicaru asks the President of the sitting P. Ghiță (signatory of the draft) to speak on matters of procedure. This is his last attempt to get his draft on the agenda. He begins by lamenting the fact that although “the Assembly was not crowded with work”, he postponed a draft for which urgency had been requested and which “corresponds to a state of mind, something more: a national need”. He goes on to mention places where there are “citizen factories” (Cernăuți, Galați, Basarabia), all of which prove that “everywhere there are numerous individuals who, I would say, through the complicity of an administration without a Romanian conscience, have slipped into Romanian citizenship”¹.

Much more interesting is what follows Șeicaru's intervention. Goga asks permission to say “a few sincere words”. He points out that the PNC he represents “is the one that first raised the question of the revision of post-war citizenship”, and that he himself, in 1935, “dealt extensively with this question when I came to this rostrum to examine the problem of Romanian labour”. Since the adoption of this law for the protection of autochthonous labour, “its effects are null and void”. Goga also points out that “under the pressure of public opinion”, the government, from time to time, “takes from the programmes of other parties ideas which it seeks to realise”, but which “do not correspond in the slightest to real needs” because when ideas become laws they are not applied. The same applies to the issue of citizenship review, which is also being discussed “under public pressure”². V. P. Sassu, the new Minister of Justice (from February 23), replies to Goga that he was not “under pressure from public opinion” but “under pressure from the political beliefs of this party”. The Ministry's reply is greeted with “applause on the benches of the majority [PNL] [and with] interruptions on the benches of the PNC”. Replying to Sassu, Goga reminds him that “we are old friends” and that he knows his “good Romanianism [...] from very distant times, before the war”. Sassu, dissociating himself from his personal relationship with Goga and not forgetting that he is speaking as Minister, replies: “it is not a question of personal beliefs; it is a question of party beliefs”. The Minister of Justice's intervention must also be interpreted in the context of the fact that, as will be shown in the next section, this institution had initiated another draft on the revision of citizenship.

In the continuation of his speech, Goga evokes the situation of foreign subjects, whose regulation had just been modified by the government and intensely debated by the press in October-December 1936: “Do you realize only now that there is a problem of undesirable people who are not citizens and who walk around unattended in Romania?” After an exchange of words with several MPs, Goga continued the discussion about the increasing presence of foreigners, i.e. citizens of other states, and then returned to the point from which he had started: “It would have been logical, Mr Minister, to come up with this question of the revision of post-war citizens a long time ago. [...] how good it would have been for your government if this problem had come up earlier and you could have pursued it yourself”. Goga says that he should abandon this draft revision on the grounds that “such questions that have to do with legislation designed to rectify an attitude, it is better to discuss them under the cover of a new government because a government - whatever it may be - can have greater political and moral authority if it starts out in the name of national principles, as a beginning, as a matter of conscience passed on to the people [...] and says: from today we are starting a government of a nationalist nature”³. If, however, the Tătărescu Government carries through with the legislative intention of revision, and it has the same fate as the law on the protection of national labour, then - says Goga - “you will compromise an idea”, and “we do not have the right to

¹ MOf. *Partea III. Adunarea Deputaților*, no. 45, April 28 1937, 5(2293) See also, in a shorter version, the press account: ***, “Revizuirea cetățenilor dubioase. Comunicarea d-lui Pamfil Șeicaru,” *Curentul*, March 12, 1937, 5. The use of syntagm „citizen factories” was meant to connect his draft to the big debate of the previous year; for the development of this syntagm and its connection with the idea of revision, see Drăgușin, “Discursive”, 141-145 and 149-154.

² MOf. *Partea III*, no. 45, 6(2294).

³ MOf. *Partea III*, no. 45, 6-7(2294-2295).

bring a new deception on the national issue". Goga's proposal is surprising: "[...] let's go into established agenda [...] [and] leave this issue as a problem to be solved, for a new government, aimed at giving full satisfaction, on the national line, to the Romanian public opinion"¹. Does this intervention explain why Goga's wing of the PNC, which entered the Assembly on the PNA lists, did not sign for Șeicaru's draft? From all appearances, the abstention of the former PNA deputies is not a matter of principle, but of opportunity. This government was compromised by ambiguity over nationalist legislation. In any case, Goga did not know that his intervention had a premonitory status, given that in less than a year he would preside over a new government that would adopt the revision law.

MINISTRY OF JUSTICE AND CITIZENSHIP REVISION

The sitting of the Assembly on March 10 is also relevant in one respect. Immediately after Șeicaru's first intervention and before Goga takes the floor, Aurelian Bentoiu, Undersecretary of State at the Ministry of Justice, asks the President of the sitting for the floor. This intervention is all the more interesting because at the previous meeting, on February 12, Șeicaru had asked the Minister of Justice to give his opinion on the draft, and the president of the Assembly, Săveanu, promised that "I will ask the minister to give his opinion whether he is for or against the draft". Almost a month later, the Undersecretary of Justice asked to speak at a meeting attended by the Minister of Justice. Bentoiu admits that "the issue raised by Mr Șeicaru [...] I recognise that it is of particular importance". In the dignitary's view, the basic problem has two components: 1. "to know whether people who were not entitled to do so have crept into the Romanian citizenry"; 2. "to know whether among those who were entitled to do so for one reason or another there are many who have remained outside". These two aspects "have long been a particular concern of the government", as is shown by the fact that "the government did not have to wait for a parliamentary initiative to deal with this". And now comes the sensational revelation: "I am in a position to bring to the attention of the Honourable Assembly that a bill, drafted on the initiative of the government and examining the matter with more documentation and with more possibility of giving a complete solution to the same problem, has been sent to the Council, whose opinion should arrive tomorrow or the day after"². Thus, Bentoiu announces something that even the press did not know or at least did not communicate publicly: there is a legislative initiative started by the Ministry of Justice whose object of regulation is also the revision of citizenship. In the last three months this would have been the second normative initiative, apart from the circular of the Minister of Interior which, according to all appearances, was nothing but a rumour. Bentoiu concludes his speech by giving assurances that during this legislative session "the problem will be solved by the government's initiative". The promise is met with "applause from the majority benches" [PNL], according to the transcripts of the meeting.

In relation to this information, which, after all indications, seems to take the informed pressman by surprise, Șeicaru wonders: "Why did we have to wait for months, only to be told that we, the government, had also thought of such a project"? From Bentoiu's announcement, Șeicaru understands that the government is not happy "when it saw that we came up with a project that, as we were told, was also in the government's intention" and wonders why. On the other hand, Șeicaru is pleased "that at least now, after three months, the government has this intention", but goes back to his original objection: "they should have taken into account our parliamentary initiative project [...] and not let so much time go by"³. Finally, in another intervention during the same meeting, Șeicaru addresses the Minister of Justice Sassu saying that "I have nothing against the parliamentary initiative bill, presented by us, to be taken simultaneously in committee with the draft that the government intends to bring" because "it

¹ MOf. *Partea III*, no. 45, 7(2295).

² MOf. *Partea III*, no. 45, 5(2293).

³ MOf. *Partea III*, no. 45, 5(2293).

is not a matter of pride, but of good lawmaking”¹. Goga, however, once again expressed his distrust of the government’s ability to see the matter through to the end and, for the sake of the nationalist cause, was of the opinion that legislation should be left to a new government. The last to speak in this discussion on the revision of citizenship, before moving on to the agenda, was MP Florian who, taking advantage of the presence of the justice minister “on the ministerial bench”, said that a draft was before the Council for approval, which stipulated that “Prosecutors-General will be able to request the cancellation of citizenship acquired illegally or by fraud”. Given that “Romanian citizenship, being too precious a title to allow negligence, error or fraud to grant it, without having the legal power to cancel it”, the draft empowers “the Prosecutors General of the Courts of Appeal to request and obtain the cancellation of citizenship acquired or held by fraud or illegally”².

The press did not speak about the draft on the initiative of the Minister of Justice. Nor has the Assembly said more than has already been said. Under these circumstances, the archives can shed further light. On 8 March 1937, the Judicial Directorate of the Ministry of Justice sent to the President of the Council address no. 21979 accompanying the file “draft law for the cessation of the functioning of the appeal commissions for the establishment of Romanian nationality and the right to review the illegally obtained Romanian citizenship” with the request “to communicate our opinion”³. The file in the archives of the Council contains the “draft law for the termination of the functioning of the appeal commissions for the establishment of Romanian nationality and the right to review the illegally obtained Romanian citizenship” in the version of the Ministry of Justice⁴ and that of the Council⁵, as well as the “statement of reasons”⁶. As the draft also concerns the regulation of Romanian citizenship, which we do not analyse here, we will focus only on the revision hypothesis that the draft stipulates. In the version drafted by the Ministry, the revision is regulated in art. 5-10. Apparently unrelated to this body of law, the law drafted by the Council bizarrely targets the situation of those omitted from the granting of citizenship (another subject of press and parliamentary debate during the analysed period) under the title “draft law for the establishment of the nationality of those omitted from the citizenship lists and the revision of entries made by fraud and error”⁷.

Next, we will refer to the draft issued by the Ministry of Justice, on which the Council will give its opinion, which we will briefly present here. In art. 5, first paragraph, the revision is established: “Romanian nationality may be revised at any time, at the request of the Public Prosecutor’s Office, if it is established that it was acquired by fraud or error”. The following paragraph broadens the scope of the review hypotheses: “this category also includes a foreigner married to a Romanian when, in the absence of cohabitation, it will appear that she has contracted the marriage with the sole purpose of acquiring through this means the nationality provided by law”⁸. Also of interest are the procedural provisions from which it follows that “the initiative for review lies solely with the General Prosecutor’s Office of the Court”, and that “when a member of the General Prosecutor’s Office of the Court becomes aware of such a case, he is obliged to notify the General Prosecutor’s Office by means of a reasoned report, enclosing the substantiated documents if he has them”. As far as the investigation of cases is concerned, the right belongs to the public prosecutor in person or by delegation to the first prosecutor of the court, and any means of evidence provided for by law is admissible. According to art. 6, if there is “sufficient evidence”, the public prosecutor shall

¹ MOF. *Partea III*, no. 45, 5(2293).

² MOF. *Partea III*, no. 45, 7(2295).

³ ANIC, LCC, file 110/1937, 1.

⁴ ANIC, LCC, file 110/1937, 6-9.

⁵ ANIC, LCC, file 110/1937, 10-12.

⁶ ANIC, LCC, file 110/1937, 2-5.

⁷ ANIC, LCC, file 110/1937, 13-15.

⁸ ANIC, LCC, file 110/1937, 6.

refer the matter to the Court of Appeal “by reasoned address” with a request for “annulment of the unlawfully acquired citizenship”. If “there are also criminal elements”, the referral is made “by reasoned indictment”, the sanction being not only of an administrative nature (cancellation of citizenship) but also of a criminal nature (“imposition of punishment”)¹. It seems, therefore, that the legislator has considered for the hypothesis of error only the administrative sanction, and for the hypothesis of fraud both the administrative and the criminal sanctions. Art. 7 goes on to state that, on receipt of the case, the Court of Appeal shall give judgment “as a matter of urgency and priority”, with summons to the parties concerned and to the Ministry of the Interior and with the participation of the public prosecutor. The first instance decision is not subject to appeal (“right of opposition” in the legal terminology of the time), but only to appeal, which implies a more restricted trial. Once final, art. 9 obliges the Public Prosecutor’s Office to communicate it to the town hall “in order to make the appropriate entry in the nationality register, if the nationality was acquired as a consequence of the annexation of the liberated territories” and “to the civil registrar competent to make the entry in the marriage register” or “to the Ministry of Justice in order to note it in the relevant file and register if the annulled nationality was acquired by naturalization”. In this formulation, the article covered three situations for obtaining citizenship: *en masse* as a result of the annexation of territories in 1918, by marriage and by individual application.

Registered with the Council under No 412 on 9 March 1937, the First Section debated the draft at its meeting of 13 March 1937, issuing Notice No 73. The meeting was attended by I. Ionescu Dolj as chairman and rapporteur, Cezar Vârgolici, D. Ispasiu and Ioan Rădulescu as permanent councillors. The rapporteur was George Vrăbiescu. In the light of the documents on file, the opinion contains a number of criticisms which, as in the case of Notice 2, cannot be overlooked. First of all, the Council criticises the mixing “in the same text of art. 5” of the hypotheses concerning the revision and completion in the citizenship lists of those omitted by the authorities, which “being an important issue, should be regulated separately [...] in two special chapters of the draft”². Leaving aside other considerations regarding the situation of those omitted, the Council only criticises the jurisdiction entrusted “directly to the Court of Appeal” to judge possible offences. More specifically, “such a provision is open to criticism in that no major offence in our criminal system is tried by a single court, as in the present case, which all go through two levels of jurisdiction”. The Council’s proposal is to entrust this jurisdiction to the court, “especially as it may be necessary to give a prior instruction to establish the facts and guilt”³. What the Council seems to criticise is not so much the Court of Appeal’s prerogative to judge the merits of the case of fraud or error in the registration, but the absence of the devolutive character of the process which the existence of the appeal presupposes.

Since the parliamentary discourse has linked the two drafts, we are entitled to draw a remark from the comparative analysis of the two, even if it is not the object of this study: the draft initiated by Șeicaru is much more severe and more widely criticized, through notice 2, compared to the draft initiated by the Minister of Justice, through notice 73. Apart from the provision on “popular action” as a means of referral, the fact that the draft entrusts the entire task of review to the courts makes it more acceptable this time. Another observation worth making stems from the scope of the review provisions: whereas the Ministry of Justice’s draft was aimed at the institution of citizenship as a whole, Șeicaru’s draft was restricted to citizenship of the annexed territories. In these circumstances, it is difficult to understand why the Council, in its opinion on the ministerial draft, does not maintain its criticism of the importance of the revision action, given that it concerns international treaties. Did the lawyers think that entrusting this task to the judicial institutions was a guarantee that it would not jeopardise Romania’s international treaty commitments?

¹ ANIC, LCC, file 110/1937, 8.

² ANIC, LCC, file 110/1937, 16.

³ ANIC, LCC, file 110/1937, 18.

THE EPILOGUE OF A FAILURE: THE ȘEICARU - DJUVARA DIALOGUE

The revision will not be written about until 22 May 1937 when Șeicaru signs an editorial. In his usual style, he starts from the information about the extension of the deadline for the submission of "the papers of foreign subjects for the annual revision" to write about "Revisions of foreigners and others". Returning to the subject of foreigners in a manner reminiscent of the debate of October-November 1936, Șeicaru brings up the mismatch between the legislative provisions and the factual situation, and in a broader sense, between the "Romanian majority" and the "democratic regime". From a legislative point of view, the criteria laid down for the review of foreigners "are very elastic", and "in relation to the number of foreigners settled in the country, the few thousand sent abroad [as a result of the application of the legislation on the control of foreigners-N.D.] represent nothing", perhaps only "an appearance of satisfaction given to Romanian public opinion"¹. What is the interest of "Romanian public opinion"? Rejecting democracy, the "Romanian majority" demands a "revision of hospitality concepts". In other words, the "vast programme of revision" must result from the "definitive will to defend the natives". In addition, there is another reason arising from Șeicaru's concern for order: given that "the Romanian element is asserting an increasingly resounding adversity against foreigners", and that "the fever of this adversity is fuelling extremist currents", the passivity of the state authorities "in applying ethnic criteria" will end up increasing "the prestige of currents of nationalist violence, [projecting] a mirage of Romanian plenitude in ways other than legal ones"². We live "today a degrading spectacle", writes Șeicaru. The causes are directly and immediately listed: "the draft I tabled to the unanimous applause of the Chamber - which also voted for urgency" was not voted on; "Mr Djuvara - the Minister of Justice at the time - [got] entangled in I don't know what considerations of legal metaphysics in order to prepare a draft with the same meaning (a draft that remained only in the nebulousness of an intention)"³. In conclusion, "the experience with the review of the right of residence in the country of foreign subjects legitimizes the concerns of any spirit of order"⁴.

The fact that the influential columnist pointed the finger at the government for the failure of the whole review project and, in particular, spoke strongly about the responsibility of the Minister of Justice in this matter did not go unheeded. On the same day as the publication of the editorial, M. Djuvara, the former Minister of Justice, wrote a letter to his "beloved friend" Șeicaru which was published four days later. The publication of this letter not only provides, at last, a personal point of view of the former Minister of Justice, who was held responsible for the failure of this nationalist project, but also officially marks the epilogue of the two legislative projects for the revision of citizenship. The letter is not published anyway, but framed by the comments of the owner of *Curentul*, both at the beginning (in the form of a chapeau) and at the end (in the form of conclusions)⁵. The way he chose to publish this letter reflects Șeicaru's anger and his desire not to consider the controversy extinguished.

In the chapeau, Șeicaru recalls his insistence on the "degrading spectacle of a corrupt administration" that has made the issue of foreigners "a source of revenue" and deplores "the deplorable way in which the government has been covered up and buried" its own bill. The letter itself follows, in which Djuvara explains to Șeicaru "the circumstances in which the law was postponed". The former minister begins by saying that he has been "quite familiar with the matter, not only from a political point of view, but also from a legal one". Moreover, he also advocated "a big and difficult trial against a foreigner who was trying to enter the Romanian family by piecemeal means". After his appointment in the Tătărescu 3 government, Djuvara

¹ Pamfil Șeicaru, "Revizuire de străini și altele," *Curentul*, May 22, 1937, 1.

² Șeicaru, "Revizuire de străini," 1.

³ Șeicaru, "Revizuire de străini," 1.

⁴ Șeicaru, "Revizuire de străini," 2.

⁵ ***, "Invazia străinilor suspecti și răspunderile regimului. O scrisoare a d-lui Mircea Djuvara despre proiectul d-lui Pamfil Șeicaru," *Curentul*, May 26, 1937, 12.

"found the same concern in his other colleagues". As minister, he took "all measures to ensure that in all proven cases, legal remedies were strictly followed in order to obtain reparation for the illegalities committed and the withdrawal of citizenship [...]". This is evidenced by the large number of cases before the Supreme Court. Djuvara agrees with Șeicaru "that this issue is only one side of a larger one", namely "the general need to nationalise our public life". Djuvara's position does not differ from Șeicaru's in terms of how to achieve this, stating that judicial remedies are not sufficient, and that a general revision of "fraudulently acquired nationality" needs to be legislated. Therefore, as soon as he took office "I commissioned [...] a committee of experienced lawyers [to] prepare a draft under my direction". Djuvara also says that a draft law on the revision of nationality was in the works at the ministry shortly after he took office, i.e. some time before the reports of "citizenship factories" in Chisinau and Bucharest and the "Marton Hertz case" prompted the first draft on the revision. The secrecy is all the stranger because the circular of his counterpart at the Interior Ministry, Luca, was known and debated even before anyone saw it published anywhere... Returning to Djuvara's letter, he says that this revision law was necessary, but it had to be done in a way that would not "cause chaos and uncertainty by threatening a general revision" and, at the same time, "it also had to ease the forms for those of our people who have remained foreigners to this day even though they are Romanians". This observation, which his subordinate A. Benteoiu had also spoken about from the floor of the lower chamber in March 1937, makes us think that the draft law initiated by the Ministry was a mixed one: on the one hand, it provided for the revision of the citizenships already granted, and on the other hand, it made changes in the nationality law in force to allow new citizenship to those ethnic Romanians who had not benefited from the provisions of the 1924 law. Djuvara goes on to point out that this draft initiated by the government "was being drafted at the time when [Șeicaru-N.D.] parliamentary initiative was submitted" and to which the Council "had formulated a number of objections worthy of consideration". Under these circumstances, Djuvara asked that the two drafts be debated together so that the resulting law would be "as good as possible". Responding to Șeicaru's reproaches, Djuvara said that "it was obviously impossible for the government [...] not to take action". The reason? The government was "entirely responsible for the new law". However, "for blessed reasons" (sic!), the government delayed taking a decision "until I left the Ministry of Justice"¹. Djuvara does not hesitate to point out what separates him from Șeicaru: the relationship to parliament. If Șeicaru is "against the parliamentary regime", "I am for this regime", despite "shortcomings and slowdowns [...] which I do not consider irreparable" as long as they "are due less to the institution itself than to our people as they practise it"². The remark is not without relevance, showing the contradiction - if not hypocrisy - of Șeicaru: he accuses parliament of not debating a draft he initiated, even though as a columnist he was against the democratic regime, the parties and the parliament resulting from the elections. In conclusion, "if the law did not pass, as we all wanted it to, it's not really anyone's fault: at least not mine"³. Given that Djuvara confesses that he wrote "with all sincerity" about the "blessed reasons" why the government did not take action, despite their elliptical nature, and given that he personally shirks his guilt, one would have to assume that the blocking of these drafts took place in the cabinet of the Prime Minister who was already under the control of King Carol II. Commenting on this letter in his conclusions, Șeicaru sees in it clear proof of "the regime's delaying tactics" and, at the same time, "the most bitter indictment of the parliamentary regime: a political system of total carelessness and general irresponsibility, since on such an important issue you don't know who to hold responsible!"⁴.

Two days later, *Universul* reports the failure of the parliamentary (Șeicaru) and ministerial (Djuvara-Sassu) drafts on the revision of citizenship. But the situation does not

1 *** , "Invazia străinilor," *Curentul*, May 26, 1937, 12.

2 *** , "Invazia străinilor," 12.

3 *** , "Invazia străinilor," 12.

4 *** , "Invazia străinilor," 12.

seem desperate because “however, some measures have been taken to investigate fraudulent entries in the citizenship lists, through justice”. Given the “weakness of our state apparatus, lack of control and corruption”, the number of “those fraudulently introduced into our Romanian home as ‘citizens’ with political rights is considerable”. Under these circumstances, “it is self-evident how important it is in our public life, the clean-up operation that has begun to be carried out, in the form of reviewing the cases of suspicious citizenships, *even without a special law* [emphasis-N.D.]”¹. What *Universul* regrets, however, is that this operation does not have “the approval of all Romanian citizens”, which means that not everyone is convinced “of its necessity, both from a national, political and moral point of view”². And the culprit for this is the campaign waged by the “Jewish and communist press” which “has the audacity to defend foreigners who have been fraudulently entered in the Romanian citizens’ lists” and who act “in complete freedom, against the interests of the Romanian kin [in orig. *neam*]”. The fraudsters are, according to *Universul*, “mostly Jewish refugees from Soviet Russia or Germany”, and there is “solidarity and complicity” between these “suspicious foreign elements” and “the leaders of the Jewish press in the service of the communist international”. *Universul* also points out that the same press defends foreigners who have settled in Romania and do not want to leave out of “race instincts and international interests”³.

CONCLUSION

This part of the almost unknown history of the citizenship revision in Romania had some lessons to teach. First of all, the ambiguity of the state authorities with regard to the increasing weave of nationalism. As it was stated, the idea of citizenship revision was not new in 1936-1937. This had been an important demand on the political agenda of the far-right parties since the very beginning (1923). What was new instead was the fact that this idea became an item on the public agenda and, precisely, on the “nationalist legifiration” process. If the parliament attempted to enact bills on citizenship revision they were professionally blocked by the Council and politically blocked by the third Tătărescu government. This ambiguity is the most visible in the case of the second draft: if the Ministry of Justice initiated a draft for the revision and submitted to the Parliament, the Government blocked it. This attempt was preceded by ministry of interior endeavor to review the citizenship through administrative means. Secondly, this story has a lot to say about the secondary role the Parliament played in relation to the executive that constitutionally meant the Government and the King as chief of the state. Thirdly, we learn about the intimate connection between the parliamentary discussions and the articles in the press that we may consider them as two essential parts of the public sphere. There is not only a principled connection but also a personal connection since some MPs functioned also as columnists, journalists or owner of newspapers; Șeicaru embodied all these statuses. Unlike the other nationalist legifiration attempt by Tătărescu Government concerning the protection of national labour, the revision of citizenship has a particularly political relevance since it aimed at redefining the body of the sovereign along the ethnical affiliation. Since the sovereign body of Greater Romania was recognized by the international treaties, the review of the citizenship could also be seen as attempt to review the international status of Greater Romania as it was established by the treaties of the Paris Conference of Peace. Even though the state authorities and the population of Romania argued against the revisionist powers (e.g. Hungary, Germany), indirectly they showed a revisionist approach through the attempts to put into question the status of large categories of individuals as citizens of the state.

¹ ***, “Revizuirea încetățenirilor suspecte. O campanie antinațională,” *Universul*, May 28, 1937, 9.

² ***, “Revizuirea încetățenirilor,” 9.

³ ***, “Revizuirea încetățenirilor,” 9.

References:

- Arhivele Naționale Istorice Centrale, Parliament collection, file 2737/1936.
- Arhivele Naționale Istorice Centrale, Legislative Council collection, file 126/1936.
- Arhivele Naționale Istorice Centrale, Legislative Council collection, file 110/1937, 1.
- Arhivele Naționale Istorice Centrale, The General Direction of Police collection, file 177/1937.
- Monitorul Oficial al României, Partea I*, no. 300, December 29, 1933.
- Monitorul oficial. Partea III. Adunarea Deputaților*, no. 11, February 5, 1937.
- Monitorul oficial. Partea III. Adunarea Deputaților*, no. 27, March 2, 1937.
- Monitorul oficial. Partea III. Adunarea Deputaților*, no. 45, April 28 1937.
- ***. "Revizuirea tuturor încetățenirilor supușilor străini." *Adevărul*, December 15, 1936.
- ***. "Revizuirea tuturor cetățeniilor recente." *Curentul*, December 16, 1936.
- ***. "Revizuirea încetățenirilor dobândite prin eroare și fraudă." *Universul*, December 16, 1936.
- ***. "Revizuirea registrelor de naționalitate. Peste 200.000 de străini vor fi expulzați." *Porunca vremii*, December 16, 1936.
- ***. "Revizuirea încetățenirilor. În Ardeal comisiunile de control vor putea stabili cu înlesnire toate fraudele." *Neamul românesc*, December 16, 1936.
- ***. "Revizuirea listelor de naționalitate. Un important proiect de lege depus la Cameră." *Curentul*, December 18, 1936.
- ***. "Revizuirea constatării naționalității române în teritoriile alipite. Un proiect de lege depus la camera." *Universul*, December 18, 1936.
- ***. "Revizuirea naturalizărilor. Un interesant proiect de lege din inițiativă parlamentară." *Porunca vremii*, December 18, 1936.
- ***. "Cronica săptămânii." *Egalitatea*, December 24, 1930.
- ***. "Revizuirea încetățenirilor. Un proiect de lege din inițiativă parlamentară. Cum se va face revizuirea încetățenirilor." *Universul*, January 21 1937.
- M. S. "Un proiect dezavuat." *Egalitatea*, February 4, 1937.
- ***. "Un proiect dezastruos." *Egalitatea*, February 4, 1937.
- ***. "Verificarea situației celor ce au obținut naționalitatea română. Comunicarea d-lui Pamfil Șeicaru." *Curentul*, February 14, 1937.
- ***. "Noui proiecte de legi. Revizuirea constatării naționalității române." *Universul*, March 5, 1937.
- ***. "Revizuirea cetățeniilor dubioase. Comunicarea d-lui Pamfil Șeicaru." *Curentul*, March 12, 1937.
- ***. "Invazia străinilor suspecti și răspunderile regimului. O scrisoare a d-lui Mircea Djuvara despre proiectul d-lui Pamfil Șeicaru." *Curentul*, May 26, 1937.
- ***. "Invazia străinilor." *Curentul*, May 26, 1937.
- ***. "Revizuirea încetățenirilor suspecte. O campanie antinațională." *Universul*, May 28, 1937.
- Drăgușin, Nicolae. "Discursive Strategies in the Central Press about the Revision of Romanian Citizenship (1936-1937)." *Holocaust. Studii și cercetări* XV, no. 1 (2023): 117-167.
- Drăgușin, Nicolae. "Minoritățile, cetățenia română și naționalismul. Studiu de caz: zvonul privind circulara ministrului D. Luca pentru revizuirea naturalizărilor (decembrie 1936)." In *Minoritățile naționale. Stadiul cercetării din România și modelul European*, edited by Radu Carp. Eikon, 2024.
- Filderman, Wilhelm. *Memorii&Jurnale, vol. 1: 1900-1940*, edited by Jean Ancel. Translated by Nicolae Drăgușin. Editura Hasefer, Institutul Național pentru Studiarea Holocaustului din România „Elie Wiesel”, 2016.

- Iancu, Carol. *Evreii din România: 1918-1938. De la emancipare la marginalizare*. Translated by Țicu Goldstein. Ed. Hasefer, 2000.
- Iordachi, Constantin. *Liberalism, Constitutional Nationalism, and Minorities. The Making of Romanian Citizenship, c. 1750-1918*. Brill, 2019.
- Marton, Silvia. "Designing Citizenship. The 'Jewish Question' in the Debates of the Romanian Parliament (1866-1869)." In *The Making of Antisemitism as a Political Movement. Political History as Cultural History (1879-1914)*, edited by Werner Bergman and Ulrich Wyrwa. *Quest. Issues in Contemporary Jewish History. Journal of the Fondazione CDEC*, 03 July 2012.
- Neagoe, Stelian. *Istoria guvernelor României*. Machiavelli, 1995.
- Scurtu, Ioan. *Istoria României în anii 1918-1940*. Editura Didactică și Pedagogică, 1996.
- Șeicaru, Pamfil. "Pornind de la Marton Hertz." *Curentul*, December 11, 1936.
- Șeicaru, Pamfil. "Curajul de a curma răul." *Curentul*, March 10, 1937.
- Șeicaru, Pamfil. "Revizuire de străini și altele." *Curentul*, May 22, 1937.

BIONOTE:

NICOLAE DRĂGUȘIN has been a Researcher at the Elie Wiesel National Institute for the Study of the Holocaust in Romania since 2017. He holds a PhD in Philosophy from the Romanian Academy (2013) and is currently pursuing a second doctorate in Political Science at the University of Bucharest with a focus on citizenship in Romania, 1918-1948. Dr. Drăgușin also holds degrees in Orthodox theology, law, religious studies, and political science, reflecting his interdisciplinary approach to historical research. His research focuses on political debate and legal regulation of the Romanian citizenship, the role of the Orthodox Church in antisemitic discourse and nationalist ideology during the Holocaust, religious conversion and legal status of the Jews during the Holocaust. Dr. Drăgușin holds several research and fellowship positions. Most recently, he has been a guest researcher at the Austrian Academy of Sciences in Vienna (April 2025), and a fellow at the Centre for Advanced Study in Sofia (October 2022-February 2023). He has published extensively in peer-reviewed journals, including *Holocaust-studii și cercetări*, *Romanian Review of Political Sciences and International Relations*, *Studii teologice*, *Sfera politicii*, *Revista Polis*, *Revista de Filosofie*, *Mediterranean Journal of Human Rights*, *Review of Ecumenical Studies*. Since 2022 he has been member of the Romanian delegation to the International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA).

Transforming Visual Data into Art: Evaluating AI's Capacity to Replicate Artistic Styles

ARTICLE HISTORY:

Received: 26.03.2025

Revised: 21.06.2025

Accepted: 25.06.2025

Available online: 09.07.2025

Volkan Davut MENGİ

Mimar Sinan Fine Arts University

volkan.mengi@msgsu.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0003-4803-7999>

<https://doi.org/10.56177/eon.6.2.2025.art.3>

ABSTRACT: Training artificial intelligence applications by uploading visuals is a form of converting visual data into another. Subsequently, generating visuals by prompting with trained artificial intelligence is an operation of transforming previously converted data back into visuals. Through such applications, an artist's works can be replicated, amalgamated with different art movements, or entirely novel works can be produced as if crafted by the same artist. However, how successful are applications like Stable Diffusion or Leonardo in this process? To ascertain this, various artificial intelligence applications will be trained with a painter's works, and the resulting outputs will be evaluated in consultation with the artists to assess the efficacy of contemporary AI applications in this domain. To assess the suitability of the images in the mentioned project, several factors will be considered, such as: resolution and clarity, variety of subjects, quality of lighting, composition, color accuracy, diversity in artistic styles, image metadata.

KEYWORDS: Artificial Intelligence, AI Training, Generative AI, AI Art, Art Replication, Artistic Evaluation.

TITLU: „Transformarea datelor vizuale în artă: Evaluarea capacității inteligenței artificiale de a reproduce stiluri artistice”

REZUMAT: Antrenarea aplicațiilor de inteligență artificială prin încărcarea de imagini este o formă de conversie a datelor vizuale în altceva. Ulterior, generarea de imagini cu inteligența artificială antrenată reprezintă o operațiune de transformare a datelor convertite înapoi în elemente vizuale. Prin astfel de aplicații, operele unui artist pot fi replicate, combinate cu diferite mișcări artistice sau pot fi create lucrări complet noi, ca și cum ar fi fost realizate de același artist. Totuși, cât de reușite sunt aplicații precum Stable Diffusion sau Leonardo în acest proces? Pentru a stabili acest lucru, diverse aplicații de inteligență artificială vor fi antrenate cu lucrările unui pictor, iar rezultatele obținute vor fi evaluate în urma consultării cu artiștii, pentru a determina eficacitatea aplicațiilor actuale de inteligență artificială în acest domeniu. Pentru a evalua cât de adecvate sunt imaginile în cadrul proiectului menționat, vor fi luate în considerare mai mulți factori, precum: rezoluția și claritatea, varietatea subiectelor, calitatea luminii, compoziția, acuratețea culorilor, diversitatea stilurilor artistice, metadatelor imaginilor.

CUVINTE-CHEIE: inteligență artificială, antrenarea inteligenței artificiale, inteligență artificială generativă, artă cu inteligență artificială, replicarea artei, evaluare artistică.

INTRODUCTION

A wide range of information expressed through pictures, films, and graphics is included in visual data. These data types are becoming more and more important in different disciplines, such as computer sciences, engineering, and the arts. Understanding the concept, typical uses, and procedures associated with digital representation and storage of visual data are critical to appreciating its importance. Any type of information that can be viewed and understood by the human visual system is considered visual data. This covers a broad variety of forms, such as images, pictures, charts, diagrams, and videos. Visual data is frequently used as an efficient communication tool because it can clearly and succinctly explain complicated relationships and concepts. It may be utilised in a variety of subjects, including science, art, language arts, reading, math, and social studies. It is captured, analysed, and altered in some way (Finson and Pederson 2011). The creation of a graphic language, comprehension of human perception, and improved methods for visualising multi-dimensional data and big data sets are all necessary for visual data (Meyer and Cook 2000).

The multitude of instances that we see on a daily basis demonstrate how widespread visual data is in contemporary culture. Visual data is all around us, from the photos we take with our cell phones to the infographics we come across in news articles. Typical instances consist of photographs (taken with cell phones or digital cameras, pictures show real-world objects and settings), illustrations (made by artists employing a variety of techniques, pictures frequently show hypothetical or imaginative settings), diagrams (using visual components to communicate information in an organised way, diagrams are used to illustrate technical concepts or procedures) charts and graphs (to depict numerical data and make analysis and interpretation easier, these data visualisations make use of geometric forms and patterns) and videos (made up of a series of pictures, videos offer a more engaging watching experience by capturing dynamic occurrences). Visual data must be digitalized in order to be processed and stored by computers. In this method, machine-understandable numerical numbers are used to represent the visual information. Typical examples of digital representations are raster images (a grid of pixels with a corresponding colour value is used to depict these images), vector graphics (these pictures are scalable and independent of resolution since they are defined by mathematical equations that represent shapes and lines), digital videos (videos are usually saved in compressed file formats, including AVI or MP4, which minimise file size without sacrificing important visual details)

In contemporary discussions surrounding visual data, the growing use of artificial intelligence in producing visual content requires critical reflection. As generative AI tools become more prevalent in creating images, videos, and digital illustrations, artists are increasingly involved—not only as creators but as validators and interpreters of machine-generated works. A recent longitudinal study (Latikka et al. 2023) found that human connection and agency significantly shaped public acceptance of AI-generated art. At the core of the article is the use of Self-Determination Theory (SDT), a psychological framework that identifies autonomy, competence, and relatedness as fundamental human needs.

These constructs were employed to understand the public's attitudes toward AI-generated art. Participants who felt more connected to others (relatedness) and more in control of their use of technology (autonomy) tended to hold more favorable views of AI in art, especially in contexts where AI creates art or collaborates with humans. These findings signal a subtle but powerful dynamic: the perception of AI art is not isolated from human involvement—it is reinforced by it. This opens a crucial pathway for theoretical inquiry: if the value and acceptability of AI-generated art are enhanced by the perception of human guidance, then artists become necessary validators of AI. Their input—stylistic, conceptual, or cultural—is embedded in datasets, interface design, prompt engineering, and the final aesthetic assessment of AI outputs. This situates artists not as obsolete, but as epistemic workers whose role is to frame, domesticate, and legitimize machine creativity. Furthermore, findings from Lovato et al. (2024) reinforce the idea that artists are not only participants in

creative processes, but also active agents in shaping the ethics, transparency, and legitimacy of AI-generated visual content. Their survey of 459 artists revealed overwhelming support for mandatory disclosure of training data and strong resistance to for-profit entities benefiting from artists' unconsented contributions.

These insights position artists as both cultural stewards and ethical gatekeepers in the development of generative AI systems. Such perspectives highlight that AI's integration into visual data creation cannot be separated from the consent, values, and labor of human creators whose work forms the foundation of these systems.

LITERATURE REVIEW. ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND VISUAL DATA

Artificial intelligence (AI) is a branch of computer science dedicated to creating systems capable of performing tasks that typically require human intelligence. Its main objective is to develop intelligent agents—systems that are capable of reasoning, learning, and acting on their own to accomplish objectives. Recent years have seen amazing progress in AI research thanks to the growth of data, increased processing capacity, and sophisticated algorithms.

Within the field of AI, machine learning is teaching computer programmes to become more proficient via experience (Jones 2019). Machine learning algorithms are generally classified into two primary types: supervised learning and unsupervised learning. Using labelled data, supervised learning entails training models with the expected outcome given for each input. Conversely, unsupervised learning works with unlabeled data, meaning the system must find patterns and structure in the data itself.

One of the most important frontiers in the field of AI is the processing of visual data, which requires converting visual information into machine-readable digital representations. This conversion involves representing visual material as numerical data, which makes it possible for computers to effectively analyse, comprehend, and alter photos and movies. The process of digitalizing visual data involves a number of different approaches, each specifically designed to take into account the distinctive qualities of diverse kinds of visual material. For instance, raster pictures provide a typical digital representation technique appropriate for photos and intricate graphics. They are composed of a grid of pixels, each of which is assigned a colour value. Vector graphics, on the other hand, use mathematical formulas to describe shapes and lines. This makes them scalable and independent of resolution, which makes them ideal for logos and drawings. Building on the foundation of digital visual data representation techniques like raster and vector graphics, machine learning algorithms can then leverage this information for more complex tasks. Deep learning, a powerful machine learning approach, comes into play here. Significant strides in pattern recognition have been achieved through deep learning, a component of neural networks. This success stems from its approach of developing models using vast amounts of data and exploiting the capabilities of robust hardware accelerators (Schmidhuber 2014).

Deep learning is a machine learning and pattern recognition approach that makes use of deep credit assignment routes, which are collections of potentially learnable causal relationships between events and results (Schmidhuber, 2014). A family of machine learning techniques called deep learning has demonstrated encouraging progress in a number of biological issues; nonetheless, interpretability and model problem-solving still require more development (Ching et al. 2017). Deep neural networks have the capacity to understand intricate patterns and produce remarkably accurate predictions and choices by analysing enormous volumes of data through these layers.

Beyond machine learning, AI is capable of a wide range of tasks including knowledge representation, reasoning, and natural language processing. Information is formalised and arranged using knowledge representation so that computers can comprehend and work with it. AI systems may solve issues and reach judgements by using reasoning to extrapolate logical conclusions from the information at hand. Natural language processing allows robots to understand, analyze, and generate human language, paving the way for advancements in chatbots and machine translation.

Artificial intelligence's ability to comprehend visual data has advanced dramatically over the years, using sophisticated algorithms to decipher and analyse complicated visual data. Modern artificial intelligence methods, including as transformers, generative adversarial networks, and convolutional neural networks have completely changed the field by allowing machines to detect objects, recognise patterns, and produce high-quality photographs. Convolutional Neural Networks (CNNs) and Generative Adversarial Networks (GANs) are powerful deep learning techniques used in various medical imaging and artistic applications. CNNs excel at identifying and extracting image patterns, while GANs use CNNs as generators to create realistic images (Fard et al., 2021). GANs use training samples to understand the probability distribution that produced them in order to solve the generative modelling issue (Goodfellow et al. 2020) while CNNs are used in neurology and psychiatry to study brain problems because of their effectiveness in processing picture input (Teuwen and Moriaikov 2020) Due to its hierarchical structure and capacity for spatial hierarchy learning, CNNs are especially useful for applications like object recognition and picture categorization. These developments in AI algorithms not only improve the precision and effectiveness of visual data processing, but they also pave the way for novel creative applications, such automated design and the creation of digital art.

AI algorithms use a variety of methods, such as image preprocessing, feature extraction, and classification or regression, to handle visual data efficiently. Preparing the input data for additional processing, such as noise reduction, normalisation, and scaling, is known as image preprocessing. In order to lower the dimensionality of the data and extract the crucial information for further analysis, feature extraction seeks to locate and extract prominent features from the preprocessed pictures. Lastly, the collected features are used by classification or regression algorithms to predict continuous values or assign labels to the input data, respectively.

AI-powered visual data processing is facilitated by a multitude of tools and frameworks. CNNs and other deep learning models may be built, trained, and deployed with the help of well-known deep learning libraries like TensorFlow, PyTorch, and MxNet. Both PyTorch and TensorFlow are useful libraries for creating neural networks, but the choice of library affects how well a network performs during training and design (Chirodea et al. 2021). On the MNIST (Modified National Institute of Standards and Technology database) database, PyTorch performs better for deep neural networks despite TensorFlow having a greater GPU utilisation rate (Florencio et al. 2019). Furthermore, specialised toolkits such as scikit-image and OpenCV provide functionality specifically designed for computer vision and image processing workloads.

The mixture of artificial intelligence with visual data processing has facilitated numerous applications across several fields. AI-powered image analysis technologies help with medical diagnosis and treatment planning in the healthcare industry. AI is used by self-driving cars in the automobile industry to sense their environment and manoeuvre safely. AI is essential to content development as well since it makes it possible to create realistic-looking pictures and movies.

We may anticipate even more advanced methods and instruments to appear as AI algorithms and processing power grow, hence enhancing the potential of AI-powered visual data processing. These developments have enormous promise to handle difficult problems in a variety of domains, including industrial automation, customised healthcare, environmental monitoring, and scientific research. As these technologies advance, they not only push the boundaries of what is possible in AI-powered visual data processing but also open up new avenues for creative and practical applications. In the realm of art, this progress translates to increasingly sophisticated methods for emulating and preserving artistic styles, thereby ensuring that the nuances of an artist's unique visual language are meticulously captured and reproduced.

CRITICAL PERSPECTIVES ON ARTISTIC AGENCY AND AUTHORSHIP IN AI ART

The integration of AI into artistic domains introduces a complex reconfiguration of authorship, responsibility, and aesthetic authority. At the heart of this shift lies the problem of artistic validation within AI-mediated workflows, where the delegation of taste and critical judgment to computational systems poses a significant epistemic and ethical challenge. McCormack et al. (2019) caution that such delegation may result in a “deflation” of artistic authority, as the mechanisms for aesthetic discernment are increasingly externalized to algorithmic systems. This dynamic is particularly problematic when human feedback loops—critical for maintaining interpretative and contextual nuance—are diminished or bypassed altogether. The artist’s role becomes precarious, reduced from that of a creative agent to a provider of validation and raw material for generative models.

This imbalance reflects a broader asymmetry in the artist-AI relationship, where labor flows in one direction and credit or agency does not. Artists provide essential inputs—such as training data, style references, and post-hoc validation—while generative models absorb, reconfigure, and reproduce outputs without acknowledging the source of their creative scaffolding. Matteo Pasquinelli (2019) characterizes this dynamic as a form of “AI colonialism,” emphasizing the extractive logic through which creative labor is appropriated and instrumentalized. Under this lens, AI art production risks reproducing exploitative patterns reminiscent of historical colonial systems, where resources (in this case, cultural and aesthetic capital) are mined without equitable exchange or recognition.

Moreover, the artist’s involvement with AI systems cannot be disentangled from broader ethical considerations. As Kate Crawford and Trevor Paglen (2021) assert, training data is never neutral—it is embedded with histories of power, exclusion, and bias. When artists contribute to or engage with such systems, they are not merely users or collaborators but ethically implicated stakeholders. Their choices around which datasets to employ, how outputs are interpreted, and whether to critique or reinforce existing biases all contribute to the socio-political life of AI-generated art. In this context, artistic practice intersects with critical data ethics, requiring artists to navigate not only aesthetic questions but also the implications of perpetuating or challenging systemic asymmetries. Taken together, these perspectives reveal that the evolving role of the artist in AI-driven practices demands a rethinking of authorship, ownership, and responsibility in a digitally mediated cultural landscape.

METHODS. VISUAL DATA PROCESSING PROCESS

The replication of an artist’s visual style using artificial intelligence applications entails the utilization of advanced computational methodologies aimed at meticulously capturing and reproducing the distinct characteristics of the artist’s oeuvre. This intricate process commences with the meticulous collection and preprocessing of a comprehensive dataset comprising the artist’s original works, ensuring the inclusion of high-resolution images that span a diverse array of subjects. Machine learning models, particularly CNNs and GANs, are employed to analyze and internalize the artist’s unique stylistic features such as brushwork, color schemes, compositional techniques, and thematic elements. Through rigorous and iterative training, these models develop the capability to generate new artworks that convincingly emulate the artist’s distinctive style, often achieving a level of verisimilitude that is challenging to distinguish from the original pieces. The success of these AI-generated artworks is subsequently assessed using both quantitative metrics and qualitative evaluations, including expert reviews and comparisons with the original art, to ensure a high degree of fidelity and artistic integrity. This fusion of artificial intelligence and artistic expression not only preserves the legacy of individual artists but also expands the horizons of creative production and aesthetic exploration.

One of the best applications that can mimic an artist’s visual style is Leonardo. It offers a strong and dynamic platform for creative output, going beyond the capabilities of traditional AI tools. With unmatched creative control and state-of-the-art generative AI technology, it

enhances rather than diminishes human creativity (Leonardo 2024). Leonardo is equipped with a user-friendly interface and utilizes stable diffusion technology, offering an enhanced AI experience. Its incorporation of stable diffusion technologies enhances accessibility, speed, and usability, expanding the range of potential applications from Leonardo's perspective (VanderLinden 2023). Stable Diffusion is a text-to-image technique designed to enhance the quality and performance of pictures generated on consumer electronics (Sha Alam, Jeyamurugan, Ali B, & Veerasundari, 2023). Because stable diffusion technology works so well at improving the quality and performance of pictures produced on consumer gadgets, it has gained a lot of attention and appeal. Given its track record of performance, stable diffusion has become the preferred option for a wide range of applications requiring the creation of high-quality images. It makes sense to use an application like Leonardo, which effortlessly incorporates stable diffusion given its widespread acceptance and dependability.

To measure the success in replicating artists' styles, Leonardo was trained with the works of three different artists. The first artist typically draws youth's and children's portraits using red and its shades. The second artist paints still-life compositions with wine, glasses, and fruits using oil paint. The third artist creates flower illustrations using blue and its shades.

CASE STUDY

A study was conducted to evaluate the quality of AI-generated images by comparing them to original works of art. 22 artists were shown a set of original artworks and corresponding AI-generated images. Each artist was then asked to complete a Google Form containing 37 questions divided into 4 categories. The questions were designed to assess the artists' perceptions of the AI-generated images in terms of various artistic qualities, such as overall quality, artistic style, originality, emotional impact, and technical proficiency. The artists were asked to rate their answers on a scale of 1 to 10, with 1 being the lowest and 10 being the highest.

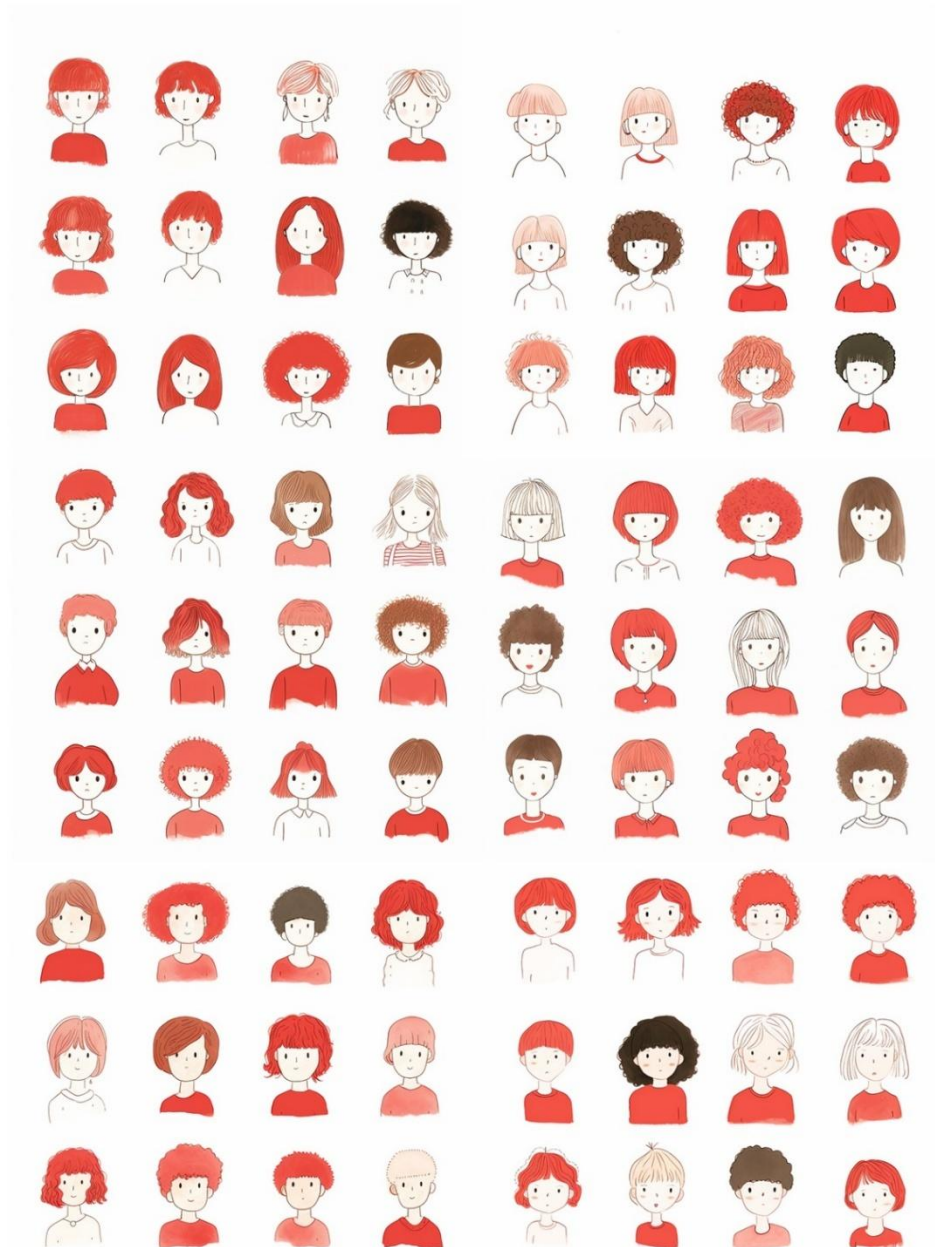
Artists were selected through a voluntary call, encompassing diverse artistic disciplines (e.g., painting, illustration, digital art) and experience levels. This diversity aimed to ensure that AI-generated artworks were evaluated from various artistic perspectives. All 22 artists who participated in our survey completed it in its entirety. Prior to their participation, they were provided with detailed information regarding the study's objective and data collection process, and it was communicated that any incomplete or invalid responses would be excluded from the analysis; however, no such instances were encountered in this study.

The results of the survey is used to gain insights into the effectiveness of AI image generation and to identify areas for improvement. In an effort to evaluate the imitation abilities of the AI application Leonardo, a curated selection of artworks and illustrations from three distinct artists, all working within different stylistic framework, was utilized.

The AI was trained on these images to enhance its capability to replicate the chosen artistic style accurately. During the generation phase, sophisticated image-to-text applications were deployed to derive the optimal textual prompts for the AI. This process involved experimentation, with numerous trials conducted to fine-tune the prompts and ensure they elicited the most accurate and high-quality reproductions possible.

In Figure 1, we see the original drawing by the first artist. Figure 2 showcases images generated by artificial intelligence after being trained on the works of the first artist. Figure 3 displays the original drawing by the second artist, while Figure 4 presents the images produced by artificial intelligence following its training on the second artist's works. In Figure 5, the original drawing by the third artist is depicted, and Figure 6 exhibits the

visuals created by artificial intelligence after being trained on the third artist's creations. These are not all of the generated images, just the best and closest selection to the original works from those generated.

Fig. 1

Fig. 2

22 artists reviewed 3 distinct AI-generated series and responded to a comprehensive set of 37 questions designed to evaluate various aspects of the artworks. The artists' feedback has been synthesized to provide a detailed analysis of each series. Comments were obtained by speaking with the artists in addition to the analysis. Below are the summarized results for the 3 different AI-generated works, highlighting key insights into their artistic quality, style and overall impact:

THE WORK OF THE FIRST ARTIST (SHOWN IN FIG. 1 AND FIG. 2)

The images produced by AI on Figure 2 exhibit a number of distinctive characteristics when analyzed in terms of artistic aspects such as illustration quality, drawing, color, and light. At first glance, the AI-generated images demonstrate a high degree of consistency and uniformity, which is often a hallmark of algorithmically generated artwork.

The illustrations maintain a coherent style throughout, with clear and precise line work that suggests the AI's ability to replicate and maintain a specific aesthetic template. The use of color in the AI images is notably uniform, with a dominant palette of reds and whites that creates a visually cohesive series. However, this uniformity can also be a limitation, as it may lack the nuanced variations and subtle gradations that human artists often introduce to evoke depth and emotion.

The drawing style in the AI images is characterized by smooth, clean lines and simple, geometric shapes. The faces are rendered with a minimalistic approach, which, while effective in maintaining a consistent style, can sometimes appear too simplistic or lacking in the expressive detail that characterizes more skilled human illustrations.

In terms of color, the AI's approach is methodical and lacks the spontaneous variations often seen in hand-drawn art. The reds used are flat and consistent, without the subtle shifts in hue or saturation that can suggest lighting, texture, or emotional nuance.

Light and shadow are also handled in a rudimentary manner. The AI-generated images rely primarily on solid fills and simple gradients, which, while clean and visually uncluttered, can also appear flat and lacking in dimension.

Furthermore, the AI's handling of hair and other detailed features tends to be quite uniform, with each character's hair rendered in a similarly smooth, almost plastic-like texture. This contrasts with the original artist's work, where hair is depicted with more variation in texture, volume, and individual strands, adding a sense of realism and personality to each character.

In summary of the first study, while the AI-generated images are successful in creating a visually consistent and stylistically unified set of illustrations, they fall short in capturing the intricate details, emotional depth, and expressive quality that are often present in human-created artwork. The AI's technical precision and uniformity are impressive, but they also highlight the limitations of current AI technology in replicating the nuanced and highly individualistic nature of human artistry.

Fig. 3

Fig. 4

THE WORK OF THE SECOND ARTIST (SHOWN IN FIG. 3 AND FIG. 4)

The AI-generated images on Figure 4, when scrutinized for their artistic details, present a study in computational creativity. In terms of illustration quality, the AI demonstrates a competent grasp of basic compositional principles. The objects within these compositions are arranged in a manner that mirrors the structured yet dynamic layouts seen in the original works on Figure 3. However, upon closer inspection, the AI's execution reveals certain limitations. The line work in AI-generated images lacks the organic fluidity and deliberate imperfection that characterizes human touch, resulting in a somewhat mechanical and uniform appearance.

Examining the use of color, the AI displays an ability to replicate the bold and vibrant hues prominent in the original artist's palette. Nevertheless, the AI-generated images often exhibit colors that appear overly saturated or uniformly applied, missing the subtle gradations and complex layering that impart depth and richness in the original works. The AI's color transitions tend to be more abrupt, lacking the smooth blending that suggests a mastery of medium and technique found in human-created art.

Light and shadow in the AI-generated images are applied in a manner that provides basic dimensionality but falls short of achieving the nuanced interplay of light seen in the originals. The AI tends to employ a more simplified approach to shading, resulting in flatter images that lack the dynamic range and atmospheric quality present in the human artist's work. This simplification diminishes the sense of realism and three-dimensionality that effective use of light and shadow can confer.

Analyzing the compositional balance, the AI displays a commendable effort to mimic the geometric abstraction and rhythmic balance of the original artworks. However, the AI's interpretations sometimes result in compositions that feel less intuitively balanced and harmonious. For instance, the proportional relationships between objects can appear somewhat rigid and forced, rather than the natural and dynamic equilibrium achieved by the human artist. The textural quality of the AI-generated images lacks the tactile variation that can be observed in the originals.

The original artist's work likely benefits from a nuanced application of paint, creating a varied texture that adds to the visual interest and depth of the pieces. In contrast, the AI's texture appears uniformly smooth and lacks the intricate surface variations that contribute to the overall aesthetic experience.

While the AI-generated images exhibit a proficient attempt at emulating the style and compositional elements of the original artist's work, they fall short in a few key artistic aspects. The rigidity of line work, the oversaturation of colors, the simplistic approach to light and shadow, the lack of intuitive compositional balance, and the uniform texture all highlight the limitations of AI in replicating the nuanced and richly textured artistry that characterizes human-created works. The AI's efforts are commendable for their technical execution, yet they ultimately underscore the irreplaceable value of the human touch in the creation of deeply resonant and aesthetically complex art.

Fig. 5

Fig. 6

THE WORK OF THE THIRD ARTIST (SHOWN IN FIG. 5 AND FIG. 6)

The AI-generated images on Figure 6 present an intriguing study in the application of computational creativity to floral illustration. Upon close examination, the illustrations display a high degree of technical proficiency, particularly in their use of clean, precise lines and consistent color schemes. The AI's approach to color is noteworthy for its use of a limited palette dominated by various shades of blue and white, which creates a harmonious and visually cohesive collection. This color consistency is a double-edged sword; while it enhances the overall unity of the images, it also imposes a certain rigidity and lacks the spontaneous color variations that often characterize more dynamic human-created artworks.

In terms of drawing quality, the AI demonstrates a commendable level of detail and clarity. The floral shapes are well-defined and exhibit a uniformity in style that speaks to the algorithm's ability to maintain a consistent artistic vision across multiple images. The flowers are rendered with smooth, unbroken lines and minimalistic forms, which are aesthetically pleasing and suggest a modern, stylized interpretation of natural motifs. However, this very uniformity can also be a drawback, as it sometimes results in a static and repetitive visual experience. The human touch, with its inherent imperfections and variability, often introduces a sense of movement and life that is less evident in these AI-generated works.

The treatment of light in the AI images is another area where strengths and weaknesses become apparent. The AI employs a simplified approach to lighting and shading, often relying on flat color fills and basic gradients to suggest depth and volume. This method can produce a clean and uncluttered look, but it also tends to make the images appear flat and two-dimensional. In contrast, the original artist's works on Figure 5 demonstrate a more nuanced understanding of light, with subtle gradations and varied lighting effects that add a sense of realism and depth to the illustrations. The interplay of light and shadow in the human-created images creates a more dynamic and engaging visual experience. The AI's interpretation of botanical details reveals both technical skill and creative limitation. The floral elements are rendered with a high degree of accuracy and stylistic coherence, yet they often lack the intricate textural details and organic variations that are hallmarks of hand-drawn illustrations. The petals and leaves in the AI images appear smooth and uniform, whereas the original artist's works exhibit a richer texture and a more naturalistic representation of botanical forms. The AI-generated images excel in their technical execution, offering clean lines, consistent color schemes, and a cohesive stylistic vision. These qualities make the images visually appealing and technically impressive. However, the lack of variability, depth, and subtlety in color and light handling underscores the limitations of current AI technology in replicating the full range of artistic expression achieved by human artists. The AI's creations, while aesthetically pleasing, often lack the emotional depth, dynamic movement, and intricate detail that characterize the original artist's work, highlighting both the capabilities and the constraints of algorithmic art generation.

CONCLUSION

The comprehensive analysis of AI-generated images across the three artists revealed a consistent pattern of strengths and weaknesses, supported by quantitative data from the artist survey. To provide a comprehensive overview of the artists' perceptions regarding AI-generated artworks, the detailed survey results are presented below. This survey involved 22 participating artists who responded to a total of 37 questions, each rated on a 1-to-10 scale. These questions were categorized into four primary areas: Visual Quality Evaluation, Feature Recognition and Matching, Artistic Style Analysis, and Subjective Evaluations. The columns '% ≥ 7 ' and '% ≤ 4 ' in the following tables represent the distribution of artist responses on a 1-to-10 rating scale. '% ≥ 7 ' indicates the percentage of artists who rated a specific criterion as 'positive' or 'strong' (a score of 7 or higher). Conversely, '% ≤ 4 ' denotes the percentage of artists who rated the criterion as 'negative' or 'weak' (a score of 4 or lower), thereby highlighting areas of perceived deficiency. The 'Mean Score' column indicates the arithmetic average of

all ratings provided by the 22 artists for each specific survey question, on a 1-to-10 scale. This metric offers a central tendency of the artists' collective perception. The 'Std. Dev.' (Standard Deviation) quantifies the dispersion or variability of these ratings around the mean, with a lower value indicating greater consensus among the artists and a higher value suggesting more diverse opinions.

Category	Q No.	Question	Mean Score	Std. Dev.	% ≥ 7	% ≤ 4
Visual Quality Evaluation	Q1.1	Resolution	8.5	1.0	95.5%	0.0%
	Q1.2	Clarity for Artistic Use	8.1	1.2	90.9%	0.0%
	Q1.3	Detail and Pixelation	7.8	1.3	85.0%	5.0%
	Q1.4	Comparison to Originals	5.9	1.9	45.0%	25.0%
	Q1.5	Blurriness and Distortion	6.3	1.6	50.0%	20.0%
	Q1.6	Lighting and Subject Matter	5.5	2.1	35.0%	35.0%
	Q1.7	Composition	5.7	1.9	40.0%	30.0%
	Q1.8	Color Reproduction	7.6	1.3	80.0%	5.0%
	Q1.9	Artifacts and Anomalies	5.8	1.5	40.0%	25.0%
	Q1.10	Overall Visual Quality	6.0	1.8	45.0%	20.0%
Feature Recognition & Matching	Q2.1	Pattern and Shape Accuracy	8.2	1.1	90.0%	0.0%
	Q2.2	Feature Recognition (Failure)	5.0	1.7	20.0%	40.0%
	Q2.3	Intricate Detail Capture	7.7	1.4	80.0%	5.0%
	Q2.4	Texture Interpretation	4.8	1.6	15.0%	45.0%
	Q2.5	Motif and Theme Consistency	7.9	1.3	85.0%	5.0%
	Q2.6	Element Misinterpretation	5.2	1.8	25.0%	35.0%
	Q2.7	Brushwork and Line Quality	8.3	1.1	90.0%	0.0%
	Q2.8	Proportion and Perspective	7.5	1.5	75.0%	10.0%
	Q2.9	Stylistic Element Replication	4.5	1.7	10.0%	50.0%

Artistic Style Analysis	Q3.1	Style Emulation	7.5	1.5	75.0%	10.0%
	Q3.2	Stylistic Differences (Similarity)	7.3	1.4	70.0%	10.0%
	Q3.3	Mood and Atmosphere	3.9	1.7	5.0%	65.0%
	Q3.4	Color Palette and Tone	7.9	1.2	85.0%	5.0%
	Q3.5	Stylistic Inconsistencies	4.2	1.8	10.0%	60.0%
	Q3.6	Stylistic Nuances (Missing)	4.3	1.8	10.0%	55.0%
	Q3.7	Unreplicated Style Elements	4.8	1.7	15.0%	50.0%
	Q3.8	Cohesiveness and Coherence	8.0	1.2	85.0%	5.0%
	Q3.9	Individuality and Expression	4.1	1.9	5.0%	60.0%
Subjective Evaluations	Q4.1	Overall Quality and Appeal	5.5	1.8	35.0%	30.0%
	Q4.2	Visual Resemblance	5.8	1.7	40.0%	25.0%
	Q4.3	Emotional Response	3.9	1.7	5.0%	70.0%
	Q4.4	Perceptual Criteria Influence	6.5	1.6	55.0%	15.0%
	Q4.5	Creativity and Artistic Merit	4.5	2.0	10.0%	50.0%
	Q4.6	Artistic Integrity & Authenticity	4.2	1.8	10.0%	55.0%
	Q4.7	Compelling Aspects	6.2	1.7	50.0%	20.0%
	Q4.8	Comparison to Reproduction	6.8	1.5	65.0%	10.0%
	Q4.9	Faithful Representation	5.0	1.9	20.0%	40.0%

AI'S STRENGTHS

The quantitative findings strongly affirm AI's technical prowess:

- **Consistency and Uniformity:** AI demonstrated a remarkable ability to maintain a consistent style across multiple artworks, ensuring a cohesive visual experience. This strength is evidenced by a mean score of 8.2 for "Pattern and Shape Accuracy" (Q2.1) with 90.0% of artists rating it 7 or higher, and 7.9 for "Motif and

Theme Consistency" (Q2.5) with 85.0% positive ratings. "Cohesiveness and Coherence" (Q3.8) also received a mean score of 8.0, with 85.0% positive responses.

- **Technical Precision:** AI's technical capabilities were evident in its ability to produce clean lines, smooth curves, and precise details. "Resolution" (Q1.1) received a mean score of 8.5, with an outstanding 95.5% of artists rating it 7 or higher. Similarly, "Clarity for Artistic Use" (Q1.2) scored a mean of 8.1 (90.9% positive) and "Brushwork and Line Quality" (Q2.7) a mean of 8.3 (90.0% positive), demonstrating high accuracy in visual element manipulation.
- **Coherent Color Schemes:** AI exhibited a strong grasp of color theory, effectively utilizing color palettes to create visually harmonious and aesthetically pleasing artworks. This strength is reflected in "Color Reproduction" (Q1.8) with a mean score of 7.6 (80.0% positive) and "Color Palette and Tone" (Q3.4) with a mean of 7.9 (85.0% positive).

AI'S LIMITATIONS

Despite its technical capabilities, the survey data highlights significant limitations in AI's artistic expression:

- **Lack of Nuance and Subtlety:** AI struggled to capture the subtle nuances and delicate variations often found in human-created art. This is quantitatively supported by "Stylistic Nuances (Missing)" (Q3.6) receiving a low mean score of 4.3, with 55.0% of artists giving negative ratings (4 or lower). "Texture Interpretation" (Q2.4) similarly had a mean of 4.8 and 45.0% negative ratings, indicating difficulty in replicating organic details.
- **Limited Expressive Range:** AI's ability to convey emotions and evoke feelings through its artworks was notably restricted. "Emotional Response" (Q4.3) received the lowest mean score in the entire survey at 3.9, with a high 70.0% of artists providing negative feedback. Likewise, "Individuality and Expression" (Q3.9) had a mean score of 4.1, with 60.0% negative ratings, underscoring AI's inability to infuse creations with human emotional depth.
- **Uniformity and Rigidity:** AI's pursuit of consistency often resulted in a sense of uniformity and rigidity in its artworks. "Stylistic Inconsistencies" (Q3.5) had a mean of 4.2 (60.0% negative ratings), suggesting a lack of spontaneous variation. Moreover, "Creativity and Artistic Merit" (Q4.5) received a mean of 4.5, with 50.0% of artists rating it 4 or lower, pointing to a perception of stifled originality compared to human artistry.

IMPLICATIONS

The findings of this study, grounded in artist perceptions, carry several implications for the future of AI in art:

- AI can serve as a valuable tool for artists to explore new creative avenues and augment their artistic processes. The high scores in technical precision (e.g., Q1.1 "Resolution" with 95.5% positive ratings) suggest AI's strong potential as an efficient assistant for technical aspects of art creation.

- AI can enhance art appreciation and education by providing new insights into artistic styles and techniques. AI's documented ability to replicate patterns and styles (e.g., Q2.1 "Pattern and Shape Accuracy" with 90.0% positive ratings) can be leveraged to create analytical and educational tools that deepen public understanding of artistic elements.
- AI raises critical questions about the nature of art, creativity, and the role of the artist in society. The development of AI-powered art, particularly its struggle with emotional and individual expression (e.g., Q4.3 "Emotional Response" with 70.0% negative ratings, Q3.9 "Individuality and Expression" with 60.0% negative ratings), challenges us to re-examine our definitions of art, creativity, and the unique value of human artistic expression.

In conclusion, AI has emerged as a powerful tool for artistic creation, demonstrating remarkable capabilities in replicating styles, applying technical skills, and generating visually appealing artworks. However, AI's limitations in capturing the nuances, emotional depth, and expressive qualities of human artistry, as consistently indicated by the survey data, underscore the irreplaceable value of the human touch in art. As AI technology continues to advance, it is crucial to explore its potential while acknowledging its inherent limitations and engaging in critical discourse about the future of art in the age of artificial intelligence.

References:

- Ching, T., Daniel S. Himmelstein, B. Beaulieu-Jones, Alexandr A. Kalinin, Brian T. Do, G. Way, E. Ferrero, P. Agapow, M. Zietz, M. M. Hoffman, W. Xie, G. Rosen, Benjamin J. Lengerich, Johnny Israeli, Jack Lanchantin, Stephen Woloszynek, Anne E. Carpenter, Avanti Shrikumar, Jinbo Xu, Evan M. Cofer, Christopher A. Lavender, Srinivas C. Turaga, Amr M. Alexandari, Zhiyong Lu, David J. Harris, D. DeCaprio, Yanjun Qi, A. Kundaje, Yifan Peng, L. K. Wiley, Marwin H. S. Segler, S. Boca, S. Joshua Swamidass, Austin Huang, A. Gitter, and C. Greene. 2017. "Opportunities and Obstacles for Deep Learning in Biology and Medicine." *Journal of the Royal Society Interface* 15. <https://doi.org/10.1098/rsif.2017.0387>.
- Chirodea, Mihai Cristian, O. Novac, C. Novac, N. Bizon, M. Oproescu, and C. Gordan. 2021. "Comparison of Tensorflow and PyTorch in Convolutional Neural Network-Based Applications." *2021 13th International Conference on Electronics, Computers and Artificial Intelligence (ECAI)*: 1–6. <https://doi.org/10.1109/ECAI52376.2021.9515098>.
- Crawford, K., & Paglen, T. (2021). Excavating AI: The politics of images in machine learning training sets. *AI & Society*, Advance online publication. https://www.researchgate.net/publication/352224617_Excavating_AI_the_politics_of_images_in_machine_learning_training_sets
- Fard, A.S., Reutens, D.C., & Vegh, V. (2021). CNNs and GANs in MRI-based cross-modality medical image estimation. *ArXiv*, abs/2106.02198.
- Finson, Kevin D., and J. Pederson. 2011. "What Are Visual Data and What Utility Do They Have in Science Education?" *Journal of Visual Literacy* 30: 66–85. <https://doi.org/10.1080/23796529.2011.11674685>.
- Florencio, F., Thiago Valenç, E. Moreno, and M. C. Júnior. 2019. "Performance Analysis of Deep Learning Libraries: TensorFlow and PyTorch." *Journal of Computer Science*. <https://doi.org/10.3844/JCSSP.2019.785.799>.
- Goodfellow, Ian J., Jean Pouget-Abadie, Mehdi Mirza, Bing Xu, David Warde-Farley, Sherjil Ozair, Aaron C. Courville, and Y. Bengio. 2020. "Generative Adversarial Networks." *Communications of the ACM* 63: 139–144. <https://doi.org/10.1145/3422622>.

- Jones, David T. 2019. "Setting the Standards for Machine Learning in Biology." *Nature Reviews Molecular Cell Biology* 20: 659–660. <https://doi.org/10.1038/s41580-019-0176-5>.
- Latikka, R., Bergdahl, J., Savela, N., & Oksanen, A. (2023). AI as an artist? A two-wave survey study on attitudes toward using artificial intelligence in art. *Poetics*, 101, 101839. <https://doi.org/10.1016/j.poetic.2023.101839>
- Leonardo AI. 2024. "Leonardo - FAQ - AI Image Generator - Create Art, Images & Video." AI Image Generator - Create Art, Images & Video | Leonardo AI. Accessed May 27, 2024. <https://leonardo.ai/faq/>.
- Lovato, J., Zimmerman, J. W., Smith, I., Dodds, P., & Karson, J. L. (2024). *Foregrounding artist opinions: A survey study on transparency, ownership, and fairness in AI generative art* (arXiv Preprint No. 2401.15497). arXiv. <https://arxiv.org/abs/2401.15497>
- McCormack, J., Gifford, T., & Hutchings, P. (2019). Autonomy, Authenticity, Authorship and Intention in Computer Generated Art. In M. McCormack, J. d'Inverno, & A. McLean (Eds.), *The Machine as Artist (for the 21st Century)* (pp. 39–54). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-16667-0_3
- Meyer, R., and D. Cook. 2000. "Visualization of Data." *Current Opinion in Biotechnology* 11 (1): 89–96. [https://doi.org/10.1016/S0958-1669\(99\)00060-9](https://doi.org/10.1016/S0958-1669(99)00060-9).
- Pasquinelli, M. (2019). *How a machine learns and fails: A grammar of error for artificial intelligence*. In M. Pasquinelli (Ed.), *Machine Learning: Media, Materiality, and Meaning* (pp. 1–22). [https://monoskop.org/images/1/12/Pasquinelli Matteo 2019 How a Machine Learns and Fails A Grammar of Error for Artificial Intelligence.pdf](https://monoskop.org/images/1/12/Pasquinelli_Matteo_2019_How_a_Machine_Learns_and_Fails_A_Grammar_of_Error_for_Artificial_Intelligence.pdf)
- Schmidhuber, J. (2014). Deep learning in neural networks: An overview. *Neural Networks*, 61, 85–117. <https://doi.org/10.1016/j.neunet.2014.09.003>
- Sha Alam, Syed, Jeyamurugan N, Mohamed Faiz Ali B, and Veerasundari R. 2023. "Stable Diffusion Text-Image Generation." *International Journal of Scientific Research in Engineering and Management*. <https://doi.org/10.55041/ijssrem17744>.
- Teuwen, J., and N. Moriakov. 2020. "Convolutional Neural Networks." In *Essentials of Pattern Recognition*. <https://doi.org/10.1016/b978-0-12-816176-0.00025-9>.
- VanderLinden, S. 2023. "What Are the Differences Between Stability.AI, Midjourney and Leonardo.AI Art Generators in 2023?" *Medium*. https://medium.com/@sabine_vdl/what-are-the-differences-between-stability-ai-midjourney-and-leonardo-ai-art-generators-in-2023-442fb798bfdd.

BIONOTE:

VOLKAN DAVUT MENGI holds a Bachelor's degree in Graphic Design: Visual Communications from the University for the Creative Arts, followed by a Master's degree in Digital Film and Animation from London Metropolitan University. His doctoral studies, which commenced in 2017 under a Hungarian state scholarship at the Hungarian University of Fine Arts, culminated in 2023. Mengi has showcased his work in exhibitions across Austria, the Czech Republic, England, Germany, and Hungary. His academic and professional interests predominantly focus on the intersection of artificial intelligence in design, video games, and virtual reality. He is presently working at the Department of Cartoon and Animation at Mimar Sinan Fine Arts University.

Bhagavad-Gītā, calea spre eliberare

ARTICLE HISTORY:

Received: 15.02.2025

Revised: 10.04.2025

Accepted: 26.04.2025

Available online: 09.07.2025

Dragoș DRAGOMAN

Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

dragos.dragoman@ulbsibiu.ro

 <https://orcid.org/0000-0001-5939-3484>

<https://doi.org/10.56177/eon.6.2.2025.art.4>

TITLE: Bhagavad-Gītā: The Road to Salvation

ABSTRACT: The dialogue between Lord Krishna, incarnation of the supreme God Vishnu, and Arjuna, a valiant warrior from a Hindu noble family, is one of the most profound spiritual path to achieving immortality and freedom. All the false beliefs that might affright a valiant warrior are to be destroyed by the revelation of the truth, delivered by the avatar of Vishnu in person. The soul is immortal, as it takes part to the manifestation of the Divine Spirit in nature. By making a clear distinction between the action of the nature, including the individual nature, and the willingness of the spirit within each person to enjoy the manifestation while being part of the greater Spirit, the divine avatar relieves the warrior from the fear of death. In the light of this profound teaching, the road to salvation heads toward the acknowledgement of the eternal freedom of the spirit, despite its apparent slave condition in face of the almighty nature.

KEYWORDS: spirituality; Hinduism; philosophical systems; yoga; oriental religion.

REZUMAT: Dialogul dintre Domnul, stăpânul Krișna, avatar al supremului Vișnu, și Arjuna, marele luptător din familia Pāṇḍava, este exemplificarea unei căi spirituale autentice, ce duce la libertate și la nemurire. Toate credințele limitatoare, ce l-ar putea speria pe curajosul luptător, vor fi distruse prin revelarea Adevărului de către chiar avatarul Supremului. Sufletul este nemuritor, în măsura în care participă la manifestarea Spiritului divin în natură. Elucidând acțiunea naturii, inclusiv în ființa individuală proprie lui Arjuna, divinul avatar îl eliberează de frica de moarte. În lumina acestei învățături autentice, eliberarea vine din conștientizarea libertății absolute a Sinelui, în ciuda aparentei lui înlănțuiri de către natură.

CUVINTE-CHEIE: hinduism; yoga; religii orientale; filozofie; căi spirituale.

INTRODUCERE

După cum remarca Eliade vorbind despre *Yoga-Sūtra* lui Patañjali, nici o doctrină metafizică nu are valoare dacă nu duce la eliberare. Iar eliberarea de suferință, eliberarea de moarte, este leit-motivul întregii speculații filosofice indiene de după Upanișade.¹ Încă cele mai vechi sisteme filozofice indiene, precum Sāṃkhya,² se preocupă de ceea ce constituie adevăratul sine al omului, elementul nemuritor al ființei omenești, de ceea ce persistă după moarte. *Bhagavad-Gītā* reia tema eliberării în cadrul dialogului dintre prințul Arjuna, din clanul Pāṇḍava-șilor, gata de luptă pe câmpia Kurukṣetra, și Krișna, avatar al lui Vișnu, întărind mesajul nemuririi și libertății. Cunoașterea metafizică deplină, autentică (*vidyā, jñāna, prajñā*) este cea care eliberează. Cunoașterea fenomenelor manifestate ale naturii este însă

¹ Mircea Eliade, *Patañjali și Yoga*, trad. rom. Walter Fotescu (București: Humanitas, 2013), 20.

² *Sāṃkhya-kārikā, Tarka-saṃgraha*, trad. rom. Sergiu Al-George (București: Herald, 2001).

cunoașterea Sinelui superior, stăpân suprem, nepieritor în cele pieritoare.¹ Conștiința libertății absolute a spiritului (*Puruṣa*) în fața acțiunilor naturii, materiei (*Prakṛti*) este eliberatoare. Aceasta este și teoria exprimată de *Sāṃkhya*, care este o *darśana*, o viziune asupra vieții și a lumii, în care suferința provine din ignoranța libertății depline a spiritului, ce se consideră, în manifestare, drept înlăntuit chiar de manifestarea însăși.²

SPIRIT ȘI NATURĂ

Conștiința clară că orice acțiune este opera lui *Prakṛti* și că Sinele este doar martorul ei inactiv, aceasta oferă fericirea eliberării de îndoială, teamă și suferință. *Puruṣa* este fără de naștere, etern, nelimitat de calitățile materiei, nepieritor chiar dacă găzduit de corp, care nu acționează și nu poate fi afectat.³ Astfel Kriṣṇa îi risipește lui Arjuna teama de moarte, credință falsă că spiritul se lasă distrus odată cu corpul, că el dispare odată cu facultățile corpului fizic, distrus în bătălie. Aceasta distincție dintre Spirit și Natură este cea care dă sens teoriei eliberării, prin fuziunea celui eliberat cu Divinul, în legea conștiinței a existenței sale (*sādharmya*).⁴ Toți cei care au dobândit această cunoaștere, devenind de aceeași natură cu Supremul, nu renasc în creație, nici nu sunt afectați de angoasa disoluției universale.⁵

Așa cum remarcă Aurobindo, *Bhagavad-Gītā* nu afirmă că scopul *yoga* și condiția nemuririi sunt disoluția ființei spirituale individuale în Brahman, în Absolut. Învățătura spirituală străveche nu a considerat nemurirea drept o simplă supraviețuire personală distrugerii corpului prin moarte, căci toate sufletele care nu ajung la eliberare trăiesc de-a lungul erelor succesive, ele există adăpostite în Brahman în timpul disoluției lumilor manifestate și renasc la apariția unui nou ciclu de manifestare.⁶ Nemurirea este starea supremă în care spiritul știe că este deasupra morții și a nașterii, necondiționat de natura în manifestare, infinit, nepieritor, etern, neschimbător. Divinul *Purushottama*, supremul Brahman, posedă această eternitate nepieritoare, natura lui este de a fi conștient neîncetat de propria sa eternitate. A fi eliberat înseamnă odihna profundă în *Īśvara*, în condiția lui supremă. Pentru aceasta, sufletul trebuie să înceteze să trăiască după legea naturii inferioare, trebuie să adopte suprema lege a existenței Divinului. În evoluția spirituală a devenirii sale, sufletul trebuie să crească până la identificarea cu Divinul.⁷ Iar acest lucru nu ar fi posibil dacă, în esență sa lăuntrică secretă, nu ar fi una cu Divinul. Esența sa nu ar putea fi sau deveni nemuritoare dacă ea ar fi doar o creație a naturii mentale, vitale și fizice.⁸ De aceea Cel Binecuvântat (*Bhagavad*) spune: originea mea este *Mahad Brahman*, acolo eu pun sămânța din care ies toate ființele.⁹

¹ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée par Śrī Aurobindo*, trad. fr. Camille Rao și Jean Herbert (Paris: Albin-Michel, 1970), 236.

² Eliade reamintește că o căutare a motivului subjugării spiritului de către materie este o naivitate, un nonsens. Vezi Mircea Eliade, *Patañjali și Yoga*, 20.

³ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 13, 32.

⁴ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 239.

⁵ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 14, 2.

⁶ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 240.

⁷ *Ibid.*, 241.

⁸ Structurile legate de gânduri și emoții, ca medii mentale și vitale în care acestea se manifestă, sunt strâns legate de corpul fizic. Chiar dacă mai subtile, gândurile și emoțiile sunt de aceeași natură materială ca și lumea fizică, de unde și perfecta rezonanță dintre ele. De aceea, medicina tradițională indiană sau chineză nu se limitează la a elimina simptomele din corpul fizic, ci caută să determine o cauzalitate mai subtilă, provenită din celelalte corpuri, cel mental și cel vital. Toate lucrurile, dar și corpul omului și stările sale psihomentale, sunt produse ale aceleiași substanțe, ele derivă prin evoluție din *ahamkāra*, stare primordială a materiei, masă apercceptivă, lipsită de experiență personală, dar având conștiința obscură de a fi un ego (vezi Mircea Eliade, *Patañjali și Yoga*, 28).

⁹ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 14, 3-4.

CELE TREI GUNA

Orice existență este o manifestare a existenței divine, ceea ce este înlăuntrul nostru este spiritul Spiritului etern.¹ Atunci de unde vine diferențierea și limitarea? Ceea ce împinge sufletul să ia aparența nașterii, morții și sclaviei este o uitare de sine, identificarea cu modurile naturii (*guna*),² în jocul mobilurilor inferioare ale acțiunilor mentale, vitale și fizic-corporale (*manas, prāna, anam*) pe care le determină egoul.³ Cele trei *guna*-uri născute din *prakṛti* îl înălțuie în corp pe Cel ce sălășluiește în corp.⁴ Doar depășirea acestor *guna*-uri este condiția pentru eliberarea de acțiunea inferioară, de puterea obsedantă a materiei.⁵ Chiar și *sattva*, sursă de lumină și iluminare, care prin virtutea purității sale nu produce în natură nici boală, moarte sau suferință, înălțuie prin atașamentul față de cunoaștere și față de fericire.⁶ Tot prin ego si dorință înălțuie și *sattva*; un ego mai nobil și mai pur, dar care continuă să posede ființa, deci nu-i acordă nici o libertate. Iar omul virtuos și cunoscător are egoul său de om virtuos și cunoscător și pe acest ego *sattvic* încearcă el să-l satisfacă, pentru el caută să îplinească virtutea și cunoașterea. Libertatea vine doar după ce încetăm să ne satisfacem egoul limitat, când începem să gândim și să vrem din „eu”, când cunoaștem Sinele pe care egoul îl acoperă.⁷ Doar atunci devenim liberi, când vedem sinele din noi sălășluind deasupra naturii, când sinele devine instrumentul unei supreme voințe, unei unice voințe care se manifestă în natura sa individuală de acțiune. Ridicându-ne deasupra *guna*-urilor, atunci devenim liberi (*trigunātīta*).⁸

Fiecare *guna* determină, înălțuie, insistă Krișna. *Rajas* are ca esență afecțiunea și dorința, fiind un produs al atașamentului sufletului față de dorința de obiecte. Tocmai prin atașament față de acțiuni, ea înălțuie spiritul încarnat.⁹ *Tamas*-ul, născut din ignoranță, amăgește toate ființele încarnate și le înălțuie prin neglijență, indolență și somnolență.¹⁰ *Sattva*, sursă de lumină și de iluminare, înălțuie prin atașamentul față de bucurie și față de cunoaștere. Chiar și ea înălțuie, căci este un principiu de natură mentală, principiu de cunoaștere limitată și limitatoare, dar și de bucurie atașată de un obiect îndelung urmărit pentru a fi atins. Ea poate de asemenea fi legată de stări particulare ale mentalului, de o oarecare lumină a mentalului ce nu poate fi decât o penumbră, mai mult sau mai puțin

¹ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 241.

² Cele trei moduri esențiale de manifestare a energiei, caracteristici prime ale naturii tuturor lucrurilor sunt *tamas, rajas* și *sattva*. Cele cele trei *guna*-uri sunt forme de manifestare ale Naturii ce derivă din *ahamkāra*, acea stare primordială a materiei și care infuzează orice manifestare. Principiile de transformare, de deformare a câmpului manifestării sunt atracția și repulsia, plăcerea și durerea. Din energia nemanifestată, încă ne-determinată, se formează elementele naturii (*prakṛti*), respectiv simțurile și obiectele lor exterioare, mentalul și egoul individual (BG, capitolul 13, 6). Limitarea cunoașterii, specifică egoului, dă aparența universului drept un conglomerat de forme determinate de energie și de materie, anume un vârtej de gânduri, viață și fenomene fizice (*La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 232).

³ *Ibid.*, 241.

⁴ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 14, 5.

⁵ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée par Śrī Aurobindo*, p. 242. Acțiunea materiei este considerată inferioară pentru că se plasează descendent în ordinea de manifestare. Un astfel de raport este necunoscut științei moderne material-mecaniciste, fenomenologice, care nu percepe nimic altceva decât această manifestare, fără să mai caute principii superioare manifestării. Pentru o discuție mai amplă asupra incapacității științei moderne de a înțelege principii superioare materiei, vezi René Guénon, *Lumea modernă (culegere de articole)*, trad. rom. Daniel Hoblea (București: Herald, 2018).

⁶ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 14, 6.

⁷ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 243.

⁸ *Ibid.*, 243.

⁹ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 14, 7.

¹⁰ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 14, 8.

luminoasă și profund instabilă.¹ La fel, plăcerea sa nu poate avea decât o intensitate efemeră și nu poate produce decât o satisfacție amestecată, îndoielnică, complet diferită față de cunoașterea spirituală infinită.²

Cum ele sunt amestecate în manifestare, una dintre cele trei *guna* ajunge să domine.³ Creșterea naturii *sattvice* aduce valuri de lumină și de înțelegere, percepție și cunoaștere.⁴ Creșterea *rajas* duce la apetit, la impuls de dorință și râvnă, inițiativă în acțiune, neliniște.⁵ *Rajas* este forța dorinței, mobilul inițiativei individuale spre acțiune (*pravritti*). Fructul său este setea de acțiune, dar și întristarea, durerea, suferința, căci individul nu ajunge ușor la posesia obiectului dorit.⁶ Chiar și bucuria posesiunii este instabilă și parțială, fără înțelegerea clară, fără secretul adevăratei bucurii.⁷ Când *tamas* domină, atunci necunoaștere, inerție, neglijență și aberații domnesc.⁸ Domnia sa este întunericul care acoperă cunoașterea (*aprakāṣa*), cauza tuturor confuziilor, incapacitate și neglijență în eroare. Ea produce falsă înțelegere sau neînțelegere în domeniul cunoașterii, cum la fel de bine produce incapacitate și neglijență în acțiune. Astfel, *tamas* este opus atât lui *sattva*, cât și lui *rajas*. Esența lui fiind inerția (*apravritti*), *tamas* este astfel dublu negativ, el fiind atât inerția ignoranței, cât și inerția inacțiunii.⁹

Consecințele acțiunilor depind, deci, de *guna*-uri. Dacă acțiunea este *sattvică*, fructele acțiunilor sunt pure. Fructele acțiunilor *rajasice* duc la durere, iar cele *tamasice* la ignoranță.¹⁰ Trebuie insistat, precum o face Krișna, asupra faptului că acțiunea în natură este opera *guna*-urilor, nu a sufletului, cel care nu poate acționa în lume decât prin intermediul naturii, a materiei și a modurilor sale. Sufletul nu se poate elibera de acțiune decât prin renunțare la fructele acțiunii. Dorința fructelor acțiunii este cauza sclaviei sufletului. Eliberându-se de dorință, sufletul se eliberează de sub imperiul naturii chiar fiind în acțiune.¹¹ Durerea este altfel inerentă, sub forma reactivității, decepției, nemulțumirii și sentimentului efemerității. Dar prin acțiuni *sattvice*, rezultatul este cunoaștere și bucurie. Atașamentul, chiar față de ceea ce aduce plăcere, trebuie abandonat. În mental, această plăcere duce la forme limitate și limitatoare. Mai mult, cum *sattva* se amestecă constant cu *rajas* și *tamas*, chiar dobândirea plăcerii este nesigură.¹²

Există o paralelă, remarcă Aurobindo, între felul în care *guna*-urile se manifestă în plan fizic și în plan psihologic. Ca forță exterioară, natura este echilibru (*sattva*), mișcare (*rajas*) și inerție (*tamas*). Sub aspect psihologic, *tamas* este puterea ignoranței în natură, *rajas* este puterea ignoranței în căutarea activă, iluminată prin dorință și impuls, iar *sattva* este puterea cunoașterii ce dobândește, ce domină și armonizează.¹³ Ridicarea spre perfecțiune nu poate ocoli *sattva*. De aceea, cei care sunt în *sattva* urcă, cei în *rajas* rămân la mijlocul ascensiunii, iar cei în *tamas* coboară.¹⁴ Doar când văzătorul, subiectul, înțelege că modurile naturii sunt cauza manifestării, mecanismul care produce acțiunile, când îl cunoaște pe Cel care

¹ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 244.

² *Ibid.*, 244.

³ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 14, 10.

⁴ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 14, 11.

⁵ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 14, 12.

⁶ Cum remarcă Aurobindo, dorința este o posesie în lipsă, încă neactualizată. *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 245.

⁷ *Ibid.*

⁸ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 14, 13.

⁹ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 245.

¹⁰ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 14, 16.

¹¹ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 246.

¹² *Ibid.*, 247.

¹³ *Ibid.*, 248.

¹⁴ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 14, 18.

domnește deasupra *guna*-urilor, atunci acesta dobândește *madbhāva*, starea celui Divin.¹ Astfel, sufletul care se ridică deasupra modurilor naturii încarnate se eliberează de dependența, de supunerea față de naștere și moarte, precum și de tot ce le însoțește, degradare, bătrânețe, suferință și se bucură de nemurirea existenței în sine.²

DEPĂȘIREA NATURII

Nu trebuie uitat de caracterul practic, angajat, luptător, al lui Arjuna. Acest caracter îl împinge să pună întrebări practice. Aici, ca în alte situații, Arjuna dorește să cunoască cum se poate dobândi această stare. Cum este posibilă ridicarea deasupra modurilor naturii? Cum se poate să fii în lume și în același timp deasupra manifestării sale? Care este semnul depășirii acestor moduri ale naturii? Aici Krișna îi indică aceeași cale a detașării. Aceasta este cel determinat de lipsa impulsului de a fugi din fața iluminării *sattvice*, impulsului acțiunii *rajasice* și întunecării mentalului, dar care nici nu le regretă atunci când ele dispar.³ Acesta este cel care, situat deasupra lor, nu mai este mișcat de acțiunea lor,⁴ cel care înțelege că mișcarea este acțiunea modurilor naturii, că furtuna și calmul pe care acestea le produc nu sunt de natura spiritului, ci a materiei, că spiritul său nu ia parte la mișcarea inconstantă a lucrurilor instabile.⁵ Atunci, depășind dualitatea, sufletul individual este gata de a deveni Brahman, sinele cel imuabil.⁶ Acest parcurs duce dincolo de observarea naturii în perpetuă acțiune a *guna*-urilor. Există, subliniază Aurobindo, o experiență supremă dincolo de nemișcarea lui Brahman, o *dharma* eternă dincolo de acțiunea *rajasică* și de bucuria *sattvică*.⁷ Aceasta este *anandā*, deliciul divin obținut prin devoțiune (*bhakti*) și finalitate a *bhakti*, fuziunea iubirii totale și a unității care cuprinde totul, limita perfecțiunii spirituale și împlinirea acelei *dharma* eterne,⁸ care duce la nemurire.⁹

Imaginea existenței în devenire, sub acțiunea *guna*-urilor, este descrisă de Krișna prin asemănarea cu arborele cosmic (*ashvattha*), cel care crește în cele trei lumi.¹⁰ Crengile sale se desfășoară sub noi, deasupra noastră, adică în plan material și în plan supra-fizic. Crengile sale cresc chiar prin puterea *guna*-urilor. Frunzele sale sunt obiectele simțurilor,¹¹ dar și imnurile vedice, căci tripla *guna* este subiectul Vedelor (*traiguna-vishayā vedāh*). Vedele descriu această lume a oamenilor, supuși acțiunii modurilor naturii, supuși ciclului încarnărilor, supuși lui *pravritti*, mișcării neîncetate a materiei. Găsirea nemărginirii spirituale supreme nu se poate realiza decât prin *nivritti*, încetarea imboldului originar spre acțiune, ce duce la încetarea nașterilor și la o condiție transcendentă, în înaltul supra-cosmic al celui Etern.¹²

Rădăcinile arborelui cosmic, în lumea oamenilor, sunt înfipte în atașament și dorință, dând naștere astfel unei acțiuni pe veci desfășurată.¹³ Detașarea trebuie să fie sabia care să

¹ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 14, 19.

² *Bhagavad-Gītā*, capitolul 14, 20.

³ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 14, 22.

⁴ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 14, 23.

⁵ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 250.

⁶ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 14, 26.

⁷ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 251.

⁸ *Dharma* eternă este legea Supremei conștiințe spirituale Divine, spre deosebire de *sva-dharma*, anume chemarea, calea specifică, personală, legea esențială a propriei naturi, pe care fiecare o îndeplinește în grade diferite de perfecțiune. În termeni morali, *dharma* este legea dreaptă.

⁹ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 251.

¹⁰ Puterile cosmice se manifestă în cele trei lumi, în lumea de jos, sub-umană (*prakṛiti*), lumea intermediară a oamenilor (*antanarikṣa*) și în lumea de sus (*dyaus*), lumea zeilor. Toate sunt produse ale Naturii, începând de la firul de iarbă și ajungând până în lumea zeilor.

¹¹ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 15, 2.

¹² *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 254.

¹³ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 15, 2.

taie rădăcinile arborelui cosmic,¹ lucru ce trebuie realizat în etape, pentru eliberarea de *Māyā* inferioară. Fără egoism, marea eroare a atașamentului învinsă, toate dorințele calmate, dualitatea plăcere-durere înlăturată, stabilirea fermă într-o conștiință spirituală, acestea sunt etapele.² În acel loc poate fi găsită ființa în afara timpului, iar pentru cine se află pe această cale nu mai există întoarcere.³ Această conștiință despre care vorbește aici *Bhagavad-Gītā* este conștiința acțiunii divine în lume, conștiința existenței pure și eterne a lui *Puruṣa*, a sufletului universal, dincolo de manifestare și în fiecare manifestare. O fărâma eternă din Mine, îi spune Kriṣṇa lui Arjuna, devine suflet (*jīva*) în lumea ființelor vii, care cultivă puterile subiective ale lui *Prakṛiti*, mentalul și cele cinci simțuri.⁴ Această afirmație are o importanță enormă în înțelegerea sufletului și a lumii. Cum subliniază Aurobindo, acest lucru înseamnă că fiecare suflet, fiecare ființă în realitatea ei spirituală este Divinul însuși, oricât de parțială este manifestarea Sa în natură. Mai mult, continuă Aurobindo, înseamnă că fiecare spirit manifestat în lume este un individ etern, o putere eternă, nenăscută și nemuritoare a unicei Existențe.⁵

DESPRE SUFLETUL ETERN

Când *jīva*, care apare ca spirit manifestat, ca o ființă vie printre ființe vii, când acest suflet își depășește limitările ignoranței, atunci își recapătă natura divină, căci el a existat dintotdeauna în lumea de dincolo, adăpostit în cel Etern, căci este el însuși fără de sfârșit (*sanātana*). Astfel, *Bhagavad-Gītā* evită în mod explicit o neînțelegere, oricât de mică, ce ar putea să apară în legătură cu o posibilă disoluție a sufletului (*laya*) în lumea de dincolo,⁶ întărind conștientizarea condiției supreme a sufletului ce-și găsește adăpost în *Puruṣottama*.⁷ Acest suflet nu este altul decât *Puruṣa* cel sfânt, Domnul *Īśvara* care, grație eternei multiplicități a unității sale, trăiește ca suflet nemuritor în fiecare dintre noi. Când Supremul îmbracă haina corpului, atunci aduce cu El mentalul și simțurile, iar la fel le ia cu sine când abandonează corpul, ca un vânt care risipește parfumul ce se ridică dintr-o amforă.⁸ Dar cei aflați în neștiință, în iluzie, nu-L văd nici venind, nici plecând, nici poposind în corp și bucurându-se de starea pe care și-a asumat-o.⁹ Ignoranții nu pot vedea decât ce poate vedea mentalul și simțurile și nimic din adevărul mai mare ce poate fi cunoscut.¹⁰ Adevărul nu poate fi văzut decât prin *yoga*, prin practică spirituală, efort constant de a-l căuta pe cel Divin în sine însuși.¹¹ Iluminați de viziunea spirituală interioară, yoginii îl percep pe Suprem ca fiind fiecare *eu* în realitatea sa nesfârșită. Astfel ei sunt eliberați de limitarea materială grosieră, de forma personalității mentale, de credința într-o viață efemeră.¹²

Yoga, practică spirituală, acest efort de a-l căuta pe cel Divin în sine însuși, este efortul de a depăși natura, după ce natura însăși a fost transformată. Acest lucru este posibil doar după ce natura, prin puterile și acțiunile sale, a devenit o putere imperturbabilă,

¹ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 15, 3-4.

² *Bhagavad-Gītā*, capitolul 15, 5.

³ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 15, 6.

⁴ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 15, 7.

⁵ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 255.

⁶ O asemenea concepție ar putea apărea ca o paralelă cu disoluția lumilor create la sfârșitul fiecărui ciclu cosmic. În desfășurarea timpului, fiecare mare ciclu, mare etapă (*mahāyuga*) se încheie printr-o dizolvare (*pralaya*), o distrugere crepusculară a lumii. Vezi și Mircea Eliade, *Imagini și simboluri. Eseu despre simbolismul magico-religios*, trad. rom. Alexandra Beldescu (București: Humanitas, 2013), 68-71.

⁷ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 256.

⁸ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 15, 8.

⁹ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 15, 10.

¹⁰ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 257.

¹¹ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 15, 11.

¹² *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 257.

intangibilă, pură, neatinsă de reacțiunea lui *Prakṛti* inferioară.¹ Această viziune a Spiritului, guvernând lumea dincolo de acțiunile materiei, este cu adevărat eliberatoare. Altfel, subiectul, cunoscătorul, se identifică cu materia, cu natura și transformările sale. Lumea întreagă nu apare decât ca acțiune a materiei, atotputernică și cauză suficientă pentru cei care își limitează înțelegerea la manifestarea materiei.² Iluzia pe care *Bhagavad-Gītā* o denunță este foarte puternică, pentru că este foarte familiară celor întrupați, obișnuiți să confunde esența nepieritoare a Sinelui cu domnia tendințelor naturii (*guna*-urile). Efortul de a depăși iluzia poate fi devoțiunea plină de dragoste față de Suprem. În lipsa ei, efortul poate fi *yoga*, o cale grea către conștiința libertății și a nemuririi.³

Dar care este secretul, care este principiul transmutării naturii terestre? Natura *sattvică* este mediator între natura superioară și cea inferioară. Cum remarcă Aurobindo, la un moment dat, chiar și această calitate *sattvică* trebuie depășită, transformată. Ea trebuie să se elibereze chiar de ea însăși, să se dizolve în originea sa divină, iar ceea ce este încă condiționat în ea trebuie să se schimbe în activitate liberă și directă a lumii spontane a spiritului.⁴ Până atunci, creșterea calității *sattvice* scapă ființa de incapacitatea *tamasică* și *rajasică*, căci dezvoltarea capacității luminoase (*sattva*) a ființei este începutul disciplinării, a transformării naturii.

DEVA ȘI ASURA

Aici însă intervine o distincție între două categorii de ființe, *deva* (divină) și *asura* (demonică), care își orientează energia în două direcții diferite. Absența fricii, stabilirea fermă în *yoga* cunoașterii (*jñāna-yoga*), binefacere, controlul de sine, sacrificiile ritualice, studiul textelor sfinte (*svādhyāya*), asceză (*tapas*), candoare și rectitudine, lipsa mâniei, abnegație și calm, lipsa criticii, compasiune față de toate ființele, lipsa invidiei, modestie, bunătate, lipsa agitației, energie, răbdare, lipsa orgoliului și a dorinței de a poseda (*aparigraha*), aceasta este o lungă listă a bogățiilor omului născut în natura specifică *deva*.⁵ Fiind astfel născut, totul, toată ființa este pură, iar conform temperamentului său, omul caută cunoașterea și se stabilește în ea calm și de nezdruccinat.⁶ În oglindă, natura celor *asura* înseamnă aroganță, importanță excesivă de sine, încruntare, duritate și ignoranță, acesta este bagajul unor astfel de oameni.⁷ Acesta este tipul uman în care *tamas* și *rajas* orientează atenția către egoism, dorință cinetică, agitată și fără echilibru, sau către o indolentă complezență față de sine însuși, o inerție statică.⁸

Calitățile *deva* duc la eliberare, cele *asura* către servitute.⁹ Însă acest lucru nu este legat de Arjuna și situația în care se desfășoară dialogul său cu Krișna. În fața confruntării armate iminente, Arjuna este îndemnat să devină instrumentul acțiunii divine, în scopul restabilirii *dharma*. Participarea lui la războiul distrugător nu-i afectează natura *sattvică*.

¹ *Ibid.*, 263.

² Incapacitatea de a vedea dincolo de materie ajunge, în final, la o negare a ceea ce este dincolo de materie. Nu este de mirare încercarea neurologiei evoluționiste, atât de răspândite astăzi, de a reduce fenomene subtile și sublime la pură mecanicitate materială și biologică-chimică a rețelelor neuronale. Aceste lucruri perfect materiale explică suficient de bine, conform acestei concepții, atât conștiința omenească, cât și geniul creator al unor artiști sau savanți precum Bach, Einstein sau Picasso. Conștiința, inspirația, dragostea pentru Frumos și Adevăr au devenit doar punctul final al unei lungi evoluții biologice și nimic mai mult, o întâmplare printre atâtea altele. Vezi Daniel C. Dennett, *From Bacteria to Bach and Back. The Evolution of Minds* (Londra: Penguin Books, 2018) și David Eagleman, *Incognito. Viețile secrete ale creierului*, trad. rom. Ovidiu Solonar, (București: Humanitas, 2017).

³ Mircea Eliade, *Yoga: Nemurire și libertate*, ed. a 2-a, trad. rom. Walter Fotescu (București: Humanitas, 2006).

⁴ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 263.

⁵ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 16, 1-3.

⁶ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 265.

⁷ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 16, 4.

⁸ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 264.

⁹ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 16, 5.

Participând la lupta cruntă de pe câmpia Kurukṣetra, Arjuna nu devine un *asura*, căci ia parte, deplin conștient, la marea operă a Divinului, operă de restabilire a dreptății, scopul venirii în lume a fiecărui avatar al lui Vișṇu. Născut *deva*, Arjuna este pe punctul unei mari transformări, eliberarea de natura *guna*-urilor, inclusiv de *sattva*.¹ Pe ceilalți însă, pe cei *asura*, nimic nu-i poate salva de la distrugere. Ocupați cu nenumărate idei egoiste, amăgiți, dedați satisfacerii dorințelor, acționând cu putere dar doar pentru ei înșiși, prin violența mâinii și a aroganței, ei urăsc, disprețuiesc și degradează Divinul din ei și din fiecare om. Aceștia cad în infernul propriilor vicii și renasc în noi existențe asurice, iar și iar.² Astfel născuți în existențe asurice, în eroare și ignoranță, aceștia nu-l văd pe Dumnezeu, pentru că nici nu-L caută și astfel decad în cea mai joasă natură a sufletului, pătrunzând prin tripla poartă a infernului, făcută din dorință, mânie și poftă.³ Doar cel care scapă de cele trei porți reușește să atingă binele superior și condiția supremă a sufletului,⁴ în acord cu legea bine rânduită, lege a cunoașterii, lege etică și religioasă (*śāstra*).

Bhagavad-Gītā face distincția între acțiunile egoiste, realizate după bunul plac personal și acțiunea conformă cu legea înaltă, bine rânduită, etică și religioasă (*śāstra*). Această lege este ceva impersonal, deasupra elementelor individuale, o lege a comunității.⁵ Dar chiar și această lege specifică comunității poate fi și trebuie depășită printr-o acțiune care trece dincolo de dorința personală sau de lege. Așa cum remarcă Aurobindo, ambele sunt forme de autoritate, atât dorința, cât și legea. Chiar dacă nu mai este la fel de sigură și de satisfăcătoare cum era pentru animal sau pentru umanitatea primitivă, regula dorinței are ceva în ea, un fundament în natura noastră vie. La fel, *śāstra* are de partea ei toată autoritatea unei reguli stabilite de mult timp, însoțită de sancțiuni ce s-au dovedit eficace.⁶ Răspunsul acestei depășiri poate fi găsit în credință (*śraddhā*), voința omului de a crede și a trăi în conformitate cu ceea ce vede că este adevărul lui și al întregii sale existențe. Deci, totul depinde de natura credinței sale, de ceea spre ce își îndreaptă credința, de măsura în care credința îl apropie de adevărul său Sine și de ființa veritabilă a Universului.⁷

Acest lucru este important, pentru că însăși credința este de trei feluri, variind în funcție de forma pe care o ia substanța proprie a individului,⁸ în funcție de combinația dintre *guna*-uri. *Śraddhā*, adică credința, voința de a fi, credința în sine și în existență, participă la *Purusha*, la sufletul din om, deci ceea ce se manifestă în individ ca voință, credință fundamentală, devine chiar el, acel individ, îl determină în mod exclusiv.⁹ De aceea, cei *sattvici* sacrifică zeilor, cei *rajasici* forțelor demonice *rakṣasa*, iar cei *tamasici* puterilor elementelor de bază și spiritelor grosiere.¹⁰ La fel se întâmplă și cu sacrificiul. Unii îl fac cu aroganță și egoism, mânăți de dorințe și pasiuni, iar acest sacrificiu devine asuric. Acesta este un sacrificiu (*tapasya*) făcut fără înțelepciune, în scop egoist și violent, teribil și fără limită.¹¹ Dar și felul alimentelor preferate este și el de trei feluri, la fel cum sunt sacrificiul, asceza și ofranda.¹² Dintre toate, sacrificiul *sattvic* este cel mai aproape de ideal, dar nu este încă acțiunea omului devenit perfect, trăind în natura divină.¹³ Acțiunea realizată cu credință

¹ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 266.

² *Bhagavad-Gītā*, capitolul 16, 16-19.

³ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 16, 20-22.

⁴ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 16, 23-24.

⁵ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 273.

⁶ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 274.

⁷ *Ibid.*, 274.

⁸ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 17, 2.

⁹ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 17, 3.

¹⁰ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 17, 4.

¹¹ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 17, 5-6.

¹² *Bhagavad-Gītā*, capitolul 17, 7-11.

¹³ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 278.

religioasă, dezinteresată, fără egoism, ca devoțiune față de ceea ce este drept și adevărat, este de natură sattvică. Ea purifică gândirea, voința și substanța naturii noastre.¹

Punctul culminant al acțiunii sattvice are o calitate mai mare și mai liberă decât sacrificiul sattvic, realizat ca *dharma*. El este sacrificiul cel înalt al sinelui nostru către Divinul suprem, o aspirație către *Purushottama*, o viziune a lui *Vāsudēva* în tot ce există, o acțiune făcută pentru îndeplinirea voinței divine în Univers.² Aceasta este asceza *dharmei* sattvice, o triplă asceză practică într-o credință luminată, fără dorința fructelor acțiunii, o asceză devenită armonioasă.³ Culminarea supremă este o puritate a rațiunii și a voinței, un calm profund, o pace, o bucurie divină a sufletului care se reflectă în mental, în vital și în corpul fizic (*manas, prāna, anam*), aici caracterul etic se topește în spiritual.⁴

CONCLUZII

Culminarea supremă poate fi și ea depășită, ridicându-ne spre o lumină mai înaltă și mai liberă, dizolvându-ne în energia naturii supreme ce derivă din asemănarea cu Divinul. Iar ceea ce rămâne nu este decât *tapas*-ul nepătat al spiritului, voință supremă și forță luminoasă în toate elementele ființei, acționând cu un calm desăvârșit, un deliciu spiritual profund, care este *anandā*.⁵ Acolo nu mai este nevoie de asceză, nu mai există *tapasya*, pentru că totul este cu ușurință divin, totul este un *tapas* divin. Acolo nu va mai fi vreo acțiune a lui *Prakriti* inferioară, separată de voința transcendentă a lui *Purushottama*.⁶ Aceasta este o libertate în care nu mai există nici o acțiune personală, nici o regula sattvică a *dharmei* și nici o limitare prin *śāstra*. Aici sufletul (*jīva*), fracțiune eternă a Divinului, este unit cu Sinele cel mai înalt al existenței și El și totul se regăsesc în unitatea Sinelui.⁷ *Shraddhā*, credința din suflet, autentică și nu doar intelectuală, ci însoțită de voința de a cunoaște, a vedea, acționa și a fi conformă cu ea însăși, credința este cea care determină posibilitățile devenirii noastre. Această credință, această voință îndreptată înăuntrul ființei, în natura și acțiunea noastră, orientată către ceea ce este mai înalt, divin, real și etern, această credință este cea care ne va ajuta să atingem perfecțiunea supremă.⁸

References:

- Eliade, Mircea. 2013. *Imagini și simboluri. Eseu despre simbolismul magico-religios*. Traducere de Alexandra Beldescu. Humanitas.
- Eliade, Mircea. 2013. *Patañjali și Yoga*. Traducere de Walter Fotescu. Humanitas.
- Eliade, Mircea. 2006. *Yoga: Nemurire și libertate*. Traducere de Walter Fotescu. Humanitas.
- La Bhagavad-Gītā présentée et commentée par Śrī Aurobindo*. 1970. Traducere de Camille Rao și Jean Herbert. Albin-Michel.

BIONOTE:

DRAGOȘ DRAGOMAN, born in 1977, is PhD in Sociology, with a thesis on social capital and democratization. He is Associate Professor with the Department of Political Science, Lucian Blaga University of Sibiu, where he teaches Political Anthropology and Political Sociology. His main research interests focus on the sociology of religion, Orientalism, Eastern philosophy, and the anthropological analysis of political power.

¹ *Ibid.*, 278.

² *Ibid.*

³ *Bhagavad-Gītā*, capitolul 17, 17.

⁴ *La Bhagavad-Gītā présentée et commentée*, 278.

⁵ *Ibid.*, 280.

⁶ *Ibid.*

⁷ *Ibid.*, 278.

⁸ *Ibid.*, 283.

The Fire of Love and the Salvation of All: Syriac Visions of Eternal Hope

ARTICLE HISTORY:

Received: 15.03.2025

Revised: 26.04.2025

Accepted: 30.04.2025

Available online: 09.07.2025

Alexandru LAZĂR

Babeș Bolyai University of Cluj-Napoca

alexandru.05.lazar@gmail.com

 <https://orcid.org/0009-0009-7148-1474>

<https://doi.org/10.56177/eon.6.2.2025.art.5>

ABSTRACT: This study investigates the theme of universal salvation in the Syriac tradition by analyzing the theological and literary writings of three representative authors: Bardaisan of Edessa, Ephrem the Syrian and Isaac the Syrian. Although coming from different historical and doctrinal contexts, these thinkers develop, in distinct ways, a vision of the relationship between divine love and the final destiny of humanity that is distinct from the condemnatory emphases of other patristic Christian traditions. The study highlights how Bardaisan articulates a cosmological model of the restoration of universal order, how Ephrem uses poetic symbolism to express the hope of integral reconciliation, and how Isaac explicitly affirms the idea of a salvation of all, underpinned by a theology of absolute compassion. Through a comparative approach, it is shown that at the heart of Syriac thought is a conception of divine fire not as punishment but as purifying love. The study thus contributes to the revalorization of a marginalized theological tradition that is essential for understanding the diversity of eschatological visions in early and medieval Christianity.

KEYWORDS: Universal salvation, Christian universalism, Syriac tradition, Divine fire, Universalist eschatology.

TITLU: „Focul iubirii și mântuirea tuturor: viziunea siriacă asupra nădejzii veșnice”

ABSTRACT: Acest studiu investighează tema mântuirii universale în tradiția siriacă, prin analiza teologică și literară a scrierilor a trei autori reprezentativi: Bardaisan din Edesa, Efreem Sirul și Isaac Sirul. Deși provenind din contexte istorice și doctrinare diferite, acești gânditori dezvoltă, în moduri distincte, o viziune asupra relației dintre iubirea divină și destinul final al umanității, care se distinge de accentele condamnatorii ale altor tradiții creștine patristice. Studiul evidențiază cum Bardaisan articulează un model cosmologic al restaurării ordinii universale, cum Efreem folosește simbolismul poetic pentru a exprima speranța unei reconcilieri integrale și cum Isaac Sirul afirmă explicit ideea unei mântuiri a tuturor, susținută de o teologie a compasiunii absolute. Printr-o abordare comparativă, se arată că în centrul gândirii siriace se află o concepție asupra focului divin nu ca pedeapsă, ci ca iubire purificatoare. Studiul contribuie astfel la revalorizarea unei tradiții teologice marginalizate, dar esențiale pentru înțelegerea diversității viziunilor eshatologice din creștinismul timpuriu și medieval.

CUVINTE-CHEIE: Mântuire universală, Universalism creștin, Tradiție siriacă, Foc divin, Escatologie universalistă.

INTRODUCTION

Since its beginnings, Christianity has oscillated between two major emphases in soteriology: one centered on divine judgment and the idea of a final selection of the saved, and another, less prominent but persistent, which affirms the irresistible and all-embracing character of divine love - a love that not only judges but heals, not only separates but unites¹. Remarkably, the Syriac tradition has been a fertile theological space for the development of the second perspective, expressing an eschatological vision in which the salvation of all beings becomes not only possible but desirable and, in some cases, inevitable.

¹ Alexandru Lazăr, “Orthodox Response to Christian Universalism: The Theological Perspective of Pavel Florensky”, *Khazanah Theologia* 5, no. 3 (2023): 173.

This vision is formulated in various ways by three authors central to the understanding of Syriac thought: Bardaisan of Edessa (2nd-3rd century), an author often considered marginal, but whose cosmological and anthropological ideas lay the foundations for a reflection on the ultimate harmony of creation; Ephrem the Syrian (4th century), a poet and theologian who develops an implicit soteriology in a symbolic key, in which divine mercy penetrates to the deepest layers of human existence; and Isaac the Syrian (7th century), an ascetic and mystic of compassion, who openly affirms the universality of salvation and the unlimited character of God's mercy. These authors, though separated by centuries and different doctrinal orientations, are united by a common intuition: the fire of God is the fire of love, not of condemnation; it is a fire that cleanses, not consumes; a fire that heals, not destroys.

This paper aims to analyze in depth the representative texts of the three thinkers in order to highlight the convergences and differences between their perspectives on the final destiny of humanity. The study will also contextualize these visions within the broader patristic debates on hell, free will, divine justice and the restoration of all things (apokatastasis). In contrast to dominant Western approaches marked by legalism and moral dualism, the Syriac tradition proposes an integrative and therapeutic vision of salvation, in which God does not punish in order to do justice, but heals in order to restore.

Through this exploration, the present paper seeks not only to reconstruct a relatively marginalized theological direction, but also to open a space for dialogue between Christian traditions on the nature of God, human freedom and the ultimate hope of creation. The central question remains a deeply topical one: is God's love strong enough to overcome not only sin but also the denial of freedom? And if so, what implications does this have for our understanding of judgment, hell and eternal communion?

BARDAISAN OF EDESSA

The apokatastasis theory of Bardaisan of Edessa is one of the earliest forms of this doctrine in Syriac Christianity, illustrating an interesting synthesis between early Christian thought and Near Eastern Gnostic and philosophical influences¹. Bardaisan (154-222 AD), Syrian theologian, philosopher and poet, was one of the most influential figures of early Syriac Christianity, although many of his ideas were considered heterodox by the later official Church².

The term apokatastasis (from the Greek ἀποκατάστασις) meaning 'restoration', 'return to the original state'. In Christian theology, it is associated with the idea of the final restoration of all things - including sinners and demons - to a state of harmony and unity with God. Origen being the most famous promoter of this idea in the Greek tradition, but Bardaisan had already developed his own interpretation of this theory, influenced by the dualistic views of Gnosticism and the philosophical traditions of the Mesopotamian area³.

The theory of apokatastasis in the thought of Bardaisan of Edessa reflects an original synthesis between the Christian doctrine of salvation and the philosophico-religious influences of the Hellenized East, especially moderate Gnosticism and Mesopotamian astrology. Bardaisan conceived the history of the world and of man as a providential unfolding, marked by freedom of choice and the possibility of the final restoration of the divine order.

¹ Izabela Jurasz, "Destiny, Nature and Freedom According to Bardaisan and Alexander of Aphrodisias: An Unknown Aspect of the Controversy Against Determinism," in *Women's Perspectives on Ancient and Medieval Philosophy*, ed. I. Chouinard et al. (Cham, Switzerland: Springer, 2021), 133.

² Ilaria Ramelli, *A Larger Hope? Universal Salvation from Christian Beginnings to Julian of Norwich* (Eugene, OR: Cascade Books, 2019), 22.

³ James Ford, *Recalling The Ancient Christian Universalism Bardaisan*:

https://www.patheos.com/blogs/monkeymind/2023/07/recalling-the-ancient-christian-universalist-bardaisan.html?fbclid=IwY2xjawKO6-JleHRuA2F1bQlxMAABH4UY1AwJEQ4aiAxp-ZwQA7yDWGa6IJ9FG2F6KUQ2dDQ2kxWELvLG6dYIL_aem_vkxtdwTp3JgbLwsOpB4u1A, accessed on May 10, 2025.

Bardaisan, from the same period as Origen and very likely earlier than him, held the same theory of apokatastasis, which is clearly stated at the end of *Liber Legum Regionum*¹:

"But when God wills it, everything can come to pass without any obstacle. In fact, there is nothing that can hinder this great and holy will. For even those who are convinced to oppose God do not resist by their own power, but are in evil and in error, and this can last only for a short time, because God is good and gentle and allows all natures to remain in the state in which they are and to govern themselves by their own will. Yet, at the same time, they are influenced by the things that are done and by the plans that have been devised (i.e., by God) to help them. For this order and this governance that have been given [by God], and the mutual interaction of beings, temper the force of the natures so that they can neither be entirely harmful nor completely harmed, as they were before the creation of the world. And a time will come when even this remaining capacity for doing evil will be ended by the instruction that will be received under a different arrangement of things: and once this new world is constituted, all evil movements will cease, all rebellions will come to an end, the foolish will be convinced, the deficiencies will be filled, and there will be safety and peace, as a gift from the Lord to all natures"².

This concept implies a universalist eschatology: all will eventually be restored to God. The Bardaisan Apocatastasis is thus a return of all creation to its original state of harmony, anticipating similar ideas later developed by Origen. Evil will disappear completely, as Origen³, Gregory of Nyssa⁴, Evagrius, Isaac of Nineveh⁵, Sergei Bulgakov⁶ and other universalists will repeat. To this end, God ordains a work of teaching and persuasion, so that those who are immersed in evil may be purified and healed. Bardaisan again anticipates Origen's theology in this respect⁷. Christ represented as Logos plays an important role in both the creation and soteriology - and the latter, in Bardaisan's conception, as in Origen's theology, culminates in apocatastasis⁸. In their thought apocatastasis, far from being a doctrine of pagan origin - as it was repeatedly accused of being especially during the Origenist controversies - is firmly grounded in Christology⁹.

However, Bardaisan insists on the freedom of rational creatures – where restoration is not imposed, but freely accepted, thus preserving the balance between mercy and moral responsibility.

¹ "Liber Legum Regionum" is a work traditionally attributed to Bardaisan of Edessa, written in Syriac and known mainly under the full title: the "Book of the Laws of the Countries" (Syriac: Nomoi ton choron, Latin: Liber Legum Regionum). Ilaria Ramelli, "Origen, Bardaisan and the Origin of Universal Salvation," *Harvard Theological Review* 102, no. 2 (2009): 156.

² Ramelli, "Origen, Bardaisan and the Origin of Universal Salvation", 156-157.

³ Celia E. Rabinowitz, "Personal and Cosmic Salvation in Origen," *Vigiliae Christianae* 38, no. 4 (1984): 342–359. Gregory MacDonald, ed., *All Shall Be Well: Explorations in Universal Salvation and Christian Theology, from Origen to Moltmann* (Cambridge: James Clarke & Co, 2011).

⁴ Alexandru Lazăr, "Human Freedom and the Hope of Universal Salvation: St. Gregory of Nyssa's Theological Dilemma", *Astra Salvensis* XII, nr. 24 (2024): 34-44.

⁵ Alexey Fokin, "Apocatastasis in the Syrian Christian Tradition: Evagrius and Isaac," in *Saint Isaac the Syrian and His Spiritual Legacy: Proceedings from the International Patristics Conference, Moscow, 2013*, ed. B. A. Lourie et al. (Yonkers, NY: St. Vladimir's Seminary Press, 2015).

⁶ Paul Gavriluk, "Universal Salvation in the Eschatology of Sergius Bulgakov," *The Journal of Theological Studies* 57, no. 1 (2006): 110–132..

⁷ Ilaria Ramelli, *A Larger Hope? Universal Salvation from Christian Beginnings to Julian of Norwich* (Eugene, OR: Cascade Books, 2019), 23.

⁸ Ilaria Ramelli, "Origen, Bardaisan and the Origin of Universal Salvation," *Harvard Theological Review* 102, no. 2 (2009): 158.

⁹ Ilaria Ramelli, "Origen, Bardaisan and the Origin of Universal Salvation," *Harvard Theological Review* 102, no. 2 (2009): 158.

In this context, the material world is not rejected or seen as essentially evil, but seen as part of a temporary plan of salvation. Evil is a transient disturbance of order, and historical time is the stage on which freedom and providence work together to bring about final restoration.

EPHREM THE SYRIAN

Ephrem the Syrian was a 4th-century Christian theologian and poet from Nisibis, a region in present-day Turkey. He is known for his hymns and theological writings, which have had a significant influence on Syriac Christianity and Orthodox theology in general.

The Cappadocian Fathers and St. Ephrem the Syrian were contemporaries to a certain extent and contributed significantly to the Christian theology of the fourth century. Even if one observes a more direct reference in particular to St Gregory of Nazianzus and St Gregory of Nyssa in an attempt to legitimize apocatastastic ideas in a language specific to the philosophical or rhetorical tradition¹, in the case of St Ephrem the references are not abundant nor direct.

Ephrem is not an explicit proponent of the doctrine of apokatastasis. However, his reflections on the therapeutic power of Christ and his victory not only over death but also over hell come very close to a universalist perspective and constitute at least important premises for the doctrine of apokatastasis, which later spread among Syriac Christians². The link between Ephrem the Syrian and apokatastasis is not direct, since Ephrem the Syrian is not known for explicitly promoting this doctrine. However, some of his poetic and theological writings reflect a profound eschatological and soteriological vision, which can be interpreted in the context of a hope for universal salvation and the restoration of all creation within the boundaries proposed by this theological idea.

In the works of St. Ephrem, the final moment of the end of the world is accompanied by the exhortation of a thorough preparation. Therefore, the attitude is not centered on an improvement of the word of the Gospel, but precisely on an awakening, because with the coming of the Lord on earth, every justification of sin will be annulled³. From this point of view "the state of those who have lived a life with God will be in the Light, separated from sinners and shining like the sun"⁴, and the sufferings of those in hell are regarded as a separation of man from God⁵. Yet in this sublime act Christ will not cease to be equally merciful and loving. St. Ephrem the Syrian includes in his works certain details of the Last Judgment, hoping that Christ's love will accompany man⁶. In this regard he brings an important detail: Christ the Judge will not sit on the throne in the type of judgment, as is depicted in the pages of scripture (cf. Daniel 7, 9-10; Matthew 25, 31-46; Revelation 20, 11), or even in the iconography of the Church⁷, but will stand to pass judgment, an attitude which does not generate the same fearful atmosphere⁸.

¹ Sebastian Brock, *Efrem Sirul. I. Ochiul luminos. Viziunea spirituală a lumii la Sfântul Efrem Sirul. II. Imnele despre Paradis*, trans. Ioan I. Ică jr. și Mircea Ielciu (Sibiu: Deisis, 1998), 156.

² Ilaria Ramelli, *The Christian Doctrine of Apokatastasis: A Critical Assessment from the New Testament to Eriugena* (Leiden: Brill, 2013), 331.

³ Sfântul Efrem Sirul, *Despre cea de-a doua venire a Domnului nostru Iisus Hristos*, trans. Alexandru Prelipcean (Iași: Doxologia, 2018), 14.

⁴ Efrem Sirul, *Despre cea de-a doua venire a Domnului nostru Iisus Hristos*, 27.

⁵ Brock, *Efrem Sirul*, p. 155.

⁶ Alexandru Lazăr, "Anthropology in the Hymns of St. Ephraim the Syrian", *Astra Salvensis* XI, no. 22 (2023): 23.

⁷ Sfântul Efrem Sirianul, *Scrieri II, Colecția Ta Dogmata Ton Pateron*, trans. Ioan Ioniță (București: Editura Proxima, 2012), 27-28.

⁸ From this point of view the Last Judgment is not a day of vengeance, but of retribution. It shifts the idea from a fearful God who cynically wishes to punish man to a God who will take note of man's final decision: the desire for

In the work *Hymns of Heaven*, St. Ephrem leaves open the possibility that God's mercy may also embrace those outside Heaven:

"Blessed is the sinner who has found mercy here and has been counted worthy to enter the environs of Heaven, even if he remains outside, he may pass here by grace. I pondered, and again I was afraid, for I dared to think that there might be a place between the Garden and the Fire where those who have found mercy might be punished and obtain pardon"¹.

Reflecting on St. Ephrem's writings, Sebastian Brock explains that repentant sinners, though positioned at the lowest level of Heaven, still experience its healing presence simply by being near it. St. Ephrem, however, expresses some hesitation about suggesting that such a place might exist within the realm of eschatological Heaven – somewhere between Paradise and the fires of Hell. Ultimately, he finds reassurance in the belief that, just as God's cloud encompasses all of creation – both the righteous and the wicked – so too will His mercy extend even into Gehenna². These statements leave open the possibility of universal salvation.

There are certain passages in the Scripture that give the impression of a possible partial apocatastasis that includes those who have not committed sins and blasphemies against the Holy Spirit: *"Truly I say to you, all things will be forgiven to the sons of men, as many sins and blasphemies as will be blasphemed. But whoever blasphemes against the Holy Spirit has no forgiveness for ever, but is guilty of eternal damnation"* (Mark 3:28-29), Matthew is more categorical: *"neither in this age, nor in the one to come, will he be forgiven"* (Matthew 12:32).

The attempt to define sin against the Holy Spirit in human logic is doomed to failure and impotence. Some have said that to sin against the Holy Spirit is to deny both the truth and God³, others have said that it represents the two extremes of theological virtues. The circumscription of sin against the Holy Spirit in human judgment remains a mystery. Since it is a question of the inner, intimate connection with the Spirit and therefore of the presence of God in the human soul, one cannot perceive externally the degree to which this evidence of God is denied and when it is demonically reversed

In the conception of Ephrem the Syrian God has freely forgiven the sins of many people but of the most grievous sin (Matthew 12:32) the punishment will be required in hell no sin will resist repentance except this one. But not even this sin will be able to prevent a person from being justified. God, after giving the reward in Gehenna, will reward this person in the Kingdom⁴.

Ephrem the Syrian was known for his emphasis on humility, repentance and the importance of the prayer life, and his theology focuses more on living an authentic Christian life and a personal relationship with God, rather than complex theological speculations. In this sense, his teachings are less oriented towards speculative doctrines such as apocatastasis and more towards faith practices and daily spiritual life.

---

salvation or the desire to choose an unhappy eternity. Alexandru Lazăr, *Fragilitatea ființei - Premisă sensibilă a Îndumnezeirii* (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2023), 116–134.

¹ Sfântul Efreem Sirianul, *Îmnele Raiului* (Sibiu: Editura Deisis, 2010), 93.

² Brock, *Efreem Sirul*, 236. Raluca Mocean Pleșa, *Actualitatea Apocatastazei: Între Iubirea lui Dumnezeu și libertatea omului* (București: Editura Eikon, 2021), 39.

³ Sfântul Nicolae Velimirovici, *Răspunsuri la întrebări ale lumii de astăzi: scrisori misionare* (București: Editura Sophia, 2002), 39.

⁴ Ilaria Ramelli, *The Christian Doctrine of Apokatastasis: A Critical Assessment from the New Testament to Eriugena* (Leiden: Brill, 2013), 333.

ISAAC THE SYRIAN

In the writings of Saint Isaac the Syrian (7th century), the theme of *apokatastasis*—understood as the final restoration of all beings in God—appears in an implicit yet profound form, integrated into a theology of mercy and divine love that transcends the strict logic of retributive justice. Although Isaac does not use the term *apokatastasis* explicitly, his thought is often associated with this concept due to his strong emphasis on God's infinite compassion and the hope that divine mercy will have the final word in the history of salvation. The conviction that God is, above all, love dominates Isaac's thinking and serves as the foundation of his theological views and ascetical insights¹.

For Isaac, God's love is absolute and unconditional, remaining constant even toward sinners and demons. He repeatedly affirms that "God punishes with love, not with wrath", and that "even in hell, the love of God works"—statements which some modern commentators interpret as signs of a kind of universalist hope². However, Isaac avoids explicit eschatological speculation and does not dogmatically assert the restoration of all, but rather leaves open this possibility in light of a divine love that knows no limits³.

A key passage in this regard is where Isaac states: "*There is no part of malice in God, nor any desire for vengeance; rather, He acts only for good, even in His rebukes*". This theological perspective, marked by a therapeutic view of suffering and punishment, reflects the influence of a patristic anthropology that emphasizes healing and deification rather than eternal condemnation: God is not one who repays evil, but one who corrects it⁴.

At the same time, Isaac's thought must be understood within the context of Syriac-East spirituality, in which the mystical-contemplative dimension prevails over juridical categories. Within this framework, discussions of hell or final judgment are subsumed into a broader vision of the soul's progress in divine love and of participation in the divine life—even beyond the boundaries of death.

Unlike Origen, Isaac does not formulate a systematic theology of universal salvation but rather evokes the hope that God's mercy will ultimately triumph over retributive justice. In Homily 51, he declares with rare theological force:

"There is no sin that can overcome the love of God. [...] Do not call God just, for His justice is not like that of humans. In His Son, He has revealed Himself as merciful and full of love for humankind, to the very end"⁵.

Therefore, Isaac the Syrian does not propose *apokatastasis* in the strict sense used by Origen, but rather a radical hope in God's mercy, which might ultimately transfigure even the deepest forms of estrangement⁶. He does not deny the reality of hell or human freedom, but affirms that divine love continues to act even upon the fallen, in mysterious ways beyond our comprehension.

This position remains doctrinally ambiguous but profoundly meaningful from a spiritual and ethical perspective.

¹ Hilarion Alfeyev, *The Spiritual World of Isaac the Syrian* (Kalamazoo, MI: Cistercian Publications, 2000), 35–36.

² Kallistos Ware, "Dare We Hope for the Salvation of All? Origen, St. Gregory of Nyssa and St. Isaac the Syrian," *The Collected Works Volume I: The Inner Kingdom* (Crestwood, NY: St. Vladimir's Seminary Press, 2001), 201.

³ James Henry Collin, "Isaac Qatraya and the Logical Problem of Evil," *Religions* 13, no. 12 (2022): 15.

⁴ Alvin F. Kimel Jr., "Preaching Apokatastasis: St. Isaac the Syrian and the Grammar of the Kingdom," *Logos: A Journal of Eastern Christian Studies* 58, no. 1-4 (2017): 200.

⁵ Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoiță* (Bacău: Editura Bunavestire, 1997), 239.

⁶ Patrik Hagman, *The Asceticism of Isaac of Niniveh* (New York: Oxford University Press, 2010), 198.

CONCLUSION

The theological investigation carried out in this study has clearly revealed that in the Syriac tradition, the discourse of final salvation is not dominated by images of punitive judgment, but by an eschatological hope deeply rooted in the loving and merciful nature of God. Far from being a marginal position, this vision has been a distinctive feature of such leading thinkers as Bardaisan, Ephrem the Syrian and Isaac the Syrian, each offering a unique but convergent approach to the idea of universal salvation.

Bardaisan, in the second century, articulated a theology of cosmic restoration that combines freedom of the will with the idea that all rational creatures will eventually be restored to divine harmony. He envisioned a providential order in which evil is temporary and God's plan seeks the reconciliation of all natures. Following in his footsteps, but in a poetic-symbolic form, Ephrem the Syrian expressed the same eschatological hope in liturgical and metaphorical language, in which the fire of judgment appears not as an agent of condemnation but as a light that reveals and heals. Isaac the Syrian carries this insight to its climax, stating unequivocally that God's love is stronger than death and that no sin, however grave, can stop divine mercy from working towards restoration. In his conception, hell itself is a form of misunderstood love that continues to call for conversion even after death.

Through a comparative analysis of these authors, the study has shown that at the heart of Syriac theology is a radical reinterpretation of the idea of 'divine fire': not as eternal punishment, but as the purifying energy of love. This vision rejects rigid dualisms between justice and mercy, between election and damnation, proposing instead an anthropology open to restoration and a God who remains faithful to his love to the end, towards all creation.

Although Syriac theology offers a profound and poignant perspective on divine love, the conclusion of universal salvation cannot be unreservedly endorsed, even within this tradition. Although Bardaisan, Ephrem, and Isaac the Syrian propose an eschatological vision in which God's love has the last word, this approach, however coherent within its own system, does not undo the fundamental tensions between human freedom and divine justice. To postulate that all will be saved, regardless of their conscious choice, risks turning divine love into an overwhelming force that nullifies freedom, reducing human moral responsibility and rendering the call to repentance meaningless.

Moreover, the interpretation of "fire" as a mere purifying energy neglects the serious dimension of sin and the reality of separation from God, a reality constantly affirmed in other patristic and biblical traditions. Even in the vision of Isaac the Syrian, where hell is seen as misunderstood love, the ambiguity persists: if love is not recognized and accepted, can it still be salvific? The libertarian and continuous refusal of grace is not a purely theoretical scenario, but a concrete possibility.

Therefore, although the Syriac tradition revives a valuable dimension of divine mercy, this does not justify abandoning theological discernment that takes into account the whole spectrum of Christian revelation. Hope must not be confused with certainty, and love, in order to be authentic, must also respect the possibility of refusal. In this sense, universal salvation remains a theological aspiration rather than a guaranteed doctrine.

References:

- Alfeyev, Hilarion. *The Spiritual World of Isaac the Syrian*. Kalamazoo, MI: Cistercian Publications, 2000.
- Brock, Sebastian. *Efrem Sirul. I. Ochiul luminos. Viziunea spirituală a lumii la Sfântul Efrem Sirul. II. Imnele despre Paradis*. Tradus de Ioan I. Ică jr. și Mircea Ielciu. Sibiu: Deisis, 1998.
- Collin, James Henry. "Isaac Qatraya and the Logical Problem of Evil". *Religions* 13, no. 12 (2022).
- Efrem Sirianul, Sfântul. *Imnele Raiului*. Sibiu: Editura Deisis, 2010.
- Efrem Sirul. *Scrieri II*. Tradus de Ioan Ioniță. București: Editura Proxima, 2012.
- Efrem Sirul, Sf. *Despre cea de-a doua venire a Domnului nostru Iisus Hristos*. Tradus de Alexandru Prelipcean. Iași: Doxologia, 2018.

- Fokin, Alexey. "Apocatastasis in the Syrian Christian Tradition: Evagrius and Isaac". *Saint Isaac the Syrian and His Spiritual Legacy: Proceedings from the International Patristics Conference, Moscow, 2013*, Yonkers, NY: St. Vladimir's Seminary Press, 2015.
- Ford, James. "Recalling the Ancient Christian Universalism Bardaisan". *Patheos*, July 2023. <https://www.patheos.com/blogs/monkeymind/2023/07/recalling-the-ancient-christian-universalist-bardaisan.html>.
- Gavrilyuk, Paul. "Universal Salvation in the Eschatology of Sergius Bulgakov". *The Journal of Theological Studies* 57, no. 1 (2006): 110–132.
- Hagman, Patrik. *The Asceticism of Isaac of Nineveh*. New York: Oxford University Press, 2010.
- Jurasz, Izabela. "Destiny, Nature and Freedom According to Bardaisan and Alexander of Aphrodisias: An Unknown Aspect of the Controversy Against Determinism". În *Women's Perspectives on Ancient and Medieval Philosophy*, edited by I. Chouinard et al., Cham, Switzerland: Springer, 2021: 133–150.
- Kimel Jr., Alvin F. "Preaching Apokatastasis: St. Isaac the Syrian and the Grammar of the Kingdom". *Logos: A Journal of Eastern Christian Studies* 58, no. 1–4 (2017): 200–222.
- Isaac Sirul, Sfântul. *Cuvinte despre nevoie*. Bacău: Editura Bunavestire, 1997.
- Lazăr, Alexandru. "Anthropology in the Hymns of St. Ephraim the Syrian". *Astra Salvensis* 11, no. 22 (2023): 23–35.
- Lazăr, Alexandru. *Fragilitatea ființei – Premisă sensibilă a Îndumnezeirii*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2023.
- Lazăr, Alexandru. "Human Freedom and the Hope of Universal Salvation: St. Gregory of Nyssa's Theological Dilemma". *Astra Salvensis* 12, no. 24 (2022): 34–44.
- Lazăr, Alexandru. "Orthodox Response to Christian Universalism: The Theological Perspective of Pavel Florensky". *Khazanah Theologia* 5, no. 3 (2022): 173.
- Nicolae Velimirovici. *Răspunsuri la întrebări ale lumii de astăzi: scrisori misionare*. București: Editura Sophia, 2002.
- MacDonald, Gregory. *All Shall Be Well: Explorations in Universal Salvation and Christian Theology, from Origen to Moltmann*. Cambridge: James Clarke & Co, 2011.
- Mocean Pleșa, Raluca. *Actualitatea Apocatastazei. Între Iubirea lui Dumnezeu și libertatea omului*. București: Editura Eikon, 2021.
- Rabinowitz, Celia E. "Personal and Cosmic Salvation in Origen". *Vigiliae Christianae* 38, no. 4 (1984): 342–357.
- Ramelli, Ilaria. *A Larger Hope? Universal Salvation from Christian Beginnings to Julian of Norwich*. Eugene, OR: Cascade Books, 2019.
- Ramelli, Ilaria. "Origen, Bardaisan and the Origin of Universal Salvation". *Harvard Theological Review* 102, no. 2 (2009): 135–158.
- Ramelli, Ilaria. *The Christian Doctrine of Apokatastasis: A Critical Assessment from the New Testament to Eriugena*. Leiden: Brill, 2013.
- "Liber Legum Regionum". Tradițional atribuit lui Bardaisan din Edessa. În: Ilaria Ramelli, "Origen, Bardaisan and the Origin of Universal Salvation". *Harvard Theological Review* 102, no. 2 (2009): 135–158.
- Ware, Kallistos. "Dare We Hope for the Salvation of All? Origen, St. Gregory of Nyssa and St. Isaac the Syrian." În *The Inner Kingdom*, vol. 1 din *The Collected Works*, 193–217. Crestwood, NY: St. Vladimir's Seminary Press, 2001.

BIONOTE:

ALEXANDRU LAZĂR is a Romanian Orthodox scholar currently pursuing a PhD at the Faculty of Orthodox Theology in Cluj-Napoca, under the mentorship of Professor Gabriel Viorel Gârdan. His doctoral research focuses on Christian Universalism, specifically exploring its ongoing theological relevance, with a focus on American Christianity. Lazăr has received recognition for his academic contributions, such

as the Excellentia Award in 2018 and 2022 from Babeş-Bolyai University for outstanding research. He is member of the Romanian Orthodox Church, serving at the "Saints Constantine and Helen" Cathedral in Chicago, Illinois. He is actively involved in the religious and educational life of the community, particularly with youth, offering catechism lessons at events like summer camps where children learn about the Orthodox faith, prayer, and the lives of saints.

Cunoaștere, semn și obiect la Sf. Augustin

ARTICLE HISTORY:

Received: 21.01.2025

Revised: 27.04.2025

Accepted: 30.04.2025

Available online: 09.07.2025

Cristian PAȘCALĂU

Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca

babelrealm@yahoo.com

 <https://orcid.org/0009-0005-7708-266X>

<https://doi.org/10.56177/eon.6.2.2025.art.6>

TITLE: Knowledge, Sign and Object in Saint Augustine

ABSTRACT: The current essay provides further inquiries on Saint Augustine's semiotic doctrine, describing how objects are stated as projective foundation for linguistic signs and classified according to their role as stimuli for human perception, intellect, or intuition. Following a more personal view on the current matter, we examine the relationship that can be established between the concept of God and its expansion in the biblical discourse. In the last section, we briefly chart the steps of knowledge as they unfold in Saint Augustine's doctrine.

KEYWORDS: language; knowledge; perception; object; linguistic sign; reality; sacred.

REZUMAT: Prezentul eseu continuă investigația asupra doctrinei semiotice a Sf. Augustin, oferind un descriptiv al modului cum obiectele sunt considerate fundamente proiective ale semnelor lingvistice și clasificate în funcție de rolul lor ca stimuli pentru percepție, înțelegere și intuiție. Urmând o perspectivă personală asupra chestiunii, examinăm relația dintre conceptul (de) Dumnezeu și expansiunea sa în discursul biblic. În ultima secțiune, cartăm succint etapele cunoașterii după cum se dezvăluie acestea în doctrina Sf. Augustin.

CUVINTE-CHEIE: limbaj; cunoaștere; percepție; obiect; semn lingvistic; realitate; sacru.

OBIECTUL – FUNDAMENT PROIECTIV AL SEMNULUI ÎN CONCEPȚIA SFÂNTULUI AUGUSTIN

Continuând subiectul eseuului din nr. 4 (2024), ne îndreptăm atenția asupra unui element explorat doar în treacăt în concepția semiotică augustiniană: obiectul și cunoașterea obiectului ca fundament al semnului lingvistic și, totodată, ca realitate spre care semnele ne orientează în permanență. Preocupat cu dezvoltarea unei teorii a desemnării, în care obiectele sau, cel puțin, cunoașterea obiectelor primează asupra semnelor ca atare, Sf. Augustin delimitează trei tipuri de obiecte, corelabile cu tot atâtea trepte de cunoaștere.

Lucrul în sine este definit de Sf. Augustin ca „tot ceea ce este înțeles [obiecte inteligibile, semnificate, depozitate în memorie, n.n.], perceput [obiecte perceptibile senzorial, n.n.] sau ascuns amândurora [obiecte accesibile intuiției, transcendente în raport cu percepția senzorială și cea intelectuală n.n.]” (2003, 49). Tipologia tripartită a obiectelor capătă noimă prin considerarea lucrului în sine drept temei primordial în procesul de orientare semiotică a cunoașterii în câmpul creativ-cultural al sacralului. Semnul, un instrument de mediere în acest proces, se nutrește prin cunoașterea obiectului, superioară, în conformitate cu preceptele Sf. Augustin, cunoașterii semnelor.

În categoria obiectelor sensibile (sau „corporale”), Sf. Augustin plasează acele segmentări ale realității perceptibile exclusiv senzorial, fără recurs la limbaj; mai precis, în această clasă intră orice ființă, lucru sau fenomen care poate fi perceput deopotrivă de sistemul senzorial vegetal, animal sau uman într-o zonă a prelingvisticului. Obiectele sensibile

sunt cele care stimulează simțurile, în special văzul și auzul. Obiectele percepute prin văz se divid în spațiu (soare, fluviu, arbore, piatră, nisip, fântână, asteroid, floare, oaie, șarpe, vulpe, elefant, pălărie etc.), pe când acelea percepute prin auz se divid în timp (răgetele animalelor, zgomotele unei mașinării, sunetele unui cântec, semnul verbal în rostire etc.). Evident, discriminarea acestor „obiecte” implică, la ființa umană, conceptualizarea, însă Sf. Augustin operează o reducere metodologică având ca finalitate jalonarea graduală a traseului cognitiv de la nivelul receptării pur senzoriale a realității, în baza unui complex de reacții fiziologice primare anterioare limbajului articulat, trecând prin calea mediatore a conceptelor și îndreptându-se spre orizontul plenitudinii în experiența sacrului, care transcende cunoașterea rațională întemeiată pe concepte și pe semne lingvistice.

A doua categorie, obiectele inteligibile (sau „spirituale”), include segmente de realitate internă subiectului vorbitor și cunoscător, constituite unitar, fără diviziunea caracteristică simțurilor, fie ca imagini subiective, fie pur și simplu ca noțiuni abstracte a căror obiectivare se face prin intermediul semnelor și implică raporturi logico-discursive. Acest areal obiectual cuprinde, pe de o parte, asamblul obiectelor sensibile filtrate conceptual (le putem numi conceptibile sensibile), create în conștiință prin intermediul unor imagini (scheme) ale obiectelor perceptibile senzorial, respectiv, pe de altă parte, acele entități care sunt create de ființa umană în conștiință, fără mediere senzorială (număr, virtute, tristețe, iubire, adevăr, modestie, justiție etc.).

A treia categorie, obiectele ascunse deopotrivă înțelegerii / percepției intelective și percepției senzoriale, se sustrag orizontului rațional al desemnării, putând fi doar intuite în spirit (Dumnezeu, materia informă, neantul). Ele sunt, așadar, intuiții pure, iar esența lor poate fi doar aproximată prin semne: „Într-adevăr, cele corporale sunt percepute, iar cele spirituale sunt înțelese; în schimb, Dumnezeu însuși și materia lipsită de formă scapă simțurilor. Dumnezeu este ceea ce nu-i nici corp, nici viețuitoare, nici simț, nici intelect, nici altceva care să poată fi gândit. Materia lipsită de formă este schimbare a lucrurilor supuse schimbării, capabilă să ia orice formă” (Augustin 2003, 49).

Cunoașterea obiectelor prezintă o importanță covârșitoare, în doctrina augustiniană, prin dimensiunile ontologică și semiotică implicate în trecerea dinspre lumea simțurilor înspre tărâmul esențelor spirituale. Dimensiunea semiotică ține de ceea ce teologul din Hippona denumește instruire, componentă importantă a procesului de învățare. Dimensiunea ontologică este însă fundamentul semnificării, Augustin acordând prioritate cunoașterii nemijlocite și extratemporale a lucrurilor ca atare, în cristalizarea subiectivității cunoscătoare și creatoare: „Cunoașterea unui lucru este preferabilă semnului cu ajutorul căreia o efectuăm, deoarece se știe că nu cunoașterea a fost dată pentru semn, ci semnul a fost instituit în scopul cunoașterii” (1995, 119).

Obiectele perceptibile senzorial se prezintă ca atare cu substanța lor și sunt racordate la ceea ce E. Coseriu (2002, 40) numește, după Kant, lumea necesității și a cauzalității. Lanțul de cauze și efecte implică linii divergente de percepție (în spațiu, respectiv în timp). Ansamblul obiectelor perceptibile senzorial implică segmentări operate la nivelul simțurilor: alcătuirea internă a corpurilor, mișcarea obiectelor în spațiu, sonoritatea desfășurată în timp. Însă percepția senzorială, sumarizarea de date obținute de la stimulii senzoriali, în termenii lui Heidegger (1973, 67), nu oferă un fundament real procesului de cunoaștere a lucrurilor. Pentru Augustin, aporia multiplicității senzoriale este rezolvată prin internalizarea acesteia în spirit ca unitate conceptuală.

Așadar, realitatea externă / factuală este internalizată în conștiința subiectului vorbitor printr-o mediere de ordin superior medierii senzoriale: gândirea discursivă, în care sunt utilizate semnele și cunoașterea semnelor (= puterea de semnificare, *vis verbi* – Augustin 2003, 79). Această mediere implică un proces de imaginare productivă, care separă net obiectul real, ce se prezintă simțurilor ca atare, de reflectarea subiectivă a acestuia în conștiință, unde este integrat unui continuum semnificativ: auzul și văzul sunt două elemente care se deosebesc între ele în cadrul simțurilor corpului, în spirit însă nu există faptul de a vedea și a auzi ceva sau altceva, întrucât conștiința lucrează cu unități conceptuale, ceea ce

Înseamnă că privirea și ascultarea constituie unul și același fapt al înțelegerii (Augustin 2022a, capitolul referitor la cuvântul internalizat în spirit, care reflectă, la modul imperfect, Cuvântul lui Dumnezeu).

Aceste obiecte devin inteligibile datorită captării lor în spirit prin intermediul unor imagini reprezentative (sau, în termeni kantieni, schematizări ale imaginației reproductive). Soarele fizic poate fi înțeles (i.e. făcut obiect inteligibil și, ca atare, creat în spirit) printr-o imagine întipărită conștient, ca o engramă, susceptibilă de reactualizare în diverse contexte comunicative (Augustin 2000, 467; chestiunea este dezbătută și în alte opere augustinene, de exemplu 2022a, în cartea dedicată trinității omului, cap. XI, cu privire la diversitatea modurilor de a gândi). Imaginile din spirit sunt, în descendență platoniciană, depozitare ale esenței imateriale a obiectelor, prin surmontarea a ceea ce se poate numi incongruența, fiailibilitatea și natura falacioasă a percepției senzoriale.

Prin analogie, însă într-un sens diametral opus, obiectele perceptibile senzorial, dar construite de om, implică o substanță predeterminată de formă (de o schemă ideală pe care creatorii o au în minte ca proiect intuitiv înainte de conceptualizare). Ele sunt mai întâi inteligibile și abia apoi perceptibile – prin fabricare, i.e. transpunere în realitatea externă, și constituie un ansamblu relaționabil cu lumea libertății și a finalității (Coseriu 2002, 40), pe temeiul unei potențe creatoare intuite de Augustin, în *Cartea I împotriva maniheilor*, cap. VIII (2002b). Parafrazând, ceea ce vede artistul înăuntru, în imaginație, el trebuie să verifice în afară, în opere. Dincolo de subtilitatea raportului dintre universalii (esențe) și particulare (ipostaze obiectuale concrete), Augustin acordă prioritate creativității umane în imaginarea / inventarea unor obiecte și transpunerea corelativă a datului imaginativ în orizontul experienței practice.

Dintr-o atare perspectivă, semnele acționează ca indicatori ai esenței lucrurilor, servind la demantelarea unor straturi superficiale de aparențe senzoriale și stimulând setea de cunoaștere față de tot ceea ce alcătuiește ansamblul realității. Faptul se vedește mai pregnant în conceptualizarea unor entități a căror referință este doar intuibilă: obiectele ascunse sunt intuite în spirit prin diverse imagini, care vor corespunde însă unor realități nedefinite. Ele constituie un ansamblu relaționabil cu lumea credinței religioase (Coseriu 2002, 40) ori filosofic-științifice de finalitate culturală. Spre exemplu, cuvântul *nimic* (neantul) nu are un referent bine definit, el putând fi receptat ca percepere intuitivă a unei absențe absolute, însă doar prin raportare la esențe pozitive (pentru dezbateri, Augustin 1995: 63). În conexiune, materia informă (în diferitele mitologii, haosul primordial conceput ca o confuzie de elemente mixate în tensiuni paradoxale) reprezintă un temei pentru o filosofie sau o știință de tip cosmologic, precum fizica cuantică sau dezvoltările actuale ale acesteia. Concentrată pe obiecte stranii, exprimate prin tot atâtea abstracții, precum găurile negre, pulsarii, materia neagră, energia neagră, primatul informației asupra materialității, câmpuri, matrici, multiversuri, lumi paralele ș.a.m.d., cosmologia contemporană tinde să acorde prioritate unei conexiuni transgresiv-integratoare între spirit și materie (a se vedea, în acest sens, și Diradurian 2020). Sf. Augustin abordează chestiunea materiei informe (sau „nedesăvârșite”) din perspectivă teologică asupra Creației (2008, 19-20, dar și urm.; 2022b, Cartea I, cap. VII).

DISCURSUL BIBILIC ȘI PROIECTUL FIINȚEI DIVINE

Semnificarea deschide orizonturi creative sau explicative ample. Dacă ne raportăm la universul credinței, semnificatul întemeietor al acestui univers discursiv este cel de Dumnezeu. Conform doctrinei augustinene, la nivel conceptual, Dumnezeu corespunde unei realități ascunse, alături de materia informă sau de neant. Dacă obiectele perceptibile senzorial (tot ce ține de universul fizic observabil) devin inteligibile grație semnificatelor care le focalizează, iar „obiectele” inteligibile abstracte (subîntinzând concepte relaționale prin care este gestionat mediul cultural uman prin excelență) capătă consistență semnificațională dincolo de aproximările intuitive primare, pentru esențele corespunzând unor realități imperceptibile senzorial sau pur intelectual, intuiția se dezvoltă în direcția unei imaginații

productive, prin mediere cu ajutorul semnificatelor care întemeiază obiecte perceptibile intelectual sau senzorial.

Semnificatul de Dumnezeu, în această lumină, este imaginat prin elemente antropomorfe (*Părinte, Păstor*) sau printr-un complex de imagini ale unor obiecte sau fenomene corporale, (rug arzând pe muntele Horeb, chip strălucitor în Slavă, voce ca de tunet, nor, stea etc.). Acest mecanism, tributar limbajului și, prin extensie, intelectiunii guvernate de metaforă sau metonimie în lumea experienței, dă, paradoxal, seama de faptul că Dumnezeu nu are nimic obiectual sau senzorial în sine, putând fi cunoscut doar mediat, prin creaturile sale, și receptat ca o „stare de spirit” în înțelegerea unor fapte, respectiv ca o intuiție a unei esențe transcendente supreme. Constructele metaforice (Aaron 2001; Brown 2008, 44-72) sau imagistica asociată semnificatului în cauză (Aaron 2001; Brown 2008, 110-143) constituie mijloace recurente pentru umplerea lacunelor de ordin conceptual care ocultează Ființa Divină și adâncesc misterul Creației.

În discursul filosofic sau științific, semnificatul Ființei Supreme constituie, inherent, un nucleu de raportare, indiferent dacă această raportare este pozitivă, de asimilare și expansiune în diverse grade de interpretare, sau negativă, de excludere apriorică sau reificare în concept. Atragerea Ființei Divine în antropomorfism capătă, în cele două tipuri de discurs, valențe rafinate, de proiect arhetipal. Întrucât ne-am ocupat, parțial, de această problemă în studii anterioare (Pașcalău 2016, 225-237; Pașcalău 2020, 187-198), ne rămâne, în prezenta secțiune, să schițăm o discuție, din perspectiva antropomorfismului implicat în conceptualizare, chestiunea semnificatului divin, a cărei expansiune metaforică în narațiunea biblică oferă premisele construirii unor lumi explicative alternative, propunând asumții privind geneza Universului, dinamica materiei, dezvoltarea vieții și a inteligenței pe Terra, evoluția antropologică etc.

Reprezentările biblice ale Ființei Divine asignează conținuturi și forme, infinit multiplicabile, în nevoia de absolut. Paradoxal sau nu, Biblia, ca biografie a ideii de sacru, dezvăluie, pe lângă speranța de salvare din meandrele unei lumi în care materialitatea și entropia înăbușă spiritul creator, năzuința omului de contopire cu sacralul. Această năzuință este însă minată de angoase conceptuale. Dacă Dumnezeu se definește prin recurs la noțiuni atributive precum Putere, Cunoaștere, iubire, înseamnă că, prin extrapolare, este redus, conceptual, la rangul unei esențe absolute a umanității. Urmărită în coerența sa mozaicată, Biblia devine o expansiune discursivă a conceptului antropomorfic de Dumnezeu și, în același timp, o rețea de concepte menită să orienteze lectorul spre reimaginarea armoniei primordiale, anterioară despărțirii apelor.

Problema Creației e strâns legată de cea a creativității cu care am fost hărăziți. În fapt, subiecții vorbitori sunt creatori de abstracții, iar creativitatea ființei umane se relevă indefectibil ca emergență perpetuă a unor gânduri cu formă și contur de lume textuală. Fiecare verset biblic are coerența și consistența unei lumi explicative. Fragmentarismul textual al discursului biblic respectă tiparul germinării din sămânță, diseminarea Cuvântului prin latența hipnotică a memoriei. În această direcție, Facerea biblică înseamnă ruperea unei totalități, dezmembrarea subită într-un „spațiu-timp” ce a căpătat aparența conștiinței de sine. Geneza, ca gest sacru, implică punerea în lucrare a sensibilității divine, ca act transfigurator în materia informă.

Despărțirea apelor înseamnă (și) multiplicarea conștiințelor, deci a perspectivelor. Fiecare gest ritualic, fiecare cuvânt cu sarcină mitică devine ecou și totodată leagăn pentru infinite posibilități în câmpul devenirii. Lumina, apa, foșnetul materiei în expansiune acoperă vidul și amplifică abundența formelor existențiale. Pe de o parte, Logosul Divin este sfârșirea originară, care permite, în matricea sacralului, reverberațiile de conștiință, treptele de cunoaștere de la Geneză încoace, întâiul gând ce inspiră fluxul devenirii. Perfecțiunea care îl caracterizează e discutată în repetate rânduri de către Sf. Augustin (de ex., 2008, 21 ș.u.). În contrapondere, cuvântul uman discriminează moduri de ființă, separă universul în categorii, determină conexiuni, atribuie calități și fragmentează existența în porțiuni de istoricitate.

Dinamica limbajului asumă orice efort conștient, intențional de a investi universul cu sens, fapt ce presupune edificarea unor punți de legătură peste infinitul ocean al neantului.

Încercând depășirea prin sinteză a paradoxurilor reprezentationale ale Divinității, fiecare imposibilitate rațională ne confruntă cu alternativa perceperii misterului ca întreg, în oglindiri de esență. Conceptele reprezintă, astfel, emblemele raționalității în lupta cu vidul, așa cum materia văzută atestă, coelativ, eforturile ei nevăzute în electromagnetism, în complementaritatea undă-corpusul, în stări antinomice pentru a căror înțelegere e necesară trecerea la un nivel superior de conștientizare, încât să ni se releve devenirea lor convergentă în una și aceeași realitate. Conceptele, particule semantice antrenate ca forme, ca tipare dinamice prin care conștiința își captează conținuturile, sunt proiectate în undele textuale, căutând, în tentativa de a înțelege, exterioritatea ca dimensiune aparentă a lucrurilor. Însă, parafrazându-l pe Fericitul Augustin, există o călăuză interioară în fiecare dintre noi, care ne deschide calea pentru ca lumina și adevărul să fie revelate.

Conceptele, precipitate ale virtualității sensurilor, implică medierea intuitiv-rațională înspre tărâmul esențelor ontologice. Dacă ne raportăm, în conformitate cu problematica augustiniană, la conceptul de număr, ajungem să constatăm faptul că, în sine, operațiile matematice nu prezintă importanță decât ca principii de funcționare prin care se ajunge la stăpânirea infinității numerelor; aceste principii reprezintă esența pură a matematicii întemeiate ca disciplină autonomă în complexul sistemic al logicii. Or, ipostaziind relații între componente, logica reflectă echilibre, proporții și stări, generând anumite tipuri de conexiuni de input, în virtutea respectării unor parametri sau sisteme de referință. Însă, pe temeiul concepției biblice, totul este rezonanță în univers, iar aceasta se reflectă și în tiparul numerelor naturale. Prin urmare, ca aplicație integrativă, logica algebrică ar putea fi corelată cu geometria formelor, tocmai în virtutea interconexiunilor intuite, spre a servi captării paradoxurilor ontologice, așa cum antropologia ar putea să-și unească forțele cu religia, cu filosofia și cu lingvistica în tentativa de recuperare a primelor manifestări omenești, ca expresii sau efecte imediate ale perfecțiunii originare. În privința numărului, teologul din Hippona extrapolează importanța paradoxului transcendent al unității divine în diversitate relațională, ceea ce implică inclusiv segmentarea vârstelor istoricității omului prin raportare la numerologia trinitară și sernară (Augustin 2022a, 255-257).

Citindu-i doctrina printre rânduri, intuim că o rezonanță specifică îndreaptă fiecare individ spre contactul cu dimensiunile sacrului. Fiecare cultură păstrează, în memoria antropologică, reminiscențe ale reprezentărilor anterioare asupra Ființei Divine. Cu aplicație la contingent, în măsura în care Dumnezeu poate fi cunoscut doar prin creatura sa (i.e. prin percepțiile intelective ale omului), această cunoaștere fiind mediată de semnele lingvistice și reprezentările asociate, conceptul care Îl subîntinde este o creație umană, al cărei referent se materializează sau se dematerializează în emisferile superioare ale spiritului. Faptul acesta ține de constituția culturală a ființei umane: prin prisma (inter)subiectivității, oamenii au creat un concept care transcende puterea imediată de înțelegere și de interpretare prin limbaj, fiind cel mai puternic concept potențial generator de lumi explicative, întrucât deschide atât orizontul absolutului în alteritate verticală, cât și orizontul istoricității în alteritatea orizontală (a se vedea și Coseriu 2002, 42 în chestiunea intersubiectivității asimetrice dintre om și Dumnezeu, respectiv a intersubiectivității simetrice dintre ființele umane).

Geneza conceptului în discuție, aidoma unui sâmbure pentru universul credinței, urmând expansiuni în plasma tradiției creștine, complexificate în linia timpului, este corelabilă cu axioma biblică primordială: „La început a fost Cuvântul”. Logosul Divin, ca perfecțiune a energiilor necreate, implică, a posteriori, manifestarea tuturor ipostazelor cauzalității excedentare: întrupare, limbaj, credință, putere, memorie, imaginație, liber arbitru, creștere în cunoaștere. Într-un cuvânt, conștiință. Reprezentarea Divinității în discursul biblic atestă astfel dubla polarizare a alterității (orizontală și verticală, intrinsecă și extrinsecă), în condiții restrictive sub raportul numirii: semnificatul divin nu intră sub incidența unei definiții exacte și riguroase, întrucât o atare definiție ar trebui să se potrivească nu doar întregului definit, ci și singurului definit. Or, relativ la cunoașterea umană, Dumnezeu depășește toate formele

posibile, și în special formulele în care limbajul ar vrea să îl închidă, de vreme ce acestea tind să îl restrângă, deci să îl reducă, implicit să îl configureze o natură specioasă. Devine evident că toate formulele verbale sau imagistice, ca toate simbolurile, nu pot servi decât ca puncte de incompletitudine în materie de suport pentru a concepe ceea ce rămâne inexprimabil în Sine. Totodată, confiscarea ideologică a conceptului de Dumnezeu și instrumentalizarea sa pentru diverse rațiuni empirice seculare este o problemă derivată, asupra căreia nu stăruim acum.

În privința alterității simetrice, notăm că ideea întrupării Fiului lui Dumnezeu ca fiu al omului are importanța unei călăuziri de *modus vivendi*. Dumnezeu și om, Isus a traversat zile de trudă și de contemplare mentală, de penitență și de reconciliere spirituală. El a trăit pentru a tălmăci, în pilde și parabole, enigme de la facerea lumii, pentru a predica sublimul Regatului Celest și nimicnicia condiției umane. A murit pe Cruce pentru ca ființele umane să poată viețui cu speranța atingerii unui Absolut ce reclamă, între altele, transcenderea propriilor ambiții și neputințe în simbioza cu Celălalt.

Calea pe care a propovăduit-o Isus este adevărul și viața, este breviarul de conduită pentru ca ființele umane să-și făurească societăți cu adevărat perfecte. Comuniunea într-o credință este propusă ca sursă a acestor societăți. Isus a indicat o habitudină și atitudini spirituale, morale, chiar empirice la nivel biologic, vizând prioritar construirea unor colectivități umane sănătoase. Acest tip de alteritate presupune un mod de viață subiacent legiferat de tipare firești, prin sine pentru celălalt.

Dacă legăm această idee de chestiunea semnelor și de problema temporalității, așa cum transpare la Sf. Augustin, observăm că paradoxul timpului ca tridimensionalitate calitativă a conștiinței înfățișează o scindare fractală a inefabilității temporale, implicând trei atitudini existențiale majore – frică, resemnare sau nădejde, respectiv trei direcții de cunoaștere – memoria (prezentul lucrurilor trecute), contemplarea (prezentul lucrurilor prezente) și proiecția în așteptare (prezentul lucrurilor viitoare). O metaforă revelatoare precum „Eu sunt Calea”, subîntinsă de orizontul temporal al timpului-fluviu blagian, întruchipează un nex al procesualității, al comuniunii și al orientării spre viitor, apodictic exprimate de religia creștină (Herțeg 2012, 157-159). Miza unei atari intuiții pentru sistemele semiotice de mai târziu este capitală, așa cum va demonstra Vilcu (2023a, 101 și 2023b, 160).

ETAPELE CUNOAȘTERII ÎN CONCEPȚIE AUGUSTINIANĂ

Întreaga activitate din interiorul spiritului este materializată prin *dictio* (Augustin 2003, 53), concept pe care îl putem corela cu *energeia* aristoteliană (Humboldt 2008, 82; Coseriu 1996, 62-70; Borcilă 2021, 80). Astfel, Augustin prefigurează problema alterității discursive, prin modelul oferit în privința comunicării și prin concluziile epistemologice la care tinde în demersul unei teorii unificate (retorică, semiotică, teoria cunoașterii, pedagogie, pedagogie sacră, teologie, filosofie): toți subiecții vorbitori sunt parte dintr-o ierarhie a Ființei divine; ei pot înțelege lucrurile și se pot înțelege în actul comunicării grație kenozei care îi unește prin Învățătorul lăuntric.

Având în vedere că problema semnului a fost tratată pe larg în eseu anterior, ne limităm, în acest punct al discuției, la o examinare succint ilustrativă a etapelor cunoașterii, așa cum reies ele din concepția lui Augustin. Suportul ilustrativ, redat în eseu anterior (Pașcalău 2024, 232), este secvența „poetic-concretă” intitulată *Contemplație*.

LIMBAJ OBIECT (LIMBAJ PRIMAR)			METALIMBAJ	
URSA MARE	"URSA MARE"	URSA MARE	U-R-S-A-M-A-R-E	URSA MARE
„obiect fizic”	← obiect inteligibil constituit prin amprentă imagistică mentală	← concept, semn verbal ca instrument de substituție sau de referință	← latură sonoră sau grafică, perceptibilă auditiv (roștire) sau vizual (scris)	nume (substantiv), lexem compus etc.; dimensiune semnificațională

După cum se observă din tabel, în cadrul limbajului primar, semnele funcționează ca instrumente pentru intelect, exercitând funcțiile de substituire a obiectelor (în speță, a celor conceputele inteligibile) și de referire la obiecte (în speță, la cele perceptibile senzorial). Secvența supusă analizei face referire la obiectul cosmic Ursa Mare printr-un artificiu grafic, mimând detașarea obiectivării tocmai prin raportarea la sau oglindirea dintre două sisteme semiotice: unul natural, fizic, iar celălalt cultural, apanaj al dezvoltării unei puteri de înțelegere a omului, care, prin semne, conferă valoare celui natural.

În cadrul metalimbajului, semnul verbal primar este deconstruit, la fel ca orice instrument oarecare, pentru a i se înțelege natura, componentele și modul de funcționare. Aici putem separa, pur metodologic, latura sonoră (materializată prin lanțul de foneme sau prin grupările silabice) de latura de conținut. Prin urmare, ca orice instrument, semnul este un obiect cu expresie materială și cu un conținut adecvat funcțiilor sale din limbajul primar. Latura de conținut este înțeleasă la un nivel teoretic generic, ca făcând parte dintr-un sistem de categorii lexico-gramaticale, logice etc. În latura conceptuală, putem identifica relaționări între nume și semnul verbal primar (orice semn verbal primar este un nume în metalimbaj) și putem clasa *ursa mare* în funcție de nivelul lexemic (lexem compus), morfologic (substantiv comun, feminin, singular), semantic (definiție lexicografică pe baza semnelor sau a primitivelor semantice).

Ținând cont de aceste observații, constatăm că intervine, mai întâi, raportul dintre obiectul fizic și semnul verbal primar, mediat de imaginea mentală. O primă problemă apare chiar la nivelul obiectului fizic: nu există ca atare un obiect fizic ursa mare, ci un conglomerat de obiecte cosmice fixate într-o rețea asociativă la nivelul imaginii mentale globale. Privitorii, subiecți cunoscători, realizează o analogie, pe baza formei, între poziția stelelor și un vehicul realizat de om pentru activitățile sale practice (Ursa Mare intră în relație de sinonimie cu Carul Mare). Constelația își primește semnul verbal în virtutea acestei analogii, tocmai din necesitatea regăsirii unei unități originare a lucrurilor, altminteri separate la nivelul epifenomenal, accidental al existenței lor brute. Intuiția proiectează semnificații asociative dincolo de percepția strict senzorială (sesizarea vizuală a grupului de stele la nivel instinctual, biologic, pe cerul nocturn).

Cerul de hârtie pe care sunt proiectate literele care formează semnul verbal prin care este denumit „obiectul” fizic simbolizează percepția intelectuală și percepția intuitivă, conform căreia putem identifica un dublu raport grafic: între litere și sunete (la nivelul metalimbajului), respectiv între poziția literelor și poziția stelelor (la nivelul limbajului primar), ca referință obiectivă.

În privința etapelor cunoașterii, așa cum pot fi decantate, separăm percepția senzorială (= luarea de contact vizual la nivel instinctual, biologic) de percepția intelectuală (= recunoașterea și discriminarea obiectelor pe baza semnelor) și de cea intuitivă (= intuirea că obiectele reprezentate de semne au o esență transcendentă, un adevăr lăuntric specific). Percepția intelectuală activează anamneza sau problematizarea obiectelor într-un sistem discursiv, ca etapă a raționalizării, a generării unor întrebări despre ce este real, pregătind spiritul să întemeieze experiența fragmentară a simțurilor în expresie a unei cunoașteri unificate sub auspiciile tinderii înspre orizontul sacralului.

Ultima etapă cognitivă este cea a contemplării și iluminării sinelui, care examinează adevărul ascuns în adâncul lucrurilor și se identifică cu temeiul divin, regăsind armonia originară a cosmosului. Însuși titlul secvenței poetic-concrete indică această ultimă etapă, care presupune transcenderea atât a nivelului pur biologic de percepție, cât și a celui strict rațional-discursiv de înțelegere. Probabil, intuirea unui sentiment de totalitate cosmică prin care subiectul care contemplă sesizează o frântură din misterul creației ne ajută să decantăm această ultimă etapă a cunoașterii la Sf. Augustin ca aplicându-se plauzibil secvenței „textuale” luate în discuție.

CONSIDERAȚII FINALE

Concepția semiotică dezvoltată de Sf. Augustin se relevă ca un aparat preteoretic fertil în raport cu premisele Antichității și cu posteritatea premodernă și modernă în gândirea europeană. Subsumată doctrinei teologice, perspectiva deschisă de Augustin în domeniul investigării semnelor, al circumscrierii obiectelor ca fundamente proiective pentru semne și al teoriei cunoașterii relevă acuitate reflexivă, propensiune spre hermeneutică, profunzime ideatică și reluctanță în problematizare. Un sistem conceptual de amploare similară va fi propus de C.S. Peirce, al cărui proiect semiotic, subsumat logicii, include ideea semiozei nelimitate ca act de orientare spre viitor, într-un multivers fractal de interpretanți finali. Acest proiect va fi dezbătut în următorul nostru eseu.

Referințe:

- Aaron, David H. 2001. *Biblical Ambiguities. Metaphor, Semantics and Divine Imagery*. Brill.
- Augustin. 1995. *De Magistro [Despre Învățător]*. Traducere de Eugen Munteanu. Institutul European.
- Augustin. 2000. *Confesiuni*. Traducere de Eugen Munteanu. Nemira.
- Augustin. 2003. *De Dialectica*. Ediția a II-a. Traducere de Eugen Munteanu. Humanitas.
- Augustin. 2008. *Despre Geneză în sens literal*. Traducere de Iulian Popescu. Minerva.
- Augustin. 2022a. *Despre Treime*. Traducere de Alexander Baumgarten et alii. Polirom.
- Augustin. 2022b. *Despre geneză împotriva maniheilor. Despre geneză în sens literal, o carte neterminată*. Traducere de Alin-Bogdan Mihăilescu. Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă.
- Borcilă, Mircea. 2021. „Eugeniu Coșeriu și fundamentarea lingvisticii ca știință a culturii”. *Anuar de lingvistică și istorie literară* LXI (1): 75-86.
- Brown, David. 2008. *God and Mystery in Words. Experience through Metaphor and Drama*. Oxford University Press.
- Coseriu, Eugenio. 2002. „Prolusione: Orationis fundamenta: La preghiera come testo”. În *I Quattro Universi di discorso. Atti del Congresso internazionale „Orationis Millenium”*, editat de Giuseppe di Gennaro. Libreria editrice Vaticana, p. 24-47.
- Coșeriu, Eugeniu. 1996. *Lingvistica integrală*. Interviu realizat de Nicolae Saramandu. Editura Fundației Culturale Române.
- Diradurian, Eugen. 2020. *Odissea luminii*. Tiparg.
- Heidegger, Martin. 1973. „The Problem of Reality in Modern Philosophy”. *Journal of the British Society for Phenomenology* 4 (1): 64-71.
- Herțeg, Bogdan. 2012. *Avangarda filosofiei limbajului. Cunoașterea și limbajul poetic*. EFES.
- Humboldt, Wilhelm von. 2008. *Despre diversitatea structurală a limbilor și influența ei asupra dezvoltării spirituale a umanității*. Traducere de Eugen Munteanu. Humanitas.
- Pașcalău, Cristian. 2016. „Las expansiones del concepto de Dios en el discurso científico actual”. *Text și discurs religios* 8 (1): 225-237.
- Pașcalău, Cristian. 2020. „Metaforele biblice între lumi ficționale și intenționalitate nonfictivă”. În *The Science of Linguistics. Papers in Honour of Ștefan Oltean*, editat de Imola-Ăgnes Farkas, Adriana Todea. Presa Universitară Clujeană, p. 187-198.
- Pașcalău, Cristian. 2024. „Alteritatea ființei prin limbaj și semnul lingvistic în concepția Sfântului Augustin”. *Eon* 5 (4): 226-233.
- Vîlcu, Dumitru-Cornel. 2023a. „Temporalitate fenomenologică: primul raport semiotic și planul universal al limbajului la Coșeriu”. În *Limbaje și comunicare*, vol. XVII *Timp și limbaj*, editat de Sanda-Maria Ardeleanu, Mircea A. Diaconu, Dorel Finaru, Daniela Hăisan. Editura Universității „Ștefan cel Mare”, p. 97-115.
- Vîlcu, Dumitru-Cornel. 2023b. „Timp dincolo de limbaj: cele trei intenționalități discursive ale vorbitorilor”. În *Limbaje și comunicare*, vol. XVII *Timp și limbaj*, editat de Sanda-Maria Ardeleanu,

Mircea A. Diaconu, Dorel Finaru, Daniela Hăisan. Editura Universităţii „Ştefan cel Mare”, p. 155-173.

BIONOTE:

CRISTIAN PAŞCALĂU is a lecturer dr. at the Department of Romanian Language and General Linguistics, Faculty of Letters, University of Babeş-Bolyai, as well as a peer-review member at Herald Publishing House, Bucharest. He published several studies on cultural semiotics, the universes of discourse, prescriptive grammar of Romanian language, lexicology, and semantics. One of his latest work is entitled *Dicţionarul metaforelor rebusiste (The Crossword Puzzle Metaphors Dictionary)*, 2022. His academic interests include: linguistics and philosophy of language, cultural semiotics, lexicology, and semantics.

Femeile-trubadur sau poetele medievale uitate

Article history:

Received: 15.03.2025

Revised: 29.04.2025

Accepted: 30.05.2025

Available online: 09.07.2025

Adrian BADEA

Universitatea București

adrianbadea3@gmail.com

<https://doi.org/10.56177/eon.6.2.2025.art.7>

TITLE: "The Women-Troubadours or Forgotten Medieval Poetesses"

ABSTRACT: Poetry of male troubadours is a subject that has caused rivers of ink to flow and to bring to light all sorts of tomes (from the classical approach to esotericism, alchemy, Freemasonic rituals, etc.). But didn't women have a say in the Middle Age? Have they not contributed to literary creation? The women troubadours finally managed to surface and make their voices heard. So, we have to recognize that women's literature has existed since ancient times; literature is not only made by men. Therefore, this work aims, on the one hand, to bring before our cultural space the voice of these remarkable poets of the Middle Age, and on the other hand, to situate their creation within the troubadour lyric system.

KEYWORDS: trobairitz, Middle Age, women, creation, lyricism.

REZUMAT: Poezia trubadurilor masculine este un subiect care a făcut să curgă râuri de cerneală și să scoată la lumină fel și fel de tomuri (de la abordarea clasică până la esoterism, alchimie, ritualuri franc-masonice ș.a.). Dar în perioada Evului Mediu femeile nu aveau un cuvânt de spus? Acestea nu au contribuit la creația literară? Femeile-trubadur, foarte mult timp ignorate, au reușit, într-un final, să iasă la suprafață și să-și facă auzite vocile. Trebuie să recunoaștem, așadar, că literatura feminină există din cele mai vechi timpuri; literatura nu e făcută doar de bărbați. Prin urmare, această lucrare urmărește, pe de o parte, să aducă în fața spațiului nostru cultural vocea acestor remarcabile poete ale Evului Mediu, iar pe de altă parte, de a le situa creația în cadrul sistemului liric trubaduresc.

CUVINTE-CHEIE: trobairitz, Evul Mediu, femeie, creație, lirism.

Creația poezilor occitani, ignorată de multe generații, și-a dobândit, într-un final, locul care i se cuvine în ansamblul literaturii universale. În timpul nostru, nimeni nu mai poate contesta faptul că trubadurii sunt primii poeți și compozitori ai lumii europene, care au scris într-o limbă „modernă”. Dar pentru a ajunge aici, a fost nevoie de pasiunea și munca unor „deschizători de drumuri”, precum Gaston Paris, George Duby, Marc Bloch, Pierre Bec, Jacques Le Goff, Michel Zink ș.a., care ne-au învățat să privim altfel perioada Evului Mediu, ci nu doar ca o epocă a întunericii.¹

¹ Termenul *ev mediu*, după cum explică Ecaterina Lung, „a fost o creație a umaniștilor renașcențiști și a savanților din secolul al XVII-lea, și a avut, la vremea aceea, o conotație peiorativă, întrucât, însemnând «epocă intermediară» (aceasta e semnificația literală a formulei *medium aevum*), epoca era lipsită încă din titlu de propria individualitate, de caracteristici demne de a fi utilizate pozitiv. Pentru că primele raportări la perioada care despărțea Antichitatea admirată de Renașterea admirabilă a Antichității au fost negative, cercetătorii au fost

Este destul de curios faptul că, în pofida tomurilor și a locului pe care-l ocupă trubadurii masculini, creația poetică a femeilor-trubadur, cunoscute și ca *trobairitz*¹, a fost foarte puțin „exploatăată”, iar în ceea ce privește abordarea globală a fenomenului trubaduresc, a fost adeseori neglijată.² Nu e de mirare, din acest punct de vedere, ca mulți să nu fi auzit niciodată de existența acestor poetese — ce-i drept, grafemul „trubadur” transpune în imaginea și, implicit, în memoria oamenilor portretul acelui bărbat „rătăcitor, cu ghitară pe șold și toca împodobită cu pene (penele, bogate, de struț sunt, împreună eșarfa albă cu franjuri de aur, accesorii obligatorii), care înveselește cu duioasele sale romanțe lungile ceasuri de tihnă ale tristului castel gotic”³, ci nicidecum la portretul unei femei. Așadar, scopul nostru, pe lângă faptul de a scoate aceste poetese din zodiacul obscurității, va fi de a situa creația poetică a femeilor-trubadur în cadrul sistemului liric trubaduresc.

TROBAIRITZ ȘI TEXTUL TRUBADURESC

În poezia trubadurilor masculini, după cum bine se știe, femeia (*doamna*) este omniprezentă, dar funcția pe care o îndeplinește este pasivă și tăcută, întrucât ea figurează în principal asemeni unui „obiect” necesar dorinței poetului îndrăgostit: „De-o perlă m-am înamorat / Cum de-alta n-am fost de când sunt / De-i stau aproape-s tulburat / Și doru-mi nu mai pot să-i cânt, / Iar când de ea m-am despărțit / Simt că nimic nu mai pot ști”.⁴

---

obligăți, mai ales de prin secolele XIX-XX încoace, să deconstruiască toposul unui « ev mediu întunecat », care ar fi fost caracterizat prin violență extremă, anarhie feudală, servitute, sărăcie, foamete, epidemii ucigătoare de tipul Ciumei Negre. Sublinierea aspectelor pozitive, formatoare pentru societatea modernă în care trăim astăzi (instituții reprezentative la nivel central și local, structuri urbane, universități, creșii literare și artistice folosite drept model de creatori din epoci posterioare ș.a.) nu îi împiedică pe oameni să folosească în continuare epitetul « medieval » în sens depreciativ, atunci când vor să sublinieze brutalitatea sau primitivismul unor regimuri politice actuale, sau practici precum corupția generalizată” [Ecatarina Lung, „Prefață”, în Adrian Badea, *Reminiscente medievale în opera Doinei Ruști* (Craiova: Aius, 2023), 9-10.].

¹ Surprinzător este că termenul „trobairitz” nu apare nici poemele lor sau ale omologilor masculini, nici în *vidas* ori *razos*, ci acesta apare pentru prima dată în versul 4577 al romanului anonim *Flamenca* din secolul al XIII-lea; roman care o descrie pe Marguerite, „una dintre cele două servitoare ale eroinei, în momentul în care găsește un cuvânt din două silabe, capabil să avanseze dialogul inițiat în biserică dintre stăpâna ei și chipeșul cleric” [Geneviève Brunel-Lobrichon, Claudie Duhamel-Amado, *Au temps des troubadours: XIIe-XIIIe siècles* (Paris: Hachette, 1997), 43.]. Iată versul care ne privește: „Margarida, trop be t'es pres e ja iest bona trobairis”.

² O explicație remarcabilă pentru acest (să-i spunem) total „dezinteres” este oferită de Tilde Sankovitch: „Deși puține fenomene culturale medievale au fost discutate cu mai multă asiduitate și perseverență decât *fin'amor*, care și-a făcut apariția în poezia trubadurilor, contribuțiile femeilor-trubadur sau *trobairitz* au fost mult timp neglijate. Cu toate că poezia femeilor-trubadur a fost disponibilă în formă tipărită, cel puțin parțial, încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, au existat puține studii critice până când un interes reînnoit a fost stimulat de o preocupare crescândă pentru toate aspectele culturii feminine în Evul Mediu. În 1976, Meg Bogin a publicat ediția sa de poezii trobairitz, iar de atunci au apărut mai multe ediții noi, precum și un număr substanțial de evaluări și analize critice a ceea ce constituie un *corpus* de poeme mic, dar provocator” [Tilde Sankovitch, „The trobairitz”, în Simon Gaunt, Sarah Kay, (ed.), *The Troubadours: An Introduction* (Cambridge University Press, 1999), 113.].

³ Henri-Irénée Marrou, *Trubadurii*, traducere, note și postfață de Sorina Bercescu (București: Univers, 1983), 7.

⁴ *Poezia trubadurilor*, Traducere de Sorina Bercescu, Victor Bercescu, Cuvânt înainte, biografii și note de Sorina Bercescu (București: Albatros, 1979), 43.

Dacă *doamna* ori femeia este condamnată sub figura Evei de către moralisti și, în același timp, exaltată sub figura Sfintei Fecioare¹, cum reușește să treacă de la condiția de muză la cea de creatoare și să-și modeleze propriul discurs poetic? Pentru a putea răspunde la această întrebare trebuie mai întâi să ne întrebăm ce anume a supraviețuit de la aceste poetese...

Conturul corpusului producțiilor femeilor-trubadur rămâne, în linii mari, nedeterminat și chiar destul de fragil, căci diferitele studii oferă un număr variat de texte poetice. Ne vom rezuma, în acest sens, doar la informațiile oferite de Pierre Bec, deoarece, după Meg Bogin, el este, după părerea mea, numele de referință care a lărgit sfera critică asupra creației poetice a femeilor-trubadur. Potrivit lui, corpusul pieselor acestor poete „este, după cum se știe, foarte modest. Dacă includem piesele discutabile sau anonime, ajungem la un total de abia la douăzeci și trei de poeme, cel mult douăzeci și patru, corespunzând la optsprezece nume, poate nouăsprezece, de poetese diferite”.²

E posibil, deși e doar o simplă presupunere, să mai existe un număr de poeme anonime sau care să fi fost atribuite greșit bărbaților, iar, în realitate, ele să fi fost create de femei. Putem afirma, din acest punct de vedere, că nu vom ști niciodată cu exactitate numărul poemelor; lucru care, după părerea mea, nu are importanță prea mare, întrucât viața unei istorii nu stă în faptele multe, ci în urmele încă vizibile pe care aceste poete au lăsat-o moștenire. Singurul lucru care rămâne cert e că între creația femeilor și cea a bărbaților e o diferență mai mult decât vizibilă: 24 de creații feminine contra 2500 de creații masculine.

Cum am putea explica acest fenomen? Pe de o parte, probabil multe dintre texte să se fi pierdut de-a lungul timpului, iar pe de altă parte, trebuie să luăm în considerare condiția femeilor care, așa cum știm, nu a fost deloc una propice; femeile, în majoritatea cazurilor, nu dispuneau de aceeași libertate ca și bărbații.³ Intrarea acestora în cultura occitană, în calitate de practicieni activi, constituie fără dar și poate un exemplu remarcabil de activitate literară venit din partea nu unei singure femei, ci a unei întreagă grupări care, din cca. 1170 și până în cca. 1260, s-a angajat în exercițiul dinamic al imaginației și al creației poetice. Cu alte cuvinte, *trobairitz* sunt printre primele femei din Europa vestică care au îmbrățișat lumea

¹ Jacqueline Cerquiglini-Toulet, „Penser la femme qui écrits”, în Martine Reid (dir.), *Femme et littérature. Une histoire culturelle*, vol. I (Paris: Gallimard, 2020), 17.

² Pierre Bec, „« Trobairitz » et chansons de femme. Contribution à la connaissance du lyrisme féminin au moyen âge”, în *Cahiers de civilisation médiévale*, 22e année (n°87), juillet-septembre 1979, 236.

³ Referitor la condiția femeilor remarcabil este explicația oferită de Marcel Bernos: „Încă din Antichitate și până de curând, femeile au fost considerate diferite și inferioare bărbaților [...]. Prin urmare, ea nu a fost nici subiectul, nici măcar obiectul istoriei. Sursele vorbesc foarte puțin. Multă vreme, de altfel, istoricii nu prea au fost interesați de ea. Istoria a fost povestea actorilor săi: oameni de stat, bărbați buni de luptă, oameni de știință... Prin participare redusă în aceste activități, femeile apăreau în cel mai bun caz ca auxiliare ale lumii masculine: regentă a regelui, soție, mamă sau văduvă..., victimă a războaielor, muză etc. Ea nu este integrată cu o valoare proprie în societatea masculină, ci pur și simplu asimilată în beneficiul ei” [Marcel Bernos, „La condition féminine dans l'ancienne France”, în Marcel Bernos, Michèle Bitton, (ed.), *Fammes. Familles. Fillations* (Aix-en-Provence: Presses universitaires de Provence, 2004), 33.].

discursului literar vernacular¹ și, implicit, al limbajului care nu se limitează la enunțurile efemere și precare², ci a unui limbaj poetic care merită să fie păstrat și auzit.

Ceea ce le-a permis să facă acest lucru a fost, așa cum s-a demonstrat adesea, mediul marilor curți din secolele XII-XIII, în perioada de glorie a „feminității” medievale „parenthèse dorée”.³ Femeile nobile (clasa din care *trobairitz* par să fii aparținut) se bucurau, deși sporadic, de anumite privilegii politice, economice și sociale, și jucau roluri centrale ca organizatoare, animatoare și spectatoare ale manifestărilor culturale:

„Funcția marilor doamne la curți [...] era de a invita, de a primi, de a dirija conversația, de a face schimb de informații, de a orienta gusturile și manierele bărbatilor. La petreceri și festivaluri, care sunt prilej de cântece ale trubadurilor, ele sunt în centrul atenției și al întâlnirilor și, la fel ca băbății din același grup social, crează alianțe. Într-o perioadă în care puterea era limitată la un cadru restrâns, aceste reuniuni nu erau lipsite de importanță: trubadurii comentau evenimentele curente în cântecele lor, iar doamnele, la rândul lor, mediatizau succesul cântecelor și popularității trubadurilor. Ele se găsesc, așadar, în inima primei mișcări de popularizare a acestei arte, ca consumatori, patroni, protectori și, ca *trobairitz*, producători. [...] Curtea din Poitiers și Anglia cu Eleonora de Aquitania, apoi cea din Champagne cu contesa Marie (fiica Eleonorei și a regelui Ludovic al VII-lea), cea din Blois [...] cea din Narbonne cu contesa Ermengarde, precum și anturajul Mariei de Ventadorn, Garsenda de Folcalquier sau Contesa de Dia, erau adevărate centre ale vieții culturale”.⁴

În ceea ce privește genurile, explicația ne este oferită iarăși de Pierre Bec, care susține că „piesele feminine sunt împărțite în trei grupe principale: 1) cele unsprezece *cansos*, dintre care unul, cel al lui Tibors, este redus la o singură strofă; 2) zece *tensos* clasice; 3) două piese (*tensos*) atipice (Na Lombarda... și piesa în dialog, cu două sau trei femei: Alais, Iselda și Carenza)”.⁵ Prin urmare, avem în fața noastră un număr aproximativ egal de *cansos* și *tensos*, marile genuri ale liricii curteneste, în mod special *cansos*.

Cu toate acestea, se pare că nicio femeie-trubadur nu a abordat celelalte genuri ale marelui cântec curtenesc, adică *planh* și *serventés*. Această (să-i spunem) problematică foarte des adusă în discuție nu ține de faptul că poetesele nu aveau talent ori că erau mai slabe

¹ „Alegerea de a scrie în limba maternă este o decizie implicită pentru femeile pe care le studiem? Aceste femei nu cunoșteau latină? Acest lucru este fără îndoială adevărat pentru multe dintre ele, dar câteva au cunoscut-o, chiar au stăpânit-o. Marie de France a scris *Purgatoriul Sfântului Patriciu* dintr-o lucrare latină pe care a tradus-o. Christine de Pizan citește Sfântul Toma și colecțiile *Flores* în latină. Formula « Femeile nu știu latină » funcționează pentru clerici ca o dogmă cu consecințe grele. [...] Cântarea dragostei este atât de strâns legată de cântarea în limba vernaculară, încât dragostea devine sinonimă cu poezia. Acest fapt este dovedit în secolul al XIV-lea de un tratat intitulat *Les Leys d'Amor* care oferă reguli de poezie. Dama, dacă vrea să scrie, este devotată iubirii și o va face în limba maternă, așa cum o fac *trobairitz*” (Jacqueline Cerquiglini-Toulet, „Écrire en langue vernaculaire”, în Martine Reid (dir.), *Femme et littérature. Une histoire culturelle*, 58.).

² Adrian Badea, „Au existat femei-trubadur...?”, în *Ficțiunea OPTm*, Nr. 172/8 august, 2023. (<https://fictiunea.ro/2023/172/art13/>).

³ Vezi William D. Paden, (ed.), *The Voice of the trobairitz: perspective on the women troubadour* (University of Pennsylvania Press, 1989), 11.

⁴ Susanna Niiram, *Valeurs sociales, rôles et image de la femme dans les textes médiévaux des trobairitz* (University of Jyväskylä, 2009), 65. (Teză de doctorat).

⁵ Pierre Bec, *art. cit.*, 237.

decât omologii lor masculini, ci, dimpotrivă, pentru că „motivațiile socio-politice ale acestor două genuri nu le preocupau în mod direct”.¹

Un alt „neajuns” al liricii femeilor-trubadur este redat de absența, cel puțin acest fapt este vizibil în textele care au supraviețuit de-a lungul timpului, subtilităților sau, mai bine spus, a ermetismul oferit de *trobar clus*. De la absența acestuia și până la punctul de a-l privi precum un semn al feminității profunde e o cale destul de lungă. În această capcană a căzut și Meg Bogin — aruncând o privire asupra afirmațiilor sale din studiul deschizător de drumuri *The women troubadours*, care, în anumite privințe, sunt ușor exagerate — susținând că:

„[...] deși se ocupă de dragoste, limbajul femeilor și situațiile pe care le expun sunt deosebit de diferite de cele ale omologilor lor de sex masculin. Versurile lor sunt rimate (*sic*), dar cu mai puține jocuri de cuvinte și cu mai puțin interes pentru măiestrie față de poemele bărbaților. Femeile preferă stilul mai direct al conversației. Poate pentru că ele nu idealizează situațiile pe care le evocă și nici nu folosesc iubitul (*n.n. amoureux*) și Doamna (*n.n. Dame*) ca figuri alegorice. Femeile descriu relații pe care le recunoaștem rapid, nu-i adoră pe bărbați (*n.n. cu sensul de a-i folosi drept muze*) și nici nu par să-și dorească să fie adorate!”.²

Situația „erotică” descrisă de *trobairitz*, după părerea mea, nu diferă foarte mult de cea pe care o descriu omologii lor masculini. Ar fi mai bine s-o catalogăm precum o perspectivă înnoitoare (în sensul medieval al termenului), pe de o parte, din punctul de vedere al „psihismului”, iar pe de altă parte, din punctul de vedere al exprimării textuale; iar toată această reducere teoretică dă naștere la un soi de paradox cel al „adoratului-adorat” (*paradoxe de l'adorée-adoratrice*). Iată, de pildă, cum își construiește Contesa de Die, cea mai cunoscută dintre *trobairitz*, discursul liric: „Nevoită-s să scriu acum acest cânt / Să mă plâng de cel al cărui prietenă sunt; / Îl iubesc mai mult decât orice pe pământ: / Curtenie sau milă la el, vorben vânt, / Frumusețea și mintea nu-mi pot folosi; / Înșelată, trădată mereu de el sunt, / Ca și cum fără farmec de tot eu aș fi”.³ Și, mai departe, pasajul care constituie punctul cheie: „Și mă mângâi că eu nu ți-am greșit / Cu nimic, eu n-am îndrăznit; / Decât *Seguin* pe *Valensa*⁴ mai mult te-am iubit, / Și-n amor să te-nving eu aș fi dorit, / Dragul meu, că ești cel mai viteaz dintre toți; / Dar cu mine trufaș ești, neconținut, / Iar cu alții deschis și frumos tu te porți”.⁵

Dacă am merge, plecând de la afirmațiile anterioare, doar pe filistinel teoretic promulgat de Meg Bogin, am afecta întreaga tradiție *trobar clus* a „lumii” trubadurești, întrucât, inversând argumentul cu o oarecare răutate, am putea pur și simplu spune că toți adepții *trobar leu*, în frunte cu Bernard de Ventadron, alături de truveri care, la rândul lor, ignoră tradiția *trobar clus*, fac aluzii cu toții doar la simpla sensibilitate feminină. Evident, acest fapt nu ar fi altceva decât un „fals teoretic” făcut cu bună știință; fapt care ar transforma o întreagă tradiție poetică într-un talmeș-balmeș și care ar face să nu mai distingem, în mod clar, lirica feminină de cea masculină.

¹ *Ibidem*.

² Meg Bogin, *Les femmes-troubadours* (Paris: Denoël-Gonthier, 1978), 15.

³ *Songs of the women troubadours*, edited and translated by Matilda Tomaryn Bruckner, Laurie Shepard, Sarah White (New York & London: Garland Publishing, Inc., 2000), 70.

⁴ Seguin și Valensa sunt eroii unui roman de dragoste al cărui text, cel mai probabil scris în limba occitană, s-a pierdut. Contesa de Die nu este singura care face referire la cele două personaje, ci le regăsim, de asemenea, și în lirica lui Arnaut de Mareuil.

⁵ *Songs of the women troubadours*, 70.

Un ultim cuvânt, în această lucrare, va fi reprezentat de locul deținut de *trobairitz* în *vidas* sau *razos*. Ce-i drept, acest lucru nu reprezintă un detaliu exclusiv extern dacă luăm în considerare legătura, în înțelegerea, pe deplin, a lirismului medieval, dintre poemul propriu-zis și *vidas* care, într-un fel sau altul, îi conferă o anumită explicație.¹ Fie că vorbim de *vidas*, fie de *razos*, ambele caută să clarifice acea obscuritate interpretativă care poate conduce la o varietate de lecturi prin proiecția unui soi de cadru narativ. Să ne aducem aminte de cazul lui Jaufré Rudel și contesa din Tripoli care este tipic în acest sens. Cadrul narativ constituit de *vidas*, din acest punct de vedere, oferă atât câteva informații despre autor, despre poet (deși aceste informații sunt destul de precare, dar cum nu există altele trebuie să ne mulțumim cu ceea ce avem), cât și un fel de nouă modalitate de interpretare a textului poetic. Ce am ști, de exemplu, despre aventurile amoroase ale primului trubadur atestat Guillaume al IX-lea, duce d'Aquitaine, despre presupusele iubiri ale lui Rimbaut d'Orange și Contesa de Dia, fără micile cadre narative, fără micile „prologuri” (convențional numindu-le):

„Contesa de Dia a fost soția lui Guillaume de Peitieux, o femeie frumoasă și bună. Și s-a îndrăgostit de Rimbaut d'Aurenga și a făcut despre el multe și frumoase poezii”.²

Nu vom discuta despre câte rânduri i se dedică fiecărei *trobairitz*, dar se pare, dacă facem o comparație cu cele ale bărbaților, că biografii occitani din secolul al XIII-lea și, respectiv, al XVI-lea nu au fost foarte prolifici când vine vorba de femeile-trubadur. Altfel spus, trubadurii (deși este oarecum nemulțumitor), nume mari ca Guillaume al IX-lea, Marcabru, Bertran de Born ș.a., au făcut obiectul unor „comentarii” mult mai substanțiale decât omoloagele lor *trobairitz* — fapt care nu e deloc surprinzător, întrucât e vorba, așa cum am mai spus, și de condiția pe care o aveau femeile în această perioadă.

CONCLUZIE

Deși creația lor nu este foarte vizibilă, femeile-trubadur ocupă, totuși, un loc de cinste în marele lirism trubaduresc. Poate că nu vom afla niciodată tot adevărul despre aceste poete, dar sunt voci care demonstrează cât de veche este contribuția lor în modelarea sferei literare nu doar din Franța medievală, ci din întreaga literatură universală.

¹ E mai mult decât să înțelegem că aceste *vidas* nu sunt biografii istoriografice, ci, așa cum explică Marrou, sunt cât se poate de romanțate: „Trebuie să spunem aici câteva cuvinte despre aceste texte, târzii (de la începutul sau chiar sfârșitul secolului al XIII-lea, uneori chiar din secolul al XIV-lea), îndoienice, precum și despre măsura în care e totuși cazul să le folosim. Înainte de a interpreta un cântec, jonglerii au luat obiceiul de a-l prezenta publicului, de a-i da o motivație (*razo*); aceste *razos* se bazează foarte rar — în măsura în care faptul poate fi verificat de erudiția modernă — pe o informație istorică serioasă: cel mai adesea, ele s-au dezvoltat pornind chiar de la datele poemului a cărui geneză trebuia explicată, acel *Sitz im Leben* (n.n. *Situare în realitatea vieții*), și aceasta cu o imaginație foarte fecundă. Trebuie să spunem același lucru despre scurtele biografii care le serveau de asemenea jonglerilor ca să-și îmbogățească prezentarea: față de cele câteva informații mărunte legate de un anumit eveniment, pe care le putem corobora cu documente de arhivă, câtă fantezie, mai ales în ceea ce privește iubirile poetului! Dar dacă valoarea lor istorică este, de cele mai multe ori, îndoienică, aceste texte constituie documente foarte relevante cu privire la gustul unui anumit public (nu chiar cel al contemporanilor, ci al unei generații ulterioare sau al secolului următor): aceste *Vidas* sunt deja niște vieți romanțate și, în forma lor concisă, constituie canavaua unor încântătoare nuvele; în fapt, multe din ele au fost reluate, apoi dezvoltate de către nuveliștii italieni și au intrat, astfel, în repertoriul romanesc al literaturii moderne” (Henri-Irénée Marrou, *Trubadurii*, 11.).

² J. Boutière, A. H. Schutz, *Biographies des troubadours: textes provençaux des XIIIe et XIVe siècles* (Paris: A. G. Nizet, 1973), 443.

References:

- Bec, Pierre, „« Trobairitz » et chansons de femme. Contribution à la connaissance du lyrisme féminin au moyen âge”. În *Cahiers de civilisation médiévale*, 22e année (n°87), juillet-septembre, 1976.
- Bernos, Marcel, Bitton, Michèle, (ed.), *Fammes. Familles. Fillations*. Aix-en-Provence: Presses universitaires de Provence, 2004.
- Bogin, Meg, *Les femmes-troubadours*. Paris: Denoël-Gonthier, 1978.
- Brunel-Lobrichon, Geneviève, Duhamel-Amado, Claudine, *Au temps des troubadours: Xlle-Xllle siècles*. Paris: Hachette, 1997.
- Boutière, J., Schutz, A.H., *Biographies des troubadours: textes provençaux des Xllle et Xlve siècles*. Paris: A. G. Nizet, 1973.
- Badea, Adrian, „Au existat femei-trubadur...?”. În *Ficțiunea OPTm*, Nr. 172/8 august, 2023. (<https://fictiunea.ro/2023/172/art13/>).
- Lung, Ecaterina, „Prefață”. În Badea, Adrian, *Reminiscente medievale în opera Doinei Ruști*. Craiova: Aius, 2023.
- Marrou, Henri-Irénée, *Trubadurii*, traducere, note și postfață de Sorina Bercescu. București: Univers, 1983.
- Niiram, Susanna, *Valeurs sociales, rôles et image de la femme dans les textes médiévaux des trobairitz*. University of Jyväskylä, 2009. (Teză de doctorat).
- Paden, William D., (ed.), *The Voice of the trobairitz: perspective on the women troubadour*. University of Pennsylvania Press, 1989.
- Poezia trubadurilor*, Traducere de Sorina Bercescu, Victor Bercescu, cuvânt înainte, biografii și note de Sorina Bercescu. București: Albatros, 1979.
- Reid, Martine, (dir.), *Femme et littérature. Une histoire culturel*, vol. I. Paris: Gallimard, 2020.
- Songs of the women troubadours*, edited and translated by Matilda Tomaryn Bruckner, Laurie Shepard, Sarah White. New York & London: Garland Publishing, Inc., 2000.
- Sankovitch, Tilde, „The trobairitz”. În Gaunt, Simon, Kay, Sarah, (ed.), *The Troubadours: An Introduction* Cambridge University Press, 1999.

BIONOTE:

ADRIAN BADEA is a graduate of the Faculty of Letters of the University of Craiova and, currently, a master's student in Medieval Studies at the University of Bucharest. He published the studies *Lucian Blaga and baroque aesthetics (Lucian Blaga și estetica barocului)*, for which he received the Adrian Marino prize offered by Aius Publishing House and the magazine *Mozaicul* and *Reminiscences medievale in the work of Doina Ruști (Reminiscent medievale în opera Doinei Ruști)*. He also collaborates in various cultural magazines, such as *Mozaicul*, *Ficțiunea OPTm*, *Écritures de Jeunesse AUF*, etc., where he publishes chronicles, reviews and prose.

Viziunea ortografică a cărturarului Timotei Cipariu reflectată în presa vremii din Transilvania (1840-1872)

ARTICLE HISTORY:

Anca-Elena DAVID

Received: 09.03.2025

Revised: 05.05.2025

Accepted: 10.05.2025

Available online: 09.07.2025

Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

anca.david@ulbsibiu.ro

 <https://orcid.org/0000-0003-3242-8063>

<https://doi.org/10.56177/eon.6.2.2025.art.8>

TITLE: “The Orthographic vision of scholar Timotei Cipariu as reflected in the Transylvanian press of his time (1840-1872)”

ABSTRACT: Transylvanian journalism, through the extensive debates it hosted, carried out a real campaign for the introduction of the Latin alphabet and for the establishment of unitary orthography. The columns of periodicals constituted the place of confrontation between the two orthographic systems that disputed their primacy: etymologism and phonetism. Two publications founded by Timotei Cipariu, which reflect his orthographic vision, stand out within the heated linguistic polemics: *Organul luminării* and *Arhivul pentru filologie și istorie*, considered “tribunes of Latinism”. The press objectively reflected the fierce struggle for the recognition of the Romanian language in Transylvania, as a decisive factor in the action to strengthen the consciousness of national unity.

KEYWORDS: Transylvania, orthography, press, etymologism, phonetism.

REZUMAT: Publicistica transilvană, prin dezbaterile ample pe care le-a găzduit, a desfășurat o adevărată campanie pentru introducerea alfabetului latin și pentru stabilirea unei ortografii unitare. Coloanele periodicelor au constituit locul de confruntare a celor două sisteme ortografice care își disputau întâietatea: etimologismul și fonetismul. Se evidențiază, în cadrul aprinselor polemici lingvistice, două publicații fondate de Timotei Cipariu, care reflectă viziunea sa ortografică: *Organul luminării* și *Arhivul pentru filologie și istorie*, considerate „tribune ale latinismului”. Presa a reflectat obiectiv înverșunata luptă pentru recunoașterea limbii române în Ardeal, ca factor decisiv în acțiunea de fortificare a conștiinței unității naționale.

CUVINTE-CHEIE: Transilvania, ortografie, presă, etimologism, fonetism.

INTRODUCERE

După zbugiumatul an 1848, care și-a pus amprenta în toate domeniile: social, politic, economic, cultural, în majoritatea țărilor din Europa au avut loc modificări în structura economico-politică, cu repercusiuni și pe planul mișcării culturale. Ideile iluminismului european – luminarea poporului prin cultură, cultivarea tradițiilor istorice și folclorice, înființarea de școli, teatre și reviste ș.a. – stimulează acțiunile intelectualilor. Acțiunea de rededeșteptare națională și socială inaugurată în ultimele decenii ale secolului al XVIII-lea, de cărturarii Școlii ardelenne, se concretizează în forme de afirmare și luptă. Mișcarea culturală este orientată pe două direcții: una, națională, prin care se urmărea obținerea și apărarea drepturilor națiunii române și afirmarea ei, alta, socială, prin care se tindea la emanciparea economică și socială a românilor și egalitatea în drepturi cu celelalte naționalități din imperiu. Bătălia pentru recunoașterea limbii române în Ardeal a fost una din caracteristicile timpului, iar o reflectare obiectivă a acestei înverșunate lupte a realizat-o presa, care „a fost timp de un secol laboratorul uriaș al conștiinței naționale” (Breazu 1970, 158).

SITUAȚIA LINGVISTICĂ A VREMII, LA NIVEL ORTOGRAFIC

Lipsa de unitate a limbii, în special, a celei scrise, către jumătatea secolului, este semnalată și solicită atenția și intervențiile tuturor intelectualilor vremii, atât din Transilvania, cât și de peste munți. Lipsa de unitate, la nivel fonetic, se caracteriza prin numeroasele fluctuații, prin mulțimea aberațiilor și inovațiilor individuale. Ortografia reprezenta compartimentul în care diversitatea și arbitrarul erau izbitoare. Această realitate este consemnată și semnalată de toți redactorii și colaboratorii, îngrijorați de situația scrierii, pe care o condamnă fără cruțare. În foarte multe articole se evidențiază faptul că în ortografie trebuiau concentrate eforturile pentru *unificarea limbii* (Grecu 1971, 141).

Etimologismul și fonetismul erau cele două principii care își disputau întâietatea în ortografie. Proiectele propuse de redactori și colaboratori se grupau în funcție de unul dintre cele două sisteme. V. V. Grecu susține că: „Unitatea limbii constituie scopul comun, urmărit de ambele principii, dar fiecare își aroga exclusiv capacitatea și privilegiul de a-l realiza prin mijloacele sale proprii” (Grecu 1971, 144). Promovarea unui principiu „avea directe implicații politice și naționale, susținătorii lui, prin intermediul acestuia, urmărind unificarea limbii și culturii românești” (Șuteu 1966, 514).

„Demonstrarea esenței romanice a limbii române și realizarea limbii literare unitare” constituiau problemele esențiale care preocupau pe adepții celor două curente, etimologismul și fonetismul, „în dorința de a sluji cu abnegație cauza scumpă a propășirii culturii naționale” (Șuteu 1966, 511).

TIMOTEI CIPARIU, EXPONENT REPREZENTATIV AL ETIMOLOGISMULUI

Exponentul cel mai înflăcărat al etimologismului, în presa transilvană, a fost Timotei Cipariu, despre care Ion Coteanu afirmă că „el nu apără principiul etimologic numai pentru că în felul acesta s-ar reda mai bine caracterul latinesc al limbii române. El are în vedere și o necesitate a vremii, necesitatea de a folosi ortografia ca un mijloc de unificare a limbii naționale” (Coteanu 1965, 296).

Timotei Cipariu tipărește, la 1847, după nouă ani de eforturi permanente, ziarul mult așteptat, schimbându-i titlul din *Nunciul* în *Organul luminării*. Publicația este supusă, încă de la început, unei cenzuri severe, cerându-se a se trimite guvernului câte două exemplare din fiecare număr apărut. Primul număr, subintitulat *Gazetă beserecească, politică e literară*, este tipărit în întregime cu litere și conține o *Programă* semnată de T. Cipariu, ca redactor-răspunzător, I. I. Many și A. Pumnu, ca editori-colaboratori. Obiectivul conturat, „formarea minții și a inimei în poporul român”, este respectat, prin publicarea de știri din varii domenii, de informații lingvistice și arheologice, de curiozități, antichități etc. Se reproduce mult din gazetele vremii (franceze, germane, maghiare), traducându-se articole întregi. Cipariu inaugurează, în numărul patru al revistei, tipărirea, aproape număr de număr, a vestitelor sale *Principii de limbă și scriptură*, Many traduce, după *Journal des Debats*, *Poezia lirică religioasă la franci*, iar Pumnu analizează situația din Principatele Române (Popa și Trașcu 2003, 365). Publicația cunoaște o largă răspândire în Moldova și Țara Românească, între abonați figurând C. Bolliac, I. Ghica, P. Poenaru, C. Negruzzi (Popa și Trașcu. *Istoria presei românești din Transilvania*.79).

Dar prima revistă cu preocupări consecvente de limbă este *Archivul pentru filologie și istorie* (1867-1870, 1872) fondată de același Timotei Cipariu. Filologul și-a formulat drept țintă popularizarea și apărarea ideilor Școlii Ardelene cu argumente lingvistice și istorice. Încă din articolul program, Timotei Cipariu subliniază cerința unificării ortografiei și a formelor gramaticale, exigență realizabilă în cazul în care: „oamenii competenți să nu-și precurme cercetările serioase, severe, conștiincioase asupra limbii și formelor ei gramaticale și ortografice, pentru ca așa, pe încetul, să se netezească calea ce duce mai curând și mai sigur la consemnul comun” (Macrea 1965, 85). În același articol se enunțau problemele și faptele lingvistice care urmează a fi tratate: „originea și natura limbii românești, ortografie, gramatică, sintactica, lexicografie, sau tot ce ține de filologia limbii românești, ilustrarea, rectificarea și

fixarea ei (Macrea. *Studii de istorie a limbii și a lingvisticii românești*. 85). Tribună a latinismului, *Archivul*, scris aproape în întregime de Timotei Cipariu, cuprinde un bogat material privitor la ortografia etimologistă și limba latină. Cipariu reproduce din *Analele Academice Române* procese-verbale ale ședințelor, discuții referitoare la elaborarea gramaticii, a dicționarului limbii române, precum și la ortografie. Singurul colaborator este I. M. Moldovanu, care răspunde criticilor lui Titu Maiorescu din studiul *Limba română în jurnalele din Austria*, apărut în nr.7/1868 din *Convorbiri literare* (Hangiu 1996, 46-47).

Timotei Cipariu arată necesitatea existenței unității în scriere: „în scrisu e de lipsa se scriemu numai intru una forma si nu in mai multe”(Cipariu 1862a, 223), în caz contrar, ar rezulta o: „confusiune de limbe că la Babilon”. El precizează că acesta a fost principiul care a călăuzit activitatea Asociațiunii transilvane, din 1862, de la Brașov, precum și lucrările Comisiei filologice de la Sibiu, din 1860, instituții care au lucrat „pentru apropierea cătră scopul de unitate”... „la care scop cu toții sîntem datori a alerga, că adecă toți să scriem una limbă și într-una formă” (Cipariu 1862b, 331). Filologul de la Blaj a sesizat că „românii nu vorbesc tot într-o formă”, drept consecință, „la o adevărată ortografie se pare înainte de toate a fi de lipsă așezarea unei pronunții curate” (Cipariu 1841, 196). V. V. Grecu consideră că prin această aserțiune, Cipariu intuiește, de fapt, pronunțarea literară (Grecu 1971, 142).

Ideile lui Cipariu, exprimate în primele sale articole, demonstrează apartenența filologului blăjean la ideologia lingvistică a vremii, dominată de concepțiile lui Heliade și ale scriitorilor grupați în jurul *Daciei literare* (Grecu 1971, 77). Prin urmare, Cipariu se declară un adept al fonetismului: „Una socotesc a fi de lipsă, însă și aceasta nu așa, cît să nu poată a să lăsa fără păcat, - adecă, ca scriind să nu scriem ce nu grăim” (Cipariu 1838, 45). Cărturarul consideră că elaborarea ortografiei presupune o stăpânire a gramaticii și susține necesitatea împărțirii opiniilor în vederea ajungerii la un consens între literați.

Cele două publicații ale filologului de la Blaj, *Organul luminării și Arhivul pentru filologie și istorie*, constituie tribune ale latinismului. Înainte de a edita *Organul luminării*, în *Foaia pentru minte, inimă și literatură*, Cipariu considera principiul fonetic incompatibil cu idealul unității limbii: „Limba română vrînd a o scrie cu litere latinești, e cu neputință a o scrie într-una toate precum se grăiește, nu numai- a). pentru că nu aflăm în acest alfabet pentru toate sunetele limbii noastre caracteruri răspunzătoare pr. pentru sunetele ă și j, ci și b) pentru că nici în voroava (pronunția) de obște nu aflăm acea unire ce se poștește în scriere, mai vîrtos în unele consonante, pr. în b, v și al înainte de i. Din pricina din urmă, de am scrie precum se grăiește, am autoriza o mulțime de dialecte, care ne-ar îndepărta prea mult de la *unimea* limbii române” (Cipariu 1841, 196).

Alături de unificarea limbii, al doilea factor lingvistic, care a determinat aderarea lui Timotei Cipariu la etimologism a fost demonstrarea caracterului romanic al limbii române. În *Organul luminării*, el evidențiază faptul că elaborarea de norme ortografice nu este o acțiune arbitrară, ci trebuie să se conformeze firii limbii: „că *sistema Ortografiei* nu va se fia arbitrară, neci impromutata dela alte popora, ci originaria *fundata pre geniulu limbei romanesci*” (Cipariu 1848, 326). Cunoașterea naturii limbii „românești” este condiționată de învățarea gramaticii „limbei romane, regulele si esceptiunile ei” (Cipariu 1867a, 25). Prin urmare, „natura a limbei rom., dupa cumu o cunosc de in gramateca, e de natur'a limbelor romane-latine”, iar, prin deducere, concluzionează Cipariu (1867a, 26).

În *Arhivul pentru filologie și istorie*, Cipariu reia ideea și insistă asupra interdependenței dintre unitatea limbii și unitatea ortografică, fapt ce se poate realiza numai prin adoptarea principiului etimologic: „In regularea formelor gramaticali și lexicali inse mediiloculu principale e insasi etimologi'a; -și asia in acestu respectu e demonstrata și necesitatea principiului etimologicu, dela carea nece aparatorii fonetismului nu se potu subtrage” (Cipariu 1867b, 6). Acuza adusă etimologiștilor, conform căreia aceștia ar ignora „usulu limbei”, este nefondată, întrucât ei „oserbeza usulu limbei mai multu de cătu fonetistii, - usulu limbei regulatu, prein carele divergentiele locali in vorbire și pronunciare se delătura, er' unificatiunea limbei se efectuesce, și pre intru in sa și unificatiunea ortografiei” (Cipariu 1867b, 9).

În opinia lui V. V. Grecu, „prioritatea acordată unității limbii determină profilul particular al latinismului așa cum se înfățișează la Timotei Cipariu. El se conturează prin opiniile sale în raport cu uzul vorbirii și principiul fonetic, prin atitudinea față de latinomanie și de propriul său sistem, prin promovarea înțelegerii între filologi și încrederea în perspectivele desăvârșirii limbii” (Grecu 1971, 85).

PRINCIPIILE ORTOGRAFICE CIPARIENE

Dezvoltarea și unificarea ortografiei, cu ajutorul etimologismului, trebuie să se înfăptuiască, în concepția lui Cipariu, pe uzul vorbirii. În acest sens, Coteanu (1965, 297) observa că T. Cipariu nu era împotriva uzului vorbirii, ca fundament al ortografiei: „suntemu cu totul *pentru usulu vorbirei romanescu*, urmandu, cercetandu, culegandu-lu, și esamenandu-lu, dein tote monumentele istorice despre limb'a romanescă, dupa tote dialectele și variatiunile ei, câte ne suntu cunoscute, - inse usulu regulatu, cumu amu dîsu, er' nu usulu desfrenatu și vulgare” (Cipariu 1867b, 10).

În articolul *Sistema ortografica*, Cipariu (1868, 321-3) subliniază necesitatea însușirii regulilor ortografice de către toți vorbitorii, în vederea scrierii corecte: „Pentru că a scrie bene-regulatu, ori cene pote vedé, că nu se pote foră regula, și ortografia pentru a se scrie bene-regulatu, inca nu se pote foră regula”. În acest fel, el evidențiază importanța *unității limbii*, prin respectarea de către intelectuali și oameni simpli a acelorași principii ortografice. Cipariu mărturisește că „nu amu scaimbatu nece una data dela noi vre una litera în contr'a usului limbei romanesci; - ci ne amu nevolîtu totu de un'a a conciliá etimologi'a cu usulu vorbirei: numai câtu, nu amu fostu adoratorii usului modernu, nece ne amu legatu de elu, cá calului de gardu” (Cipariu 1869, 404). Filologul blăjean explică în câteva cuvinte ce înțelege prin *uzul limbii*: „pentru noi usulu limbei romane, e atâtu de latu, câtu e latîmea teritoriului romanu, și câtu e de lunga istori'a și esistenti'a limbei romane”.

Comparativ cu doctrina fonetică, care „nu e [...] recunoscutu, precatu știu io, de nemenea; și chiaru, celi ce se marturisescu alu recunosc de uniculu principiu în ortografia, în adevverulu nulu urmeza, [...] și se atragu de principiulu etimologicu cá de unu magnete” (Cipariu 1862, 223), *vechimea* etimologismului, „acestu principiu e adaptatu inca înainte de mene mai de demultu, și astadi mai că nu ester literatu între romani, cari (...) se nulu recunosca”, îi imprimă acestui sistem, elogiut de cărturar, *credibilitate* și *prestigiu*. Cipariu îi acuză pe susținătorii fonetismului, fie de necunoașterea istoriei ortografiei românești, fie de neînțelegerea semnificației termenului, enumerând *rațiunile* care au condus la *polemică*:

- susținerea ideii (la care Cipariu nu aderă) că ortografia și lexicul limbii noastre trebuie să se conformeze modelului uneia dintre limbile romanice: franceza sau italiana;

- studierea incompletă, din partea fonetiștilor, a tuturor formelor gramaticale românești, fapt ce a determinat adoptarea unor forme hibride, pe care le-au catalogat drept viabile. Prin urmare, „că de ne vomu luá dupa fonetismu, nu mai putemu se ajungemu nece la regula, nece la unitatea limbei, macaru ca for a asta doue conditiuni fundamentali, nece limba nu pote esiste” (este exprimată, de fapt, concepția cărturarului față de principiul advers);

- obstacolele ridicate de filologi în „latirea unei sisteme pre catu se pote mai regulate în scriere”, în defavoarea etimologismului.

Cipariu consideră nocivă actuala tendință (cu referire la accente (pe care le-o impută fonetiștilor) „de a facilitá tote, chiaru și ortografi'a, macaru și cu corupțiunea limbei, se nascura acele atata semne în ortografi'a romanescă, care pre strainu la antani'a vedere [...] în mente nui vene, se fia dialectu romanu” (Cipariu 1862a, 224).

Preconizând unificarea limbii cu ajutorul etimologismului, Cipariu nu era exclusivist. Cărturarul ardelean își declară disponibilitatea de a face anumite concesii fonetismului, pentru a nu mai fi acuzat de arhaizare, latinizare sau neologizare (Cipariu 1867, 41). În consecință, românii scriu *ai nostri* și nu *ali nostri* ca italienii, *parenti-i* în loc de *parenti-li*, *nui vedemu* în loc de *nu-li vedemu*.

La fel, nerespectându-și convingerea și propria teorie, el a făcut un *compromis* în ceea ce privește scrierea următorilor termeni: *chiâmu* în loc de *cliamu*, *ochiu* pentru *ocli*, *ghiacia* în

loc de *gliacia*. Cu toate acestea, însă, Cipariu (1867, 41) precizează „că concesiunile facute fonetismului e fia numai temporarie, dupa câtu va cere necesitatea, er' nu – eterne”. Totodată, el declară că nu va mai face nici un compromis, prin modificarea, din punct de vedere teoretic, a sistemului său ortografic, așa cum și-ar dori unii.

POLEMICI LINGVISTICE

În *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, Cipariu vine în sprijinul lui G.I. Munteanu și polemizează cu P. Ilarian, argumentând că: „principiulu meu e principiulu libertatei, nu alu autoritatei, chiaru si in republic'a literaria, precumu l'amu marturisitu esprese chiaru si in discursulu meu din 29” (Cipariu 1862c, 331), neimpunând respectarea lui. El își apără sistemul ortografic: „«nu dicu inse io, -ca limb'a romanésca nu pote se suferu nece unu semnu,-ci numai, ca nu se cade a introduce semne de prisosu si nefundate pre nece una regula naturale a limbei. Semne, ce se potu suferi si de multe ori si cauta a se intrebuntia, sunt semnele accentelor...Er' codele de sub consunanti, si come-le de asupr'a vocaliloru, nu sunt de catu cá unele zale legate de piciorulu unor'a etc.» și: «A ci are locu regul'a de aur: Unde ajunge regula gramaticale, sunt de prisosu semnele, si intru adevuru, in cuvintele romanesci, regulele sunt de ajunsu mai totu de un'a spre a esplică ori-ce forme gramaticale»” (Cipariu 1862c, 334). De asemenea, Cipariu subliniază ideea că el nu este un necunosător al principiului fonetic, ci, dimpotrivă, a fost primul cărturar care l-a respectat, analizându-l în gramatica sa și tratându-l în 80 de pagini.

În opinia lui Ilarian, omiterea semnelor echivalează cu sacrificarea părții *fonetice* a limbii, *elementul cel mai important și mai distinctiv al românei*, El îndeamnă la aplicarea urgentă, în Transilvania, a unei ortografii cât „mai simple și mai fonetice”, precum și a unei gramatici accesibile, criticând acțiunea literaților ardeleni, care au prejudiciat principiile întemeiate, de secole, de popor, prin modificarea, schimonosirea și alterarea instrumentului lingvistic.

În replică, Cipariu răspunde afirmațiilor lui Ilarian și, cu toate că a susținut că nu-și va apăra principiile lingvistice în fața nimănui, el nu îngăduie ca să fie atacat de oricine și oricum (Cipariu 1863, 27). În acest sens, filologul ardelean consideră că, așa cum Ilarian a acuzat, a judecat și a condamnat activitatea Asociației, din același considerent și el este îndreptățit să apere instituția literară, întrucât „deca libertatea e totu un'a cu egalitatea drepturilor, egalitatea cere, că dreptulu, ce-lu are d-lui, se-lu am si io si altulu oricare; almentrea strigamu dsale si noi TIRANIA!” (Cipariu 1863, 27). Același autor (1863, 27) își manifestă dezamăgirea cu privire la acuzele lui Ilarian la adresa concepției sale ortografice: „nu e originale, ca e periculoasă pentru firésca cultura a limbei si literaturii romane”.

Filologul blăjean își arogă *paternitatea* concepției sale ortografice: „sistem'a e a mea si numai a mea, nu a lui P. Maioru, nice a lui S. Klein, precum nice chiaru a d-lui Papiu. Chiaru dacă me voiu fi folositu si io, si inca bine dupa oserbatiunea dsale, cu sistemele predecesoriloru miei, nu ar' póte nice asta impregiurare se detraga nemica autoriulu meu, pentru ca cu totiu o facemu asemenea, ortografisti, gramateci, si – istorici” (Cipariu 1863, 35).

Examinarea concepției cipariene permite „concluzia că între formularea teoretică și aplicarea practică a principiului există deosebiri care, ca și în cazul lui G. I. Munteanu, dovedesc, în teorie, mult mai multă circumspecție și realism în interpretarea faptelor” (Grecu 1971, 65). În problema folosirii semnelor, la nivel teoretic, Cipariu este mai îngăduitor față de cei care nu le tolerează. Dar, în ceea ce privește aplicarea practică, el arată că „semnele ce se pot suferi și de multe ori caută a se și întrebuinta sînt semnele accentelor, care și în celelalte limbi romanice, în toate, le aflăm întrebuintate atât spre desemnarea tonului cît și din alte cauze” (Cipariu 1863).

PROIECTUL COMISIEI ORTOGRAFICE DIN CADRUL SAR. DEZBATERI

Flora Șuteu consideră concludentă maniera în care Timotei Cipariu relatează, în *Arhivul* său, desfășurarea discuțiilor din 1867 pe marginea proiectului Comisiei ortografice: „Deși partea de pînă aici a proiectului, ca raport general a Comisiunei a lucrată cu atîta

precizie că în ședința plenară din 30 august (11 septembrie), când s-a recitat a doua oară, fu acceptată de societate cu 11 voturi contra unuia (al lui I. Sbiera, n. – Fl. Ș.) – totuși se pare a nu fi fost deplin înțeles; almintreia ne-ar fi cu anevoie a explica catastrofele (!) din ședințele plenare din 7 și 9 (19-21) sept. la unii din paragrafi” (Cipariu 1867, 193, *apud* Șuteu 1966, 507). Se deduce că majoritatea membrilor Societății susțineau, în principiu, etimologismul, fără să înțeleagă însă, și mai ales fără să accepte, consecințele sale practice. Cipariu precizează că au fost aduse în discuție unele principii pe care Maiorescu le expusese în *Convorbiri literare*, în același an, în critica sistemului etimologist ciparian: „Alte rațiuni ce s-au mai adus sau se mai pot aduce încă prea bucuroși le-am trece, ca să nu ne judece cineva nediscreți, dacă s-au scăpat din când în când unele vorbe și rațiuni de acea natură, cât nu mai lipsă de comentariu, de exemplu: cum că, cu cât limba se tocește mai mult, cu atât se mai și perfecționează, părerea neamțului de la Oxford (este vorba de Max Muller, n. – Fl. Ș.), sau că pronunțarea sătenească, fie aceea și mai regulată și mai etimologică, nu poate avea preferință asupra celei cetățenești, fie chiar și neregulată” (Șuteu 1966, 508). Aceste idei „au avut răsunet și influență mare asupra discuțiilor”, cu toate că prima dintre aceste păreri i s-a părut lui Cipariu „o absurditate ce nu are lipsă de demonstrație”, consideră autoarea.

Discuțiile și dezbaterile din Societatea Academică Română (SAR) cu privire la elaborarea de norme ortografice unitare sunt publicate și comentate de redactorii și colaboratorii publicațiilor: *Arhivul pentru filologie și istorie, Familia, Transilvania*. Înființată în 1866, Societatea și-a fixat, ca primă „misiune specială”, atribuția „de a determina ortografia limbei române” (*Apud* Șuteu 1966, 503), activitatea ei fiind consemnată și analizată, cu rigurozitate, de publicațiile transilvănene. Prima confruntare dintre *etimologism* (reprezentat prin proiectul ortografic al Comisiei) și fonetism (reprezentat prin proiectul Sbiera), în cadrul Societății Academice, va da câștig de cauză principiului etimologic.

Filologul de la Blaj va reda, în detaliu, acest proiect ortografic, evidențiind rațiunile care au stat la baza elaborării lui. Dintre acestea, eliminarea sedilelor a constituit un lucru necesar, el amintind temeiul adoptării literelor: „de a dá una adevărata teoria de pronuncia si de scriere, care ar’ simplifica nespusu de multu gramatic’a nostra” (Cipariu 1867, 193), fapt inaplicabil în cazul menținerii sedilelor. În accepțiunea sa, se va scrie cu „litere latine nedeformate prein semne”, prin respectarea principiului etimologic moderat sau combinat cu cel fonetic. *Unitatea limbii* a impus adoptarea sistemului etimologic, întrucât fonetismul ar „condemna pre marea majoritate a poporului romanu la complet’a ignoranția a limbei, si prein urmare la perpetu’a lipsa de cultura, nepotenduse familiarisá cu vorbe, ce aru semená cu totulu straine de tulpinele betranei sale limbe” (Cipariu 1867, 193). Prin urmare, adevărul lingvistic nu se află în „fotografi’a pronunciei”, specifică fonetismului, ci în etimologism, care ar conserva legătura națiunii noastre cu celelalte limbi europene. Pentru a înlătura temerea unora că principiul adoptat nu ar putea fi înșușit de toți românii, el precizează: „Se se scrie etimologicu numai intru atât’a, in câtu regulele ortografice, puse dupa acestu principiu, s’aru poté scote dein natur’a limbei romanesci insemi; pentru că fia-care romanu se o pota esecută forá a avé nevoia se cunosca alte limbe” (Cipariu 1867, 193).

Votarea diferitelor puncte durează câteva zile, cu discuții interminabile, asupra cărora protocoalele ședințelor nu mai fac decât menționa durata (4-5 ore). Astfel, se votează (8 contra 4) suprimarea lui *l* din articolul *li* (*l*) și a lui *n* muiat, de asemenea introducerea literei *h* (Șuteu 1966, 504). Exasperat de durata discuțiilor, Cipariu propune următoarea regulă ortografică generală, formulată în două puncte: „a) Toate sunetele primitive, etimologice, sunt a se scrie cu literele corespunzătoare din alfabetul latin. *J* face *ж*. b) toate sunetele derivate sunt a se scrie cu literele sunetelor primitive din care se derivă”. Singura obiecție la acest proiect vine din partea lui Heliade, care protestează împotriva eliminării literelor *K*, *Y*, *Q*, ultimei conferindu-i aceeași valoare cu a literei *H*. În apărarea sa, Cipariu consideră că „nu volîmu a fi ultraetimologiști, admitemu, se se scrie *H* in cuvintele straine, usitate seau neusitate la romani, si de acea nece nu am surghiunitu pre *H* dein propunerea nostra ortografica, ci l’am lasatu se figureze intre cele 25 de litere ale alfabetului adoptatu” (Cipariu 1867, 186). Însă, el accentuează faptul că termenii curat românești nu-l includ pe *H*. În caracterizarea pe care o

face sistemului heliadist, „etimologicu maritatu cu celu foneticu” (în accepțiunea lui Heliade), filologul de la Blaj enumeră particularitățile acestuia: „Literale Q, H; reduplicarea cosunantilor, defectulu lui U finale, si semnele Maiorane, suntu notele distinctive a le acestei ortografie” (Cipariu 1868, 226) și respinge ideea lui Heliade, conform căreia dublarea consoanelor va suplini „punerea accentuatiunei ciriliane”, argumentând că doar italienii respectă acest principiu, iar „causele lor pentru reduplicarea consone-lor in vorbire, si de aci si in scrierea lor mai multu fonetica decâtu etimologica. Cause, cari pentru limb'a romanescă nu esistu”.

În rubrica rezervată prezentării lucrărilor Societății Academice, Cipariu critică proiectele lui G. Munteanu, G. Lachovari și I. Marcu, dezbătute în cadrul acestui for științific. El dezaprobă noua opinie a lui G. Munteanu „de a scrie riguros dupa pronuncia, si a nu se abate dela ea câtu negru sub unghia” (Cipariu 1868, 225). Conform acestui principiu, *romănu* s-ar scrie *rumanu*, cu *u*, nu cu *o*, deși *Rom'a* se scrie cu *o* nu cu *u*. De asemenea, G. Munteanu se pronunță pentru păstrarea lui *u* final și se declară împotriva dublării consoanelor. În consecință, afirmă Cipariu (1868, 225), cu toate că G. Munteanu își definește sistemul ortografic drept fonetic, „afora de coditie si de accente, forte aproape este si acumu de a nostra cea etimologica”. Cipariu prezintă esența sistemului ortografic elaborat de G. Lachovari, nepronunțându-se, însă, asupra conținutului său. Potrivit lui Lachovari, „a scrie bene romanescă cu litere latine, se cade a consultă natur'a limbei insesi, si a nu imită nece pre Franci, nece pre Italiani, nece pre Ispani, si cu atâtu mai pucinu pre Unguri, Germani seau Angli” (Cipariu 1868, 228). Același filolog admite tot 19 litere din alfabetul latin, însă fără *H*. Din celelalte semne, Lachovari îl păstrează numai pe *ch = χ*, respingându-le pe toate celelalte. Principiul ortografic al lui I. Marcu formulat în *Unitatea in limb'a romana, filologică dedusa* este, în opinia lui Cipariu, „una sistema ortografica si gramaticale, logicu combinata in tote partile ei, si arata, că autoriulu a facutu profunde si mature meditatiuni asupr'a limbei”. I. Marcu apreciază că „principiulu etimologicu raspunde la adeveru, celu analogicu la bene, si celu foneticu la frumosu”, ghidându-se, în elaborarea proiectului său ortografic, după toate cele trei principii.

Ca urmare a cercetării acestor proiecte ortografice, Cipariu conchide că toate se fundamentează pe principiul etimologic, „cu concesioni mai mari seau mai mice fonetismului, si cu adausa mai multu seau mai pucinu arbitrară” (Cipariu 1868, 241), exprimându-și, din nou, punctul de vedere cu privire la problema „coditiilor sub *d, t, s*”, punctând că acestea nu „suntu litere, ci numai semne surogate pană la unu tempu, cu atâtu mai pucinu se fia sistema perenale, - si de aceea că nu in grati'a acestoru surogate se se suprima chiaru literele necesarie, etimologice seau fonetice, ale cuventelor, fiindu că acestea suntu esentiali, er' celea in adeveru numai accidentali”. De asemenea, filologul ardelean consideră inaplicabil principiul fonetic, din cauza varietății în pronunție și subliniază, în același articol, *caracterul rațional* al ortografiei etimologice.

În esență, aceste prime proiecte ortografice discutate în cadrul *Societății Academice* „pornesc toate de la ideea naturii sau a geniului limbii române reflectat în scriere” (Șuteu 1966, 511). Autorii lor (Heliade, Lahovari, pr. Ioan Marcu) fixează regulile de scriere, consultând „natura limbei înseși” și evitând să-i imite pe francezi, italieni, spanioli, „cu atât mai puțin pre unguri, germani sau englezi” – în opinia lui Lahovari. Apropiind, prin scriere, limba română de cea latină, autorii acestor proiecte au intenția de a releva „geniul” limbii române, natura ei intimă de esență romanică, „sistema ei cea adevărata”, concluzionează Șuteu (1966, 511).

CONCLUZIE

Jurnalist, lingvist, pedagog, istoric, supranumit „Părintele filologiei românești”, Timotei Cipariu a avut un rol considerabil în discuțiile, dezbaterile și polemicele lingvistice din presa vremii în vederea constituirii unei limbi române literare unitare.

References:

- Breazu, Ion. 1970. *Studii de literatură română și comparată*. Editura Dacia.
- Cipariu Timotei. 1862. „Discursul D canonicu etc Timoteiu Cipariu ținutu în adunarea Asociațiunei etc. în 29 iuliu 1862”. *Foaie pentru minte, inimă și literatură* XXV (29):224-224.
- Cipariu, Timotei. 1862. „Onoratei redacții”. *Foaie pentru minte, inimă și literatură* XXV (42): 331.
- Cipariu, Timotei. 1838. „Correspondenții între doi ardeleni asupra ortografiei”. *Foaie pentru minte, inimă și literatură* I (6):45.
- Cipariu, Timotei. 1841. „Estract de ortografie cu litere latinești pe temeiul limbii și a ortografiei Bisericești și deosebirea dialectelor, precum s-au urmat de la 1835, în Typografia din Blaj”. *Foaie pentru minte, inimă și literatură* IV (25):196.
- Cipariu, Timotei. 1848. „Principia de limba și scriptura”. XLIII, *Organul luminării* II (58):326.
- Cipariu, Timotei. 1867. „Ortografia cum să fie”. *Arhivul pentru filologie și istorie* I (2): 25 – 26.
- Cipariu, Timotei. 1867. „Despre unificarea ortografiei”. *Arhivul pentru filologie și istorie* I (1): 6 -10.
- Cipariu, Timotei. 1868. „Sistema ortografica”. *Arhivul pentru filologie și istorie* II (17): 321-323.
- Cipariu, Timotei. 1869. „Fantasie etimologice”. *Arhivul pentru filologie și istorie* III (21): 404.
- Cipariu, Timotei. 1867. „Concesiuni ortografice”. *Arhivul pentru filologie și istorie* I (3):41.
- Cipariu, Timotei. 1862. „Blasiu, 8 nov., n 1862”. *Foaie pentru minte, inimă și literatură* XXV (42): 331-334.
- Cipariu, Timotei. 1863. „Deprinderi în Critica literară”. *Amicul școalei* IV (4): 27-28.
- Cipariu, Timotei. 1863. Fără titlu. *Amicul școalei* IV (5): 35.
- Cipariu, Timotei. 1862. „Discurs ținut în adunarea Asociațiunii de la Brașov, în 28-30 iunie”. *Amicul școalei* III (31): 27-28.
- Cipariu, Timotei. 1867. „Din lucrările Societății Academice Române”. *Arhivul pentru filologie și istorie* I (10): 186.
- Cipariu, Timotei. 1868. „Din lucrările Societății Academice Române”. *Arhivul pentru filologie și istorie* II (12): 225- 228.
- Cipariu, Timotei. 1868. „Din lucrările Societății Academice Române”, *Arhivul pentru filologie și istorie* II (13): 241.
- Coteanu, Ion. 1965. „160 de ani de la nașterea lui Timotei Cipariu”. *Limba română* XIV (3): 296-97.
- Greco, V. Victor. 1971. *Studii de istorie a lingvisticii românești*. Editura Didactică și Pedagogică.
- Hangiu, Ion. 1996. *Dicționarul presei literare românești*. Editura Fundației Culturale Române.
- Macrea, D., 1965. *Studii de istorie a limbii și a lingvisticii românești*. Editura Didactică și Pedagogică.
- Popa, Mircea și Trașcu, Valentin. 2003. *Istoria presei românești din Transilvania*. Tritonic.
- Șuteu, Flora. 1966. „Proiectele ortografice ale Societății Academice Române”. *Limba română* XV (5): 503-508.

BIONOTE:

ANCA-ELENA DAVID is lecturer in the Faculty of Socio-Human Sciences of the "Lucian Blaga" University of Sibiu (Romania), where I carry out teaching and research. Doctor in philology in 2008 at the Faculty of Letters, History and Journalism, of "Lucian Blaga" University, Sibiu (Romania) obtaining the "Very Good" rating and the "Magna cum laude" distinction. The main areas of interest, research, and specialization are the communication sciences, the genres of the press in information journalism, documentation in journalism, media criticism, linguistics, and press history, reflected in studies such as "Marginal Thinking. Knowledge and Communication in the Postmodern Era", "The powerful impact of the social media over the field of lifelong learning", "The unity and the unification of Language in the discussions of the Transylvanian press in the 19th century", "No need for the needle. A qualitative analysis of the antivax movement in Romania". A sociable, receptive, empathetic person, eager for continuous knowledge and perfection.

Înțelegerea conceptului de informație în comunicare

ARTICLE HISTORY:

Received: 30.01.2025

Revised: 25.02.2025

Accepted: 30.04.2025

Available online: 09.07.2025

<https://doi.org/10.56177/eon.6.2.2025.art.9>

Lucian-Vasile SZABO

Universitatea de Vest din Timișoara

vasile.szabo@e-uvv.ro

 <https://orcid.org/0000-0002-7958-6694>

TITLE: "Understanding the concept of information in communication"

ABSTRACT: The aim of this study is to bring back into focus some of the rules regarding the use of quality information in the communication process. The characteristics of the information, the relationship with journalistic news and entertainment content, in relation to the events they refer to, are analyzed. In this context, the deficient information, very present in contemporary communication, is analyzed. We will approach the information according to its practical utility, from the perspective of communication professionals who work in journalism, public relations or advertising. Another aspect considered is the way to create informative content on digital platforms.

KEYWORDS: news, fakenews, deepfake, novelty, factual, disinformation, content.

REZUMAT: Scopul acestui studiu este de a readuce în atenție câteva dintre rigorile privind utilizarea informațiilor de calitate în procesul comunicării. Sunt analizate caracteristicile informațiilor, relația cu știrea jurnalistică și cu conținuturile de divertisment, în raport cu evenimentele la care se referă. În acest context este analizată informația deficitară, foarte prezentă în comunicarea contemporană. Vom aborda informația în funcție de utilitatea ei practică, din perspectiva profesioniștilor în comunicare, care își desfășoară activitatea în jurnalism, relații publice sau publicitate. Un alt aspect avut în vedere îl reprezintă modul de realizare a conținuturilor informative pe platformele digitale.

CUVINTE-CHEIE: știre, fakenews, deepfake, noutate, factual, dezinformare, conținut.

INFORMAȚIA CA NOUȚATE

Informația în perioada contemporană înregistrează noi modalități de cercetare, dezvoltare și evoluție, mai ales prin capacitățile sporite de diseminare. Sub presiunea generată de neîncrederea promovată de curentul postmodernist și de avalanșa practică postadevărului (*post-truth*), dar mai ales prin avansul social media, a expansiunii programelor de inteligență artificială (AI), al fakenews și deepfake, colectarea informațiilor factuale, utilizarea lor corectă, capacitatea efectivă de a ajunge la persoanele care au nevoie de ea,

este afectată, mai ales prin lipsa de profesionalism¹. Pe de o parte avem satul global, informatizat și informat, cu un acces sporit la informații importante. Pe de altă parte, multe din informații sunt de calitate îndoielnică. Pentru utilizatori este greu să discearnă, mai ales atunci când sursele de informare nu mai sunt canalele mass-media clasice, ci social media. Datele pot fi culese (s-au inventate!) de persoane neprofesioniste, dar foarte insistente, adesea nepreocupate de elemente de etică. Acest aspect este evident pe rețelele sociale. Specialiștii în comunicarea mediată se află în situația delicată de a renunța la unele dintre rigorile meseriei, pentru a putea face față acestui asalt.

Ca definiție de lucru *informația este un fragment de lume, care aduce ceva nou pentru persoanele care o primesc*. Elementul de noutate ajuns la cunoștința utilizatorului reprezintă esența informației. Există mai multe câmpuri de cercetare și de utilizare a informației, domenii care oferă termenului definiții uneori foarte diferite². În domeniul comunicării, soluțiile de definire a informației se înscriu într-o paletă largă de accepțiuni. Iar acest lucru pornește de la faptul că adesea informația este caracterizată de confuzie și diversitate, ambele stimulate de neîncrederea postmodernă într-un statut definitiv, imuabil al conceptelor și câmpurilor de referință, dar și de expansiunea social-media, care facilitează interactivitatea și implicarea oricărei persoane, nu doar a profesioniștilor în comunicare, culegerea, prelucrarea și transmiterea informațiilor. Câteva repere pot fi însă identificate.

Informația este „diferența care face diferența” (“a difference which makes a difference”) este o expresie celebră cu care este creditat Gregory Bateson, antropolog, lingvist și semiotician, dar și cu preocupări în domeniul ciberneticii. Definiția este spectaculoasă, dar și cu o mare doză de incertitudine. Contextul este însă mai larg, deoarece în formularea originală autorul adăuga un element distinctiv: ‘In fact, what we mean by information, the elementary unit of information, is a *difference which makes a difference*, and it is able to make a difference because the neural pathways along which it travels and is continually transformed are themselves provided with energy. The pathways are ready to be triggered. We may even say that the question is already implicit in them.’³ Rezultă că, de fapt, elementul de noutate, faptul semnificativ, interesant, este cel care face informația pertinentă și modul în care este receptat. Datele noi sunt cele importante, iar acestea fac diferența față de elementele deja cunoscute⁴.

Rémy Rieffel va considera despre informație că „ea aparține în egală măsură și vocabularului informaticii, al biologiei, al lingvisticii sau al telecomunicațiilor (ca ansamblu de semnale codate). În consecință, informația va fi înțeleasă ca un *stoc de date (mesaje, semnale, simboluri)*, care se transformă prin procesul de comunicare”⁵. Evident, informația înseamnă mai mult decât acest model liniar. La acest nivel, reținem un element care o caracterizează, dat capacitatea de a fi modelată. Comunicarea fiind o acțiune umană marcată de subiectivitate, dimensiunea emoțională va marca și informațiile transmise. Totuși selecția și organizarea datelor au loc printr-un fenomen de obiectivare, adică setul de reguli după care se lucrează⁶.

În procesul mediatic există chiar strategii pentru implicarea publicului, de a-l face să simtă cele relatate. Este un context identificat de un cercetător, care va reformula problema:

¹ Taylan Güvenilir and İbrahim Yıldız, ‘Generative Artificial Intelligence and Digital Disinformation in the Post-Truth Era’ (*Impact of Contemporary Technology on Art and Design*. IGI Global, 2025), 1-18.

² Chaim Zins, ‘Conceptual approaches for defining data, information, and knowledge’ (*Journal of the American society for information science and technology*, 58(4), 2007), 479-493.

³ Gregory Bateson, ‘Form, Substance and Difference’ (*ETC: A Review of General Semantics*, 72(1), 2015) 90-104. <http://www.jstor.org/stable/24761998>.

⁴ Paul Duguid, ‘Introduction’ in Ann Blair et al., (eds.), (*Information: a historical companion*. Princeton University Press, 2012), i-xii.

⁵ Rémy Rieffel, ‘Notions et modèles’, in Claude-Jean Bertrand (ed.), (*Médias. Introduction à la presse, la radio et la télévision*, Paris, Ellipses, 1995), 13-25.

⁶ Lucian-Vasile Szabo și Iasmina Petrovici, ‘Quality Journalism and Other Challenges’ (*Professional Communication and Translation Studies*, 10, 2017), 21-31.

„În accepția cotidiană, cuvântul informație vizează obiecte foarte diferite: știri (*news*), date (*data*), cunoștințe (*knowledge*). Căutăm o informație de natură a clarifica o problemă juridică; oferim o informație jurnalistică; transmitem o informație electromagnetică”¹. Un domeniu fertil și interesant este cel al filosofiei informației. Pentru înțelegerea conceptului se poate apela la sinteza realizată de Andrew Iliadis în *The quick history of philosophy of information*, care pornește de la modelul matematic exersat pe primele mașini de calculat și ajunge la expansiunea digitală, computerizată, din prezent².

O abordare specializată este cea a lui Luciano Floridi, poate cel mai important autor contemporan în domeniul filosofiei informației. Acesta face o distincție între informație și cunoaștere, privind informația cu o doză mai mare de scepticism decât ne-am fi așteptat³. De altfel, L. Floridi a fost printre primii cercetători care au avertizat asupra creșterii posibilităților de dezinformare în epoca internetului. Într-un studiu publicat în 1996, el arăta că dezinformarea este posibilă prin afectarea structurii interne a informației, adică lipsa de obiectivitate, faptul că este incompletă sau că este cenzurată (parțial sau integral)⁴. În acest mod, aflăm și care sunt caracteristicile de bază ale informației în procesul de comunicare, elemente calitative căutate de cel care adună informațiile, le redactează în conținuturi de comunicare și le transmite publicului. Sunt probleme de actualitate, sporirea convergenței media și tehnologice facilitând inclusiv diseminarea de conținuturi de comunicare manipulative⁵.

Într-o abordare instrumentală a a modului cum circulă informația, câțiva cercetători olandezi au propus un alt înțeles pentru informația din domeniul comunicării. Propunerea lor de definire este următoarea: „Ceea ce se comunică într-unul sau altul din limbajele disponibile”, argumentând că astfel „informația trebuie considerată ca o combinație de semnale și simboluri”⁶. Sunt introduse în sistem noțiuni noi, specifice procesului de comunicare, însă avansul în direcția înțelegerii complete a termenului de informație nu este foarte mare. Informația nu înseamnă doar mesajul, nu se identifică doar cu elementele cantitative transmise dintr-o parte în alta. Oricum, va fi un progres, căci o altă lucrare de specialitate, *Mic dicționar de jurnalism*, nu se va fixa deloc asupra termenului informație, deși va încerca să definească noțiuni apropiate, cum ar fi: conținut informațional zero, dezinformare, informare, informație falsă, pseudoinformare, subinformare sau suprainformare!⁷

În acest context sunt necesare câteva precizări privind complexul fake news. Distribuirea de produse de comunicare înșelătoare există dintotdeauna. Minciuna este o constantă în istoria omenirii, însă expresia fake news a devenit foarte prezentă în sfera publică începând cu 2016, în campania prezidențială din Statele Unite ale Americii. Traducerea în limba română (ca și în alte limbi, de altfel) se cere făcută cu sensul *știre contrafăcută* și nu ca știre falsă. Astfel, fake news trebuie înțeles ca un conținut publicistic parțial sau total contrafăcut cu intenție, pentru a distribui date incorecte⁸. Scopul este de a induce în eroare, de a manipula nu doar publicul, ci și politicienii sau factorii de decizie. Colectarea de informații sensibile, prin tehnici și tehnologii uneori ilegale, se face în prezent prin intermediul inteligenței

¹ Jean Lohisse, *Comunicarea. De la transmiterea mecanică la interacțiune* (Editura Polirom, Iași, 2002), 17.

² Andrew Iliadis, et al., 'Book Symposium on Le concept d'information dans la science contemporaine: Cahiers de Royaumont, (Les Éditions de Minuit/Gauthier-Villars 1965, 2016), 269-291.

³ Luciano Floridi, 'Information, possible worlds and the cooptation of skepticism', (*Synthese*, 175, 2010), 63–88.

⁴ Idem, 'Brave.Net.World: the Internet as a disinformation superhighway?', (*The Electronic Library*, 14(6), 1996), 509-514.

⁵ Lucian-Vasile Szabo, 'The Future of Communication: From New Media to Postmedia', (*Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 16, 2014), 36–43.

⁶ J. J. Van Cuilenburg, O. Scholten, G. W. Noomen, (*Știința comunicării*, Editura Humanitas, București, 1998), 25.

⁷ Cristian Florin Popescu și Radu Bălbăie, *Mic dicționar de jurnalism* (Fundatia Rompres, București, 1998).

⁸ Marcel Tolcea, 'De la falsele fake news la fake news', în Ioan Laza și Florin Ardelean (eds), *Deontologia profesiei de jurnalist*, (Editura Tritonic, București, 2021), 255-286.

artificiale (AI). Sunt elaborate programe (algoritmi) care adună în mod constant date din mediul electronic, de pe siteuri sau de pe platformele social media¹.

STRUCTURI DE BAZĂ ALE INFORMAȚIEI ÎN COMUNICARE

Concurența acerbă dintre platformele media (mass și social media) reclamă în prezent o discuție atentă cu privire la aflarea și punerea în circulație a informațiilor. Există un război informațional, fiecare comunicator încercând să câștige avantaje utilizând informații corecte sau unele alterate. Este un domeniu de cercetare interesant și provocator, mai ales cu privire la modalitățile prin care profesioniștii informațiilor încearcă să urmeze traseele clasice ale comunicării, pentru a oferi publicului datele culese în conținuturi publicistice realizate riguros, cu respectarea regulilor. În aceste condiții, este necesară o întoarcere la elementele fundamentale care definesc informația în domeniul comunicării publice, pentru a înțelege mai bine riscurile profesionale. Analiza este axată pe elementele de bază care fac din informație un element fundamental al comunicării. O atenție deosebită este acordată înțelegerii caracteristicilor informațiilor care urmează să fie publice și celor care rămân departe de ochii publicului, cele din categoria intelligence.

Informația se identifică prin câteva caracteristici, pornind de la necesitatea resimțită de a o avea, și de a o controla. Poate fi prelucrată în produse de comunicare destinate publicului larg sau unui public restrâns. Poate fi însă cuprinsă în structuri de comunicare destinate unui circuit restrâns, sensibil, departe de publicul larg. Acestea sunt informațiile ascunse, privitoare la siguranța națională ori la secretele unor companii, instituții sau persoane. De aceea, informația înseamnă un proces, pornind de la identificarea datelor (ceea ce poate reprezenta o acțiune dificilă), culegerea lor (de asemenea, cu multe complicații în procesul efectiv), fixarea, redactarea, stocarea, publicarea și utilizarea lor. Ceea ce se transmite este adesea mai mult decât un mesaj liniar, adică un conținut destul de imprevizibil prin efectele lui. În aceste condiții, unele delimitări și contextualizări sunt necesare.

INFORMAȚIE BRUTĂ ȘI CONȚINUT

Ceea ce se transmite este adesea mai mult decât un mesaj liniar, un conținut imprevizibil în efectele lui. Se întâmplă ca informații aparent benigne în discuțiile obișnuite dintre diverse persoane (chiar la nivel de bărfă) să inflameze spiritele ori să determine reacții și acțiuni neașteptate, ca să ne dăm seama că un potențial exploziv există în fiecare astfel de conținut. Cu atât mai mult în domeniul comunicării, unde sunt căutate și culese datele semnificative din start, ba chiar cu caracter „bombă”, cum se întâmplă în jurnalism. Comunicatorul (jurnalist, relaționalist, om de publicitate) lucrează cu informații relevante (importante pentru un public specializat ori difuzate în masă). El nu este un simplu căraș de date de la o sursă la un destinatar, ci are un rol complex pe tot acest traseu.

Umberto Eco deosebea informația ca potențialitate a sursei de cea efectiv transmisă². La sursă, informațiile pot fi foarte multe, din care comunicatorul le selectează pe cele considerate de el semnificative. Selecția are, desigur, o componentă subiectivă, însă culegerea se face după regulile profesiei, cu o atenție sporită la abordările neglijente ori intenționate manipulative (prin omiterea unor date sau prin evidențierea unora dintre ele). Ulterior, cercetătorul va reveni și va face distincția între informația sursei și informația mesajului, acestea putând fi „definite ca o stare de dezordine în raport cu o ordine ulterioară; ca o situație de ambiguitate, în raport cu o dezambiguitate ulterioară”³. Iar acest lucru înseamnă realizarea unui conținut de comunicare cu informații noi, relevante. Formulările lui

¹ Philip Menard & Gregory J. Bott, 'Artificial intelligence misuse and concern for information privacy: New construct validation and future directions' (*Information Systems Journal*, 35(1), 2025), 322-367.

² Umberto Eco, *A Theory of Semiotics* (Indiana University Press, Bloomington, 1979), 42. În ediția românească, *O teorie a semioticii* (Editura Trei, București, 2008), 67.

³ Idem, 262-263/ 201.

Eco sunt și ele cam ambigui și dezordonate, însă ceea ce trebuie să reținem este faptul că informațiile semnificative despre un fapt demn de comunicat pot fi ignorate și să nu se transmită nimic. În mod cert există în natură și în societate aspecte ale lumii despre care nimeni nu știe nimic! Când se comunică despre ceva se realizează conținuturi (mesaje), acestea, la rândul lor, devenind sursă pentru alte acte de comunicare ori pentru prelungirea celui deja existent. Robert E. Babe, care va studia informația în consonanță cu aprecierile teoretice făcute de Carl Friedrich von Weizsäcker, va vorbi de natura duală a informației, adică o latură obiectivă (ceea ce gândim) și una subiectivă (ceea ce percepem)¹.

În acest context putem opta pentru o clasificare a informațiilor prezente în comunicare în funcție de conținut. Metodologic, se poate identifica patru tipuri de conținuturi specifice: 1. Date cu conținut strict informativ, aducere la cunoștința publicului interesat de elemente noi privind lumea înconjurătoare; 2. Conținuturi cu specific de divertisment, cu rolul de a crea bună dispoziție, de a facilita evadarea din cotidian; 3. Date cu caracter educativ, structurate din start pentru a contribui la instruirea utilizatorului; 4. Elemente de comunicare cu o încărcătură informațională scăzută, menite a facilita socializarea, de a pune împreună persoane. Sunt cele din categoria zvonurilor și bârfelor, specifice în prezent rețelelor sociale. Această împărțire taxonomică are rolul de a facilita înțelegerea, deoarece în practică informațiile nu se regăsesc aproape niciodată în formele simple ale fiecărei categorii. O singură unitate de comunicare poate conține și un element de noutate pur informațional, poate amuza și să ofere posibilitatea de instruire, dar pot avea și rolul de a apropia, de a pune împreună persoanele, ceea ce reprezintă unul din înțelesul de bază al noțiunii de comunicare².

Presa are o lungă tradiție în a se organiza pe cele două componente: 1) a informa; 2) a comenta. Este urmat aici modelul francez, deosebit de combativ, și mai puțin englez (și american), care favorizează dimensiunea informativă. Este o situație în care se manifestă o bipolaritate a activității jurnalistice, „caracterizată prin opoziția dintre informație și comentariu, dacă prin comentariu se înțelege punerea la distanță a informației înseși”³. Cei doi autori vor merge mai departe și vor identifica în două mari publicații franceze, *Le Monde* și *Libération*, un fel de „metajurnalism”, în care „informația este în parte discurs asupra informației”, ceea ce înseamnă că „nu putem înțelege informația fără a reflecta asupra formelor de limbaj prin care ea se constituie”⁴. De asemenea, este important să reținem că relatarea mediatică nu este o copie fidelă a evenimentului, nu-l reproduce în detaliu și nici nu este o reflectare aidoma a realității⁵. Informațiile ne parvin structurate într-un conținut (discurs) mediatic, încărcate și cu semnificațiile date de locul din care au fost culese și de implicarea psihică (emoțională) a surselor umane.

INFORMAȚIA, DE LA EVENIMENT LA ȘTIRE

Între cele trei elemente există suprapuneri de sens, dar și diferențe. Informația se referă la un eveniment, la un fapt, luând forma specializată de știre atunci când intră în circuitul comunicării. De fapt, despre o întâmplare, despre ceva demn de relatat, nu avem o singură informație, ci mai multe, acestea fiind concordante sau contradictorii, obscure ori incomplete, ceea ce face ca redactarea știrii să fie uneori dificilă. Informația, adică acel conținut interesant

¹ Robert E. Babe, 'Media Studies and the Double Dialectic of Information' (*Javnost-the public*, 18(2), 2011), 77-86.

² Lucian-Vasile Szabo, *Libertate și comunicare în lumea presei* (Editura Amarcord, Timișoara, 1999), 10.

³ Maurice Mouillaud și Jean François Tétu, *Le journal quotidien* (Lyon, Presses Universitaires de Lyon, 1989), 62.

⁴ În românește: *Presa cotidiană*, (Editura Tritonic, București, 2003), 44.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Umberto Eco, *The Open Work* (Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1989), 112. În românește: *Opera deschisă* (Editura pentru literatură, București, 1969), 176. Semioticianul italian se referă la revoluția generată de televiziune (la începuturile ei!), încercând să evalueze o posibilă estetică a imaginii video, analizând mai ales evenimentele sportive transmise în direct.

și nou, nu se află în aer ori într-un loc difuz, ci în realitatea cotidiană. Iar faptele semnificative demne de relatat sunt evenimentele. Trebuie să se întâmple ceva important, relevant, ieșit din comun, demn de atenție pentru ca un comunicator să-și pună problema culegerii datelor și a le disemina către cei interesați. Identificăm această întâmplare semnificativă cu termenul *eveniment*. Ele pot surveni pe neașteptate, pofi prevăzute sau pot fi programate. Discutând despre ceea ce ar putea fi evenimentul maxim, megaevenimentul, în raport cu catastrofa, văzută și ea la cote maxime, a extincției, Jean Baudrillard consideră că este o temă de reflecție la sensul vieții și al lumii, o temă a neînțelegerii și lipsei de valori sau repere: „Catastrofa este evenimentul brut maximal, acel ceva mai evenimential ca evenimentul – dar un eveniment fără consecință, care lasă lumea în suspensie”¹.

În științele comunicării, mai ales atunci când ne referim la aspectele practice ale schimbului de informații și opinii, asemenea profunzimi sunt mai rar abordate. Lucrăm cu noțiuni cu un înțeles mai prozaic, constatând că evenimentele publice și cu impact public sunt numeroase și diverse, context în care „cu cât un anume fapt sau eveniment este mai neobișnuit, cu atât valoarea de informație a unei știri despre respectivul fapt sau eveniment este mai mare”².

Sunt evenimente conflictele (armate), accidentele rutiere, exploziile, epidemiile (în general catastrofele și amenințările), dar și descoperirile (științifice), întrunirile și declarațiile politice, alegerile, competițiile (sportive), activitățile culturale sau mondene. Evident, modul de percepere a unor astfel de întâmplări este diferit (dar nu opus) pentru jurnaliști și relaționiști. Primii sunt mai puțin interesați de faptul că imaginea unei persoane sau organizații suferă și se grăbesc să difuzeze știrea. Se poate întâmpla ca știrea să fie construită tocmai pe aspectele negative identificate în acțiunile unor persoane ori în activitățile unor companii sau instituții. Specialiștii în relații publice sunt preocupați de păstrarea imaginii pozitive, de diminuare a impactului, atunci când apar probleme și imaginea este afectată, de revenirea rapidă într-o zonă a acceptabilității. Ei limitează accesul la informațiile sensibile, acționând ca niște „cenzori sau propagandiști”, după cum semnală Walter Lippman în urmă cu un secol!³ Analiza elementelor semnificative este tentantă și pentru cercetători, chiar în registrul arid-academic. Când va analiza glosele lui Franz Boas pornind de la propoziția „The man killed the bull”, Roman Jakobson va da o listă cu 28 de forme verbale pentru *to kill* (a ucide), deși putea să aleagă un verb mai prozaic!

Ca dispunere temporală și ca succesiune a operațiunilor de comunicare evenimentul are un rol esențial. Întâi se produce ceva, apoi sunt culese datele care sunt redactate în formate profesionale. Sunt știri (ca denumire generică) pentru mass-media sau materiale de relații publice în sfera comunicării instituționale. Preluând metafora râului, Mouilland și Tétu vor preciza cu privire la traseu: „Ne putem reprezenta dispozitivul informării (rețelele de agenție) sub forma captorilor care acaparează «faptele» *in situ* și le călăuzește către un centru. Atunci când același dispozitiv difuzează știrile de agenție dinspre centru spre periferie, putem vorbi despre informații sau știri (news)”⁴. *In situ* este locul unde s-a întâmplat ceva semnificativ.

În comunicarea în masă circulația informațiilor își are propriul specific. Pornită de la sursă, informația ajunge la destinatar (public), unde este actualizată în funcție de gradul de noutate propus. În aceste condiții, identificăm informația ca noutate, adică prin acel element de conținut necunoscut înainte de receptor. O a doua asociere prezintă informația ca știre, valorizarea făcându-se în registrul comunicării în masă (mass-media). Termenul *știre* are mai multe accepțiuni în domeniul comunicării (mai ales în cea de tip jurnalistic), din care două sunt

¹ Jean Baudrillard, 'Fatal Strategies', in *Selected Writings* (Stanford University Press, 2001), pp.188-209. În românește: *Strategiile fatale* (Editura Polirom, Iași, 1996), 21.

² Ferenc Vasas și Alexandru-Brăduț Ulmanu, 'Reporterul și rolul său în procesul jurnalistic', în Mihai Coman (coord.), *Manual de jurnalism*, 1 (Editura Polirom, Iași, 1997), 24.

³ Walter Lippmann, *Public Opinion* (New York, Macmillan, 1922), 218.

⁴ Maurice Mouillaud și Jean François Tétu, *op. cit.*, 21.

fundamentale. Prima se referă la știre ca informație nouă, cu un grad mare de relevanță. Al doilea înțeles este de gen publicistic, cu două arii de cuprindere: 1. știrea ca produs mediatic de dimensiuni reduse, în care subiectul este prezentat în datele esențiale; 2. știre în sensul larg, semnificând orice produs publicistic din aria genurilor informative. O relație fundamentală se stabilește între informație și eveniment, acesta din urmă fiind înțeles ca o întâmplare semnificativă în viața unei comunități, întâmplare despre care membrii comunității doresc să afle amănunte.

CONCLUZIA care conturează după această prezentare este că termenul informație în sistemul comunicării are o accepțiune largă, însă nu neapărat contradictorie. Definițiile, explicațiile și analizele reflectă diverse puncte de vedere și de abordare, însă acestea converg către înțelegerea conceptului informație ca un fragment de lume, ca un element de noutate, prezent în procesul comunicării de la sursă la destinatar, în cazul nostru publicul larg sau un public foarte restrâns. Este important ca informațiile să fie structurate în produse de comunicare adecvate, pentru a facilita înțelegerea lor, ceea ce reprezintă scopul oricărei activități profesionale în domeniu. Profesionalistul în comunicare nu transmite informații (noutăți) brute, ci date prelucrate, în vederea înțelegerii adecvate a realității sociale.

References:

- Babe, Robert E., "Media Studies and the Double Dialectic of Information," *Javnost-the public* 18, nr. 2 (2011): 77-86.
- Bateson, Gregory, "Form, Substance and Diference," *ETC: A Review of General Semantics* 72, nr. 1(2015): 90-104. <http://www.jstor.org/stable/24761998>.
- Baudrillard, Jean, "Fatal Strategies," in *Selected Writings*. Stanford University Press, 2001.
- Baudrillard, Jean, *Strategiile fatale*. Editura Polirom, 1996.
- Duguid, Paul, "Introduction" in *Information: a historical companion*. Ann Blair et al., (eds.). Princeton University Press, 2021, i-xii.
- Eco, Umberto, *A Theory of Semiotics*. Indiana University Presson, 1979.
- Eco, Umberto, *O teorie a semioticii*. Traducători: Cezar Radu și Costin Popescu. Editura Trei, 2008.
- Eco, Umberto, *The Open Work*. Harvard University Press, Cambridge, 1989.
- Eco, Umberto, *Opera deschisă*. Prefață și traducere de Cornel Mihai Ionescu. Editura pentru Literatură Universală, 1969.
- Floridi, Luciano, "Information, possible worlds and the cooptation of skepticism," *Synthese* 175 (2010): 63-88.
- Idem, "Brave.Net.World: The Internet as a disinformation superhighway?," *The Electronic Library* 14, nr. 6 (1996): 509-514.
- Güvenilir, Taylan and İbrahim Yıldız, "Generative Artificial Intelligence and Digital Disinformation in the Post-Truth Era," *Impact of Contemporary Technology on Art and Design*. IGI Global (2025):1-18.
- Iliadis, Andrew et al., "Book Symposium on Le concept d'information dans la science contemporaine: Cahiers de Royaumont," Les Éditions de Minuit/Gauthier-Villars 1965 (2016): 269-291.
- Lippmann, Walter, *Public Opinion*. New York, Macmillan, 1922.
- Lohisse, Jean, *Comunicarea. De la transmiterea mecanică la interacțiune*. Traducere de Gabriela Scurtu-Ilovan. Editura Polirom, 2002.
- Menard, Philip & Gregory J. Bott, "Artificial intelligence misuse and concern for information privacy: New construct validation and future directions," *Information Systems Journal* 35, nr.1 (2025): 322-367.
- Mouillaud, Maurice și Jean François Tétu, *Le journal quotidien*. Presses Universitaires de Lyon, 1989.
- Mouillaud, Maurice și Jean François Tétu, *Presa cotidiană*. Traducere de Valentina Pricopie. Editura Tritonic, 2003.

- Popescu, Cristian Florin și Radu Bălbăie, *Mic dicționar de journalism*. Fundația Rompres, 1998.
- Rieffel, Rémy, "Notions et modèles," in *Médias. Introduction à la presse, la radio et la télévision*. Claude-edited by Jean Bertrand. Ellipses, 1995, 13-25.
- Szabo, Lucian-Vasile și Iasmina Petrovici, "Quality Journalism and Other Challenges," *Professional Communication and Translation Studies* 10 (2017): 21-31.
- Szabo, Lucian-Vasile, "The Future of Communication: From New Media to Postmedia," *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 16, 2014, 36-43.
- Szabo, Lucian-Vasile, *Libertate și comunicare în lumea presei*. Editura Amarcord, 1999.
- Tolcea, Marcel, „De la falsele fake news la fake news”, în *Deontologia profesiei de jurnalist*, edited by Ioan Laza și Florin Ardelean. Editura Tritonic, 2021), 255-286,
- Van Cuilenburg, J. J. , O. Scholten & G. W. Noomen, *Știința comunicării*. Traducere de Tudor Olteanu. Editura Humanitas, 1998.
- Vasas, Ferenc și Alexandru-Brăduț Ulmanu, „Reporterul și rolul său în procesul jurnalistic”, *Manual de jurnalism*, I în Mihai Coman (coord.). Editura Polirom, 1997.
- Zins, Chaim, "Conceptual approaches for defining data, information, and knowledge," *Journal of the American society for information science and technology* 58, nr. 4 (2007): 479-493.

BIONOTE:

LUCIAN-VASILE SZABO is a Associate Professor in the Department of Philosophy and Communication Sciences of the West University of Timișoara, Romania. In his research work, he touches upon subjects such as the relation between writers and journalists and political power, the involvement of mass-media in democratization, and changes in journalism in the age of digital media. He is the author of the following books: *Libertate și comunicare în lumea presei*, *Un alt Slavici. O geografie publicistică după gratii*, *The Facts in the Case of E. A. Poe*, *Sindromul Timișoara 1989: Adevăr și imaginar*, and *Revoluția din 1989 în spitalele timișorene*.

Arhitectura rurală din zona etnografică a Târnavelor. Studiu de caz: satul Bălcaciu/Bulkesch/Bolkács – între tradiție și modernitate

ARTICLE HISTORY:

Received: 18.03.2025

Revised: 21.06.2025

Accepted: 25.06.2025

Available online: 09.07.2025

Maria LAZĂR

Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

marialazar371@gmail.com

<https://doi.org/10.56177/eon.6.2.2025.art.10>

TITLE: “Rural architecture from the Târnavă etnographic zone. Case study: the village of *Bălcaciu/Bulkesch/Bolkács* – between tradition and modernity”

ABSTRACT: This paper illustrates the architectural characteristics of the “Târnavă Mică” ethnographic zone, with a focus on Bălcaciu, a village in the region. The area has a complex historical evolution that is reflected in the village’s architecture. Due to fairly recent historical events, there was a dramatic demographic shift clearly mirrored in the village’s appearance. The oldest building in the village, the Evangelical church, originally built in the XVth century, stands as a beautiful example of a medieval fortified church, such as others that can be found all over Transilvania. The current architectural landscape of this rural community is a result of its historical evolution, but also of the blending of multiple ethnic groups throughout the years: Romanians, Saxons, Hungarians and the Roma people. At the moment, houses that are newly built rarely follow traditional rules or include traditional elements. Rather, the rise of globalisation has a visible impact on current architectural trends that are borrowed from abroad and included in this small Transilvanian village.

KEYWORDS: architecture; Saxons; tradition; modernity; Transilvania; multiethnicity.

REZUMAT: Această lucrare ilustrează caracteristicile arhitecturale ale zonei etnografice „Târnavă Mică”, cu un accent sporit pe Bălcaciu, un sat din regiune. Zona are o complexă evoluție istorică, ce se reflectă în arhitectura satului. Din cauza unor evenimente istorice relativ recente, a existat o schimbare demografică dramatică oglindită în mod clar în aspectul satului. Cea mai veche clădire din sat, biserica evanghelică, construită inițial în secolul al XV-lea, reprezintă un minunat exemplu de biserică fortificată medievală, cum sunt altele care pot fi găsite peste tot prin Transilvania. Peisajul arhitectural actual al acestei comunități rurale este un rezultat al evoluției sale istorice, dar și al amestecului unor grupuri etnice multiple de-a lungul anilor: români, sași, maghiari și romi. În prezent, casele care sunt nou construite rareori urmează normele tradiționale sau includ elemente tradiționale. Mai degrabă, avansul globalizării are un impact vizibil asupra tendințelor arhitecturale actuale, care sunt împrumutate din străinătate și incluse în acest mic sat transilvănean.

CUVINTE-CHEIE: arhitectură; sași, tradiție; modernitate; Transilvania; multietnicitate.

INTRODUCERE

Din punct de vedere istorico-etnografic, dar și din perspectiva zonelor de arhitectură rurală, localitatea Bălcaciu este situată în Valea Târnavelor¹, mai exact în zona Târnavei Mici, în așa-numita Țară a Vinului². Găzduind prima cramă industrială din țara noastră³, Bălcaciu este așezat într-o renumită zonă viticolă, în care se produce cunoscutul vin de Jidvei.

În ceea ce privește arhitectura, zona Târnavei mici este una de tranziție, datorită influențelor sale multiple⁴, cauzate de amalgamul de etnii și culturi aferente existente în această zonă.

Bălcaciu este un sat răsfnrat, ceea ce este o caracteristică a satelor din zonă⁵. Privitor la poziționarea clădirilor, se constată unirea, fie a zidurilor caselor învecinate, fie a porților acestora, o trăsătură specifică vechilor așezăminte săsești din zonă. Casele corespunzătoare fiecărei străzi sunt lipite în scop defensiv⁶.

Modalitățile de apărare a localității, datând din perioada medievală, se regăsesc atât în această aliniere și unire a locuințelor, cât și în existența bisericii fortificate. Vechimea lor de cel puțin câteva secole este confirmată și de reprezentarea cartografică a satului în hărțile realizate în timpul Primei Ridicări Topografice, din vremea Imperiului Habsburgic.

Fig. 1. Bălcaciu, așa cum apare el în hărțile iosefine din 1769–1773. (Sursa: arcanum.com)

¹ László Vofkori și Ana Lenart, "Unități administrativ-teritoriale istorice și regiuni etnografice în sudul și estul Transilvaniei", în *Acta 1998* (Miercurea Ciuc: Székely Nemzeti Múzeum, 1999), 29, disponibil online la https://epa.oszk.hu/03200/03277/00007/pdf/EPA03277_acta_1998_2_027_035.pdf.

² Gabriel Rustoiu și Vasile Moga, ed., *Istoria județului Alba* (Alba Iulia, 2013), 341, CD.

³ *Ibidem*, 342.

⁴ Árpád Furu, "Arhitectură rurală în Transilvania. Influențe, evoluții, zonificare", în *Manual de specialitate pentru studenți și cursanți postuniversitari* (Cluj Napoca: Transilvania Trust, 2015), 158, disponibil online la https://www.academia.edu/31938851/Arhitectur%C4%83_rural%C4%83_%C3%AE_n_Transilvania_Influen%C8%9Be_evolu%C8%9Bii_zonificare_2015.

⁵ *Ibidem*, 145.

⁶ Marius Barbieri, Alexandru Damian și Laura Damian, *Arhitectură+Urbanism. Locuirea rurală tradițională din județul* (Alba Iulia: Altip, 2014), 111

Este de remarcat faptul că, într-o formă ușor modificată, toponimia arătată de aceste documente s-a păstrat, într-o formă ușor modificată, până astăzi. De pildă, dealul ce poartă, potrivit hărții, numele „Hasel Berg” este, în prezent, numit de etnicii români, „Hosăl” Berg, pronunție aproape identică cu cea din limba germană.

EVOLUȚIA DEMOGRAFICĂ A SATULUI BĂLCACIU

Având în vedere că prima atestare documentară a localității datează din 1319¹, de mai bine de 700 de ani, Bălcaciul are o istorie îndelungată, care conține și episodul poposirii lui Vlad Țepeș în sat, în anul 1475².

De-a lungul anilor, satul s-a aflat într-o permanentă evoluție, reflectată atât de clădirile de pe teritoriul său, cât și de datele demografice existente.

Potrivit ultimului recensământ, cel din 2021, populația satului este de 1299 de persoane³.

După cum arată un document în maghiară⁴, ponderea etnicilor sași a scăzut drastic începând cu anii '40, dar în special în anii '60, lucru ce se întâmplă la nivel național. Acest fapt a fost cauzat de înrolarea în armata germană a mai multor etnici sași începând cu 1943, când li se oferă cetățenie germană, fără ca promisiunea să fie și îndeplinită. O parte dintre ei sunt deportați în Siberia în timpul războiului, fără a se mai întoarce. Începând cu 1966, în timpul lui Nicolae Ceaușescu, sunt „vânduți” Germaniei anual un număr mare de sași, dar nu mai mult decât 10.000/15.000.⁵

Caracterul multietnic al satului este menținut și în prezent, cu toate că, pe parcursul secolului XX, ponderea pe care o avea fiecare etnie prezentă în sat s-a aflat într-o continuă schimbare. Modificările survin și unor decizii politice, în urma cărora un număr mare de etnici sași au părăsit țara noastră, stabilindu-se în Germania. Mulți dintre aceștia păstrează, totuși, nostalgia trecutului, dovadă fiind și mulțimea de sași care s-au reîntors în România cu ocazia celebrării a 700 de ani de la prima atestare documentară a așezării.

Datele demografice evidențiate anterior oglindesc o tendință existentă la nivel național, determinată de fapte istorice concrete. Deși numărul etnicilor germani a scăzut treptat între mijlocul secolului XX și anii '90, informațiile avute în vedere confirmă migrația masivă din România a sașilor în primii ani postdecembriști⁶, cea mai drastică scădere a populației sașilor având loc între 1977 și 1992.

Dată fiind emigrarea masivă, peste hotare s-au creat, din profundul sentiment de dor față de locul de origine, comunități menite să mențină viu spiritul săsesc din Transilvania, numite, în limba germană, *Heimatortsgemeinschaften*, care, în limba română, înseamnă „Comunitățile satului natal” (trad.n., M.L.), denumire prescurtată adesea sub forma „HOG”. Acestea organizează întâlniri periodice, în care etalarea portului popular și practicarea de

¹ Dan Ghinea, *Enciclopedia geografică a României* (Toronto: Editura Enciclopedică, 2018), 30, disponibil online la <https://hdl.loc.gov/loc.gdc/gdcebookpublic.2019279210>.

² Ștefan Andreescu, *Vlad Țepeș Dracula. Între legendă și adevăr istoric* (București: Editura Enciclopedică, 1998), cap 3, disponibil online la https://bjmures.ro/wp-content/downloads/carteapentru studenti/A/StefanAndreescu-Vlad_Tepes.pdf.

³ Institutul Național de Statistică, Rezultate definitive. Caracteristici demografice. Populația rezidentă (Sexe, Județe, Municipii, orașe și comune*, Sate*), 2021, disponibil online la <https://www.recensamantromania.ro/rezultate-rpl-2021/rezultate-definitive/>.

⁴ Árpád Varga, *Fehér megye településeinek etnikai (anyanyelvi/nemzetiségi) adatai 1850-2002*, 2010, 102, disponibil online la <https://www.kia.hu/kiakonyvtar/konyvtar/erdely/erd2002.htm>.

⁵ Ancuța Baciș și Irina Mihaela Moise, „Arhitectura rezidențială săsească”, în *Argument* (București: Editura Universitară „Ion Mincu”, 2015), 390, disponibil online la <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1057380>.

⁶ Bénédicte Michalon, „Migrație internațională și recompunere spațială în România. Proprietatea imobiliară, miza relațiilor dintre sașii transilvăneni și actorii locali din comunitățile de origine”, în *Reinventând germanitatea. Etnicizare, mobilitate și împrumut cultural la marginea Europei* (București: Tritonic, 2017), 183, disponibil online la <https://www.researchgate.net/publication/328580628>.

dansuri populare sunt activități de bază. O astfel de comunitate există și pentru satul Bălcaciu, asociația organizând vizite anuale în satul de origine, de obicei vara. Comunitatea joacă un rol deosebit de important și în conservarea condiției bisericii evanghelice, atât prin donații, cât și prin reînvierea unei vechi tradiții de întreținere anuală a zidurilor fortificației și ale bisericii¹.

ARHITECTURĂ

Lucrarea de față evidențiază tipologia locuințelor din satele din zona etnografică a Târnavei Mici, concentrându-se asupra localității Bălcaciu, care a avut, în trecut, predominant populație săsească. Arhitectura din satul Bălcaciu este tipică zonei în care se află, majoritatea clădirilor fiind specifice etnicilor sași care le-au construit. Această trăsătură determină specificitatea clădirilor din localitate, cele mai vechi dintre acestea fiind strâns legate de viața religioasă a sașilor transilvăneni. Nici arhitectura laică nu este de ignorat, deoarece un număr foarte mare de clădiri ridicate de sași sunt utilizate și în prezent, aspectul lor îndepărtându-se mai mult sau mai puțin de tradiție.

Arhitectura sacră

Asemenea celorlalte clădiri importante de pe teritoriul satului, lăcașurile de cult sunt situate în centrul acestuia. Aparținând unor confesiuni diferite – ortodoxă, greco-catolică, evanghelică, penticostală – acestea reflectă multietnicitatea satului. Dintre acestea, situată la cea mai mare înălțime este biserica evanghelică. Această clădire nu mai servește slujbelor care se slujeau, până de curând, în interiorul acesteia, ci este un monument istoric demn de vizitat.

Biserica evanghelică

Cea mai importantă clădire din localitatea Bălcaciu este biserica evanghelică, cu turnul datând din secolul al XV-lea. Monument istoric important, aceasta a suferit, de-a lungul timpului, numeroase modificări. De exemplu, în epoca medievală, biserica era înconjurată de două ziduri de apărare, dintre care a mai rămas unul singur. Zidul interior a fost demolat în 1807².

Fig. 2. Biserica evanghelică din Bălcaciu, construită în sec. XV. (Sursa: Maria Lazăr)

De-a lungul timpului, au existat numeroase lucrări de reparații a zidurilor bisericii, dintre care unele au fost ținta criticilor specialiștilor. De pildă, o lucrare de specialitate evidențiază efectuarea de lucrări de reparație prin folosirea de materiale nepotrivite, cum ar fi cimentul, dar și a unor materiale de proastă calitate³.

¹ Der Vorstand. 2012. "Kirchenarbeit in Bulkesch", disponibil online la <https://www.siebenbuerger.de/zeitung/artikel/hog/12494-kirchenarbeit-in-bulkesch.ht.ml>.

² "Biserica fortificată Bălcaciu". Agramonia. disponibil online la <https://www.agramonia.com/rm/attraction/fortified-church-b%C4%83lcaciu>.

³ Annemarie Rothe și Gabi Dolf-Bonekämper, *Die Kirchenburgenlandschaft Siebenbürgens. Strategien zur Erhaltung des europäischen Kulturerbes der Kirchenburgen in Siebenbürgen/Rumänien* (Berlin: Universitätsverlag

Biserica ortodoxă

Cu caracteristici ale stilului bizantin, având formă de cruce greacă, biserica ortodoxă din Bălcaciu are un aspect tipic confesiunii căreia îi servește drept lăcaș de cult. Este important de menționat că această biserică a fost construită relativ recent, în anul 1977, după ce vechea biserică ortodoxă din sat s-a năruit. În prezent, datorită predominanței etnicilor români în localitate, aceasta este biserica cea mai frecventată, de care sunt legați cei mai mulți enoriași.

Arhitectura laică

Dacă ne putem bucura de renovarea și grija permanentă arătată bisericii fortificate, clădirea fostei școli săsești, în schimb, nu trezește aceleași sentimente pozitive. După emigrarea în masă a sașilor din satele transilvănene, clădirea a fost dată în folosință populației românești.

Probabil ca urmare a unei tendințe la nivel național de restituire a clădirilor care aparținuseră, anterior naționalizării, etnicilor germani¹, clădirea fostei școli a încetat, în anul 2010, să mai fie utilizată drept Școală Primară, în cadrul învățământului de stat românesc. Demersul legal privind retrocedarea nu a fost finalizat, fapt ce a dus la vandalizarea și continua degradare a acesteia.

O altă clădire din centrul satului este Căminul Cultural, actualmente în curs de renovare. Și acesta are unele influențe săsești.

Alte clădiri semnificative din satul de demult au căpătat, în timp, alte întrebuințări. Fosta primărie a devenit, între timp, actuala grădiniță.

Fosta moară servește acum drept spațiu comercial aparținând unui mare lanț de magazine. Adaptarea la timpurile noi se constată și prin panourile fotovoltaice de pe acoperișul clădirii.

Cromatică

În mod tradițional, în satele locuite de sași, culorile folosite pentru vopsirea caselor sunt variate. În general, se preferă culori pastelate². Această preferință se va modifica, ca urmare a populării satului cu o majoritate compusă din români.

Fig.3 Case multicolore, Bălcaciu. (Sursa: Maria Lazăr)

der TU Berlin, 2013), 37, disponibil online la <https://api-depositonce.tu-berlin.de/server/api/core/bitstreams/1292bdeb-fe6d-43fb-bc29-6fe6f91d5e30/content>.

¹ Bénédicte Michalon, "Migrație internațională și recompunere spațială în România. Proprietatea imobiliară, miza relațiilor dintre sașii transilvăneni și actorii locali din comunitățile de origine", în *Reinventând germanitatea. Etnicizare, mobilitate și împrumut cultural la marginea Europei* (București: Tritonic, 2017), 181, disponibil online la <https://www.researchgate.net/publication/328580628>.

² Marius Barbieri, Alexandru Damian și Laura Damian, *Arhitectură+Urbanism. Locuirea rurală tradițională din județul (Alba Iulia: Altip, 2014), 139.*

Acoperișuri și frontoane

Majoritatea caselor sunt acoperite cu țiglă, existând o preferință pentru țigla de tip solzi, păstrându-se, astfel, tradiția¹. În general, acoperișurile sunt în formă triunghiulară, dar și trapezoidală².

Tot în sfera acoperișurilor tipice sașilor se încadrează și acela al Căminului Cultural, ce prezintă lucarne folosite pentru aerisire, pentru care este cunoscut, printre altele, orașul Sibiu³.

În prezent însă, întâlnim și acoperișuri mai moderne, realizate din diverse materiale, însă majoritatea caselor din această localitate sunt încă acoperite de țiglă.

Frontoanele sunt relativ sărace în decorațiuni, dar, atunci când ele există, se preferă motive cum ar fi vița-de-vie sau crucea, în strânsă legătură cu activitățile agricole și cu viața religioasă a locuitorilor.⁴

Fig. 4. Exemplu de fronton al unei case, cu motive vegetale, Bălcaci. (Sursa: Maria Lazăr)

Pe unele case, privitorul poate sesiza existența unui an, acela de construcție. Justificația acestor ani însemnați pe frontoanele caselor se găsește într-o lege dată de Curtea Imperială de la Viena, ce impunea anumite modele de fațadă, dar și obligativitatea notării anului construcției acesteia.⁵ În prezent, anul de construcție este un motiv de fală, în cazul caselor cu o vechime semnificativă.

Pridvoare

Pridvorul, acel spațiu intermediar care face legătura dintre exteriorul casei și interiorul acesteia are, în principal, o funcție practică. Majoritatea pridvoarelor din localitatea Bălcaci sunt realizate din lemn, existând doar câteva case cu pridvoare făcute din zidărie. Indiferent de materialul din care sunt realizate, pridvoarele sunt de foarte puține ori deschise. Necesitatea de a proteja, în lunile de iarnă, încăperile de frigul de afară face ca acestea să fie însoțite, cel mai adesea, de ferestre.

Ferestre

În mod tradițional, ferestrele și ușile sau obloanele acestora sunt realizate din lemn în zonele influențate de sași⁶, însă în prezent câștigă tot mai mult teren termopanul. Ferestrele vechi sunt înlocuite cu varianta lor modernă mai des decât alte elemente ale casei tradiționale,

¹ *Ibidem*, 148.

² *Ibidem*, 150.

³ "Care este explicația 'ochilor' la casele din Sibiu", Digi24, 2018, disponibil online la <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/social/care-este-explicatia-ochilor-la-casele-din-sibiu-857522>.

⁴ Marius Barbieri, Alexandru Damian și Laura Damian, *Arhitectură+Urbanism. Locuirea rurală tradițională din județul (Alba Iulia: Altip, 2014), 208.*

⁵ *Ibidem*, 111.

⁶ Eugen Vaida, coord., *Ghid de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural. Zona cu influență săsească* (București: Pro Editură și Tipografie, 2017), 42, disponibil online la <https://oar.archi/buna-practica/ghiduri-de-arhitectura/>.

fiindcă lemnul din care sunt făcute nu protejează casa la fel de bine ca termopanul în fața capriciilor vremii. O astfel de gândire pragmatică stă în spatele deciziei de a înlocui ferestrele frumos ornamentate și colorate – de cele mai multe ori, în aceeași culoare ca poarta și ușa casei – cu banalul termopan alb.

Porți

Porțile tradiționale sunt realizate din lemn¹ și sunt vopsite majoritar în maro, verde și albastru.² În prezent, se constată o scădere drastică a acestui tip de porți, preferându-se porțile și gardurile din fier forjat.

Fig. 5. Poartă tradițională din lemn, având inscripționat anul construirii casei. (Sursa: Maria Lazăr)

În cazul în care porțile din lemn nu sunt îngrijite constant, degradarea acestora este una accelerată, astfel că se preferă fierul forjat, un material mult mai rezistent. Chiar dacă poate fi afectat de rugină, acesta nu este nicicum la fel de perisabil ca lemnul, care este predispus să putrezească, dacă nu este îngrijit corespunzător.

Caracter multietnic

Pe lângă casele tradiționale săsești, în acest sat mai sunt întâlnite și case tradiționale specifice zonei Munților Apuseni, dar și reinterpretări moderne ale acestora.

Structura tradițională a caselor din zona menționată anterior este condiționată de materialele prime aflate la îndemâna locuitorilor acesteia: baza clădirii trebuie realizată din piatră sau zidărie, nivelul superior și podul fiind construite din lemn.³ Chiar dacă în sat există clădiri ce au, în mare parte, trăsături specifice locuințelor din zona etnografică a Țării Moților, există numeroase elemente moderne ce trădează construcția de dată recentă, din jurul anilor '90/2000: absența târnațului, prezența termopanelor, acoperișul din azbociment.⁴

Fără a respecta vreo tradiție din zona Munților Apuseni, azbocimentul devine utilizat frecvent în țara noastră în a doua jumătate a secolului XX, menținându-și popularitatea până la trecerea în noul mileniu.⁵ De precizat este că, în satul Bălcaciu, singurele construcții care

¹ Marius Barbieri, Alexandru Damian și Laura Damian, *Arhitectură+Urbanism. Locuirea rurală tradițională din județul (Alba Iulia: Altip, 2014), 191.*

² *Ibidem*, 188.

³ Marius Barbieri, coord., *Reglementări urbanistice ilustrate pentru zona Valea Arieșului*, (Alba Iulia: Altip, 2012), 29.

⁴ *Ibidem*, 50.

⁵ Alin Olărescu, "Elemente identitare ale satului românesc: materiale și tehnici de construcție", în *Studii și Comunicări/DIS*, XIV (București: Mega Print SRL, 2023), 406, disponibil online la: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1191476>.

au deasupra astfel de plăci sunt cele deținute de persoane care au locuit în Țara Moților, fiind ridicate în jurul anilor '90/2000, când azbocimentul era încă un material des întâlnit în construcții.

Ca urmare a amestecului etnic din localitate, unele case săsești au fost modernizate de noii locuitori, care nu au respectat vechea tradiție, ci au acționat conform propriului gust estetic. După cum au observat Andrea Corsale și Monica Iorio, „[...]românii și romii care locuiesc în vechile case săsești tind să le modernizeze radical punând jaluzele, geamuri și uși de termopan, porți de metal sau balcoane la etaj, sau înlocuiesc micul acoperiș înclinat (trăsătură a caselor din satele săsești) sau schimbă culoarea fațadelor, alegând culori mai puternice.”¹

În localitate au apărut, în mod inevitabil, și vile ori case al căror stil arhitectural este total diferit de cel specific zonei. Globalizarea își face, astfel, simțită prezența. La fel ca în trecut, casa rămâne un simbol al bunăstării și un bun cu care proprietarul se mândrește. Cele câteva vile existente în sat sunt deținute de persoane care au lucrat sau încă lucrează în străinătate, fiind, de fapt, locuite numai temporar. În unele situații, impunătoarele case sunt goale în majoritatea timpului, fiind date spre întreținere unui locuitor de încredere din sat, cel mai adesea rudă a proprietarului.

Un alt element de modernitate în cazul locuințelor ridicate recent este dat de poziționarea acestora în raport cu restul gospodăriei, ele aflându-se la o distanță semnificativă de trotuar.

Caracterul lor atipic este cu atât mai evident cu cât construcțiile sunt amplasate în interiorul unui fost sat săsesc, în care poziționarea locuinței „cu fațada principală pe limita de proprietate la aliniamentul stradal”² este norma.

În contextul globalizării, arhitectura rurală suferă din cauza unei puternice influențe străine. Recunoașterea valorii caselor tradiționale și a necesității conservării lor este recunoscută de specialiști, însă oamenii obișnuiți sunt, de mult ori, mai atrași de tendințele actuale decât de păstrarea moștenirii culturale ce le-a fost încredințată.

CONCLUZII

În țara noastră există numeroase sate, mai mult sau mai puțin cunoscute, ce cuprind, pe lângă o istorie complexă, monumente istorice și clădiri a căror arhitectură merită conservată. Exemplul satului Bălcaci evidențiază mersul firesc al lucrurilor, fără o prea mare implicare instituțională în ceea ce privește aspectul clădirilor din localitate. Pe lângă deja existentele eforturi de a păstra biserica fortificată într-o condiție exemplară, este necesară o inițiativă înspre menținerea frumuseții arhitecturale a locului. În absența unei educații culturale solide și a fondurilor alocate în acest sens, clădiri vechi, de o deosebită frumusețe, riscă să se degradeze sau să treacă printr-un artificial proces de modernizare, ce viciază frumusețea zonei. În prezent, satul din zona etnografică a Târnavei Mici încă are de pus în valoare moștenirea frumoasă lăsată în urmă de foștii locuitori, sașii.

References:

Andreescu, Ștefan. *Vlad Țepeș Dracula. Între legendă și adevăr istoric*. București: Editura Enciclopedică, 1998, disponibil online la https://bjmures.ro/wp-content/downloads/carteia_pentru_studenti/A/StefanAndreescu-Vlad_Tepes.pdf, accesat la 11.01.2025.

¹ Andrea Corsale și Monica Iorio, “Managementul turistic al patrimoniului săsesc”, în *Reinventând germanitatea. Etnicizare, mobilitate și împrumut cultural la marginea Europei* (București: Tritonic, 2017), 75, disponibil online la <https://www.researchgate.net/publication/328580628>.

² Eugen Vaida, coord., *Ghid de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural. Zona cu influență săsească* (București: Pro Editură și Tipografie, 2017), 8, disponibil online la <https://oar.archi/buna-practica/ghiduri-de-arhitectura/>.

- Arcanum; *Großfürstentum Siebenbürgen (1769–1773) - First Military Survey*. Disponibil online la <https://maps.arcanum.com/en/map/firstsurvey-transylvania/?layers=142&bbox=2676553.4770202353%2C5810690.779926903%2C2682558.5610548896%2C5812850.125975958>, accesat la 18.12.2024.
- Baciu, Ancuța, și Moise, Irina Mihaela. “Arhitectura rezidențială săsească”, în *Argument*. 7, 2015, disponibil online la <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1057380>, accesat la 15.12.2024.
- Barbieri, Marius, coord., *Reglementări urbanistice ilustrate pentru zona Valea Arieșului*. Alba Iulia: Altip, 2012.
- Barbieri, Marius, Damian, Alexandru, Damian, Laura. *Arhitectură+Urbanism. Locuirea rurală tradițională din județul*. Alba Iulia: Altip, 2014.
- Corsale, Andrea, and Monica Iorio. „Managementul turistic al patrimoniului săsesc.” În *Reinventând germanitatea. Etnicizare, mobilitate și împrumut cultural la marginea Europei*. Ovidiu Oltean, Remus Gabriel Anghel, Christian Schuster (editori), 67-88. București: Tritonic, 2017. disponibil online la <https://www.researchgate.net/publication/328580628>, accesat în data de 14.11.2024.
- Der Vorstand. “Kirchenarbeit in Bulkesch”. *Siebenbuerger*. 2012, disponibil online la <https://www.siebenbuerger.de/zeitung/artikel/hog/12494-kirchenarbeit-in-bulkesch.html>, accesat la 13.01.2025.
- Furu, Árpád. „Arhitectură rurală în Transilvania. Influențe, evoluții, zonificare”, în *Manual de specialitate pentru studenți și cursanți postuniversitari*. Cluj Napoca: Transilvania Trust, 2015, disponibil online la https://www.academia.edu/31938851/Arhitectur%C4%83_rural%C4%83_%C3%AEn_Transilvania_Influen%C8%9Be_evolu%C8%9Bii_zonificare_2015, accesat în 15.12.2024.
- Ghinea, Dan. *Enciclopedia geografică a României*. Ediția a IV-a, Toronto, 2018. Disponibil online la <https://tile.loc.gov/storage-services/master/gdc/gdcebookspublic/20/19/27/92/10/2019279210/2019279210.pdf>, accesat în 15.12.2024.
- Michalon, Bénédicte. „Migrație internațională și recompunere spațială în România. Proprietatea imobiliară, miza relațiilor dintre sașii transilvăneni și actorii locali din comunitățile de origine”, în *Reinventând germanitatea. Etnicizare, mobilitate și împrumut cultural la marginea Europei*. București: Tritonic, 2017, disponibil online la <https://www.researchgate.net/publication/328580628>, accesat în 11.01.2025.
- Olărescu, Alin. „Elemente identitare ale satului românesc: materiale și tehnici de construcție”, în *Studii și Comunicări/DIS*, XIV. București: Mega Print SRL, 2023, disponibil online la: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1191476>, accesat în 12.01.2025.
- Rothe, Annemarie și Dolff-Bonekämper, Gabi. *Die Kirchenburgenlandschaft Siebenbürgens. Strategien zur Erhaltung des europäischen Kulturerbes der Kirchenburgen in Siebenbürgen/Rumänien*. Berlin: Universitätsverlag der TU Berlin, 2013. Disponibil online la https://api-depositonce.tu-berlin.de/server/api/core/bitstreams/1292_bdeb-fe6d-43fb-bc29-6fe6f91d5e30/content, accesat în 03.01.2025.
- Rustoiu, Gabriel și Moga, Vasile, edit., *Istoria județului Alba*. CD, Alba Iulia, 2013.
- Vaida, Eugen (coord.). *Ghid de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural. Zona cu influență, săsească*. București: Pro Editură și Tipografie, 2017, disponibil online la <https://oar.archi.buna-practica/ghiduri-de-arhitectura/>, accesat în 13.01.2025.
- Varga, Árpád. *Fehér megye településeinek etnikai (anyanyelvi/nemzetiségi) adatai 1850-2002*, disponibil online la <https://www.kia.hu/kiakonyvtar/konyvtar/erdely/erd2002/abehn02.pdf>, accesat în 03.01.2025.
- Vofkori, László și Lenart, Ana. “Unități administrativ-teritoriale istorice și regiuni etnografice în sudul și estul Transilvaniei”, în *Acta* 1998. Miercurea Ciuc: T3 Kiado, 1999. Disponibil online la https://epa.oszk.hu/03200/03277/00007/pdf/EPA03277_acta_1998_2_027_035.pdf, accesat în 12.12.2024.

Alte surse:

- „Biserica fortificată Bălcaci”. Agramonia, disponibil online la <https://www.agramonia.com/rm/attraction/fortified-church-b%C4%83lcaci>, accesat la 11.01.2025.
- „Care este explicația ‘ochilor’ la casele din Sibiu”. Digi24. 2018, disponibil online la <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/social/care-este-explicatia-ochilor-la-casele-din-sibiu-857522>, accesat la 13.01.2025.
- „Rezultate definitive. Caracteristici demografice. Populația rezidentă (Sexe, Județe, Municipii, orașe și comune*, Sate*)”. Institutul Național de Statistică. 2021. Disponibil online la <https://www.recensamantromania.ro/rezultate-rpl-2021/rezultate-definitive/>, accesat la 03.01.2025.

BIONOTE:

MARIA LAZĂR graduated from the University “1 Decembrie 1918” from Alba Iulia with a bachelor's degree in “Romanian language and literature - English language and literature”. Her passion for literature and ethnology alike lead her to continue her studies with the master's programme “Romanian Literature and Culture within the European Context”. Having a curious personality and a passion for learning and sharing knowledge, she recently began a teaching career, focused on Romanian and English.

The Interest of Algerian Scholars in the Art of Letter Writing: A Statistical and Analytical Study

ARTICLE HISTORY:

Received: 30.04.2025

Revised: 26.06.2025

Accepted: 28.06.2025

Available online: 09.07.2025

<https://doi.org/10.56177/eon.6.2.2025.art.11>

Fatima ABDERRAHMANE

*Hassiba Benbouali University of Chlef,
Algeria*

f.abderrahmane@univ-chlef.dz

 <https://orcid.org/0009-0003-9961-8117>

Khadidja BENCHAHDA

*Hassiba Benbouali University of Chlef,
Algeria*

j.benchehda@gmail.com

 <https://orcid.org/0009-0001-8895-5690>

ABSTRACT: The art of letter writing, as it is known, is a form of prose that began in Arabic literature during the era of documentation, especially when official correspondence offices were established and the territory of the Arab Islamic Caliphate expanded. It became necessary to have writers who would convey the caliphs' orders to governors or explain political and social matters. From there, attention to letters began to grow. In addition to expressing their specific subject, the writer would strive to make their style beautiful, impactful, and coherent in both form and content, allowing their personality, originality, and unique method of expression and composition to shine through. Several Algerian scholars became well-known in this field. Letter writing also came to be characterized by specific features, including the harmony between subject and style, attention to composition, use of rhyme in particular, and observance of pauses to create pleasure or demonstrate verbal eloquence.

KEYWORDS: Letter writing; literature; subject; formality; artistry.

TITLU: „Interesul savanților algerieni pentru arta epistolară: un studiu statistic și analitic”

REZUMAT: Arta epistolară, așa cum este cunoscută, reprezintă o formă de proză care își are originile în literatura arabă în perioada de dezvoltare a documentării, mai ales odată cu înființarea cancelariilor oficiale și extinderea teritoriului Califatului Islamic Arab. A devenit necesară existența unor scribi care să transcrie și să transmită ordinele califilor către guvernatori sau să explice chestiuni politice și sociale. De aici a început să crească interesul pentru scrisori. Pe lângă exprimarea subiectului specific, autorul se străduia să-și îmbunătățească stilul, făcându-l frumos, atractiv și coerent atât în formă, cât și în conținut, permițând personalității, originalității și metodei unice de exprimare și compoziție să strălucească. Mai mulți savanți algerieni și-au câștigat un renume în acest domeniu. De asemenea, scrisoarea a ajuns să fie caracterizată prin trăsături specifice, precum armonia dintre subiect și stil, atenția acordată compoziției, utilizarea rimelor în special, precum și respectarea pauzelor pentru a crea plăcere sau a demonstra elocvență verbală.

CUVINTE-CHEIE: scrisoare; literatură; subiect; formalitate; măiestrie.

INTRODUCTION

The art of letter writing, as it is known, is a form of prose that began in Arabic literature during the era of documentation, particularly when official administrative correspondence offices were established and the Arab Islamic Caliphate expanded. This expansion made it necessary to have writers who would convey the caliphs' orders to governors or explain political and social matters. Thus began the growing attention to letters. The writer, in addition to expressing a specific subject, would strive to make their style beautiful, impactful, and coherent in both form and content, such that their personality, originality, and unique method of expression and composition would clearly emerge. Several Algerian scholars became renowned in this field. Letter writing came to be characterized by particular features, including harmony between subject and style, care in composition, a special emphasis on rhymed prose, and attention to pauses to create enjoyment or to showcase verbal eloquence.

Before delving into the interests of Algerian scholars in this art, it is important to first understand the linguistic meaning of the root *tarassul*. This word derives from the root r-s-l, which carries various meanings, such as: "Rasala" – *tarassul* is like a message, and *tarassul* in speech and matters denotes calmness and composure. To "arsala" speech is to let it flow freely without restriction, and to exchange letters or messages with someone in their work means to keep up correspondence or follow along in it (Manzur 2004).

In literary terminology, *tarassul* refers to the expression of thoughts and reflections on specific topics in the form of letters. These letters may be official, friendly, or literary, written by an author seeking to convey their ideas in a clear and sequential manner. These thoughts are translated into words, arranged in sentences, and sent from a sender to a recipient. A letter has also been defined as something a person writes to a friend or relative - usually brief, limited in subject matter, simple in style, and generally free of ornate language.

From this definition, we can conclude that the letter is a literary genre like other genres such as the *maqama* and oratory. It possesses artistic characteristics that distinguish it from other forms. Algerian scholars paid particular attention to this genre, as evidenced by the many letters we have found. In this article, we have attempted to collect all the letters written by Algerian scholars and conduct an analytical study of them.

The central issue lies in how this literary art influenced the writing style of Algerian scholars, who excelled in composing letters characterized by their unique literary and artistic style. Hence, the importance of understanding the concept of *tarassul* (correspondence), both linguistically and technically. The root "r-s-l" is associated with meanings such as deliberation, reverence, and the unrestrained flow of speech. In literary terminology, *tarassul* refers to the process of conveying the writer's thoughts into words through letters - whether formal, fraternal, or literary - that reflect communication between the sender and the recipient.

These thoughts are translated into words, arranged in sentences, and sent from a sender to a recipient. A letter has also been defined as something a person writes to a friend or relative—usually brief, limited in subject matter, simple in style, and generally free of ornate language.

From this definition, we can conclude that the letter is a literary genre like other genres such as the *maqama* and oratory. It possesses artistic characteristics that distinguish it from other forms. Algerian scholars paid particular attention to this genre, as evidenced by the many letters we have found. In this article, we have attempted to collect all the letters written by Algerian scholars and conduct an analytical study of them.

The central issue lies in how this literary art influenced the writing style of Algerian scholars, who excelled in composing letters characterized by their unique literary and artistic style. Hence, the importance of understanding the concept of *tarassul* (correspondence), both linguistically and technically. The root "r-s-l" is associated with meanings such as deliberation, reverence, and the unrestrained flow of speech. In literary terminology, *tarassul* refers to the process of conveying the writer's thoughts into words through letters - whether formal, fraternal, or literary - that reflect communication between the sender and the recipient.

These thoughts are translated into words, arranged in sentences, and sent from a sender to a recipient. A letter has also been defined as something a person writes to a friend or relative - usually brief, limited in subject matter, simple in style, and generally free of ornate language.

From this definition, we can conclude that the letter is a literary genre like other genres such as the *maqama* and oratory. It possesses artistic characteristics that distinguish it from other forms. Algerian scholars paid particular attention to this genre, as evidenced by the many letters we have found. In this article, we have attempted to collect all the letters written by Algerian scholars and conduct an analytical study of them.

The central issue lies in how this literary art influenced the writing style of Algerian scholars, who excelled in composing letters characterized by their unique literary and artistic style. Hence, the importance of understanding the concept of *tarassul* (correspondence), both linguistically and technically. The root "r-s-l" is associated with meanings such as deliberation, reverence, and the unrestrained flow of speech. In literary terminology, *tarassul* refers to the process of conveying the writer's thoughts into words through letters - whether formal, fraternal, or literary - that reflect communication between the sender and the recipient.

Historical Arabic letters, regardless of their type - whether administrative, fraternal, or pleas for assistance - are marked by specific formal and rhetorical patterns. These patterns are not merely rigid templates but rather reflect the culture of the era in which they were written. They also highlight the writer's skill in using language and rhetorical techniques to express the purpose of the message. By analyzing these patterns, one can gain a deeper understanding of the literary values and traditions that prevailed during that period, and how writers interacted with their audience and society. Based on this, a central hypothesis can be formulated: that these letters, despite their varied purposes and contexts, adhere to certain distinctive features that reflect the writer's proficiency and mastery of the linguistic and rhetorical tools of their time.

Letter of 'Abd Al-Wahhāb Al-Rustamī

'Abd al-Wahhāb al-Rustamī sent a letter to Nafūsa in Tripoli of the West, which was under his authority. Its text reads:

"In the name of God, the Most Gracious, the Most Merciful. May God's blessings and peace be upon our master Muḥammad, his family, and his companions. From the Commander of the Faithful, 'Abd al-Wahhāb, to the Muslim community of Tripoli: As for what follows, I command you to fear God (, *taqwā Allāh*), to follow what He has commanded you, and to avoid what He has forbidden you. It has reached me from your writings that you informed me of the death of al-Samaḥ (, *al-Samaḥ*), and that some people appointed a successor in his place, while the righteous rejected that decision. Indeed, whoever appoints a successor without the consent of his Imam has deviated from the path of the Muslims, and whoever refuses such an appointment has acted correctly. Therefore, when this letter of mine reaches you, every official whom al-Samaḥ had appointed should return to his former position, except for the successor of al-Samaḥ — he must wait until he receives my command. Repent to your Creator (, *Bārī'ikum*), and renew your repentance, that you may succeed"(Bounar 1968).

Administrative and fraternal letters are characterized by formal and artistic features related to the eloquence of their authors and the richness of the rhetorical styles deployed. Their letters are more than about communication; they are refined literary works created with care. In the specifics of artistic uses, for example, they use technical rhetorical devices such as *saj'* (rhymed prose), *taṣrī'* (rhymed openings), *ṭibāq* (antithesis), *taḍmīn* (inclusion), and *iqṭibās* (Qur'anic or poetic allusion). The effect aesthetically on the discourse is pleasing and interesting to the reader, while revealing the writer's cleverness in achieving quality discourse. Formally, these letters follow a well-known tripartite structure: introduction, body, and conclusion. Each section contains precise characteristics—for example, the elegant

opening that often includes the art of *taḥmīd* (praise of God), followed by mention of the recipient's status, a greeting of peace, an exchange of salutations, expressions of longing and affection, then the presentation of the letter's main purpose. The letter concludes with an eloquent ending that features refined phrases of farewell and supplication. All these elements make such letters a fully developed linguistic and literary model worthy of close study.

Ibn al-Athīr explained the principles of artistic writing and its powerful impact on the reader when he said: "If, for example, the introduction does not attract the reader, or is not written with elegance and good composition, the reader will turn away from it. This is unlike when the opening is graceful and immediately captures the reader's attention. The true writer is the one who excels in both openings and closings - what is known in the science of *badī'* (rhetorical embellishment) as the 'artful beginning' (*barrā'at al-istihlal*). As the saying goes, the beginning is the sign of the end. Likewise, if the writer is not skilled in transitioning from one idea to another and in connecting these elements with strong coherence - so that the reader finds no gap or deficiency, and the meanings follow one another seamlessly without abruptness - then, if the writer achieves this level of connection, his writing becomes eloquent" (al-Athir 1282, 45).

These are the pillars and structure of the administrative letter as crafted by the literary masters of Arabic in both the East and the West. Anyone who examines the letter of 'Abd al-Wahhāb al-Rustamī, the Emir of Tāhart, will find that it includes:

An introduction, which begins with the phrase: "In the name of Allah, the Most Gracious, the Most Merciful," followed by "As for what follows." This introduction is marked by several distinctive features that can be summarized as follows:

Graceful opening, represented by the basmala and the invocation of blessings and peace upon the Chosen Prophet and his family, as in his words: "In the name of Allah, the Most Gracious, the Most Merciful. May Allah send blessings upon our Master Muḥammad, his family, and his companions, and grant them peace." This is followed by the inclusion of the sender's title - "Commander of the Faithful, 'Abd al-Wahhāb" - and the name of the addressee - "the community of Muslims in Tripoli." He then moves on to the phrase that marks the end of the introduction: "As for what follows," transitioning immediately into the body of the letter.

Body: It begins with his words: "Indeed, I command you to fear Allah," and concludes with: "Repent to your Creator, and return to repentance, that you may prosper."

The body of the letter follows the pattern of a sermon, filled with themes of exhortation and guidance. It clearly employs an exhortative style, particularly the imperative form, as seen in his statement: "Indeed, I command you to fear Allah, to follow what He has commanded you, and to avoid what He has forbidden."

He also employs certain declarative informative styles, as in his statement: "I have received your letter informing me of the death of al-Samḥ," and likewise in his words: "Whoever appoints a successor without the consent of his leader has deviated from the conduct of the Muslims." (Bounar 1968. 45)

Conclusion

As for the conclusion, it appears to be integrated within the body of the message, making it difficult to distinguish it clearly from the main content presented by the sender, the Rustamid emir 'Abd al-Wahhāb.

ARTISTIC FEATURES OF THE LETTER:

The letter contains a set of artistic features, which are evident in:
Phonetic Beautification (Stylistic Enhancements):

Quotation: The sender has taken the Holy Qur'an as a vast sea from which he has extracted its pearls and jewels, and he has borrowed from it meanings and words that serve his purpose. This is evident in his phrase: "that you may prosper," which is a meaning borrowed from the Qur'anic verse: "O you who have believed, persevere and endure and remain stationed and fear Allah that you may be successful" (Surah Aal-e-Imran, 3:200).

Figurative Beautification (Stylistic Enhancements):

These are expressed in:

A. Antithesis:

We find this in the context of his words, "to follow what He commanded you, and to avoid what He forbade."

B. Antithesis (antithesis, opposition):

Antithesis is the contrast between command and prohibition, between follow and avoid, and can be seen clearly in the contrast between: "commanded you and forbidden you," and "to follow and avoid."

Letter of Aflah ibn 'Abd al-Wahhāb

During this period, *Aflah ibn 'Abd al-Wahhāb* also emerged, from whom we have received four letters. One of the notable excerpts from his letter reads:

"I command you to fear Allah and follow the example of your predecessors, for they have set the guidance for you and clarified the path of truth. They have guided you on the right path, and in following them lies salvation, while in deviating from them, you risk destruction. Beware of innovations, for innovations are a path to destruction and a bad way. Every innovation is misguidance, and every misguidance is disbelief, and every disbelief leads to the fire" (Mertad 2005, 94).

Formal Characteristics of the Letter

These are reflected in the following:

Introduction: As for the introduction, the letter we have does not include one, possibly because it is incomplete, as we have not found the full version.

Body: It begins with the words: "*I command you to fear Allah*" and ends with: "*and every disbelief leads to the fire.*" In the subject of this letter, he commands them to fear Allah, encourages them to follow the Sunnah of the Prophet Muhammad (peace and blessings be upon him), as in his Sunnah lies salvation and success, and warns them against innovations, which lead the innovator to the fire.

Conclusion: We find that *Aflah ibn 'Abd al-Wahhāb* concludes his letter by quoting a hadith from the Prophet, using it to support the topic he presented. This conclusion is often observed in religious sermons, where the speaker uses such techniques to reinforce the subject, as hadiths and Qur'anic verses have a powerful effect on the hearts and minds.

Artistic Features of the Letter

Quotation: The letter contains a quotation from the noble hadith, which is evident in the phrase:

"Every innovation is misguidance, and every misguidance is disbelief, and every disbelief leads to the fire." This meaning is borrowed from the Prophet's saying: "Every innovation is an innovation, and every innovation is misguidance, and every misguidance is in the fire" (Mertad 2005).

It appears from the letter that *Aflah ibn 'Abd al-Wahhāb* did not rely on rhetorical devices such as alliteration, punning, simile, and others. What stands out in his letter is his adoption of a sermon-like style, similar to that of his predecessor, *'Abd al-Wahhāb al-Rustami al-Ibadi*. This is evident in his direct approach to presenting the topic. We find that he quotes a hadith from the Prophet to support the subject he addresses. It is clear that he was deeply influenced by Arabic rhetoric, especially in the way he constructs sentences and chooses his vocabulary. His strong, impactful tone comes through in the threatening, warning, and admonishing language he uses. This leads us to conclude that he lacked familiarity with the artistic principles of letter writing, and that his main goal was not artistic enjoyment but rather communication and benefit, namely urging people to follow the guidance of the Prophet Muhammad (peace and blessings be upon him) and adhere to his Sunnah.

Letter of Abu Abdullah Muhammad ibn Dafrir

Muhammad ibn Dafrir wrote a letter about the Sultan of the state, *Yahya ibn al-Aziz al-Hamadi*, who fled from the city of Bejaia, seeking assistance from some Arab princes in the region. This occurred after he sensed defeat at the hands of the army of *Abd al-Mu'min ibn Ali*¹ (d. 558 AH). The text of the letter is as follows:

"We have written this, praising Allah for what He wills and for His secret, content with His division and submission to His destiny, relying on the reward He grants to those who are thankful. And we send blessings upon the Prophet Muhammad, the best of mankind, and upon his family and companions, as long as the star shines at dawn."

And after that, when Allah willed what occurred, due to the wicked consequences of those who betrayed our state and its stability, the hostility of those loyal to us was provoked. Those whom we had favored and bestowed kindness upon turned to ingratitude, coming from places where they were not expected and attacking from where they were not defended. We were, in seeking help from them and relying on them, like one seeking healing from a sickness with another sickness or running from a wicked person to a deaf snake. Their deceitful actions became overwhelming, and the matter was hastened before we could remedy it. Their evil consequences returned to them. At that point, we withdrew from the place of fitna (temptation or discord) and turned to the place of safety. We sent messengers to the tribe of Hilal to seek their help, and we called upon those whom we believed to be capable in times of difficulty. And you, in this matter, are the first to consider them and commend them.

Formal and Artistic Characteristics of the Letter

One who examines the letter of "Abu Abdullah Muhammad ibn Dafrir" will find that it contains a number of formal and artistic characteristics, which can be summarized as follows:

Introduction: The letter begins with the phrase, "We have written this, praising Allah for what He wills and for His secret," and ends with, "And upon his family and companions, as long as the star shines at dawn." It is distinguished by several characteristics, which can

¹ He is Abd al-Mu'min bin Ali bin Makhlof bin Ya'li bin Marwan Abu Muhammad al-Kumi, named after Kuma, a Berber tribe. He was born in 446 AH in the city of Nedroma, near Tlemcen, where he grew up and studied. His father was a pottery maker. He studied under Ibn Tumart and his successor, who was the founder of the Almohad movement in the 6th century AH. He passed away in 558 AH – see: Wikipedia, The Free Encyclopedia.

be summarized as: **Skillful Opening:** This is represented in the praise of Allah and the sending of blessings upon the Prophet Muhammad, as shown in the phrases "We praise Allah" and "We send blessings upon the Prophet Muhammad, the best of mankind, and upon his family and companions."

Good Use of Words Indicating Submission to Destiny. The writer skillfully uses words indicating submission to fate and divine will, preparing the reader for the topic at hand. This falls under the concept of "good opening," a characteristic confirmed by some scholars who state: "The skillful opening required in every art is for the writer to begin their correspondence with something that indicates the content of the letter. For instance, if the letter is about congratulation, it begins with words of congratulations, or if it's about condolences, it starts with words of sympathy, or any other meaning depending on the purpose of the letter" (Jibran 2004, 129).

What we observe in the letter of "Abu Abdullah Muhammad ibn Dafrir" is that it does not include the **Bismillah** (In the name of Allah), which is an essential component of letter writing, whether it is a personal or official letter. In contrast, the letter includes the **art of praise**, as reflected in the words and expressions related to the situation, which is his request for help and support from those he believes are worthy of it.

Body: We find that "Muhammad ibn Dafrir" presents his topic directly, before mentioning the name of the recipient and listing their qualities and attributes, which is the norm in the writing of official letters. His words are in line with the context of the situation, as he is in a state of despair following a defeat. In such a state, he has no time to recall formal greetings or expressions of longing. Instead, he directly conveys his purpose, which is to seek assistance and offer an apology for the defeat of the Hamadiyya dynasty at the hands of the Almohads, attributing it to betrayal by someone in whom trust was placed but who then turned against it.

He speaks about the minister of Prince Yahya ibn Abdul Aziz (d. 470 AH), **Maimun ibn Hamdun**, who failed to defend against the Almohads and later joined **Abd al-Mu'min ibn Ali**, the Almohad ruler (Bounar 1968, 131). He expresses this in eloquent style, describing the weakness of the prince in the face of the challenges he encountered and his plea for help from the Arab princes. His writing is carefully structured with beautiful, well-coordinated wording that is clear in intent and free of exaggeration or overstatement. He then proceeds to praise those to whom the letter is addressed, extolling their strength and valor.

Conclusion. As for the conclusion of his letter, it consists of a direct connection to the subject matter addressed. It does not include the usual closing phrases in letters such as prayers, greetings, or the date of the letter, nor does it include the personal seal or other traditional closings known to the Arabs.

As for the study of the letter in terms of its artistic features, we find that it contains a number of rhetorical devices, including alliteration, paronomasia, metaphor, quotation, and inclusion. The rhetorical devices in terms of meaning include antithesis and allusion. In general, they can be summarized as follows:

Rhetorical Devices in Language

A. Alliteration. Alliteration, in its simplest definition, is the agreement of the two parts of a phrase in prose on a single letter. This is what "al-Sakkaki" meant when he said, "Alliteration in prose is like rhyme in poetry, and it has three types: introductory, balanced, and embellished" (Al-Qazwini 2000, 235).

What stands out most in his letter is his use of alliteration and parallelism, and his skillful application of these rhetorical devices, recognizing the impact that alliteration and parallelism have on the context of prose and intonation, especially since he aims to influence the listener. As it has been said: "Prose does not sound good nor become pleasant unless it is doubled, and you will hardly find an eloquent speaker whose words do not contain

parallelism. If any speech were to be free of parallelism, it would be the Quran, for its structure is beyond that of ordinary speech." Furthermore, we find that he uses alliteration, where the phrases are balanced, which is considered one of the finest types of alliteration in rhetoric. For example, he says: "They came from where they were not expected, and they struck from where they were not supported," and "You are the first to whom the thought pertains, and they are praised by their actions."

B - Paronomasia (Jinas). We find that "Abd Allah Muhammad bin Dferir" made excellent use of paronomasia. Although it is rare in his letter, it adds a certain elegance and brilliance that attracts the attention of both the listener and the reader. This is not surprising, as he appreciates the art of embellishment in composition, being in a state influenced by Arabic styles, where paronomasia is considered one of the most prominent rhetorical devices. One definition of paronomasia is "the similarity of words in pronunciation while differing in meaning." Some examples of this are: *makr* (deceit) and *amar* (command), *khater* (thought) and *khansar* (praise), *yahdhirun* (to warn) and *yansurun* (to support), *da'* (disease) and *sama'* (deaf), (Jibran 2004, 274).

C – Simile. Simile, in its simplest definition, is representation. According to rhetorical scholars, it is the sharing of a meaning between two things with specific tools used for comparison. An example of this is saying: "Knowledge is like light in guiding," (Al-Hashimi 2006, 209) where *knowledge* is the object being compared, *light* is the comparison, and *guidance* is the basis of the comparison, with *like* being the simile tool.

And since simile enhances meanings with grandeur and clarity, and adds emphasis and distinction, we find that "Muhammad bin Dferir" benefited from it. This is evident in his statement: "We were in seeking their help and relying on them like someone seeking a cure for a disease with another disease, and fleeing from a venomous bite to a deaf snake."

D - Incorporation: We also find that he uses the same meanings that were used before, rephrasing them in a new context. This is clear from his statement: "We were in seeking their help and relying on them like someone seeking a cure for a disease with another disease, and fleeing from a venomous bite to a deaf snake." This meaning is taken from the words of "Abu Nuwas" (140–200 AH):

"Leave off blaming me, for blame is an invitation, And treat me with the very thing that was the disease."

E - Quotation: The correspondent has taken the Holy Quran as a solid foundation upon which he relied in writing his letter. This is evident from his effective use of the noble Quranic verse, which confirms his broad religious knowledge. An example of this is his statement: "And the consequences of their actions will return to them", which is quoted from the verse: "Like those before them, who tasted the consequences of their actions" (Ahmad bin Muhammad, 182)

We also find it in the verse: "Has the news not come to you of those who disbelieved before, and they tasted the consequences of their actions?"

Figurative Rhetorical Devices. "Abu Abdullah Muhammad bin Dferir" used various rhetorical devices in his letter, such as eloquence, contrast (referred to by many rhetoricians as opposition and equivalence), in addition to hinting. An example of this is:

A - Contrast: "Bin Dferir" managed to use words effectively to reveal the depth of his suffering, as seen in his statement: "They provoked the people of our loyalty with hostility, and enticed those whom we had made and showered with kindness into ingratitude. They came from where they were not expected, and they attacked from where they would not be supported."

"Bin Dferir" was able, through these sentences, to guide the reader toward the beauty of this expression, in which he relied on contrast between consecutive sentences in the first instance, and then on the contrast of words in their sequence in the second instance. This

produced a special meaning for the text, which is evident in his statement: "We distanced ourselves from the place of fitna and leaned towards the place of safety."

B - Hinting (Implied Meaning): Hinting means that the poet or writer alludes to a well-known story, a famous saying, a well-remembered poem, or a popular proverb in a way that adds depth to the intended meaning. The best and most eloquent use of hinting enhances the meaning of the message, often taking the form of a riddle.

An example of this in his letter is his statement: "We were like someone seeking relief from a disease by using another disease and fleeing from a wicked thorn to a deaf serpent." Here, he refers to the traitorous minister of Sultan "Yahya bin Aziz al-Hammadi," "Maymun bin Hamdoun," who collaborated with the Almohads and helped them seize the fortress in 1253. This was because of his desire to become the chief representative of the Almohad ruler "Abd al-Mu'min bin Ali" (Bouhouch 2005, 38).

It seems that the writer is proficient in the language and skilled in rhetoric, and that he is knowledgeable about the principles of artistic writing.

Letter of Abu al-Qasim Abd al-Rahman al-Qalimi

"Abu al-Qasim" is from the city of Qalmah, which at that time was part of the Annaba province. In 1394 AH / 1974 AD, it became one of the provinces of eastern Algeria. "Al-Asfahani" mentioned that he was one of the scribes of the Hammadi state, though he did not specify the name of the prince who employed him. It is understood that it was "Yahya bin Aziz." The letter was addressed to one of the companions of the King of Bejaia, and it is a letter of gratitude and thanks. The text of the letter is as follows:

Text of the letter:

"Since you have followed in the footsteps of your predecessors, being loyal to us and proud in our obedience, we decided to strengthen your foundations, confirm your actions, and ensure for you and your successors what our predecessors had ensured for your predecessors, distinguishing them from their peers and rewarding them for their sincere loyalty and allegiance. So continue to cherish this great blessing by giving thanks, for you are worthy of it. 'And whoever performs a good deed, We will increase for him in it goodness. Indeed, Allah is Forgiving and Appreciative.'"

The Formal and Artistic Characteristics of the Letter

The first notable thing is that the letter lacks an introduction, such as the basmala (in the name of God), praise (hamdala), and the prayer upon the Prophet (peace be upon him) and his family, similar to the letter of "Ibn Dferir" mentioned earlier. This may require us to pause and consider the era of the "Banu Hammad," which leads the researcher to realize that it is unlikely that the letters of the Banu Hammad, or most of them, would deviate from the typical style of epistolary writing during the Islamic state and its rulers. This is because the Banu Hammad would select writers for the Diwan (state office) who were well-versed in the language. Moreover, "Abu al-Qasim Abd al-Rahman al-Qalimi" seems to be highly talented and experienced in the principles of artistic writing. This makes us suggest that it might have been omitted by the scribes or possibly lost due to the passage of time.

The Letter of Yusuf Pasha

Among the letters of the scholars of Algeria, we mention the letter of "Yusuf Pasha", which he sent to "Muhammad al-Buni" in 1050 AH during Dhu al-Hijjah. In this letter, he informed him of his decision to abandon the plan of fighting the Spanish in Oran and instead head to Constantine and Biskra to fight the rebels (the revolt of Ibn al-Sakhri). Yusuf Pasha asked the "Murabit" (religious scholar) to work on gaining the people's obedience and to

play the role of scholars in such circumstances, as he was the scholar of that city and the surrounding areas. The letter spans three pages, and among the contents, it includes the following:

Text of the Letter

"From Abdullah, the one granted success by Allah, the victorious by His might, Abu al-Jamal 'Yusuf Pasha,' may Allah grant him the power to achieve whatever He wills, to the esteemed and virtuous scholar, the sincere and devoted servant of Allah, the guide to Allah, the one who calls to Him with insight, our servant 'Sidi Muhammad Sassi,' may Allah strengthen his support and increase his followers and strength. Peace be upon you, and the mercy and blessings of Allah, the Most High, be upon you, with good health, prosperity, and a turning towards Allah in rectifying the flaws of this nation, with humble tongues and pure hearts, seeking the intercession of the Imam of the pure, the leader of the chosen, the one served by all in the heavens and the earth, the unique among those of great names, our Master Muhammad, may peace and blessings be upon him, then with the prayers of such as yourselves from the pure ones, and the words of your like among the righteous."

"As for your esteemed knowledge, we had initially resolved to engage in jihad for Oran (Abu al-Qasim 1983, 55-56), to reclaim it from the hands of the party of Satan, to rescue it from the abyss of disbelief and misguidance, and to enlighten it with the light of faith, Islam, and righteous deeds. However, we encountered an obstacle that stood between us and this goal, diverting our determination from removing this affliction. This obstacle, as you are well aware, is the disarray of Muslim affairs in that region, the widespread conflict and animosity, and other forms of corruption condemned by Sharia, repugnant by nature. The obedience to the authority of the ruler, which is obedience to Allah, has vanished, its symbols erased, and the foundations of tyranny have been erected, with devilish intercessions and their markers made clear. Knowledge has been distorted, and falsehoods have been promoted, with what is low raised and what is elevated lowered.

Thus, we abandoned our resolve for jihad for a while, postponing it until its appearance comes with the blessings of good fortune and honor. After careful consideration and based on the outcome of the situation, we determined that prioritizing what is most important is the course with the most favorable results, one that achieves all objectives and demands. We focused our determination according to what wisdom dictated, after employing the methods of seeking divine guidance (istikhara), consulting others, and contemplating the matters of leadership and governance..."(Abu al-Qasim 1983, 55-56).

"...and they returned their stray to Allah, the Almighty, with prayer and supplication. You have an example in your Prophet, peace be upon him, and his companions. Abu 'Such-and-such' fought under the banner of Yazid and others like him among the notables, and Abdullah ibn Umar prayed behind al-Hajjaj, and pledged allegiance to Ibn Marwan. They did this not to withdraw from obedience or to deviate even a little from the Sunnah and the community, nor to defy Allah and His Messenger in order to oppose a ruler or assist in sin and transgression. May Allah be pleased with them and they be pleased with Him. These are the party of Allah. Indeed, the party of Allah are the successful ones... and praise be to Allah, the protector of the Muslims in those lands... May Allah preserve you as a blessing for the country and a mercy for the people" (Abu al-Qasim 1983, 55-56).

Study of Formal and Artistic Characteristics

In order to highlight the development in writing letters and the differences between them and other letters, it was necessary for us to study their formal and artistic characteristics.

The Formal and Artistic Characteristics of the Letter

Introduction: It begins with the words: "From Abdullah" and ends with: "and for the letters of your likes from the pious."

The introduction is distinguished by its length, with a well-crafted preamble and skillful elaboration, as demonstrated by the letter before us. The introduction includes the name of the sender and the name of the recipient. Before mentioning the recipient's name, the sender describes him with a series of attributes and qualities, such as: "To the honorable, pious, sincere, God-fearing scholar, the sincere servant of Allah, the one who guides to Allah with clear insight" (Abu al-Qasim 1983, 55-56).

After that, the sender invokes blessings upon the recipient, saying: "May Allah strengthen your aid and increase your supporters and followers" (Abu al-Qasim 1983, 56).

Then, the letter transitions to the phrase of peace, turning towards Allah with supplications, asking for the reform of the earth and all who dwell upon it, before directing his request for the recipient to pray for him.

Introduction: Yusuf Basha" dives directly into his topic without mentioning the transitional phrase "Amma ba'd" (meaning "Now, to continue"), as we find him immediately elaborating on the subject of his letter, which is the resolution to take action to purify the city of Oran from Spanish control, followed by purging Biskra and Constantine from the oppression and tyranny of the occupation.

Conclusion: The letter begins with: "And for you, in your Prophet, peace be upon him, and his companions, an excellent example," and ends with: "And mercy upon the servants, Amen."

Here, we observe that his conclusion takes the form of a prayer, which is one of the known types of conclusions used in letter writing among Arabs. He employs several supplications, such as: "May Allah be pleased with you" and "May Allah keep you a blessing for the lands, and mercy for the people."

In addition, we find that he praises the recipient of the letter, highlighting his high status, describing him with the most beautiful attributes and qualities. Although there is some noticeable exaggeration in these descriptions, such as: "the only one among those of expertise," he prays for his continuous health, wellness, and blessings. He also documents the date of writing the letter, which is the beginning of Dhul-Hijjah in the year 1050 AH.

Artistic Features of the Letter

Rhetorical Devices: The sender employed a set of rhetorical devices that play a significant role in clarifying the meaning and adding more consistency and elegance to the letter. For example, we find him using:

A. Parallelism (Saj'): "Yūsuf Bāshā" used **parallelism**, which can be observed in our study of his letter, as seen in phrases like: *al-ṣāliḥ* (the righteous) and *al-nāṣiḥ* (the sincere advisor), *al-sarīra* (the inner conscience) and *al-baṣīra* (the insight), *madadahu* (his support) and *ʿadadahu* (his numbers), *al-ʿāfiya* (health) and *al-ṣāfiya* (purity), *al-sharʿ* (the law) and *al-ṭabʿ* (nature), and *al-ṣaqʿ* (the open land) and *al-istikḥāra* (seeking divine guidance).

B. Paronomasia (Jinas): The sender also employed **paronomasia**, the rhetorical use of words with similar sounds but different meanings. Examples of this can be found in various parts of the text, such as:

- **At the beginning:** *layl dāmīs* (a pitch-black night) and *ṭarīq ṭāmīs* (an obliterated path).
- **In the middle:** *wa-hum yanhawna ʿanhu wa-yanʿawna ʿanhu* ("they forbid it, yet they themselves withdraw from it").

• **At the end:** *al-khayl ma 'qūd fī nawāṣiḥā al-khayr* ("goodness is tied to the forelocks of horses")(Al-Hashimi 2006, 319-320).

"In the first case, as his saying: 'its number and its duration.' In the middle, as his saying: 'the subjects and the calamities,' 'determination and resolution,' and 'guidance and misguidance' and 'the rational and the transmitted.'

C- The simile: The simile is embodied in his saying: 'and extracting it from the hands of the party of Satan,' where he compared the Spanish, in their occupation of Oran and their disgraceful actions, to devils."

D. Quotation: It is clearly evident in his saying: 'And do not oppose Allah and His Messenger', and this meaning is borrowed from the verse of Allah: That is because they opposed Allah and His Messenger, and whoever opposes Allah, then indeed Allah is severe in punishment

In this, he seeks to warn them of the consequences of disobeying Allah and His Messenger, so he conveyed the meaning, but in the form of a negation, to emphasize that those who oppose Allah and the Messenger—peace and blessings be upon him—will face severe consequences.

E. Implication: "Yusuf Pasha" found in the Book of Allah a source of support, from which he extracted various ways to strengthen his words, especially in some emotional and spiritual contexts. Among the most prominent of these is the context of admonition and guidance, where the speaker aims to purify the soul by alerting it to eternal truths."

"Additionally, he embedded in his speech events from our Islamic history, as we find him mentioning a historical incident and incorporating it into his words, without the reader feeling any disruption. This is clarified by what he said: 'And for you in your Prophet is an excellent example, and the parents of Abu Ayoub al-Ansari fought under the banner of Yazid and other notable figures' The content of the historical incident is that when Muawiyah entrusted his son Yazid with the leadership of the army and sent him on an expedition to Constantinople, Abu Ayoub al-Ansari went under his banner and said: 'What does it matter if a young man commands us?' Abu Ayoub fell ill and died in the year 50 AH and was buried near Constantinople (Abu al-Qasim 1983, 56). As for the second historical incident, we find it in his saying: 'Abdullah ibn Umar prayed behind al-Hajjaj and gave allegiance to Ibn Marwan.'"

"He is referring to the stance of the companion and scholar 'Abdullah ibn Umar ibn al-Khattab' (may Allah be pleased with him) when he refused to accept allegiance for himself and resist the rule of the Umayyads. He even accepted the leadership of al-Hajjaj ibn Yusuf al-Thaqafi, the governor of the Umayyads, by praying behind him, and he gave allegiance to Ibn Marwan for the caliphate, in order to preserve the blood of the Muslims and maintain the unity of the Ummah.

Then he moves on to the noble verse without explicitly stating that he will mention it, but rather incorporates it into his speech. For one who does not memorize the Qur'an, it may be unclear, as in his saying: 'And they did this to remove a hand from obedience, or to deviate even a little from the Sunnah and the Jama'ah, and to oppose Allah and His Messenger in a dispute over power, and to assist in sin and aggression. Allah is pleased with them and they are pleased with Him. They are the party of Allah. Indeed, the party of Allah are the successful ones'

"The noble verse came as a supplication for the recipient, which was a style commonly used in their letters.

Rhetorical devices: Rhetorical devices played a significant role in the message of 'Yusuf Pasha,' where we find it includes the following:

A- Antithesis: This is evident in his saying: 'reform and corruption,' 'earth and sky,' 'disbelief and Islam,' 'indefiniteness and definiteness,' 'raising and lowering,' 'truth and falsehood.'

B- Metaphor: In his saying: 'We stripped away resolve,' where resolve is compared to a physical object that can be stripped away. The metaphor omits the compared object ('the physical object') and leaves behind one of its characteristics, which is 'stripping,' in a figurative sense.

C- Euphemism: We see this in his saying: 'The calamity of disbelief and misguidance,' which is a euphemism for ignorance and injustice, and 'a blessing for the land,' which is a euphemism for his wisdom, knowledge, and sound judgment.

D- Exaggeration: This is evident in his saying: 'The saint who knows Allah and is sincere in his inner being,' as only Allah knows the inner secrets.

E- Contrast: Yusuf Pasha made frequent use of contrast, which is evident in his sayings:

- ✓ 'Indefiniteness of known things and definiteness of the unknown.'
- ✓ 'Raising the lowered and lowering the raised.'
- ✓ 'Displaying the truth and erasing falsehood.'
- ✓ 'Clarifying the signs of guidance and removing the signs of misguidance.'
- ✓ 'Respecting the scholar and guiding the ignorant.'

There is also another official letter from the year 1064 AH written by 'Mahjoub al-Hadari' on behalf of 'Pasha Osman'

Message of Hamdan ibn Osman Khawja

He says: "Praise be to Allah, and may Allah's blessings be upon our master Muhammad, his family, and companions. I rejoiced when the creation rejoiced with you, and I was enlightened when you became the manifestation of the lights of the Sharia and the truth. The time greeted you with good fortune, and the era was sealed with your virtues and perfections. You were met with the happiness of the fortunate, as you were crowned with the highest of honors, becoming the right hand of the right and a source of blessing, the model for both stillness and movement. You are the embodiment of rare knowledge, from which wisdom is drawn, and the seats of distinction belong to you, never to be surpassed or stolen. The worthy ones acknowledged that you are the center of honor, and even the enemies conceded to the happiness of your being, as you remain the guardian of the sacred trust, bearing the banner of leadership in the hidden knowledge, the crown of the true faith, its renewer, the result of lofty ambitions, and the source of its fruitful achievements."

"... If you have done some good, it is because of the generality of its virtues. And if you have expressed a beautiful meaning, it is from the crafting of its ideas. And if you return to the origin and settle in the seats of ignorance, at the very least, there will be a glimmer to recover, a longing to renew, an ambition to seek, and virtues that cannot be counted or enumerated. Is it strange to expect uprightness from a fall? Perhaps bodies are healed by ailments... the worst of enemies and the most evil of the wicked. It is narrated that he drank poison, but don't you see, may Allah grant you health, how Allah has afflicted him with grief... and forcing the arrogant and fighting the disbeliever is the way of Allah, which has passed before, and the virtue that is directed by both the law and reason."

The Formal Characteristics of the Message

Introduction. It begins with the words: "Praise be to Allah, and may Allah's blessings be upon our master Muhammad, his family, and companions," and ends with: "The crown of the true faith, its renewer, the result of lofty ambitions, and the source of its fruitful achievements."

The introduction contains several characteristics, which can be summarized as follows:

- The praise and blessings upon the chosen Prophet, peace be upon him, as he did not deviate from the usual styles in writing the message.

- The phrases of praise and flattery that the correspondent used to convey his purpose in writing the message. For instance, he praises the recipient for his knowledge, which is clearly evident in his words: "Bearer of the banner of leadership in hidden knowledge, the crown of the true faith, its renewer, the result of lofty ambitions, and the source of its fruitful achievements." He also praises him as a renovator of the true faith.

- He used phrases to express the peak of his happiness and admiration for him, such as describing him as a renewer of the religion and a keeper of its secrets, which is evident from his saying: "I rejoiced when the creation rejoiced with you, and I was enlightened when you became the manifestation of the lights of the Sharia." These are just a few of the flattering phrases.

Content. It begins with: "If you have done some good," and ends with: "Fighting the disbeliever is the way of Allah, which has passed before, and the virtue that is directed by both the law and reason."

We find that *Hamdan Khawja* expresses his overflowing emotions and longing in an elevated style, alluding to a figure whose identity remains unknown. What is even more striking is that he openly and fearlessly describes the one he called "the worst of enemies" as someone who "drinks poison." He delivers the phrase as if it were a proverb, with such beauty and eloquence that it captivates hearts and minds. Moreover, it serves as evidence of the truth of his claim and reinforces the condition he describes. He reminds him of his fate, which, judging by the context of the letter, the shaykh seems to know well. Still, Hamdan Khawja deliberately reminds him of it, hoping that the reminder may benefit the believers, as he says: "Don't you see, may Allah grant you health, how Allah has afflicted him with grief?" Then he advises him, calling him to righteousness, saying: "Is it strange to expect uprightness from a fall? Perhaps bodies are healed by ailments." He concludes by reminding him that fighting the disbeliever is a divine law and a divine command that must be followed.

Conclusion. At the end of the letter, he affirms that the struggle against disbelievers is a divine law that must be followed, a natural duty imposed by both reason and Sharia. This is evident in his statement: "*Fighting the disbeliever is the way of Allah that has passed before, and the virtue directed by both Sharia and reason.*"

Artistic Features of the Letter. Verbal Embellishments

A - Rhymed Prose (Saj')

Through our study of the letter, it is clear that *saj'* occupies the largest portion compared to other features. We find that he carefully chooses his language and balances his sentences and expressions. Examples include: "*creation and truth (al-khalīqa wa al-ḥaqīqa)*," "*his virtues and his auras (kamālātīhi wa hālātīhi)*," "*the preserved secret and the hidden knowledge (al-sirr al-maṣūn wa al-ilm al-maknūn)*," and many other forms of rhymed prose that added elegance and beauty to the letter.

B - Metonymy (Kināyah)

Metonymy is one of the elements of eloquence. Essentially, it is "a word used with the intention of implying a related meaning, with a context that does not exclude the original

meaning." An example from the letter is: "*he drinks poison*," which is a metonym for evil—that is, the person being referred to is extremely wicked.

C - Qur'anic Quotation

The letter includes a quotation from the Holy Qur'an, which we notice in the phrase: "*the way of Allah that has passed before*," a reference to the verse: "*the way of Allah that has passed before, and you will never find any change in the way of Allah.*"

D - Paronomasia (Jinās)

This appears in expressions such as: *al-maṣūn wa al-maknūn* (the preserved and the hidden), *zalaḥ wa 'ilal* (slips and ailments), *taqtabis wa takhtalis* (to borrow and to snatch), *yastarrid wa yastanjud* (to recover and to seek support).

E - Metaphor (Isti'ārah)

Metaphor appears in the phrase: "*Fortune met you in a time that sealed its virtues with your merits*," where *time* is metaphorically compared to a human being. The human element is omitted, leaving one of its characteristics—*meeting*—to imply it. This is a personification metaphor. The same applies to: "*Prosperity faced you*," where *luck*, an abstract concept, is metaphorically treated as a human being facing someone—again a personification metaphor.

Semantic Embellishments

A - Antithesis (Ṭibāq): This appears in pairs such as *stillness and motion*, *part and whole*, *health and ailments*.

B - Exaggeration (Mubālaghah): It is evident in phrases like: "*as you were the manifestation of the lights of the Sharia and the Truth*" and "*until the virtuous were convinced that you are the center of honor*."

C - Allusion (Talmīḥ): This is seen in the phrase: "*he drinks poison*," an allusion to the peak of evil carried by the character to whom Ḥamdan Khūja refers. He masterfully portrays this figure through vivid imagery, depicting him as one who swallows poison—symbolizing his cruelty and tyranny. Only one whose soul is dead, devoid of mercy or compassion, could do so, and such was this man.

The Letter of Emir Abdelkader (1807–1883) to Commander Bugeaud and Other Colonial Officials

During his negotiations with the French throughout the period he led the resistance against colonization, Emir Abdelkader sent the following message, among others:

"After the customary greetings, I have received your letter and understood its contents. You mentioned that the French government has instructed you to pursue peace if possible, otherwise to resort to the sword. France well knows that I am among the most eager for peace and the most averse to the shedding of blood without just cause. It is also aware of my desire to establish peace and build its foundations upon a firm and unshakable basis. This is evidenced by what I conveyed to it through its envoy in Tangier. If divine providence grants success to this endeavor through your hands, it will be proof of the purity of your intentions toward the servants of God and a sincere sign of your loyalty in serving both the state and the people."

Formal Characteristics of the Letter

Introduction. The Emir opens his letter with the phrase "*Amma ba'd*" ("As for what follows"), forgoing any lengthy or ornate preamble, as the situation is grave and urgent. He is in a state of war, and as the saying goes, "Every situation calls for its appropriate words."

Thus, he expresses his intent from the very beginning, since the moment does not allow for delay or hesitation.

Moreover, the recipient of the letter is Bugeaud—a man who would not, under any circumstances, be swayed by eloquent or embellished phrases. He came to Algeria with a single purpose: to destroy the nation and seize its wealth. The Emir is fully aware of this, which is why his response in the letter is direct and sincere, expressing his commitment to peace and his aversion to war.

Body. The main subject of the letter revolves around the issue of peace, which was Emir Abdelkader's primary concern. He expresses his deep attachment to peace and his aversion to war and bloodshed, as clearly shown in his words: *"Even though the French government knows that I am among the most eager people for well-being and among the most averse to bloodshed without legitimate cause."* (Al-Jilali and Muhammad, 145) The letter also reflects his awareness of the dangers and consequences of war, which in turn reveals his composure and political acumen.

Conclusion. As for the conclusion, it is not given much attention. It serves merely as a summary of the content and a statement of the possible outcomes if the peace process, which the Emir advocates for, is not pursued. In such a case, he implies that the sword would be the most truthful response to the situation—just as he said.

Stylistic Features of the Letter: A close reading of the letter reveals that Emir Abdelkader dives straight into the subject and clearly expresses his opinion without elaborate structure or rhetorical embellishment. This is evident in the letter addressed to General Bugeaud, in which he offers peace. Because his main concern was to make his message and intentions clear, he did not focus on literary craftsmanship or stylistic polish. Thus, he deviated from the usual formal conventions of letter writing.

This highlights Emir Abdelkader's particular style in correspondence: he did not concern himself with rhyme or ornate language but wrote almost as he spoke. Although he initially seems to follow traditional models in showing religious influence at the start, he neither strives for elegance in expression nor seeks out rare or difficult vocabulary. Instead, he uses simple, clear language and structures that convey his purpose with clarity.

The Letter of the Scholar Sheikh Abdelhamid Ben Badis (1889–1940) to Sheikh Bachir Al-Ibrahimi (1889–1965)

We begin with the letter sent by Abdelhamid Ben Badis while he was under house arrest in Constantine, addressed to his companion on the path, Mohamed Bachir Al-Ibrahimi, who was at the time in prison. The text of the letter is as follows: (Al-Ibrahimi and Muhammad Al-Bashir 1995, 39).

"To the esteemed brother, Professor Bachir Al-Ibrahimi – may God protect him. Peace and God's mercy and blessings be upon you."

After that, I have learned of your noble, great, and just stance. So I say to you: Now, O Omar! You have safeguarded knowledge and religion – may God safeguard you and protect your legacy. You have honored them both – may God elevate your status in this life and the next. You have upheld their dignity – may God grant you honor before the truthful history. You have brightened their face – may God brighten your face on the Day of Judgment. May He keep you firm on the straight path.

You must inform me of your wishes. And God is the One sought for help."
From your brother, Abdelhamid Ben Badis.

The Formal Characteristics of the Letter

Introduction. It begins with the phrase: *"To the esteemed brother, Professor Bachir Al-Ibrahimi – may God protect him,"* and ends with: *"Peace and God's mercy and blessings be upon you. After that,"* What most distinguishes the introduction is its conciseness and its near-complete adherence to conventional requirements. It contains the key elements typically found in a formal opening—except for the praise of God and the basmala (invocation). Ben Badis begins by naming the recipient, *"Bachir Al-Ibrahimi,"* then proceeds with the greeting of peace: *"Peace and God's mercy and blessings be upon you,"* and concludes with the transitional phrase *"after that."*

Body. It starts with: *"I have learned of your noble, great, and just stance,"* and ends with: *"You must inform me of your wishes."* Ben Badis goes directly into the heart of his message, listing the honorable actions of Al-Ibrahimi and praying to God to reward him both spiritually and worldly, as he had worked to preserve both religion and knowledge.

Conclusion. The conclusion is brief. As previously mentioned, a conclusion may take the form of a prayer—which is a traditional style—and this is what Ben Badis adopts in his words: *"And God is the One sought for help,"* expressing his appeal for divine support.

Artistic Features

Verbal Embellishments:

A – Kenāya (Metonymy): Found in the phrase *"you honored them and elevated them,"* which is a metonymy referring to the esteemed status that religion and knowledge attained thanks to his service to them.

B – Istihāra (Metaphor): Appears in the phrase *"you whitened their face,"* (Al-Ibrahimi & Muhammad Al-Bashir, 1995, p. 39) where knowledge is metaphorically compared to something tangible, like a human being. The comparison (the human) is omitted, leaving only one of its attributes ("whitening the face")—a clear example of implied metaphor.

Tadmīn (Allusion): The letter includes an allusion to a saying of the Prophet Muhammad (peace be upon him), as seen in the phrase *"Now, O Omar,"* which the Prophet addressed to Omar ibn Al-Khattab (may God be pleased with him) when Omar said to him, *"You are dearer to me than myself."* Ben Badis uses this same phrase—*"Now, O Omar"*—when he becomes certain that the homeland has become dearer to Al-Ibrahimi than his own life, and that he is ready to sacrifice himself for it.

Mental Enhancements:

C – Antithesis (Tābaq): We can observe it in the phrase *"this world and the Hereafter,"* where two contrasting ideas—this world and the afterlife—are presented together, highlighting their opposition.

After ten days of "Abdelhamid Ben Badis" being exiled to Aflo, and only four days after writing this immortal letter, the death of Sheikh President Imam "Abdelhamid Ben Badis" occurred. His passing came as a sudden loss, and the news was briefly published in *"La Dépêche Algérienne"* on the front page, April 17th, along with a photo of the Imam.

The esteemed professor *"Bachir El Ibrahimi"* was deeply grieved, shedding bitter tears, and his heart was heavy as he was unable to attend the funeral. He entrusted the matter to God and consoled himself, writing a letter of condolence to his brothers in Constantine, expressing his sorrow. The letter, in the form of a question-and-answer exchange, is as follows:

"And the soul asked her sister, 'Where?'... and the answer came back, 'No where.' Where, O sister, is the drawn sword,
 For the turns of fate on the difficult day?
 Where, O sister, is the chosen imam,
 The one with eloquent speech and sound judgment?
 Where is the one who took my thoughts as they passed,
 And washed away the void with fertile thoughts?
 He was met by the inevitable fate of destiny,
 And he passed, not desiring a share of this world.
 Where, O sister, is the crescent of the dark night,
 The knight of the arena, the one who reveals the distress?
 He was a light in the dark nights,
 Woe to my people if he vanished or turned away.
 Where, O sister, is the imam of salvation,
 The trustee of God from the Mosque of the Arabs?
 The souls longing for him were deprived,
 And they found their share in the dust.
 Where is the protector of the faith from the stain of delusion,
 And the defender of truth from the fabrications of desires?"
 "Until he says:
 Where is the lion who was here yesterday,
 Lying down, having filled the world with his roar?
 He was victorious, in two places we were entrapped,
 From the den of faith, he would strike and defend.
 He did not falter in the face of opportunity, nor did he weaken,
 Did you see the sharp, fierce spear?
 The elephant has abandoned, and the caravan moves on,
 While the sanctuary has become prey for the invaders.
 Where is he today, O sister of the chief,
 Who once raised the heads of the people so high?
 Why has he disappeared? Why is there no trace of him?
 Why is today so grim and sorrowful?
 Who threw the nation into the misery of distress,
 And gave it the bitter cup of sorrow?
 Until he said: 'Peace be upon you, united in truth and scattered in the service of truth, your brother, proud of your presence.'"

Muhammad al-Bashir al-Ibrahimi, *Aflo*, Saturday, 13th of Rajab al-Fard, 1359 AH

The Formal Characteristics of the Letter

Introduction: The letter is poetic, in which he expresses his sorrows. In this letter, al-Bashir al-Ibrahimi consoles the people of his town with verses of poetry that truly reflect the inner turmoil he felt. He questions himself about his companion in the journey and struggle, wondering why he could not attend his funeral. This was something that deeply saddened him, causing words to flow from his heart, expressing his anguish and burning emotion. After all, he combined within himself the spirit of a reformer, the imagination of a poet, and the strength of a revolutionary. Thus, his introduction consists of questions waiting for answers, such as his words: "Where, O sister, is the drawn sword, For the turns of fate on the difficult day?" (Al-Ibrahimi & Muhammad Al-Bashir, 1995, p. 281)

And other examples. In general, the letter is different from the usual, as it is not intended as a greeting. The letter lacks the basmala (the phrase "In the name of God"), the praise (al-hamdulillah), and words of farewell.

Presentation. With a broken spirit and sorrowful words, "al-Bashir al-Ibrahimi" expresses the internal volcano boiling within him due to the loss of his dearest friend. He raises questions for which he finds no answers, asking about the imam with sound judgment, who was a never-ending source of thought. Questions upon questions that remain unanswered. These were the consolation that soothed his pain and wounds after losing the most precious one.

Conclusion. The conclusion of the writer follows a consistent tone. Al-Bashir al-Ibrahimi consoles himself and his people, ending with a prayer for them to continue and stay on the path of truth. The conclusion is essentially a prayer.

Artistic Features

Verbal Rhetorical Devices:

A. **Rhymed Parallelism (Saj').** This appears in his words: *al-'aseeb* (difficult), *al-museeb* (calamity), *al-khaseeb* (fertile), *al-naseeb* (share). (Al-Ibrahimi & Muhammad Al-Bashir 1995, 281)

B. **Figurative Comparison (Metaphor):** Seen in his phrase, "The crescent of the dark night," where he compares *Abd al-Hamid bin Badis* to the crescent, omitting the comparison tool and leaving the metaphorical image of the "crescent" as the only point of reference.

Figurative Meaning Devices: A. **Antithesis:** The juxtaposition of *faith* (dīn) and *misguidance* (dalāl).

A. **Exaggeration:** Exaggeration is evident in his phrase, "The knight of the arena, the one who reveals the distress."

The Letter of Abu al-Abbas Fadl ibn Nasr al-Taherti, who passed away in the year 344 AH:

"Your letter has arrived, and it has renewed my longing to see you and stirred a passion to meet with you. It has made me imagine, despite the vast distance and the prolonged hardship, your presence. It has painted a picture for me of what separates us, and I have understood the advice you gave and the condolences you offered. You have awakened me from my slumber and shaken me from my forgetfulness. I remembered the words of Bakr ibn Hamad about his son:

*'And my grief is lightened by the thought that I will join you,
And that my life in this world is short.
For no lover remains with their beloved,
And no companion is forever a companion.'*

*And I have not found that the long sorrow has subsided,
For it persists in a grief that is long-lasting.
But surely, the heart suffers a longing,
Which is eased only by the patience it carries.'*

However, my brother, when I reflect on the beginning of this verse, I am unable to hold back tears, and I find no patience. It is his words:

*'What was once gathered from you has been scattered,
And the sand has gathered on you, a vast heap.
There is no knowledge to tell you where it is,
Nor a grave that can relieve your burning thirst.'*

*The greatest has been scattered, and the joints are shaken,
And the winds sway them wherever they wish' "* (Mertad 2005, 94).

Abu al-Abbas Fadl ibn Nasr al-Taherti, who passed away in the year 344 AH, wrote this letter as a response to a letter he had received from a friend or companion, as is evident. This was after Abu al-Abbas had lost sight of his friend under mysterious circumstances, which he did not understand. His friend had left and never returned to his family, homeland, or companions. He then received the news that his friend had died in one of the wars and campaigns he had taken part in in Andalusia. Abu al-Abbas continued to mourn him for the rest of his life, feeling sorrowful and heartbroken over his sudden departure, which only deepened his grief.

Artistic Features of al-Taherti's Letter (Omar Urwah) . The letter of al-Taherti is addressed to a dear friend and companion, which means it falls under the category of "brotherly letters." These letters are characterized by specific artistic traits, including:

The sender's emotions, which are expressed through his feelings, culture, mastery of the Arabic language, and his ability to use its vocabulary and styles. The spirit of the author comes through strongly, despite the spirit of the era and the weakness of Arabic literature in Algeria at the time. There is a richness in the style as it expresses his mourning for his friend, his attachment to him, and his longing for him. Al-Taherti's style is predominantly informative, suitable for narrating and affirming facts, as he lived the experience and felt it deeply. This is evident in his words: *"So it returns to him patience like a camel."* This does not mean he neglected the use of the imperative style, as seen in his commands: *"Wake up!"* and *"Did you?"*.

He used simple and clear words and phrases overall, such as *"I was with him"*, *"remaining"*, *"long"*, *"short"*, *"my life in this world is short."*

He also used suggestive and expressive words that reflect the sender's inner feelings, such as *"longing"*, *"desire"*, *"passion"*, and *"pain."* This does not imply that the text lacks some ambiguity, such as the word *"grave"* (jadath), which is likely due to the passage of time.

The letter is addressed to a close friend and does not require ambiguity or complexity. As for the literary imagery, we find several rhetorical figures and stylistic devices, including:

Metaphors

- *"A longing has turned around the heart"* – a metaphor in which the heart, something abstract, is compared to something material, with the "longing" revolving around it. The material thing is omitted and represented by its characteristic, which is the word *"turned."*
- *"The winds sway"* – another metaphor for the winds.

Figures of Speech

- *"What was once gathered from you has been scattered"* – an allusion to scattering, symbolizing disintegration.
- *"So I long for your sight, and desire to meet you"* – an allusion to intense yearning and longing to see his companion.

Rhetorical Devices

- **Pun:** In the use of *"the home"* (al-dār) and *"the visit"* (al-mazār).
- **Addressing:** We also find him using the vocative expression *"O my brother"* within the letter.

CONCLUSION

The letters that have been analyzed demonstrate the mastery of the art of oratory and writing in the Arab-Islamic heritage. They combine a meticulous formal style with eloquent rhetoric and religious references, reflecting the political, social, and religious contexts of each period. These letters are not merely a means of communication; they are comprehensive literary models that express the depth of Arab-Islamic culture, showcasing the writers' skill in employing rhetorical devices and oratorical techniques to achieve the intended purpose of the letter, whether it is directive, pleading, expressing gratitude, or making an official announcement. Through the study of these texts, it is clear that the art of writing letters was a distinct craft, requiring high skill in word choice, idea organization, and the connection of meanings. This makes it a valuable literary and historical heritage worthy of study and attention.

References:

- Abdelmalek Mertad. 2005. *Al-Adab al-Jaza'iri al-Qadim (Dirasah fi al-Juthur) (Ancient Algerian Literature: A Study of Its Roots)*. Dar Houma for Printing, Publishing, and Distribution, printed in , p. 94.
- Abu al-Qasim, S. 1983. *Tajareb fi al-Adab wa al-Rihla (Experiences in Literature and Travel)*. National Book Institution.
- Ahmad bin Muhammad, A. R. *Al-Adab fi 'Asr Dawlat Bani Hammad (Literature in the Era of the Hammadid Dynasty)*.
- al-Athir, I. 1282. *Diya' al-Din Abu al-Fath Nasr Allah, (The Prevailing Proverb in the Literature of the Writer and Poet)*. Egyptian Printing House in Bulaq.
- Al-Hashimi, A. 2006. *Jawahir al-Balagha (Jewels of Rhetoric)*, introduced by Yahya Murad. Al-Mukhtar Publishing and Distribution.
- Al-Ibrahimi, A. T., & Muhammad Al-Bashir, A.-I. 1995. *The Works of Imam Muhammad al-Bashir al-Ibrahimi*. Dar al-Gharb al-Islami.
- Al-Jilali, A. a.-R., & Muhammad, b. A. S. *His Life and Works (Muhammad bin Abi Shanab: Hayatuhu wa Atharuhu)*.
- Al-Qazwini, J. a.-D. M. b. A. R. 2000. *Al-Iyadah fi Uloom al-Balagha (Clarification in the Sciences of Rhetoric)*, edited by Ali Bomeleham. Dar Maktabat al-Hilal, Beirut, Lebanon, latest edition.
- Bouhouch, A. 2005. *Amar Bouhouch, Al-Tarikh al-Siyasi li al-Jaza'ir, Min al-Bidaya ila Ghayat 1962 (The Political History of Algeria, From the Beginning to 1962)*. Dar al-Gharb al-Islami, 2nd edition.
- Bounar, R. 1968. *The Maghreb: Its History and Culture*. National Company for Publishing and Distribution.
- Jibran, M. M. o. 2004. *Funun al-Nathr al-Adabi fi Aathar Lisan al-Din al-Khatib, Al-Madhameen wa al-Khasais al-Asloobiya (The Arts of Literary Prose in the Works of Lisan al-Din al-Khatib, Themes and Stylistic Characteristics)*, Vol. 2.
- Manzur, I. 2004. *Lisān al-'Arab (The Tongue of the Arabs)*. Dar al-Ma'arif.
- Mertad, A. 2005. *Al-Adab al-Jaza'iri al-Qadim, Dirasah fi al-Juthur (The Ancient Algerian Literature, A Study of Its Roots)*. Dar Houma for Printing, Publishing, and Distribution.
- Omar Urwah, A.-N. a.-F. a.-Q. *Abruz Fununihi wa A'lamihi (Ancient Artistic Publication: Its Most Prominent Arts and Figures)*. Dar al-Qasba Publishing,.

BIONOTES:

Fatima ABDERRAHMANE is the Head of the Department of Arabic Language and the Head of the Doctoral Project in Computational Linguistics and Arabic Language Sciences. She is also the former Deputy

Head of the Arabic Language Department and currently responsible for the specializations in Arabic Linguistics as well as Phonology and Lexicology. She has authored several books on the Arabic language and heritage, and has participated in international and national conferences, study days, and training seminars. She has supervised numerous theses at the Bachelor's, Master's, and Doctoral levels.

Khadidja BENCHAHDA is a Lecturer Class A at Hassiba Benbouali University of Chlef, Algeria, and a member of the Scientific Council. She has published several scholarly articles and has actively participated in numerous international and national conferences. In addition, she has supervised a range of academic theses at the Bachelor's, Master's, and Doctoral levels.

The Traditional Phonetic Term in Light of Modern Phonetic Studies: Between Recall and Omission

ARTICLE HISTORY:

Received: 27.04.2025

Revised: 22.06.2025

Accepted: 28.06.2025

Available online: 09.07.2025

Nadjet HOCINE

*Hassiba Benbouali University of Chlef,
Algeria*

nadjet.hocine@univ-chlef.dz

 <https://orcid.org/0009-0009-1922-2993>

<https://doi.org/10.56177/eon.6.2.2025.art.12>

ABSTRACT: This article emphasizes the role of phonetics research in Arabic linguistic history, considering it the dominant component for the development of language in enabling the exchange of information between people. Early Arab scholars displayed an astonishing level of richness and depth in their thinking in phonetics, which must not be overlooked in phonetic studies today. This article is significant, as it attempts to understate the scientific value of traditional phonetic terms and their possible revival, and applications in current contexts, and also their contribution to the development and awakening of linguistic research. I used a descriptive-analytical method to outline how contemporary Arab phoneticians use traditional terms of phonetics, therefore illustrating a possible bridge between authenticity and modernity in phonetic studies. Recognizing all the foregoing it is evident that traditional phonetic terminology created a sturdy basis of structure in Arab phonetic thought that identifies rigor and has developed scientifically. However, contemporary phonetic studies, its experimental modes and jargon have marginalized, even neglected this heritage. This evidently suggests an imperative to close this divide and pursue an integrative commitment that explores the richness of the tradition whilst using modern knowledge as a guide. This methodology would enliven and enrich Arabic phonetic studies in a scientific perspective that achieved a balance between authenticity and innovation.

KEYWORDS: Arabic linguistic heritage; phonetic terminology; Western approaches; multiplicity of phonetic terms; revival; marginalization.

TITLU: „Termenul fonetic tradițional în lumina studiilor fonetice moderne: între reamintire și omitere”

REZUMAT: Acest articol subliniază rolul cercetării fonetice în istoria lingvisticii arabe, considerând-o componenta dominantă în dezvoltarea limbii ca mijloc de schimb informațional între oameni. Savații arabi timpurii au demonstrat un nivel de bogăție și profunzime uimitoare în gândirea fonetică ce nu trebuie neglijat în studiile fonetice contemporane. Studiul de față este semnificativ prin încercarea de a reevalua valoarea științifică a termenilor fonetici tradiționali, posibilitatea lor de revitalizare și aplicare în contexte actuale, precum și contribuția lor la dezvoltarea și dinamizarea cercetării lingvistice. Folosind o metodologie descriptiv-analitică, este conturat modul în care foneticienii arabi contemporani utilizează termeni fonetici tradiționali, ilustrând astfel o posibilă punte între autenticitate și modernitate în studiile fonetice. Recunoscând toate acestea, devine evident că terminologia fonetică tradițională a creat o bază structurală robustă în gândirea fonetică arabă, caracterizată prin rigoare și dezvoltată științific. Cu toate acestea, studiile fonetice contemporane, cu modelele lor experimentale și jargonul specific, au marginalizat și chiar neglijat această moștenire. Aceasta sugerează necesitatea de a închide acest decalaj prin abordări integrative care explorează bogăția tradiției, folosind cunoștințele moderne ca ghid. O astfel de metodologie ar revitaliza și îmbogăți studiile fonetice arabe într-o perspectivă științifică echilibrată între autenticitate și inovație.

CUVINTE-CHEIE: moștenire lingvistică arabă; terminologie fonetică; abordări occidentale; multiplicitatea termenilor fonetici; revitalizare; marginalizare.

INTRODUCTION

Phonetics has always been a considerable area of interest for researchers and scholars because they are an integral part of the communication system of any society. They are the starting points in developing languages and communication. The abundance of phonetic original research by early Arab scholars is astounding. It is hard to find a student of Arabic phonetics that has not come across them. This fact has important implications for the use of Arabic phonetic legacy. We have an opportunity to use the legacy contained in the very solid foundations set by the Arab phoneticians and use their contributions in building upon modern phonetic research. It has an added envelope of being able to re-interpret their legacy through a modern scientific perspective that can contribute to enriching linguistic research and its vistas.

The significance of this study is in its endeavor to emphasize the importance of traditional terminology and how it is used, specifically examining the act of reviving old terms with historical meanings and applying those meanings in different contexts. To explore this topic, we used the descriptive-analytical method, as it was the most appropriate to the nature of the topic. This was done by observing and tracking the extent to which modern Arab phoneticians employ traditional phonetic terminology.

The Arabic linguistic heritage is rich with an abundant collection of phonetic terms established by early scholars with precision and early scientific awareness, reflecting their deep understanding of linguistic phenomena and sounds. These early scholars were able to articulate sound, classify sounds, and provide articulation parameters that demonstrated a clear level of preparedness for this task. Nonetheless, modern phonetic studies particularly those shaped by Western paradigms seem to overlook and often replace the Arab legacy with translations of terms into Arabic. The use of translated terms often results in multiplying the same phonetic concepts with different terms; that has also lead to disjunction, among Arab researchers, into selecting terms that suit their methodological and research inclinations. Which brings us to the question that this study hopes to assess: how much of the traditional phonetic terminology is being used in modern phonetic studies? As a genuine and credible source of knowledge or as a marginal Cultural metaphor for a western terminology?

This study is based on two hypotheses. The first hypothesizes that the phonetic heritage of the Arabic language itself constitutes a very strong scientific basis, with its accuracy of terminology and early conceptualizations representative of clear understanding of language phenomenon and sound via broad spectrum criteria (musical sound analysis). This makes it capable of more effectively contributing to the modern identification of studies of phonetics and phonological studies if it was re-employed within a modern scientific framework. The second hypothesis is that the decline in the presence of traditional phonetic terminology in modern phonetic research is largely due to the influence of Western methodologies, which have led to the replacement of this heritage with translated terms. This has resulted in the marginalization of traditional references and the weakening of their presence in Arabic linguistic research - hence the need to develop an integrative approach that brings together authenticity and innovation.

THE THEORETICAL ASPECT

The theoretical dimension related to linguistic concepts is a key pillar in any research associated with linguistics or terminology, since it establishes the foundation to grasp the concepts upon which the linguistic study is based in any of its levels, to study the concept of terminology in this way requires that concepts are defined and clarified systematically and with integrity to the way in which scientific and linguistic activities are normally realized. A term is not merely a word; it is a conceptual tool that conveys precise knowledge within a specific field. Therefore, the theoretical foundation of this concept involves examining its linguistic meaning and the initial roots and meanings related to harmony and suitability. Its meaning

then changes in terminological application to refer to the word which names the concept as agreed upon by experts in a branch of science. From this point of view, it becomes important that phonetic terminology is defined because it is part of the system of language. It is based on describing sound vibrations and specifying articulation points and features, making the phonetic aspect a fundamental base in constructing linguistic terminology. Furthermore, focusing on traditional terminology represents a step toward preserving linguistic identity by relying on the accumulated knowledge of ancestors and utilizing it to keep pace with emerging terms, thus linking the present with the past and safeguarding the uniqueness of the Arabic language in dealing with scientific and cultural developments.

THE CONCEPT OF THE TERM

A/ Linguistically

The term in language is a verbal noun derived from the quintuple verb "*istalaḥa*" (to agree), and its origin is from the trilateral verb "*ṣalaḥa*" meaning agreement. "*Ṣulḥ*" means peace, and they agreed, reconciled, and made peace. They changed the letter "t" to "s" (from the verb "*istalaḥa*" in the form of "*iftā'ala*"), and fused it into the "s." People who reconcile are called "*mutaṣāliḥūn*" (reconciled), as if they are described by the verbal noun meaning they have made peace between them, and their reconciliation is a mutual agreement and improvement (Ibn Sīda, 1985). Looking at the root "*ṣalaḥa*" in the *Al-Mu'jam Al-Wasīṭ* issued by the Arabic Language Academy in Cairo, we find that the meaning is clearer, and this is perhaps due to the recent compilation of the dictionary.

In addition to the fact that the meaning of "righteousness" is the opposite of "corruption," other meanings have been mentioned, which can be summarized as follows:

- He improved his work or his affairs: he performed what is good and beneficial.
- He reconciled between them: he eliminated the hostility and discord between them.
- Terminology (the verbal noun of the verb "to agree"): an agreement among a group on something specific, with each field of knowledge having its own specialized terms. (Language 2005, 520)

It can be understood from the first and second meanings that the establishment of terminology is done according to what benefits its users, while considering the specificities of each language and the system it uses to create these terms. As for the third meaning, the word "to agree" became specialized with the emergence of sciences to mean the words agreed upon for use by individuals within a specific field to express the scientific concepts of that field. This is what is mentioned in *Mustadrak al-Tāj*: "An agreement among a specific group on a specific matter," and (Al-Zabīdī) in *Muḥayyāt al-Muḥayyāt*: "The terminological word is related to terminology, as opposed to the linguistic word" (Butrus 1977, 515)

It can be understood from the first and second meanings that the establishment of terminology is carried out according to what benefits its users, while taking into account the specific characteristics of each language and the system it employs to create these terms. As for the third meaning, the word "to agree" became specialized with the emergence of the sciences, coming to refer to the words agreed upon by individuals within a specific field to express the scientific concepts of that field. This is what is mentioned in *The Supplement to the Crown (Mustadrak al-Tāj)*: "An agreement among a specific group on a specific matter," and in *The Essence of the Essence (Muḥayyāt al-Muḥayyāt)*: "The terminological word is associated with specialized terminology, as opposed to the general linguistic word."

B/ Terminologically

Rifa'a al-Tahtawi defined it by saying: "It is the words agreed upon for use by individuals within a specific field to express the scientific concepts of that field" (Iman Al-Saeed 2003, 34).

Here, he refers to the principle of agreement and connects it to specialists in order to express scientific concepts.

As for Iman Al-Saeed Jalal, she presented the most recent definition of the term, which does not overlook its structure, and its rules are numerous. The term (terme) or terminological unit (terminological unit) is "any unit of meaning composed of a single word (simple term) or multiple words (compound term), and it is called a concept defined in a single direction within a specific field. It is often referred to as the terminological unit in terminological research" (Iman Al-Saeed 2003, 40).

She defined it as a linguistic unit, either simple or compound, that refers to a single, specific concept in a certain and specialized field. For example, the word (accent) has the Arabic equivalent "nabra," and (phone) is translated into Arabic as "sawt." These are simple terms referring to the concept of accent and sound. An example of a compound term is (binary contrast), with its Arabic equivalent "thalaq al-lisan," which is a compound unit.

DEFINITION OF SOUND

A/ Linguistically

Ibn Faris (d. 395 AH) explains in the root (ṣ-w-t) that the letters ṣād (ṣ), wāw (w), and tā' (t) form a valid root meaning "sound." It is a general term for anything that resonates in the ear of the listener. Expressions such as "This is the voice of Zayd" and descriptions of a "loud man" having a strong voice illustrate this meaning. The word ṣā'it refers to one who shouts.

"Sound" (ṣawt) is the verbal noun derived from the verb ṣāta, meaning "to produce a sound." A person emitting sound is called ṣā'it, and ṣawt stems from the act of taṣwīt ("making sound"), leading to the term muṣawwīt ("one who produces sound"). (Abu al-Hasan Ahmad 1979, 368)

Sound is treated grammatically as masculine, like other verbal nouns such as ḍarb ("striking") and qatl ("killing"). It is perceptible to the senses, specifically to hearing, and rational consensus acknowledges that some perceptible things, like sound, exist even though they cannot be seen. Sound is an attribute — not a body, nor a property of a body — and the fact that it is detected by hearing, not sight or touch, supports the understanding that it is not a material body (Al-Razi 1990, 242).

As for Al-Khalil ibn Ahmad al-Farahidi (d. 170 AH), he explains in the root (ṣ-w-t) that "So-and-so's voice is heard from such-and-such," meaning he called him, and ṣāta (to shout) means to produce a sound. A person who is ṣā'it (a shouter) is one who calls out. Every type of song is a form of sound, and a man with a good voice is someone who sings well. When it is said that someone has a good reputation, it means that he is well-known and his name is positively mentioned among people. (Al-Farahidi, 1988)

B/ Terminologically

Ibn Jinni (d. 392 AH) defines sound by saying: "Know that sound is an attribute that exits with the breath, extending smoothly until it reaches the throat, mouth, and lips, where it is divided into segments that prevent its continuous extension. Each point where a letter appears is called a segment. The tonal qualities of letters vary according to the differences in their segments" (Jinni 1985, 6)

Sound, like all sounds, is generated by vibrations originating from the larynx in humans. When air is expelled from the lungs, it passes through the larynx, causing vibrations. After being produced through the nose or mouth, these vibrations travel through the air as waves until they reach the ear. This means that sound is a form of sound vibrations produced by a force that travels through the air.

Therefore, the phonological term "sound" is specifically used to refer to either the place where sound occurs, such as pronunciation, or to describe its qualities, such as voicing, or its quantity, such as emphasis and thinning, or to a phonetic phenomenon, such as elongation and assimilation.

It can be understood from this statement that sound is "the fundamental basis from which the phonological term derives its existence. This term focuses on various aspects closely related to sound. Based on this, the phonological term branches into specific terms related to the speech apparatus, terms related to the articulation points of sounds, and terms related to their qualities" (Nasima 2012, 68).

The Emergence Of Phonological Studies Among The Arabs

The study of linguistic sound is not a completely new field; the ancients were concerned with sounds. It is mentioned that the ancient Indians showed great interest in describing sounds in terms of their articulation points. Likewise, the Greeks were not exempt from this, as they addressed voiced and voiceless sounds, and distinguished between connected vowels, such as the sounds of articulation, and those ending in a consonant, like the Arabic nunation – *tanween* - (Mahmoud 2007, 43).

Then came the Arabs, where we find that they gave great attention to phonological studies. "Their concern with it was primarily driven by a noble and lofty goal: preserving the Book of Allah and protecting it from mispronunciation and distortion. Moreover, they recognized the importance of phonological study in linguistic sciences, and its close connection with the grammatical, morphological, semantic, and rhetorical issues they addressed. This reminds us of what we know in modern linguistics about the connection between the study of the phonetic aspect of language and the study of other aspects" (Muhammad 2002, 60).

The first attempt is attributed to Abu al-Aswad al-Du'ali (d. 69 AH), who was one of those who took great care in preserving the integrity of the Quranic text, and he would feel the same pain as all scholars when hearing errors in recitation". (Tammam, 1981, p. 32)

His efforts are considered the first attempt to document Arabic phonological study, by establishing the system of diacritical marks for grammar in the Noble Quran. Although many scholars consider his work to be a grammatical effort related to the syntax of speech, he heavily relied on sound and the movement of the mouth when pronouncing the letter (Waseem Muhammad 2021, 10)

Then came after him Al-Khalil ibn Ahmad al-Farahidi (d. 175 AH), who deepened phonological studies through his composition of the first Arabic dictionary, *Kitab al-Ayn*, which was based on a phonetic foundation. It was introduced with a phonetic preface, which is considered the first organized phonetic study to have reached us in the history of the Arabic language (Ahmad Muhammad 1979, 23).

Al-Khalil, with his sharp intuition and brilliant intelligence, recognized the importance of linguistic sound, leading him to the conclusions he reached and the innovations he introduced, all without the aid of the advanced scientific tools used today (Ryding 1998).

A number of scholars, including Mustafa al-Saqqā, said about Al-Khalil: "One of the best contributions to the study of sounds by the Arabs is what we find in Al-Khalil's description of the vocal apparatus, from the throat and mouth to the lips, and his division of these into regions and stages, each of which is associated with a letter or a group of letters. His observation of the qualities of the letters to clarify the true place of articulation guided him, with his superior intelligence, to accurate measurements, many of which were affirmed by modern phonologists" (Haddad 1982).

Thus, the efforts of our scholars were all research and investigations aimed at establishing a science that would preserve the Arabic language from the errors introduced by non-Arabs. Here, we have only mentioned some of these efforts, represented in the works of Al-Du'ali and Al-Khalil ibn Ahmad al-Farahidi (Daulay 2015).

The Heritage Term

It is well known that we need the heritage term when we are confronted with foreign terms, and there is a situation in which we must have corresponding terms in our language to match these terms in various fields of knowledge, science, culture, civilization, and others. The need arises from the necessity to utilize the terminology left by ancient scholars in various fields of knowledge, which is still valid, to keep up with the new concepts and terms in our present age. But what is meant by the heritage term?

The term "heritage term" refers to any term that belongs to any field of knowledge, science, culture, or aspects of human activity that is written, documented, and recorded, as left by ancient scholars. Therefore, the heritage term, according to this comprehensive definition, encompasses all the terminological material available to us in any area of human activity that the ancient scholars engaged with in our heritage and past civilization.

Awareness of the importance of heritage is awareness of the self. "Our heritage is our self, as the future is unknown, and scientifically, the present has no existence. What remains is only the past, which is the repository of possessions, with all their pros and cons. The key to heritage is terminology, for houses are entered through their doors, and the doors to every science are its terms" (Al-Shahed 2012).

The importance of using heritage terminology lies in several key aspects that make it a scientific and strategic choice in modern linguistic studies. First, it contributes to linking the present of the language with its past, which enhances the continuity of linguistic development within a framework of authenticity. It also helps in saving the effort spent on creating new terms, as it provides a ready foundation with stable intellectual roots. These terms are characterized by their correctness, clarity, and ease of use, as they stem from a purely Arabic linguistic environment. On the other hand, relying on heritage terms is considered an effective means of avoiding the risks of linguistic borrowing, which may lead to ambiguity or conceptual confusion. Additionally, it contributes to unifying Arabic terminology and overcoming the fragmentation and duality of terms among Arab researchers. Furthermore, it enriches the language and enhances its diversity. Heritage terms add richness to the language and showcase its variety and multiple uses over time (al-Qasimi 2008, 208).

All the points mentioned above urge us to return to using heritage terms to convey new concepts. "If the language has terms in its heritage, and we neglect those terms, opting instead to create new terms that express the same concepts carried by the heritage terms, this will lead to one of two outcomes: either a discontinuity in the language and a break in its continuity, or terminological duplication that does not serve our purpose of precise expression and quick understanding" (Hijazi 1993, 233). Heritage terms form a valuable resource that must be clearly utilized in the creation of modern linguistic terms. Therefore, it is essential to invest linguistic efforts in the Arabic heritage.

THE RELATIONSHIP BETWEEN PHONOLOGICAL TERMINOLOGY AND HERITAGE TERMINOLOGY

Discussing the reasons for drawing from heritage leads the researcher to question the extent to which it is possible to draw from the Arabic phonological heritage. This possibility asserts itself because our early scholars produced ideas that showcased inventive brilliance and pioneering contributions. Their research was original, especially in the areas of phonetic symbols, the arrangement of letters, specifying articulatory points, and the classification of dictionaries based on letter order.

"George Monan" acknowledged the quality of phonetics among the Arabs, saying: "Since the eighth century, linguists in Basra have been striving to describe their language phonetically. Whether they independently developed a science of sounds worthy of being compared to the work of 'Panini,' or whether they borrowed this knowledge from him, that is a separate issue. However, we must acknowledge the existence of this science of sounds, and that it is a unique and excellent field of study". (George, 1972, p. 107) In this context, we will

focus on selected examples of traditional Arabic phonological terminology, highlighting how modern Arab phonologists have dealt with them. For example:

Articulatory Point

It is mentioned in the "Kashaf Istilahaat al-Funun" (Dictionary of Arts Terminology) as: "It is a name for the place of exit, and in the context of readers and grammarians, it refers to the point where a letter exits, appears, and is distinguished from others by its sound. It is said that the articulatory point is the place where the letter is generated" (Hamza 2025).

"Khalil ibn Ahmad al-Farahidi (d. 175 AH) is considered the first to use the term 'makhraj' (articulation point). He employed it to specify the locations from which sounds emerge. For instance, the sounds of the 'dhalqi' (from the tip of the tongue) emerge from the tip of the tongue, while the 'shafawi' sounds originate from between the lips" (Saehudin 2014). He did not adhere strictly to this term, as he also used another term that conveyed the meaning of 'makhraj,' which is 'mabda' (origin), as seen in his statement: "The 'ain', 'haa', 'haa', 'khaa', and 'ghain' are pharyngeal because their origin is from the throat, while 'qaf' and 'kaf' are velar because their origin is from the soft palate, and 'jeem', 'sheen', and 'daad' are dental because their origin is from the teeth of the mouth."

Dr. Abdul Aziz Al-Sayigh defended the reason behind Khalil's use of these two terms, 'makhraj' (articulation point) and 'mabda' (origin), saying: "It seems that by using the word 'mabda', he aimed to clarify the meanings of pharyngeal, velar, dental, and other such terms. What confirms the clarity of the term 'makhraj' is his division of it into areas, as the area is part of the makhraj when the makhraj includes a group of sounds. Thus, this makhraj is divided into areas, each of which produces a number of sounds, differing in qualities. For example, the throat is a makhraj that includes two areas: the first for the 'ain', 'haa', and 'haa', and the second for the 'ghain' and 'khaa' " (Al-Tahhanawi 1996). Despite his inclusion of the 'haa', 'ain', and 'haa', the division of the throat into areas indicates the clarity of the term 'makhraj' in his view. Additionally, he used another term for the area, which is 'al-mudraj' (enclosure).

After Khalil, the term "makhraj" (articulation point) became the widely used term among scholars, including Sibawayh (d. 180 AH), except that he added another term for the area, which is 'al-mawdi' (place).

Another term that became popular among the ancients is "al-maqta" (segment). This term goes back to Ibn Jinni (d. 392 AH), who said: "Know that sound is a quality that emerges from the breath, extending and continuous, until it encounters segments in the throat, mouth, and lips, which stop its extension and lengthening. These segments are called 'al-maqta' wherever they occur, and the sounds of the letters differ according to the differences in their segments" (Jinni 1985, 33).

This term is also found with Al-Qurtubi (d. 461 AH), who said: "The letters are segments of the sound that emerges from the breath, extending and continuous. When it reaches its end, it is stopped, and wherever this occurs, it is called a letter, and what is adjacent to it, such as the throat, mouth, tongue, and lips, is called the makhraj" (Quduri 1986, 34).

As for modern scholars, we find that Dr. Ibrahim Anis employed the term "makhraj" in his book *Al-Aswat al-Lughawiya* (Linguistic Sounds) due to its widespread use among the ancients and its greater popularity compared to other terms. He states, in the context of discussing the intensity and softness of sounds: "It is not necessary for the breath to be blocked by the meeting of the lips; rather, the breath can be obstructed in several articulation points." As for Dr. Mahmoud Al-Sa'ran, he chose the term "mawdi' al-nutq" (place of articulation) instead of "makhraj." For example, he says: "The terminology is commonly used to refer to the place of contact or proximity as the place of articulation. Thus, we can classify the sounds of any language based on their places of articulation" (al-Sa'ran 1997, 142).

We do not know the reason behind Mahmoud Al-Sa'ran's use of the term "mawdi' al-nutq" (place of articulation) instead of "makhraj," which raises a question about the motivations for this choice. This is especially puzzling since the traditional term was well-established

among ancient linguists. It is possible that this change stems from his influence by modern Western phonetic studies, which rely on different descriptions in sound analysis. In Western phonetics, the term "place of articulation" is used to refer to the physical location within the speech apparatus where the sound is produced. Therefore, the use of this term by the researcher does not serve the study of Arabic phonetics, especially since the traditional term exists and is accurate and widely used in classical phonetics books. This makes substituting it unjustified scientifically.

Intensity, softness, and moderation

Sibawayh defines the "shadid" (intense) as "that which prevents the sound from flowing through it. It is the hamzah, qaf, kaf, jeem, tah, ta, dal, and ba. This is because if you say 'al-hajj' and then elongate your voice, it does not flow through" (Forey et al. 1994).

Then we find him later listing the soft letters, saying: "This is when you say: 'at-tas', 'anqad', and similar words, you allow the sound to flow through them if you wish." Ibn Jinni defines it as: "The rakhw (soft) is that which allows the sound to flow through it." The remaining letters, except for "lan 'umr," are the moderate letters.

It is important to note here that modern scholars have used the term "shiddah" (intensity) to refer to "explosive sounds," and "rakhawah" (softness) to refer to "fricative sounds." Mubarki says in this regard: "Some researchers preferred new terms that were translations of Western phonetic terms. For example, they use the terms 'explosive' and 'fricative' instead of 'shadid' and 'rakhw.' This terminological issue has led many Arab phoneticians to face problems of confusion and disagreement regarding phonetic terminology, which is due to the lack of awareness of modern phoneticians about much of the phonetic heritage" (Muhammad 2019, 387).

As for the term "moderation," it is used to refer to "the balance of the sound when pronouncing a letter, as it is neither completely blocked like with the intense letters, nor completely flowing like with the soft letters" (Mahmoud 2004, 60).

We did not find Sibawayh using the term "moderation," but he always mentions the phrase "between the intense and the soft." He says: "As for the 'ain, it is between the soft and the intense," then he lists types of letters, including the nasal, the doubled, the soft, and the glottal. It seems that the use of the term "moderate" was delayed for a long time, and the phrase "between the intense and the soft" remained in use until the seventh century, and perhaps even until the eighth century.

It is worth mentioning that some researchers have used alternative terms to refer to the concept of "moderation," such as: liquid and flowing. Ramadan Abdul Tawab says: "Thus, we see that the change in the shape of the articulation point when producing the sound results in four types of sounds, which are:

- Intense = Explosive
- Soft = Fricative
- Moderate = Liquid = Flowing
- Double = Blended = Composite."

The term "al-iṭbāq" (Velarization)

Sibawayh (d. 180 AH) defined it by saying: "As for the palatalized letters, they are the sad, dad, tah, and zah, while the open letters are all those other than these, because you do not apply your tongue to them by raising it to the upper palate" (Ramadan 1997, 36).

Ibn Sinaan al-Khafaji (d. 466 AH) defines it as follows: "The meaning of 'al-iṭbāq' is that the speaker raises his tongue with these letters so that it presses against the upper palate, causing the sound to be confined between the tongue and the palate" (Al-Khafaji, 1982, 32).

As for modern scholars, some of them have used this term in the same way as the

ancients, saying: "al-iṭbāq is when the back of the tongue rises toward the farthest part of the upper palate in a concave shape, resembling a spoon, while its tip is in contact with another part of the mouth, forming a blockage from various phonetic blockages" (Ibrahim Aboud 1993, 141).

However, Tammam Hassan contrasts the term "al-iṭbāq" with the term "Taghweer," which he defines as "the inclination of the sound from the articulation point behind the palate, to be pronounced in the palate or as close as possible to it" (Ibrahim Aboud 1993, 90). We do not object to the use of new synonyms for phonetic terms, but as long as the term exists in the heritage, which is "al-iṭbāq," it is preferable to retain it in order to preserve the consistency and continuity of terminology.

The term "Imalah" (Fronting)

Ibn Jinni (d. 392 AH) defines Imalah by saying: "It is when you tilt the fatha (faṭḥah) towards the kasra (kasrah), so that the alif tilts towards the yaa, due to a kind of sound harmony." Therefore, Imalah according to Ibn Jinni is a type of sound harmony, aimed at achieving consistency in the sound between the fatha and kasra on one hand, and between the alif and yaa on the other.

Al-Radi al-Istrabadi (d. 686 AH) defines Imalah as follows: "Imalah is of three types: the tilting of the fatha before the alif towards the kasra, so that the alif tilts towards the yaa; the tilting of the fatha before the haa towards the kasra, as in 'rahmah'; and the tilting of the fatha towards the kasra, which includes all three types."

As for modern scholars, we find that they have also used the term "Imalah." They define the sound of prolongation by saying: "It is a prolonged sound that occurs when the front of the tongue rises towards the palate area, with a height greater than its rise with the softened fatha, but less than its rise with the kasra. The position of the lips with Imalah is a slight separation, though not as wide as the separation with the kasra" (Ibrahim Aboud 1993, 283).

Thus, modern scholars have agreed on adopting the term "Imalah" in its form known in the heritage, unlike previous terms that showed variation in usage.

CONCLUSION

In light of what has been presented, it is clear that the traditional phonetic term forms a solid foundation in the development of Arabic phonetic thought, distinguished by its precision and scientific precedence. However, modern phonetic studies, with their experimental methodologies and newly coined terms, have often sidelined or overlooked this heritage. At this stage, it becomes necessary to pass beyond this separation and seek a unified approach to deploy the depths of tradition alongside the breakthroughs of contemporary possibility. So as to enrich the field of Arabic phonetics, and activate it in a scientific set of practices, by combining the two dimensions of authenticity and innovation.

References:

- Abu al-Hasan Ahmad, i. F. 1979. *Mu'jam Maqayis al-Lugha*. Dar al-Fikr.
- Ahmad Muhammad, a.-M. t. 1979. *Al-Ḥaseelah al-Lughawiyyah (The Linguistic Inventory)*. 'Ālam al-Ma'rifah.
- Al-Farahidi, A.-K. i. A. 1988. *Kitab al-'Ayn*, ed. Mahdi al-Makhzumi and Ibrahim al-Samarrai, 2nd ed.
- Al-Khafaji, I. S. 1982. Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah.
- al-Qasimi, A. 2008. *'Ilm al-Mustalah (Terminology Science), Asāsuhu al-Nadhariyyah wa Tatbiqatuhu al-'Amaliyyah (Its Theoretical Foundations and Practical Applications)*. Maktabat Lubnan Nashirun.
- Al-Razi, M. i. A. B. 1990. *Mukhtar al-Sihah*. Dar al-Huda.

- al-Sa'ran, M. 1997. *'Ilm al-Lughah Muqaddimah li'l-Qari' al-'Arabi (Linguistics: An Introduction for the Arab Reader)*. Dar al-Fikr al-'Arabi.
- Al-Shahed, a.-B. 2012. *Dirasah Mustalahiyyah (Terminological Study)*. Dar al-Salam.
- Al-Tahhanawi, M. 1996. *Kashaf Istelahat al-Funun (A. Dahrouj, Trans.)*. Lebanon Publishers.
- Al-Zabīdī, M. *Tāj al-'Arūs min Jawāhir al-Qāmūs*. Maktabat Al-Ḥayāt.
- Butrus, A.-B. 1977. *Muḥīṭ al-Muḥīṭ, 1st edition*. Dar Al-Kutub Al-'Ilmiyya.
- Daulay, S. H. 2015. The Pioneer Of Lingusitics From Islamic Perspective. *Tazkiya (Jurnal Pendidikan Islam)*, 4(1), 63-71.
- Forey, A.J., L.P. Harvey, Boaz Shoshan, Nehemia Levztzion, Nelida Fuccaro, Haleh Afshar, Renate Wise, et al. 1994. "A. Reviews: General." *British Journal of Middle Eastern Studies* 21 (1): 115-40. doi:10.1080/13530199408705595. 1994. A. reviews: general. In: Taylor & Francis.
- George, M. 1972. *Tarikh 'Ilm al-Lughah min Nash'atihi hatta al-Qarn al-'Ishrin (The History of Linguistics from Its Origins to the Twentieth Century)*, trans. Badr al-Din al-Qasim. Dar al-Jami'ah al-Dimashq.
- Ghanem Quduri, a.-H. 1986. *Al-Dirasat al-Sawtiyyah 'Ind 'Ulama' al-Tajweed (Phonetic Studies Among Scholars of Tajweed)*. Ministry of Awqaf.
- Haddad, A. N. 1982. *A Linguistic Study of Some Arabic Expression Styles*. The University of Manchester (United Kingdom).
- Hamza, H. A. 2025. "Mythical Imagination as a Source for Contemporary Arab Design." *European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, 5 (02): 103-115. <https://doi.org/10.55640/eijmrms-05-02-20>.
- Hijazi, M. F. 1993. *Al-Usus al-Lughawiyyah li-'Ilm al-Mustalah (Linguistic Foundations of Terminology Science)*. Dar Gharib for Printing, Publishing, and Distribution.
- Ibn Sida, A. b. I. 1985. *Al-Muhkam wa Al-Muḥīṭ al-A'zam 'Inda Al-Usūliyyīn*. Cairo.
- Ibrahim Aboud, a.-S. 1993. *Al-Mustalahat al-Sawtiyyah fi Kutub al-Turath al-'Arabi fi Daw' al-Tafkir al-Sawti al-Hadith (Phonetic Terms in the Books of Arabic Heritage in Light of Modern Phonetic Thinking)*. Jordan.
- Ibrahim Mahmoud, K. 2007. *Fi al-Lisaniyat wa Nahw al-Nass, 1st ed.*, . Dar al-Masirah.
- Iman Al-Saeed, J. 2003. *Terminology According to Rifa'a Al-Tahtawi Between Translation and Arabization*. Maktabat Al-Adab.
- Jinni, I. 1985. *Sirr Sina'at al-I'rab, ed. Hasan al-Hindawi*. Dar al-'Ilm.
- Language, A. o. t. A. 2005. *Al-Mu'jam Al-Wasīṭ*. Egypt.
- Mahmoud, A. B. 2004. *Kitab al-'Ameed fi 'Ilm al-Tajweed (The Chief Book in the Science of Tajweed)*, ed. Sheikh Muhammad al-Sadiq Qamhawi. Dar al-'Aqeedah.
- Muhammad, K. 2002. *Al-Lahjat al-'Arabiyyah wa al-Qira'at al-Qur'aniyyah (Arabic Dialects and Qur'anic Readings)*. Dar al-Fajr li-Nashr wa al-Tawzi'.
- Muhammad, M. 2019. Juhud 'Ulama' al-Tajweed fi Taqweem 'Ilm Aswat al-'Arabiyyah min Manzour al-Muhaddithin (The Efforts of Scholars of Tajweed in Developing the Phonetics of Arabic from the Perspective of Modern Scholars), 'Ilm al-Aswat wa Takaamul al-Ma'arif (Phonetics and Knowledge Integration). *The Cognitive Integration Between Phonetics and Tajweed, 'Alam al-Kutub al-Hadithah*(10,).
- Nasima, Q. i. 2012. *Al-Mustalah al-Sawti 'Ind Ibn Sina* Saad Dahlab University]. Blida.
- Ramadan, A. a.-T. 1997. *Al-Madkhal ila 'Ilm al-Lughah wa Manahij al-Bahth al-Lughawi (Introduction to Linguistics and Linguistic Research Methods)*. Maktabat al-Khanji.
- Ryding, K. C. 1998. *Early Medieval Arabic: Studies on Al-Khalīl Ibn Ahmad*. Georgetown University Press.
- Saehudin, A. 2014. "Originalitas Pemikiran Fonetik al-Khalil Ibn Ahmad al-Farahidi." *Alfaz (Arabic Literatures for Academic Zealots)*, 2(2):200-222.
- Tammam, H. 1981. *Dirasah Ibtismulujiiyyah li-Usul al-Fikr al-'Arabi al-Lughawi (Epistemological Study of the Origins of Arabic Linguistic Thought)*. Dar al-Thaqafah.

Waseem Muhammad, S. 2021. Athar 'Ilm al-Tajweed fi Hifz al-Sawt al-'Arabi al-Faseeh (The Impact of the Science of Tajweed on Preserving the Clear Arabic Sound). *Journal of Linguistic Sciences and Literature*(27).

BIONOTE:

NADJET HOCINE is a researcher and teacher at Hassiba Benbouali University of Chlef, Algeria. She focuses on linguistics most of which are in semantics related to syntax, morphology and phonology. Nadjat Hocine is actively taking part in national and international conferences and regularly presents papers on semantics and on topics in rhetoric and pedagogy. She also participates in publishing articles in Arabic and English and is presenting her research results to her peers in scientific journals that assess both the articles and journals.

Competency-Based Teaching in French as a Foreign Language Classrooms. A Case Study in Algerian Third-Year Secondary Education

ARTICLE HISTORY:

Received: 13.05.2025

Revised: 25.06.2025

Accepted: 27.06.2025

Available online: 09.07.2025

Leila BOUCHEBCHÉB

ENS Assia Djébar Constantine, Algeria

bouchebcheb.leila@ensc.dz

 <https://orcid.org/0009-0000-9618-2352>

<https://doi.org/10.56177/eon.6.2.2025.art.13>

ABSTRACT: This study examines the teaching and learning of competencies in third-year secondary education. We focus on the experiences of our pre-service teachers during their fieldwork to assess the role of the Competency-Based Approach (CBA) in official documents and student textbooks, to identify instructional strategies employed for its implementation, and to determine whether students effectively develop the competencies outlined in ministerial guidelines. To achieve this, we worked closely with our pre-service teachers and analyzed the various methods adopted by educators within the CBA framework. We developed three evaluation grids to compare the competencies featured in the official curriculum with those actually taught in FLE classrooms. This methodology allowed us to observe how teachers adapt their instructional practices to reconcile program requirements with real-world classroom constraints.

KEYWORDS: Competencies; Student; Teaching; Official Curriculum, French as a Foreign Language (FLE).

TITLU: „Predarea bazată pe competențe în cadrul orelor de Franceză ca Limbă Străină (FLE). Studiu de caz în învățământul secundar din Algeria, clasa a III-a”

REZUMAT: Acest studiu analizează predarea și învățarea competențelor în clasa a III-a. Ne concentrăm pe experiențele profesorilor noștri în formare în timpul practicii pedagogice, pentru a evalua rolul Abordării Bazate pe Competențe (ABC) în documentele oficiale și manualele școlare, pentru a identifica strategiile didactice utilizate în implementarea acestora și pentru a determina dacă elevii își dezvoltă eficient competențele prevăzute în orientările ministeriale. Pentru a realiza acest lucru, am lucrat îndeaproape cu profesorii în formare și am analizat diferitele metode adoptate de educatori în cadrul ABC. Am elaborat trei grile de evaluare pentru a compara competențele prevăzute în programa oficială cu cele predate efectiv în orele de FLE (Franceză ca Limbă Străină). Această metodologie ne-a permis să observăm cum adaptează profesorii practicile didactice pentru a reconcilia cerințele programei cu constrângerile reale din clasă.

CUVINTE-CHEIE: competențe; elev; predare; programă școlară oficială; Franceză ca Limbă Străină (FLE).

INTRODUCTION

The teaching and learning of French as a Foreign Language (FLE) in Algeria have undergone significant transformations following the 2003 educational reform. At the heart of this reform, the Competency-Based Approach (CBA) has emerged as the central axis of the new curricula. According to the *Program Framework* (p.17), this approach prioritizes a learning model centered on the student, emphasizing their actions and responses to real-world problem-solving situations rather than the mere transmission of knowledge. Students are thus trained to act—search for information, negotiate learning processes, organize, analyze, formulate hypotheses, and evaluate solutions—in contexts inspired by real-life situations.

This approach is rooted in constructivist and action-oriented theories, which advocate that learners must actively construct knowledge by mobilizing all their resources. Language is no longer perceived as inert content but as an intellectual process requiring the student's active

involvement. As Scallon (2004, 10) points out, the fundamental objective of education is to cultivate autonomous and responsible individuals while enabling them to fully develop their potential. The new curricula align with this perspective by promoting competency development through the integration of knowledge and skills, thereby allowing learners to engage effectively in both oral and written communication.

Within this framework, our study falls under the didactics of active pedagogy, with a particular focus on teaching and learning competencies in third-year secondary education (3AS). This academic year is especially crucial as it precedes the French language exam in the *baccalauréat*, where students must demonstrate their ability to read, comprehend, write, and summarize texts.

Our choice of topic is justified by the necessity of preparing students to become autonomous and responsible when approaching their final exam. The targeted competencies, most of which are transversal, play a key role in subject-specific learning. Moreover, these competencies will be essential in university studies, where they serve as learning strategies to enhance efficiency and focus on core concepts. Beyond academia, such competencies are also valuable in various professional and personal domains.

Our research problem explores the role of different competencies in official documents, the instructional strategies adopted by educators to develop these skills, and the challenges students face in acquiring them. Accordingly, we formulate the following hypotheses:

- The teaching and learning of oral and written competencies hold a significant place in official documents, reflecting an approach focused on skill acquisition rather than content-based instruction.

- Educators employ specific strategies to foster competency development; however, they may encounter obstacles in implementing these methods due to material constraints (lack of resources, overcrowded classrooms), time limitations (dense curricula), or gaps in their professional training (lack of familiarity with certain pedagogical approaches). These difficulties may be further exacerbated by linguistic and cultural disparities within classrooms, as well as by the limited exposure of non-native students to diverse communication situations.

This study, therefore, aims to explore the presence of competencies in official documents, the teaching practices adopted by educators, and the challenges students encounter in acquiring these competencies. By analyzing these aspects, we hope to contribute to a deeper understanding of the issues surrounding the Competency-Based Approach in FLE classrooms and to propose recommendations for enhancing its effectiveness within the Algerian educational context.

LITERATURE REVIEW

The application of the Competency-Based Approach (CBA) to teaching French as a Foreign Language (FFL) in Algeria, following the 2003 education reform, is a significant change in pedagogical practice. This learner-centered approach emphasizes the acquisition of competencies rather than mere knowledge transfer (Program Framework, 17). As stressed in the Program Framework, the students are ready to act: looking for data, negotiating learning processes, planning, analyzing, formulating hypothesis, and evaluating solutions in real-world-based contexts. Such an approach prepares students to resolve complicated problems and react to various situations by utilizing all internal and external resources.

CBA is supported by a theoretical basis in the constructivist theories of Piaget (1967) and Vygotsky and Cole (1978), which emphasize the active involvement of the learner in the construction of their knowledge. Meziani (2022) claims that active pedagogy, derived from these theories, allows learners to construct knowledge through participating in challenging

tasks, thus facilitating deep learning. Learner autonomy, the ability to take responsibility for learning oneself (Holec 1981), is central to this approach. Little (1991) emphasizes that this autonomy depends on the learner's ability to reflect on learning practice, developing metacognitive abilities such as task planning and self-monitoring. Tardif (2017) cites the fact that active approaches such as project work and teamwork affirm such autonomy because students are permitted to make their own decisions. Khelifi (2019) particularly draws attention to this requirement in the third year of secondary school, specifically for the study of the baccalaureate examination.

In the Algerian context, the application of CBA aims to gain transversal and disciplinary skills among third-year secondary students with a view to qualifying them for the baccalaureate examination. Skills focused on are reading and listening comprehension, written and oral production, and transversal skills such as critical thought, documentary research, and independent and group work (Supporting Document for Third-Year Secondary Education 2003). The third-year secondary curriculum thus seeks to shape independent and participatory citizens with independent minds and educated decision-making abilities. Learning French as a civic education mechanism is viewed as a means of inducing active learning so that the students can be more independent. The Third-Year Secondary Education Supporting Document (2003) conceptualizes transversal competencies as "general abilities that enable students to adapt to new situations and solve complex problems," e.g., critical thinking, creativity, commitment, teamwork, and good communication.

The method adopted by teachers in implementing CBA is usually one of grouping contents around projects beginning with a first diagnostic test designed to uncover students' prior knowledge and skills. For example, the school head organizes the teaching materials into four projects. Students, working in groups, must undertake a group activity according to the learning objectives stipulated at the end of each project (see article). Such formative assessment facilitates successful targeting of the teaching approaches and recommended activities. The pedagogical process therefore emphasizes the organized development of linguistic skills through an interactive and dynamic methodology, in which competence is seen as a mixture of theoretical expertise, practical knowledge, and behavioral tendencies to learn, to allow learners to apply their acquisition in various and real situations.

However, the application of CBA in Algeria is faced with certain challenges, e.g., poor material resources, high numbers of students per classroom, and the constraint of packed curricula in terms of time. Additionally, language and cultural differences in classrooms can make the one-size-fits-all application of this strategy difficult. Facilitating instead of conveying knowledge must be undertaken by teachers (Boukhalfa 2023), necessitating ongoing training in order to get a grasp of pedagogical methods adjusted for CBA. As Boukhalfa (2023) recommends, it is important that teachers create a motivating learning space where students are able to experiment, explore, and interact, thereby stimulating both linguistic and cognitive capacities.

In an effort to make this approach more efficient, it is vital to strengthen teacher training, guarantee adequate resources, and consider the specificities of the Algerian context. Moreover, the development of assessment tools that encourage student autonomy and imagination is a prime motivator in optimizing CBA outcomes. Upcoming research will assess the impact of continuous teacher training, establish the most effective pedagogical methods, and analyze the impediments to the acquisition of focused skills by students. The third-year secondary curriculum study focuses on a well-structured time schedule according to study routes, content rooted in civic engagement, and pedagogy that leads to the development of critical and complex competencies, thus rendering the students autonomous and reflective communicators.

ACTIVE PEDAGOGY: A PATH TOWARD LEARNER AUTONOMY

According to Meziani (2022), active pedagogy, which is rooted in the constructivist theories of Piaget (1967) and Vygotsky and Cole (1978), enables learners to build knowledge by actively engaging in complex tasks that promote meaningful learning. In the context of FLE, this translates into activities that encourage interaction, reflection, and the mobilization of both linguistic and cognitive resources.

Learner Autonomy

Learner autonomy is a central objective of active pedagogy. This concept refers to the learner's ability to take charge of their own learning by setting goals and selecting appropriate strategies, as defined by Holec (1981). This perspective on autonomy is further reinforced by Benson (2011), who emphasizes the importance of self-direction in learning, particularly through the management of learning processes.

According to Little (1991), autonomy is built upon the learner's capacity to reflect on their own learning practices, primarily to develop metacognitive skills such as task planning. Tardif (2017) highlights that active approaches, such as project-based learning and collaborative work, foster autonomy by allowing students to make independent decisions. Khelifi (2019) stresses that autonomy is especially crucial in the third year of secondary education, as students must prepare for the *baccalauréat* exam. This pivotal stage requires students to take greater responsibility for their learning, particularly in mastering linguistic and methodological competencies.

Ouvrard et al. (2021) further argue that teachers play a key role in fostering learner autonomy by guiding students toward reflective practices and equipping them with tools to monitor their progress.

The Role of the Teacher in Active Pedagogy

In active pedagogy, the teacher assumes the role of a facilitator rather than a mere transmitter of knowledge. According to Boukhalfa (2023), teachers must create a stimulating learning environment where students can explore, experiment, and interact, thereby enabling them to mobilize linguistic and cognitive competencies. This shift from traditional teaching methods encourages greater student engagement and critical thinking.

Targeted Competencies in Third-Year Secondary Education

In the context of secondary education in Algeria, a competency is defined as the ability of a student to mobilize a set of resources (knowledge, skills, and attitudes) to solve complex and diverse problem situations, particularly within the framework of learning French as a Foreign Language. This definition aligns with the competency-based approach introduced by the 2003 educational reform, which aimed to modernize teaching practices and equip students with the skills necessary to meet contemporary challenges.

According to the *Program Framework* (2003), a competency is defined as "the ability to act effectively in a given situation by mobilizing internal resources (knowledge, skills) and external resources (information, tools)." This approach places a strong emphasis on action and interaction in learning.

The *Supporting Document for Third-Year Secondary Education* (2003) defines transversal competencies as "general abilities that enable students to adapt to new situations and solve complex problems." These competencies include critical thinking, creativity, engagement, collaboration, and effective communication, all of which are considered essential for academic and professional success.

Bouhdiba emphasizes that these competencies are crucial not only for passing the *baccalauréat* but also for pursuing higher education. Mastering learning strategies and

focusing on essential knowledge and skills allows students to enhance their academic performance and prepare for future professional challenges.

METHODOLOGY AND STRATEGIC PLANNING

Pedagogical Approach and Learning Process

To effectively implement the competencies outlined in the curriculum, the supervising teacher, who mentors pre-service teachers during a four-month field experience, structures the instructional content around four projects. At the end of each project, students, working in groups, are required to complete a collective task aligned with the project's learning objectives.

For example, the first project involves conducting documentary research on a historical narrative and making it available to students in the school library.

Throughout each project, the teacher follows a structured process:

- **Initial diagnostic assessment:** The teacher begins with a diagnostic evaluation to identify students' prior knowledge and skills, which helps in planning and structuring the learning process.
- **Selection of teaching methods and activities:** Based on students' needs, the teacher selects and organizes instructional methods and activities into sequenced lessons, each targeting specific competencies and concluding with an evaluation.
- **Definition of the teaching/learning context:** This includes the **integration task**, where students must mobilize their knowledge and skills to solve a problem autonomously. For instance, in the first project, titled *"Documents and Historical Texts,"* the objective is to develop competencies that enable students to interpret and analyze historical documents rigorously and critically.

Research Corpus

During the four-month practicum, to ensure the credibility of our evaluation framework, pre-service teachers from the École Normale Supérieure de Constantine conducted field observations at Lycée Touati in El-Khroub (Constantine). Their goal was to examine how the supervising teacher translated the curriculum—particularly the competency-based aspects—into concrete teaching practices and to what extent students acquired these competencies.

We observed the teacher in two different classrooms, covering two academic tracks: **Natural and Life Sciences** and **Foreign Languages**. Analyzing the French curriculum and student textbooks allowed us to outline the key components of the three evaluation grids corresponding to the three projects implemented by the FLE teacher.

Analysis of the Third-Year Secondary Curriculum

The third-year secondary curriculum aims to develop autonomous and engaged citizens capable of independent thought and informed decision-making. French language learning is positioned as a tool for civic education, prioritizing learning over teaching to foster student autonomy. The curriculum emphasizes effective language acquisition, incorporating cultural dimensions and promoting competency development (knowledge, skills, and attitudes) through the Competency-Based Approach (CBA).

Additionally, the curriculum seeks to equip students with linguistic, intercultural, and communicative competencies while fostering awareness of diversity. By the end of secondary education, students are expected to master oral and written communication skills, including comprehension, production, and analysis of various types of texts.

Instructional Time Allocation and Curriculum Content

Instructional time for French varies depending on the academic track, reflecting the subject's relative importance:

Literature and Foreign Languages Track: 4 hours per week

Natural and Life Sciences Track: 3 hours per week

Curriculum Content and Pedagogical Objectives

The third-year secondary French curriculum aims to develop a complex and critical communicative competence, focusing on discourse practices and communicative intentions. Students learn to:

- Present information,
- Argue and debate,
- Engage in dialogue,
- Narrate events,
- Express individuality through oral and written expressions.

The curriculum themes situate language learning within a humanistic and civic framework, with the overarching goal of shaping students into speakers who can master linguistic codes while cultivating an autonomous, critical, and globally aware mindset.

Pedagogical Approach

The instructional approach emphasizes the systematic development of linguistic competencies through a dynamic and integrative methodology. Competency is understood as a synergy between theoretical knowledge, practical skills, and behavioral attitudes, allowing students to apply their learning in diverse, real-world contexts.

The project-based learning method is prioritized, fostering an engaging learning environment where varied activities give meaning to learning. This approach transforms knowledge into practical and operational skills, positioning students as autonomous learners capable of reinvesting their knowledge flexibly and creatively in various situations.

Our analysis of the third-year secondary curriculum highlights a well-structured time allocation based on academic tracks, content anchored in civic engagement, and a pedagogical approach focused on the development of critical and complex competencies. This framework prepares students to become independent and reflective communicators.

Targeted Competencies in the Third-Year Secondary French Curriculum

Reading Comprehension

Analyze literary and non-literary texts (*novels, short stories, poems, articles, essays*) by identifying themes, main ideas, arguments, and rhetorical techniques.

Understand nuances, implicit meanings, and the author's perspective.

Summarize and reformulate information clearly.

Written Production

Write argumentative, narrative, and descriptive texts, adhering to grammatical, spelling, and syntactic rules.

Structure ideas coherently and logically.

Use precise vocabulary and master various writing techniques (*description, narration, argumentation, dialogue*).

Oral Expression

Speak clearly and accurately in various situations.

Participate in debates and discussions, articulating well-reasoned arguments.

Deliver structured and relevant oral presentations.

Listening Comprehension

Understand diverse spoken discourse (*interviews, debates, conferences*), identifying main ideas and arguments.

Recognize nuances and implicit messages in conversations.

Transversal Competencies

Master linguistic structures (*vocabulary, grammar, spelling, conjugation*).

Conduct documentary research and critically evaluate information.

Develop critical thinking and analytical abilities.

Work both autonomously and collaboratively.

The communicative competency framework integrates reading, writing, speaking, and listening skills, along with grammatical and lexical mastery. Students are encouraged to develop self-awareness in their linguistic productions through self-evaluation and continuous improvement.

Beyond technical mastery, the ultimate goal is to cultivate independent communicators capable of:

Deciphering complex discourse,
Constructing nuanced arguments,
Exercising critical thinking.

Grammar and vocabulary are viewed not as isolated knowledge but as tools for structured and precise thought.

Assessment is continuous and formative, emphasizing individual progress, creativity, and effort. The aim is to prepare students to become reflective citizens, capable of effective communication in various social and professional contexts, where linguistic mastery serves as a vehicle for cognitive and social empowerment.

The Textbook: Structure and Content

The French textbook for third-year secondary education, designed by a pedagogical team composed of Fethi Mahboubi, Mohamed Rekkab, Azzedine Allaoui, Keltoum Djilali, and Mohamed Zebbar, was published in 2009 by ONPS. It is a comprehensive educational tool intended for students aged 17–18 years. The textbook serves as both a guide for teachers in lesson planning and classroom instruction and as a self-learning support for students, facilitating the acquisition of linguistic and cognitive competencies.

Structured around four didactic projects, the textbook aims to develop global communicative competence through the following tasks:

- Conducting documentary research and writing a synthesis,
- Organizing a debate and drafting a report,
- Launching a humanitarian appeal,
- Writing a fantasy short story.

Each project is designed as a linguistic journey, allowing students to apply their skills in authentic contexts while fostering critical thinking, creativity, and discursive autonomy. The pedagogical approach prioritizes the development of the four language skills (listening, speaking, reading, and writing) and integrates various forms of assessment (diagnostic, formative, and summative).

Additionally, the textbook includes learning roadmaps to guide students in their progress. The cover features multicolored illustrations and diagrams, symbolizing different fields of learning. The central objective is to transform French language learning into a process

of developing effective and personal communication skills, positioning the student as the main actor in their own learning journey.

Proposal for an Evaluation Grid of Communicative Competencies

Objective This research aims to determine whether the competencies outlined in the official third-year secondary curriculum in Algeria are effectively implemented in FLE classrooms and to identify the pedagogical techniques used. Additionally, it seeks to analyze gaps between the theoretical curriculum and real classroom practices.

To achieve this, we developed an evaluation grid for communicative competencies, allowing for an objective and structured assessment of students' competency levels. In collaboration with our pre-service teachers, we followed a systematic approach to design and implement this tool.

Defining Criteria and Indicators

Competencies: We identified the key competencies expected for each project based on curriculum guidelines and textbook content. The primary competencies include:

- Critical analysis,
- Expressing opinions,
- Defending a point of view,
- Comparing and contrasting ideas,
- Developing arguments,
- Narrating events.

Indicators and Evaluation Scale: We applied a 0 to 10 evaluation scale:

- 0–3: Competency underdeveloped or not present
- 4–6: Competency in progress
- 7–9: Competency mastered
- 10: Competency excellently demonstrated

Project 1: Conducting Documentary Research and Writing a Synthesis

Sequence 1: Reporting a Historical Event

Sequence 2: Incorporating Testimonies in Historical Accounts

Sequence 3: Analyzing and Commenting on Historical Events

The objective of this project is to evaluate students' communicative competencies through these three sequences, using the evaluation grid to quantify results and determine whether students have mastered the competencies expected for the project.

Competency: Critical Presentation of Information

Ability to present objective information

Achievement Level: ☐ Low ☒ Medium ☐ High

Commentary: Students demonstrate some ability to present objective information, but some struggle to differentiate facts from opinions.

Engagement in analytical thinking

Achievement Level: ☒ Low ☐ Medium ☐ High

Commentary: Students tend to remain superficial in their analysis and do not explore topics in depth.

Use of diverse sources

Achievement Level: ☐ Low ☒ Medium ☐ High

Commentary: Students use a variety of sources, though they are often limited to traditional materials (textbooks, online articles).

Formulating reasoned judgments

Achievement Level: ☐ Low ☒ Medium ☐ High

Commentary: Students struggle to construct well-supported arguments, often taking overly rigid positions without nuanced reasoning.

Project 2: Organizing a Debate and Writing a Report

Sequence 1: Engaging in a Debate – Convincing or Persuading

Sequence 2: Taking a Position in a Debate – Conceding and Refuting

Competency: Dialogue and Confrontation

Active Listening to Different Perspectives

Achievement Level: ☐ Low ☒ Medium ☐ High

Commentary: Students demonstrate an ability to listen to others' opinions, but some struggle to integrate opposing viewpoints into their own arguments.

Ability to Formulate Arguments

Achievement Level: ☐ Low ☒ Medium ☐ High

Commentary: Students can articulate arguments; however, these arguments tend to be underdeveloped or lack depth.

Respect for Contradiction

Achievement Level: ☐ Low ☒ Medium ☐ High

Commentary: Students generally respect divergent viewpoints, but some struggle to respond constructively to counterarguments.

Construction of a Dialectical Argument

Achievement Level: ☒ Low ☐ Medium ☐ High

Commentary: Students face challenges in building a logical and coherent argument, often remaining at a superficial level of reasoning.

Competency: Argumentation**Selection of Appropriate Argumentative Strategies**

Achievement Level: ☐ Low ☒ Medium ☐ High

Commentary: Students use basic argumentative strategies but fail to diversify their expressions of opinion.

Logical Progression of Argumentation

Achievement Level: ☐ Low ☒ Medium ☐ High

Commentary: While students structure their arguments logically, their progression is sometimes inconsistent.

Mobilization of Emotions and Reasoning

Achievement Level: ☐ Low ☒ Medium ☐ High

Commentary: Students combine rational and emotional arguments, but the balance is often uneven.

Persuasive Ability

Achievement Level: ☒ Low ☐ Medium ☐ High

Commentary: Students struggle to persuade their audience, often due to poorly developed or weakly structured arguments.

Project 3: Launching an Appeal to Mobilize Support for a Humanitarian Cause**Sequence 1:** Understanding the Purpose of the Appeal and Structuring It**Sequence 2:** Encouraging the Audience to Take Action**Competency: Critical Presentation of Information****Understanding the Purpose of the Appeal**Achievement Level: ☐ Low ☐ Medium ☒ High

Commentary: Students have a clear understanding of the purpose of the appeal and can present it effectively.

Structuring the Appeal Achievement Level: ☐ Low ☒ Medium ☐ High

Commentary: Students structure their appeal coherently, but some lack precision in organizing ideas.

Use of Diverse Sources Achievement Level: ☐ Low ☒ Medium ☐ High

Commentary: Students utilize a variety of sources, though they tend to rely mainly on conventional materials (articles, testimonies).

Formulation of Nuanced Judgments Achievement Level: ☐ Low ☒ Medium ☐ High

Commentary: Students formulate judgments, but these often lack nuance and depth.

Competency: Argumentation**Selection of Appropriate Rhetorical Strategies**Achievement Level: ☐ Low ☒ Medium ☐ High

Commentary: Students employ basic rhetorical strategies, but these are not always adapted to their audience.

Mobilization of Emotions and Reasoning Achievement Level: ☐ Low ☒ Medium ☐ High

Commentary: Students combine logical and emotional appeals, but the balance is often inconsistent.

Persuasive Ability Achievement Level: ☒ Low ☐ Medium ☐ High

Commentary: Students struggle to persuade their audience, often due to underdeveloped or poorly structured arguments.

Analysis of the Three Evaluation Grids for the Three Projects

The first project, *"Conducting Documentary Research and Writing a Synthesis of Information,"* demonstrates a strong alignment between the targeted competencies and the pedagogical objectives outlined in the Algerian secondary-level FLE curriculum. However, the evaluation grid also highlights significant challenges encountered by students in effectively mobilizing these competencies, particularly in continuous oral production. The project's primary objective—developing the ability to construct a historical narrative—is assessed through four evaluation criteria: the ability to present objective information, engagement in analytical thinking, use of diverse sources, and formulation of nuanced judgments. These criteria fully align with the expectations of the FLE curriculum, which aims to train students to process information critically and objectively. However, the observed competency levels and

the accompanying qualitative comments highlight obstacles faced by non-native students, particularly in producing a structured and continuous oral discourse. While students demonstrate an average level in presenting objective information and using diverse sources, their analytical thinking skills and ability to formulate nuanced judgments remain underdeveloped. This finding underscores the difficulty students face in expressing themselves fluently and coherently in oral discourse, integrating all the targeted competencies. Furthermore, the superficial nature of their analyses and the lack of depth in their reasoning suggest a struggle to develop complex and structured oral argumentation. The observation that judgments are not properly formulated indicates a dual challenge: a lack of depth in information analysis and difficulties in translating this analysis into appropriate oral expression.

The analysis of the evaluation grid for **Project 2**, *"Organizing a Debate and Writing a Report,"* confirms the coherence between classroom competencies, textbook content, and the curriculum framework. However, the indicators reveal specific challenges faced by secondary school students when transitioning between different instructional sequences. One key issue stems from the limited instructional time, as students are simultaneously studying eight other subjects. This time constraint often results in knowledge retention difficulties, requiring teachers to constantly review key concepts before moving on to the final phase of the project. The project is structured around two main sequences: *"Engaging in a Debate: Convincing or Persuading"* and *"Taking a Position in a Debate: Conceding and Refuting."* These sequences aim to develop both dialogue and confrontation skills alongside argumentative competency, in accordance with the FLE curriculum objectives, which emphasize interactive speaking and structured argumentation. Regarding the competency of dialogue and confrontation, students demonstrate an average level in listening to different viewpoints and formulating arguments. However, their ability to integrate opposing opinions into their own arguments and respond constructively to objections remains underdeveloped. A more concerning finding is that the construction of a dialectical argument is weak, highlighting students' difficulty in structuring arguments logically and coherently. Instead of deepening discussions, students tend to remain on the surface of ideas, failing to engage in a meaningful debate.

The analysis of argumentative competency confirms these observations. While the choice of argumentative strategies and logical progression of arguments are rated at an average level, a lack of variety in opinion verbs and incoherencies in argument progression suggest a need for reinforcement. Additionally, although students incorporate emotional and rational arguments, their use of emotional appeals remains unbalanced, and their persuasive ability is weak. The difficulty in persuading an audience largely stems from underdeveloped and poorly structured arguments.

The analysis of the evaluation grid for **Project 3**, *"Launching an Appeal to Mobilize Support for a Humanitarian Cause,"* reveals overall alignment with the FLE curriculum objectives while also identifying persistent difficulties among third-year secondary students. This project focuses on developing students' ability to persuade, dissuade, and convince, which are essential competencies for training engaged citizens who can express themselves clearly and with conviction. The project's objectives align well with the curriculum's emphasis on argumentative speaking and civic engagement. Findings from the evaluation grid indicate a high level of competency in understanding the purpose of the appeal, confirming students' ability to grasp humanitarian issues. A moderate level of competency is observed in structuring the appeal, suggesting a general understanding of discourse organization. However, the analysis also highlights two notable weaknesses: a lack of precision in organizing ideas, likely influenced by the curriculum structure, and a reliance on conventional sources, as students often limit their research to textbooks and online articles.

Regarding argumentative competency, students show moderate proficiency in mobilizing emotional and rational appeals. However, their ability to adapt rhetorical strategies to their audience and maintain a balance between emotional and logical arguments requires further reinforcement. The most notable weakness remains their persuasive ability, which is

rated low. The difficulty in convincing an audience stems from underdeveloped arguments and poor structural coherence in their discourse.

DISCUSSION OF RESULTS

The evaluation grids for communicative competencies provide a detailed and structured assessment of students' FLE skills. Across the three projects, the results indicate that students have a solid foundation in presenting objective information, engaging in active listening, and structuring a narrative or an appeal. However, their analytical thinking skills, dialectical reasoning, and persuasive abilities require further reinforcement.

The difficulty in fully mobilizing the targeted competencies can be partially attributed to limited instructional time, which restricts opportunities to explore all dimensions of the curriculum and textbook. This constraint significantly limits practice and in-depth learning, particularly in oral expression and argumentation. Additionally, as observed in previous projects, students struggle to express themselves fluently and continuously while simultaneously activating all the required competencies.

To improve student performance, it is crucial to optimize classroom time by prioritizing targeted and engaging activities. Implementing oral practice workshops, exercises on reformulation and argument nuance, and simulated mobilization appeals could significantly enhance learning outcomes. Furthermore, integrating a variety of digital resources and authentic materials would enrich students' learning experiences and boost their motivation.

Finally, particular attention should be given to developing strategies for managing speaking time and structuring discourse effectively, enabling students to communicate with greater confidence and conviction.

CONCLUSION

The analysis of the French curriculum, the study of the third-year secondary textbook, and classroom observations—based on evaluation grids designed in accordance with program requirements—confirm our initial hypotheses: the teaching of communicative competencies, both oral and written, holds a central place in official documents, emphasizing a competency-based approach. However, classroom realities reveal a gap between programmatic ambitions and students' actual skills.

While students demonstrate undeniable potential in comprehension—particularly in understanding and summarizing objective information—significant gaps remain in oral and written production. Skills such as analytical thinking, narrative construction, argumentation, reasoning, and persuasion still require consolidation. This issue is particularly concerning, as mastering these competencies is essential for academic success and social integration.

These challenges are further exacerbated by contextual constraints, including a lack of resources, overcrowded classrooms, dense curricula, insufficient teacher training in modern pedagogical approaches, heterogeneous student levels, and limited exposure to diverse communicative situations.

Given these challenges, it is imperative to promote innovative and engaging pedagogical practices centered on interaction, critical analysis, and argumentation. Activities such as analyzing diverse sources, structured debates, writing workshops, and group discussions fostering active listening and respect for differing opinions are key strategies to help students fully develop their communicative potential and prepare them for the demands of contemporary society.

We fully align with C. Reinhardt (2009), who asserts that competency development occurs when linguistic, sociolinguistic, and pragmatic aspects are integrated into real-world problem-solving contexts.

References:

- Benson, P. 2011. *Teaching and researching autonomy in language learning* (2nd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315833767>
- Bouhadiba, F. 2020. "Educational reform in Algeria: Between ambitions and realities." *Revue des Sciences de l'Éducation* 45 (2) : 78–95.
- Boukhalfa, S. 2023. "Towards an improvement of FLE teaching in Algeria: Avenues for reflection." *Revue des Langues Étrangères* 22(4):156–172.
- Holec, H. 1981. *Autonomy and foreign language learning*. Council of Europe.
- Khelifi, H. 2019. *Learner autonomy in third-year secondary education: Issues and challenges*. <https://eric.ed.gov/?id=ed192557>
- Khelifi, M. 2019. "Obstacles to the implementation of the competency-based approach in Algeria." *Revue des Sciences Humaines et Sociales* 34(1) : 45–60.
- Little, D. 1991. *Learner autonomy 1: Definitions, issues, and problems*. Authentik.
- Ministry of National Education, Algeria. 2003. *General program framework*.
- Ministry of National Education, Algeria. 2003. *Supporting document for third-year secondary education*.
- Ministry of National Education, Algeria. 2024. *Third-year secondary student textbook*.
- Meziani, A. (2022). Active pedagogy in FLE teaching: Challenges and perspectives. *Revue de Didactique des Langues*, 18(2) : 89–104.
- Narcy-Combes, M.-F. 2020. *Language learning and technology: Autonomy and personalization*. Hachette FLE.
- Ouvrard, S. et al. 2021. *Promoting learner autonomy*. Hachette FLE.
- Piaget, J. 1967. *The psychology of the child*. Presses Universitaires de France.
- Reinhardt, C. 2009. Applying the three competencies of the CEFR in the classroom: A pragmatic synthesis of project-based and task-based teaching approaches. *Le français dans le monde*, Special Issue, January 2009: The action-oriented approach in language classrooms (p. 45–53). Éditions Hachette.
- Scallon, G. 2004. *L'évaluation des apprentissages dans une approche par compétences*. De Boeck.
- Tardif, J. (2017). *Competency-based assessment: Documenting the developmental pathway*. Les Éditions Logiques.
- Vygotsky, L. S., & Cole, M. 1978. *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press. <https://shorturl.at/ntCP9>

BIONOTE:

LEILA BOUCHEBCHER works as a teacher-researcher (Associate Professor, Class A) at the Assia-Djebar Higher Normal School in Constantine, where she provides high-level training for future educators. A specialist in didactics and the learning sciences of French, she has distinguished herself through the publication of numerous scientific works on key topics such as reading instruction and learning, teaching methodologies, and pedagogical approaches in didactics. Holding a UTICEF Pro diploma from the University of Paris in the field of Information and Communication Technologies for Education (ICTE), she is also interested in issues related to the integration of innovative technologies into teaching practices, as well as the contribution of digital tools to teaching French as a Foreign Language (FFL), areas in which she has also made significant contributions.

Cum m-am împăcat cu Seneca sau despre dinamica continuă a luării în stăpânire. Recenzie de carte

ARTICLE HISTORY:

Received: 30.03.2025

Revised: 26.05.2025

Accepted: 30.05.2025

Available online: 09.07.2025

Vasile Cătălin BOBB

Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca,
Centrul Universitar Nord din Baia Mare

catalinbobb@yahoo.com

 <https://orcid.org/0009-0000-6378-8526>

<https://doi.org/10.56177/eon.6.2.2025.art.14>

TITLE: “How I reconciled with Seneca or The Ongoing Dynamics of Mastering Oneself”

ABSTRACT: In the present text I attempt a critical reading of Dana Jalobeanu's book *The Spectacle of Philosophy. How do We Read the Letters of Seneca?*. It seems to me that Dana Jalobeanu is proposing a key concept to advance a new (if something new is still possible after two millennia of reading the letters of Seneca) interpretation. To my mind, *the ongoing dynamics of mastering oneself* qualifies or, better yet, fulfils the role.

KEYWORDS: Dana Jalobeanu, Seneca, the ongoing dynamics of mastering oneself, madness, wisdom.

REZUMAT: Prezentul text se dorește a fi o lectură critică a cărții *Spectacolul filozofiei. Cum citim scrisorile lui Seneca?* scrisă de Dana Jalobeanu. Mi se pare că Dana Jalobeanu propune un concept-cheie pentru a avansa o nouă interpretare (dacă mai este posibil ceva nou, după două milenii de lectură a scrisorilor lui Seneca). În opinia mea, *dinamica continuă a stăpânirii de sine* îndeplinește acest rol sau, mai bine zis, îl realizează.

CUVINTE-CHEIE: Dana Jalobeanu, Seneca, *dinamica continuă a stăpânirii de sine*, nebunie, înțelepciune.

„...mare parte din viața noastră se scurge făcând rău;
cea mai mare parte, nefăcând nimic;
toată viața, făcând altceva decât ar trebui”

Seneca

Într-un text cam scurt (poate prea scurt) decretam, fără nicio urmă de îndoială, imposibilitatea practicării filosofiei practice. Argumentam¹, cam intempestiv, folosindu-i pe Gadamer și Ricoeur, că nu există nicio metodologie (fie ea și hermeneutică) ce să ne poată oferi căi sau drumuri spre scopul stabilit de Aristotel *phronesis* -ului (capacitatea de a delibera corect în legătură cu ceea ce este bun și util pentru el -omul, n.m. - ,..., pentru atingerea unui mod de viață fericit) . Mi s-a părut, precum mi se pare și astăzi, că atunci când vine vorba despre „binele uman” singura soluție cât de cât acceptabilă nu poate fi decât cea kantiană – „și nu e nevoie de nicio știință și filosofie, spre a ști ce avem de făcut pentru a fi onești și buni, ba chiar înțelepți și virtuoși. S-ar putea chiar presupune cu anticipație că cunoașterea a ceea ce omul are obligația să facă, prin urmare și știe, este treaba fiecărui om, și a celui mai de

¹ Cum putem practica filosofia practică? – schiță asupra a două proiecte hermeneutice – în Vasile Cătălin Bobb, *Pharmakon. Frânturi de text* (Eikon, 2019), 78-84.

rând. Aici nu putem să nu admirăm cum judecata practică este cu mult superioară judecății teoretice în intelectul uman comun¹. Dar nu atât faptul că „judecata practică este treaba fiecărui om” este aici decisiv, ci faptul că filosofia (și știința) este inutilă. Inutilă, pentru că nu are nimic de spus. E greu de acceptat, dacă nu chiar imposibil, dictonul kantian conform căruia filosofia nu e de niciun folos când vine vorba despre „judecata practică” și numai pentru că până la (și după) Kant (și Kant însuși de asemenea) susțin contrariul. Filosofia, practica filosofică, are munți nesfârșiți de percepțe, proceduri, procedee etc. ce ne pot ordona viața. Ne arată ce, cum, cu cine, de ce urmându-i sfaturile viața noastră, biata noastră viață, ar avea numai de câștigat (în urma, de pe urma, sa). Și e limpede că primul care îți vine în minte, atunci când vine vorba despre filosofia practică, e Seneca.

Seneca cel care îi recomandă vehement, aproape în fiecare scrisoare, lui Lucilius retragerea în sine însuși. Cât de simplu pare a fi: „împăcarea, simplitatea, demnitatea, statornicia, echilibrul, puterea de a îndura, toate au ca temelie virtutea, cheazășie a unui spirit moral și de neclintit”². Dar dincolo de critica hegeliană³ (și a oricărui cititor atent ce nu poate să nu observe, nu atât grija excesivă față de sine însuși ci, mai degrabă, imposibila reclusiune absolută în tine însuși), conform căreia această permanentă retragere îl exclude pe celălalt (o altă conștiință), există în scrisoarea a 87-a o imagine ce, mi se pare, confirmă posibilitatea filosofiei practice. Lucius Annaneus Seneca așezat într-o trăsură de țară se „rușinează” și își reproșează, mai întâi, că e într-o trăsură ce pălește în față unor „trăsuri mai de soi” și, în al doilea rând, „roșește” la gândul că se rușinează de trăsura sa sărăcăcioasă⁴. În acest moment ce pare că spulberă (și multă vreme, pentru mine, a spulberat) orice posibilitatea a vreunei filosofii practice (cum !?, cum Seneca, maestrul virtuții, maestrul filosofiei practice, maestrul împăcării, simplității, demnității, statorniciei, echilibrului se poate simți jenat de sărăcăcioasa-i trăsură – e ca și cum ai spune că e suficient să-ți sclipească-n față, fulgurent, argintul și toate eforturile tale, agoniseala de-o viață, se prăbușesc) e, de fapt, locul în care orice filosofie practică poate să înceapă.

Și e meritul cărții Danei Jalobeanu că îl reabilitează pe Seneca (dacă mi-e permisă formula și dacă Seneca are nevoie să fie reabilitat). Și o face introducând un, dacă nu e prea mult, dublet conceptual pe care nu l-am sesizat, prea îndârjit fiind în căutarea unei practici filosofice statice, inițial: *dinamica continuă a luării în stăpânire*. Dinamica continuă nu e, precum îi spune și numele, stază. Nu *luare în stăpânire*⁵ – ca și cum la sfârșitul unui drum sau a unei munci cumplete pui mâna, făcându-l al tău, pentru totdeauna, pe scopul drumului sau al muncii. Ci știind (măcar cu coada ochiului) că mâine un alt drum, o altă muncă cumplită te așteaptă. Dinamica continuă a luării în stăpânire e, spus cu alte cuvinte, efort continuu de a prinde și de a te prinde pe tine însuși, măcar pentru o clipă, din vârtejul neconținut al „neburniei

¹ Immanuel Kant, *Critica rațiunii practice*, traducerea de Nicolae Bagdasar (Univers Enciclopedic, 2010), 215.

² Lucius Annaneus Seneca, *Epistole către Lucilius*, Vol. I., traducerea de Ioana Costa (Polirom, 2007), 210.

³ G.W.F. Hegel, *Fenomenologia spiritului*, traducerea de Virgil Bogdan (Univers Enciclopedic, 2000), 121-123.

⁴ Iată întregul fragment: “4. Trăsura în care mi-am găsit loc este una de țară, catircele arată că sunt viu doar pentru că se mișcă, iar catirgiul este desculț - nu pentru că este vară. Cu greu mă conving să nu ascund că trăsura aceasta este a mea: stăruie în mine o senzație jenată de rușine și ori de câte ori întâlnim un echipaj mai de soi, roșesc fără să vreau: aceasta este semnul că principiile pe care le prețuiesc și le elogiez nu-mi sunt încă solide și nezdruincate. Dacă cineva roșește din pricina unei trăsuri sărăcăcioase, se va fâli cu una elegantă. 5. Am făcut până acum puține progrese: încă nu îndrăznesc să-mi arăt deschis cumpătarea; încă sunt preocupat de ceea ce gândesc trecătorii.” Lucius Annaneus Seneca, *Epistole către Lucilius* Vol. II., traducerea de Ioana Costa (Polirom, 2008), 33.

⁵ „Seneca este, cred, în mod esențial un antidogmatic: pentru el filozofia este reflecție vie, mereu angajată, mereu pe drum” în Dana Jalobeanu, *Spectacolul filozofiei. Cum citim scrisorile lui Seneca?* (Humanitas, 2022), 17.

lumii” și al proprie-i nebuni. Și Dana Jalobeanu ne arată, cu asupra de măsură, în marginea lui Seneca, atât nebunia lumii cât și propria nebunie a fiecăruia dintre noi (voi reveni).

„Sfătuitorul (în interpretarea de față, filosofia – nota mea) de care avem nevoie, (...), este cineva capabil să formuleze *percepta* care îmi pot redirectiona privirea (atenția) de la `vuietul și zarva imensă a rătăcirilor` către ceea ce contează cu adevărat: ordinea universală și legile naturii.”¹ Dar nu numai *percepta* ți-ar putea asigura, pe cât ar putea, redirectionarea privirii ci și, ne spune Dana Jalobeanu citindu-l pe Seneca, *decreta*. Numai că „jocul” dintre cele două (*percepta* e supusă istoriei, *decreta* e supusă naturii), suficient explicat de către Dana Jalobeanu, l-am citit în funcție de „vuietul și zarva imensă a rătăcirilor”. Pentru că, până la urmă, dincolo de subtile distincții și admirabile aranjări conceptuale, filosofia (cel puțin filosofia stoică și implicit Seneca) asta are în vedere: viața. Or viața lumii și a fiecăruia dintre noi deopotrivă e (și nu o știe, oare, oricine?) plină de „vuiet”, „zarvă” și „rătăciri”. Aici mi se pare a fi optimismul exagerat al filosofiei lui Seneca împărtășit, de altfel, și de către Dana Jalobeanu, anume că vuietul, zarva și rătăcirea pot fi corectate, îndepărtate, îmblânzite prin exercițiul filosofic. Și această posibilă corectare, îndreptare, îmblânzire nu se datorează, exclusiv exercițiului filosofic (până la urmă, nu e decât un mijloc) ci asigurării date de ordinea universală și legile naturii. Încredințarea într-o ordine universală precum și în legile naturii înăuntrul căroră vuietul, zarva și rătăcirea sunt pe deplin absente e piatra de temelie a gândirii stoice și implicit a lui Seneca (și, de ce nu, și a Danei Jalobeanu). Or, de fapt, nimic nu ne garantează o astfel de stare (cum să o numesc?, impropriu, paradisiacă?) a lumii (natură) înainte de lume (om și implicit istorie). Am complicat, îmi dau prea bine seama, infinit lucrurile pentru a indica înspre optimismul exagerat specific gândirii stoice, aș vrea să revin la nebunia lumii și a noastră deopotrivă, citindu-le cu ochii Danei Jalobeanu.

Oare cum să încep? De unde să încep? Simplu: „... *suntem, toți, niște creaturi ipocrite* (subl.mei).”² Loc mai bun în a începe nu există: „primul pas pe drumul cunoașterii trebuie să fie un fel de demascare, o smulgere a măștii sociale sau intelectuale în spatele căreia ne ascundem (...) *monstruoasa natură umană* (subl.mei).”³ *Ipocrizia*⁴, semnul prim al nebuniei. „Precum gladiatorul care intră în arenă, omul (...) este, de fapt, sclav. Îl stăpânesc propriile pasiuni. Cu ele trebuie să lupte, iar bătălia împotriva lor are puține șanse.”⁵ *Pasiunile*, al doilea semn al nebuniei. „Zumzetul gândurilor și grijiilor de care nu putem scăpa, de care nu ne putem desprinde, oricât am încerca să fugim.”⁶ *Gălăgia interioară*, al treilea semn al nebuniei. „Un taur se mulțumește cu o pășune de câteva iugăre; o singură pădure ajunge la mai mulți elefanți; pentru hrana unui om nu ajung pământul și marea.”⁷ Sau, cu vorbele Danei Jalobeanu, „(l)ăcomia omului nu este însă doar fizică, este generică; ea se întinde către tot

¹ Jalobeanu, *Spectacolul filozofiei*, 287.

² Jalobeanu, *Spectacolul filozofiei*, 29.

³ „O natură compozită în care există splendoarea rațiunii și bestialitatea instinctelor, scânteile de divinitate și tenebrele nopții. Seneca folosește embleme faimoase pentru a descrie această natură compozită a umanului: Hidra cea cu multe capete (113, 9), Scila cea cu chip frumos de fecioară și pântec de monștri lătrători (92, 9)”. *Ibidem*.

⁴ „Felul în care ne credem indispensabili, importanți, ocupați, prinși în activități care nu pot fi întrerupte, utili contemporanilor și posterității. Felul în care ne spunem că trăim pentru ceilalți, pentru cetate, pentru a duce la bun sfârșit o sarcină de seamă. Sau doar pentru a vedea ce ne mai aduce, în plus, ziua de mâine.” Jalobeanu, *Spectacolul filozofiei*, 214.

⁵ „Dacă ducem până la capăt comparația cu gladiatorul, concluzia e sumbră: nu avem, de fapt, nicio șansă”. Jalobeanu, *Spectacolul filozofiei*, 118.

⁶ Jalobeanu, *Spectacolul filozofiei*, 152.

⁷ Seneca apud Jalobeanu, *Spectacolul filozofiei*, 168.

ceea ce ne înconjoară”¹. *Robie a pântecelui*, al patrulea semn al nebuliei. *Iubirea de sine, lenea, (...), orgoliu*²... al cincilea, al șaselea, al șaptelea ... *poleială (zorzoane)*³... al optulea, al etc. etc. etc. În acest tăvălug al propriei nebuni (și al lumii deopotrivă) șansele noastre sunt, să o recunoaștem, precum ale gladiatorului, aproape inexistente.

Și cum să nu înțelegi, în acest marasm „lătrător”, optimismul (pe care l-am numit, poate prea repede, exagerat) ordinii universale clamat atât de Seneca cât și de Dana Jalobeanu? Cum să nu înțelegi că există, că trebuie să existe, „deplină armonie între vorbă, gând și faptă în toate împrejurările vieții”⁴. Cum să nu înțelegi că trebuie să devii, e obligatoriu să devii, „bun”, „desăvârșit”, „eliberat”, „autonom”⁵. Cum să nu-ți dorești înțelepciunea? Cum, în fine, ai putea refuza să fii „liber, fericit, suficient sieși, împăcat și senin”⁶. Filosofia, exercițiul filosofic, practica filosofică sunt chemate (dacă nu cumva chiar somate) să-ți arate cum să te „revendici”, cum să te „supraveghezi”, cum „să te iei în stăpânire”⁷. Să te iei în stăpânire, „dezideratul etic fundamental al filozofiei”, cum îl numește Dana Jalobeanu.

În încheiere, două lucruri mi se par decisive: dinamica continuă a luării în stăpânire și bucuria. Asupra primului nu mai insist (înțelepciunea nu e stază, nu e drum încheiat, nu e trofeu destinat vitrinei, ci efort continuu), al doilea ascunde în sine o complicație. Spirit analitic (mi se pare că aici e atât măreția cât și decăderea cărții *Spectacolul filozofiei*) Dana Jalobeanu repartizează cu o atenție desăvârșită ocurențele, registrele și referințele critice la adresa bucuriei (*gaudium*). Niciun derapaj interpretativ nu e vizibil. Nicio speculație nu e fără noimă. Lucrurile sunt, în această carte, pe deplin limpezi (uneori, sufocant de limpezi). Totuși, mi-aș lua libertatea să interpretez în exces, să derapez, să speculez în marginea bucuriei. Iată, întâi și în totalitate, fragmentul: „Seneca folosește tot felul de metafore pentru a ne explica despre ce este vorba în această bucurie care vine „din interior”, nu depinde în niciun fel de împrejurările vieții, este mereu legată de clipa prezentă și de conștientizarea punctului în care am ajuns în dezvoltarea noastră filozofică. Ne spune că e un fel de „înălțare a sufletului” sau, mai precis, că sufletul celui care se bucură este „înălțat peste toate” (*animus omnia erectus*), că este drept, încrezător (*fidens*) și activ. Ni se mai spune și că bucuria radiază din interior și influențează modul în care vedem lucrurile, precum și că, pentru cel care a găsit-o, bucuria este o sursă inepuizabilă, asemenea filoanelor de adâncime, mult mai bogate decât cele de suprafață. Dar și că e un lucru serios și sever – o posibilă referință, din nou, la faptul că mintea noastră, bucurându-se, nu e fluidă și nestatornică (ca atunci când alunecă de la o distracție la alta), ci se revarsă dintr-un prea-plin, că putem vorbi despre o densitate, poate chiar o soliditate (*solidum*) a bucuriei.”⁸

Bucuria despre care vorbește Seneca, și în marginea sa Dana Jalobeanu, nu cred, întâi de toate, că aparține „punctului în care am ajuns în dezvoltarea noastră filozofică”. Bucuria, „filonul de adâncime”, „prea-plinul care se revarsă” nu este, nu poate fi, exclusiv apanajul neîntreruptei munci filozofice. Ar fi un orgoliu prea mare (pe care, de altfel, cred, nici Seneca și nici Dana Jalobeanu nu-l împărtășesc) și ar exclude (de la o asemenea bucurie!?) porțiuni imense din noi (noi, oamenii care nu ne ocupăm cu filozofia). Apoi, în al doilea rând și în siajul primului rând, bucuria, „înălțarea sufletului” ce-l face pe om „spirit tensionat, atent,

¹ *Ibidem*.

² Jalobeanu, *Spectacolul filozofiei*, 259.

³ Jalobeanu, *Spectacolul filozofiei*, 350.

⁴ Jalobeanu, *Spectacolul filozofiei*, 79-80.

⁵ Jalobeanu, *Spectacolul filozofiei*, 115.

⁶ Jalobeanu, *Spectacolul filozofiei*, 56.

⁷ Jalobeanu, *Spectacolul filozofiei*, 48.

⁸ Jalobeanu, *Spectacolul filozofiei*, 87.

capabil de acțiune”¹ își are sursa, trebuie să și-o aibă, altundeva decât în continuul exercițiu filosofic. Poate că un aviator iscusit, un tâmplar desăvârșit, un etc. simte prea-plinul ce se revarsă în încordarea acută a muncii sale. Prea-plin ce-i oferă, apoi, șansa unei bune așezări în raport cu el însuși și cu ceilalți deopotrivă.

În fine, oricum ar sta lucrurile, ceea ce e cert e că avem prin cartea Danei Jalobeanu, *Spectacolul filozofiei. Cum citim scrisorile lui Seneca?*, o interpretare integrală, singura în cultura română, a scrisorilor lui Seneca. Și, poate mai important, căci actul lecturii e întotdeauna singular, m-a împăcat cu Seneca.

References:

- Bobb, Vasile Cătălin. *Pharmakon. Frânturi de text*. Eikon, 2019.
 Hegel, G.W.F. *Fenomenologia spiritului*. Univers Enciclopedic, 2000.
 Jalobeanu, Dana. *Spectacolul filozofiei. Cum citim scrisorile lui Seneca?*. Humanitas, 2022.
 Kant, Immanuel. *Critica rațiunii practice*. Univers Enciclopedic, 2010.
 Seneca, Lucius Annaneus. *Epistole către Lucilius Vol. II*. Polirom, 2008.
 Seneca, Lucius Annaneus. *Epistole către Lucilius, Vol. I*. Polirom, 2007.

BIONOTE:

VASILE CĂTĂLIN BOBB is associated professor at Technical University of Cluj-Napoca, North University Center in Baia Mare, Faculty of Letters. His academic interests are philosophical hermeneutics and practical philosophy. He is the author of the following books: *Hermeneutica și problema răului în filosofia lui Paul Ricoeur* (2015), *Pharmakon. Frânturi de text* (2019) and *Pălpări ale ființei. Mihai Șora și problema omului* (2024).

---

¹ Jalobeanu, *Spectacolul filozofiei*, 164.

Publicistica eminesciană reinterpretată de Ion Dur.

Recenzie de carte

ARTICLE HISTORY:

Received: 14.03.2025

Revised: 25.04.2025

Accepted: 10.05.2025

Available online: 09.07.2025

MIHAI POSADA

Uniunea Scriitorilor din România

Filiala Sibiu

mihaiposada@yahoo.com

<https://doi.org/10.56177/eon.6.2.2025.art.15>

TITLE: "Eminescu's Journalistic Work Reinterpreted by Ion Dur"

ABSTRACT: The volume M. Eminescu. private thinker and journalist with a "scientific method", published under the number 110 in the «Eminesciana» series by Junimea Publishing House in Iași in 2024, is structured by Professor Ion Dur into two parts: "Elements of Private Thought" and "Journalist with a 'Scientific Method.'" Asserting that "one arrives at Eminescu but does not remain there!", the author's call necessarily directs readers to the study of Eminescu's manuscripts. For Ion Dur, the coffer containing Eminescu's manuscripts is a "holy ark of Romanian identity." Essential remains the approach of the "context of composition" of Eminescu's texts and the "context of reception" for any hermeneutic attempt. The author's conclusions—that Mihai Eminescu is a "function of Romanian culture" and at the same time the first "publicist who writes in a newspaper as if he were writing literature"—thus lead to "a different Eminescu". "Being our first great political journalist, unsurpassed to this day by those who adopted his style of discourse," Eminescu blends elements of sociology and political philosophy into his journalistic writing.

KEYWORDS: journalism; truth; manuscripts; reading; context of composition; context of reception.

REZUMAT: Volumul M. Eminescu. gânditor privat și gazetar cu „metod științific”, apărut cu numărul 110 în seria «Eminesciana», a Editurii Junimea din Iași, în anul 2024 este alcătuit de Profesorul Ion Dur, din două părți: „Elemente de gândire privată” și „Gazetar cu „metod științific””. Afirmând că „la Eminescu se ajunge, nu se rămâne!”, îndemnul auctorial trimite obligatoriu la cercetarea manuscriselor eminesciene. Pentru Ion Dur, lada cu manuscrisele eminesciene este un „sfânt chivot” al românității. Esențială rămâne abordarea „contextului elaborării” textelor lui Eminescu și „contextul receptării”, pentru orice încercare hermeneutică. Concluziile autorului: Mihai Eminescu este o „funcție a culturii românești”, totodată cel dintâi „publicist care scrie într-un ziar ca și cum ar scrie literatură” conduc, astfel, la „un alt Eminescu”. „Fiind primul nostru mare gazetar politic, neegalat până acum de cei care i-au preluat tipul de discurs”, Eminescu topește în discursul său gazetăresc elemente de sociologie și de filosofie politică.

CUVINTE-CHEIE: gazetărie; adevăr; manuscrise; lectura; contextul elaborării; contextul receptării.

La Festivalul literar «Mihai Eminescu» de la Suceava-Putna, juriul prezidat de Adrian Dinu Rachieru a acordat Premiul Național «Mihai Eminescu» pentru exegeză eminesciană, pe anul 2024, lui Ion Dur, pentru volumul *M. Eminescu - gânditor privat și gazetar cu „metod științific”*, apărut cu numărul 110 în seria «Eminesciana», a Editurii Junimea din Iași, în anul 2024.

Discursul hermeneutic se alcătuiește, așa cum arată titlul însuși al volumului scris de eseistul Ion Dur, din două părți (partea întâi numindu-se „Elemente de gândire privată” (p. 27-197), iar partea a doua fiind intitulată „Gazetar cu „metod științific”” (p. 199-453), ambele

reușind în mod complementar să demonstreze că Eminescu este „o funcție a culturii românești” (p. 34). În primul rând, o funcție morală, potrivit „cunoscutei aserțiuni eminesciene: *În sfârșit, adevărul e stăpânul nostru, nu noi stăpânii adevărului*”¹. Totodată, analizând opera publicistică a gazetarului de geniu, Ion Dur ajunge la concluzia că Eminescu a fost cel dintâi „publicist care scrie într-un ziar *ca și cum ar scrie literatură*” (p. 459).

Producția abundentă de carte despre Eminescu stimulează spiritul critic și nervul polemic al cercetătorului. Pe lângă volumele respective, sunt trecute în revistă numeroasele manifestări culturale desfășurate în numele lui Eminescu împreună cu caietele respectivelor lucrări, comentatorii operei eminesciene împărțindu-și energia „între zelatori și delatori”. Referindu-se la „zeci și sute de cărți” scrise până acum despre Eminescu, autorul precizează că se va referi la „cele mai profunde dintre acestea”, arătându-și rezerva față de unele „proiecte românești” scrise, „probabil cu miza unei semnificări insolite a aspectelor care țin de biografia mai puțin intelectuală a lui Eminescu”. Tot aici intră și volumele de biografii erotice care contabilizează, cu pretenție de lucrări academice, performanțele de cuceritori ale unor poeți cum Blaga sau Radu Stanca, dar fără a fi citate ca atare, ci doar încondeiate cu calificativul „maculatură numai bună de dat la reciclat” (p. 11-12).

Opinia autorului este că: „Rămân îndeosebi acele analize care au încapsulat în subtextul lor sporul cognitiv anterior și au mers cu investigația mai departe” (p. 11). Mai exact și mai autoreferențial: „Un enunț care a devenit de multă vreme un poncif spune că adevărata exegeză eminesciană prezintă un fel de probă de foc, o încercare de maturitate a unui critic. O asemenea sentință pare să rămână în continuare neclintită atâta vreme cât ne asaltează producțiile silnice venite dinspre spirite fără orizont critic-cultural și care, finalmente, nu aduc vreun spor axiologic la cunoașterea scrierilor lui Eminescu” (p. 23). Trimiterea necesară oricărui exeget se orientează vectorial către „sfântul chivot” al manuscriselor, ce trebuie cercetat cu amănuntul, mai cu seamă că avem acum *Manuscrisele Mihai Eminescu*, vol. I-XXIV, ediția Eugen Simion, apărute între anii 2004-2009. Religiozitatea cu care autorul Ion Dur privește „lada cu manuscrise” lăsată de Eminescu în custodie lui Maiorescu și predată de critic „după vreo 18 ani” Academiei Române răzbate prin numirea sa drept „sfânt chivot” al românității (p. 28).

Detractorilor recentți, Ion Dur le adresează caracterizări intransigente: „Astfel că, după 1989, un convoi parcă nesfârșit de impostori morali, branșați îndeosebi la curentul de înaltă tensiune al corectitudinii politice emanat de gândirea leneșă, n-a putut trece de liziera gelatinoasă și urât mirositoare a conjecturii, a arguției ideologice ieftine, de partid, grile procustiene cu care au formulat anateme categorice și interdicții, unele dintre ele venind și dinspre personalități din spațiul izraelian” (p. 52).

În pofida altora, Ion Dur afirmă părerea că gazetarul Eminescu „a fost adeptul de drept și de fapt al analizei comparativ-istorice” (p. 31). Reținem afirmația: „Este indubitabil că Eminescu a fost tot atât de strălucitor, tot atât de nepereche și în publicistică. A avut, trebuie s-o spunem, harul vocațiilor paralele, har recunoscut de Călinescu sau Șerban Cioculescu, pentru a numi doar atât, altitudine spirituală contestată însă de alții (de pildă, Z. Ornea)” (p. 32). Pentru criticii străini, Eminescu „a fost și rămâne printre primele zece nume de personalități ale căror izbânzi culturale ne reprezintă cu adevărat în idiomul altor comunități spirituale” (p. 34).

¹ Vezi Ms. 2275 B, f. 91 r, M. Eminescu, *Opere, VIII, Traduceri, transcrieri, excerpte*. Ediție critică și prefață de Aurelia Rusu, note și comentarii de Aurelia Rusu și D. Petrovanu. (Editura Minerva, 1986), 50. Vezi și 66.

Interogației de la începutul cărții, preluată de la o anumită parte a criticii noastre actuale: „*Tot la Eminescu ați rămas?*”, Ion Dur îi răspunde fără echivoc: „la Eminescu se ajunge, nu se rămâne!” și se declară neatins de ceea ce, cu toată tristețea, Răzvan Codrescu denunță în critica românească prin expresia „Oboseala de Eminescu”¹.

De apreciat, în ciuda relativismului, poziția față cu moartea prematură a intransigentului Eminescu gazetarul, plasată în eternitate cu o metaforă-titlu de Ion Caraion despre George Bacovia: „cu un sfârșit tragic, se pare comandat ideologic de cei ostili gândirii sale jurnalistice, Eminescu nelineștește într-un sfârșit continuu” (p. 51).

Despre gazetarul politic Eminescu: „Fiind primul nostru mare gazetar politic, neegalat până acum de cei care i-au preluat tipul de discurs, Eminescu avea să topească în opera sa politică – într-un sincretism specific întemeierilor, printr-o metodă de investigație modernă și pe fondul unei obsesive filosofii a istoriei – reflecții care pot fi interpretate și ca elemente de sociologie politică (nu încă delimitată de știința sau arta politică) și, în egală măsură, de filosofie politică” (p. 79). Cercetătorul decelează, în viziunea eminesciană asupra muncii jurnalistului: „*munca și adevărul*, nimic altceva decât profesioni de credință ale gazetarului” (p. 88).

Pagini întregi tratează unele studii valoroase de eminescologie, cum sunt cele datorate Svetlanei Paleologu-Matta (*Eminescu și abisul ontologic*) sau cele ale lui Solomon Marcus („Eminescu – orizontul matematic”, *Invenție și descoperire*).

Despre bănuiala că semnele de slăbire a vânei poetice ar fi fost cauzate de orientarea Poetului spre studiul științelor urmat de sinteza filosofică: „Ecluză științifică în care intrase Eminescu în ultima parte a vieții era, în fapt, o inițiere în filosofie, întru creația meta-fizică” (p. 123). Despre încrederea în sprijinul gnoseologic oferit de lingvistică filosofului Eminescu, cel care, în locul unui „profesor onest”, preferă „un filolog, unul care să cunoască sanscrita, greaca sau latina” (p. 130); subliniată printr-un alt citat din manuscrise, parcă parafrazându-l pe acela de mai sus, despre adevăr: „Nu noi suntem stăpânii limbei, ci limba este stăpâna noastră” (Eminescu, mss 2275 B, f. 74 r – p. 132). Întâlnim pagini valoroase și despre arheul eminescian, „unul dintre conceptele fundamentale specifice proiectatei ontologii eminesciene” (p. 175).

În partea a doua, cu titlul „Gazetar cu «metod științific»” (p. 199-453), Ion Dur atrage atenția asupra necesarei abordări a *contextelor*, în cercetarea / interpretarea gazetăriei eminesciene: „contextul *elaborării*” și „contextul *receptării*” gazetăriei (p. 199). Firește, principiul se aplică studierii operei publicistice a oricărui gazetar, din toate timpurile. Ceea ce profesorul Dur și face, analizând, pe urmele lui Titu Maiorescu, evoluția statului de la principate electiv la o monarhie ereditară consolidată sub formă constituțională, într-un veritabil curs de istorie românească asezonată cu unele opinii judicioase ale cercetătorilor Lucian Boia sau Keith Hitchins.

Urmează o trecere în revistă a receptării operei eminesciene, de la posteritatea imediată trecând prin tradiționalismul începutului de secol XX, apoi naționalismul radical promovat de A. C. Cuza și extrema dreaptă interbelică, urmat de ideologia bolșevică și național-comunism. Concluzia pertinentă a eseistului Ion Dur este că: „O *autentică receptare*, una profesionistă, nu este însă posibilă dacă e făcută fără *lectura textelor*” (p. 245). Modelul este evident de sorginte eminesciană, de vreme ce se cunoaște râvna de-o viață a Luceafărului în căutarea surselor originare, a manuscriselor celor dintâi.

¹ Vezi Răzvan Codrescu, *Eminescu și credința* (Editura Lumea Credinței, 2013), 33.

Sine ira et studio se declară autorul și atunci când îi taxează pe contemporanii noștri cârcotași/denigratori (Cristian Preda și alții): „Să luăm aminte: Eminescu, declarat «rege al cugetării» de Maiorescu, unul din cei mai mari critici români, a ajuns să fie taxat drept incoerent de junii întorși din America sau Anglia, cu cercei în urechea stângă și amețiți de corectitudinea politică postmodernă” (p. 250). O precizare necesară: „Să îndepărtăm însă orice urmă de confuzie: vorbim de Mihai Eminescu ca *gazetar*, și nu de vreo conjuncție dintre acesta și poet” (p. 256).

Ion Dur se referă și la conservatorismul lui Eminescu, care deși a fost gazetar la oficiosul *Timpu* nu a făcut parte din Partidul Conservator. O nouă trecere în revistă, apoi, a receptării gazetarului Eminescu – „conservatorul progresist” cum spune Călinescu – în zilele noastre. Cu privire la „chestiunea evreiască”, autorul consideră că „la Eminescu ar putea fi vorba de antisemitism, ci mai degrabă, dacă e cazul, de *anti-iudaism*” (p. 330). E vorba de „o culpă mereu ambiguă” (p. 334).

Despre Eminescu, conchide criticul Ion Dur: „pentru a ști cu adevărat cine este, trebuie să-l cauți mereu și mereu – desigur, la locuința lui postumă: în bibliotecă” (p. 445). Și poziția finală, ireductibilă, a cercetătorului: „*Da, tot la Eminescu am rămas, dar la un alt Eminescu [...]* *Celălalt* Eminescu, cel pe care-l invocăm aici, este un creator cu adevărat original, cu un siaj al operei ce impune lizierele unui *înainte* și un *după*, un autor situat nu atât în bătaia aleatorie a *influențelor*, de orice natură ar fi acestea, ci un spirit ivit mai cu seamă dintr-un topos al *convergențelor* sau al *confluențelor* cu ceea ce s-a numit, pe bună dreptate, *gândire fondatoare*” (p. 450).

M. Eminescu. gânditor privat și gazetar cu „metod științific” este cartea care încununează, cum lamura, un program personal acerb al filosofului Ion Dur, autor și al volumelor: *De la Eminescu la Cioran*. 1996. Editura Scrisul Românesc; *Cinste și gramatică. De la Eminescu la Sandu Tudor. 9 lecții de gazetărie*. 2021. Editura Agnos; *Gramatică și cinste. De la Eminescu la Sandu Tudor. Opt lecții de gazetărie*. 2024. Editura Pro Universitaria.

Erudiția, calitatea spiritului critic și intransigența celui polemic, acribia documentară, claritatea argumentărilor împodobesc opera de eminescolog a profesorului Ion Dur, veritabil senior al culturii românești contemporane.

References:

- Dur, Ion. *M. Eminescu - gânditor privat și gazetar cu „metod științific”*. Junimea, 2024..
 Eminescu, M. *Opere*, VIII, *Traduceri, transcrieri, excerpte*. Ediție critică și prefață de Aurelia Rusu, note și comentarii de Aurelia Rusu și D. Petrovanu. Editura Minerva, 1986.
 Codrescu, Răzvan. *Eminescu și credința*. Editura Lumea Credinței, 2013.

BIONOTE:

MIHAI POSADA is a poet, essayist and publicist. Born in 1953, in Sibiu, graduated studies in Journalism and PhD (Doctor) in Philological Sciences of "Lucian Blaga" University of Sibiu, member of the International Association of Romanian Writers and Artists LiterArt XXI (Atlanta, Georgia, USA) – since 2003, also of Writers' Union of Romania, Sibiu Branch – since 2008, he is a member of the advisory board of the journal ORIGINS - ROMANIAN ROOTS (Lawrenceville, GA, USA) by one decade. Between 2001-2016, he was editorial secretary of *Tribuna*, the daily newspaper of Sibiu.

Flavia Kaba y Fernando Cid Lucas. *Trampolín. Manual para aprender español a través de su literatura*. Tirana: EDFA, 2024, 263 p. Recenzie de carte

ARTICLE HISTORY:

Received: 23.05.2025

Revised: 10.06.2025

Accepted: 15.06.2025

Available online: 09.07.2025

Darius-Aurelian DRAGOMIR-COZMA

Universitatea de Vest din Timișoara

darius.dragomir@e-uvt.ro

<https://doi.org/10.56177/eon.6.2.2025.art.16>

Title: „Flavia Kaba y Fernando Cid Lucas. *Trampolín. A Manual to Learn Spanish Through Its Literature*. Tirana: EDFA, 2024, 263 p. Book review”

ABSTRACT: In the age of digitalization, the instantaneous transmission and reception of information, and the essentialization of the message, teaching literature in the Spanish as a Foreign Language (ELE) classroom seems to pose ever more challenges for teachers. However, a teaching method like *Trampolín: A Manual for Learning Spanish Through Literature*, proposed by teachers Flavia Kaba and Fernando Cid Lucas, seems to make this task more enjoyable and even engaging. Through excerpts from classic or more recent literary works, the authors open the door to the study of Spanish literature and language, Hispanic culture and civilization, literary criticism, grammar, prosody, and paremiology through interactive and diverse teaching strategies. Through this proposed literary canon, the authors created a teaching ladder that allows students to advance from an A2 to a B1 proficiency level. *Trampolín: A Manual for Learning Spanish Through Literature* can serve as a support for a course in itself and as a complement to the Spanish curriculum at school and university.

KEYWORDS: Spanish classroom, Spanish literature, Spanish language, teaching of Spanish as a foreign language, Spanish paremiology, vocabulary exercises.

REZUMAT: În epoca digitalizării, a transmiterii și receptării instantanee a informației, dar și sub imperiul esențializării mesajului, predarea literaturii la orele de spaniolă ca limbă străină pare să ridice niște obstacole tot mai mari în calea profesorului. Cu toate acestea, un instrument didactic precum *Trampolín. Manual para aprender español a través de su literatura*, propus de profesorii Flavia Kaba și Fernando Cid Lucas, pare să facă mai plăcută și mai incitată această sarcină. Grație unor fragmente aparținând unor opere literare clasice sau mai recente, autorii deschid spațiul studierii literaturii și a limbii spaniole, a culturii și civilizației hispanice, a criticii literare, gramaticii, prozodiei și paremiologiei prin intermediul unor strategii didactice interactive și diversificate. Autorii au realizat, prin intermediul acestui adevărat canon literar pe care îl propun, o scară didactică pe care elevii și studenții să poată urca de la un nivel de competențe A2 până la B1. *Trampolín...* poate servi drept suport pentru un curs în sine, dar și drept auxiliar în cadrul curriculumului de limbă spaniolă de la nivel liceal și universitar.

CUVINTE-CHEIE: spaniola ca limbă străină, literatura spaniolă, limba spaniolă, predarea limbii spaniole, paremiologie spaniolă, exerciții lexicale.

Cu intenția clară a unei concilierii între literatură și învățarea unei limbi străine, autorii se apropie și de paradigmele literare și artistice vrând să reveleze elevului întreaga lume și civilizație hispanică, concepția deosebită față de realitate și de viață a acestor țări, astfel încât efortul de învățare să fie mai plăcut și mai susținut. Poate tocmai de aceea, în *Prezentarea* cărții, profesorul Liano Quezada de la Universitatea Catolică din Milano consideră potrivit să vorbească despre o exclamație de uimire, proverbială din perioada descoperirii Americii: *¡Cosas de encantamiento!*

Lucrarea are în mod măturisit o triplă intenție: să întocmească un canon literar care traversează epoci și teritorii diverse; să elaboreze o serie de exerciții de lexic și gramatică spaniolă, „solide și plăcute”, și să prezinte studenților o istorie a literaturii spaniole și hispanice, înfăptuind astfel o întâlnire între curriculumul de literatură și de limbă.

Chiar dacă autorii atrag atenția dintru început asupra faptului că studenții cărora le este destinată cartea ar trebui să aibă baze solide pentru a urma exercițiile, ne permitem să evidențiem faptul că strategia didactică adoptată funcționează cu succes, iar progresul dintre lecții se realizează treptat, astfel încât între nivelurile A2 și B3 se trece lin, cu totală naturaleză; doar materialele corespunzând nivelului C1 ar putea ridica anumite dificultăți; ceea ce și este perfect de dorit.

Autorii au conceput cartea ca pe o metodă didactică de predare a limbii spaniole pentru elevii și studenții albanezi, dar exercițiile nu lasă să se întrevadă această intenție decât în două situații, demonstrându-se a fi un manual cu valențe generale.

Din punctul de vedere al structurii, lucrarea se compune din 50 de unități/ lecții. Fiecăreia îi corespunde un autor și pornește de la una dintre operele sale literare sau, de cele mai multe ori, de la un fragment, ca bază pentru exercițiile propuse.

Autorii selectați nu se succed cronologic, ci în conformitate cu întrebuintarea ce li se poate da respectivelor texte din perspectiva didactică. Începem cu poeta Gloria Fuentes, aproape contemporană, urmată de Gonzalo de Berceo, Manrique, de Rojas, Garcilaso de la Vega, Cervantes, Góngora, Lope de Vega. Apoi Lorca și Cortázar, García Márquez și Allende vin înaintea lui Quevedo, Galdós, Zorilla, Béquier sau Sarmiento și încheiem cu Benedetti, Carmen Martin Gaité și Zafón.

Autorii se arată foarte grijulii și privitor la criteriul răspândirii geografice a scriitorilor și poezilor, reușind să confere vizibilitate aproape tuturor țărilor vorbitoare de limbă spaniolă sau cu moștenire culturală hispanică. Doar 31 dintre autori sunt din Peninsula. Dincolo de latino-americani atât de cunoscuți precum Borges, José Martí, Cortázar sau Alberti, apar filipinezul Claro María Recto y Mayo, columbianul Faciolince și autoarea din Guineea Ecuatorială María Angüe Osa, fapt care nu face decât să stârnească interesul și curiozitatea cititorului-elev.

Foarte atenți la detalii, Flavia Kaba și Fernando Cid Lucas nu uită să puncteze și în ceea ce privește reprezentarea tot mai accentuată a scriitoarelor; zece dintre texte aparținând unor femei din epoci și din teritorii diferite. Dincolo de recunoscutele reprezentante Pardo Bazán, Isabel Allende sau Gabriela Mistral beneficiem de prezența unor texte ale unor autoare foarte speciale precum Victoria Coronado, mexicanca Juana de Santillana, contemporanele Carmen Martin Gaité, María Angüe, Almudena Grandes sau Julia Navarro.

Și reprezentarea genurilor literare este destul de echitabilă, conferind aproape aceeași greutate atât versurilor cât și prozei sau teatrului. În plus, autorii cărții surprind prin niște alegeri total neașteptate. Avem haikú-urile lui Borges și dubla prezență a lui Becquer, în calitate de poet și prozator, *Hombres necios* de Juana de Santillana, *Ekomo* de María Angüe, *Instrucción de la mujer* al Gabrielei Mistral, *Corazón helado* de Almudena Grandes, reportajele de război ale doamnei Navarro sau poemele lui Mario Martín Gijón, care împart spațiul cărții cu fragmente din opere clasice din literatura spaniolă precum *El sí de las niñas*, *La regenta*, *Don Juan Tenorio*, *El burlador de Sevilla* sau *La Casa de Bernarda Alba*, *La Celestina*, *Las coplas a la muerte de mi padre*, *Doña Perfecta* și *Las cartas marruecas*, între altele.

Lecțiile se divid în patru componente a căror importanță rezultă din posibilitățile diverse de a utiliza materialul în scop didactic: o scurtă biografie a respectivului autor, un portret

(pictură, fotografie sau caricatură), textul canonic propus și exercițiile. Acest ultim element se compune în general din șase sau șapte exerciții, o singură dată opt și rare ori doar cinci.

Biografiile constituie un material foarte valoros menit să fructifice ocazia și să provoace o discuție despre elemente de cultura și civilizație. Ne întâlnim astfel cu exilul, prizonieri politici, cu autori care au jucat un rol semnificativ în diplomatie sau în administrație, cu militari. Uneori profesorii Kaba și Cid Lucas își propun chiar să stârnească publicul cititor sau studentesc cu elemente surprinzătoare din biografia autorilor aleși: precum comportamentul excentric al Carolinei Coronado, suferindă de catalepsie, îngrozită de moarte, dar care totuși păstrează în casă resturile pământești ale soțului său, deși nu acesta fusese muza masculină a creațiilor sale; biografia devine și mai incitantă când aflăm că autoarea era mătușa cunoscutului autor Gómez de la Serna. Biografiile pot prilejui discuții culturale asupra condiției acelor *conversos*, asupra *machismului*, fie el al unui donjuán sau cel din contextul violenței domestice contemporane după cum o reflectă Roberto Bolaños.

Ca regulă generală, primul exercițiu pune în valoare planul lexical cel mai apropiat. De exemplu, identificarea elementelor lexicale specifice romantismului din text sau cele privitoare la vestimentație, latinismele ori motivele literare, limbajul iubirii sau lexicul marinăresc. Alteori, studentul trebuie să realizeze, urmând exemplul textului dat, descrierea serbărilor prilejuite de hramul bisericii ori să își descrie orașul, să caute informații despre operele autorului vizat și să folosească conectori de discurs în prezentarea acestora. Trebuie să identifice în texte elemente de lexic filipinez ajunse în spaniolă, dar și pe cele spaniole transmise în limbile locale; folosirea onomatopeelor. În alte lecții trebuie urmărite evidențierea elementelor de caracterizare a Bernardei Alba și a fiicelor sale, sau pe cele ce le sunt specifice în parte lui Don Quijote și Sancho Panza.

Scrie o scrisoare unui prieten, scrie o poezie de dragoste, descrie unele tradiții locale, cum a fost dictatura în (Albania) țara ta, scrie o scrisoare Gabrielei Mistral pentru a-i povesti care este condiția femeii astăzi și cum a evoluat educația lor, ca răspuns la textul literar dat; sunt unele dintre sarcinile creative propuse.

Autorii nu lasă deoparte nici predarea termenilor specifici criticii literare ori prozodiei și încurajează studenții să identifice și să folosească metafore, hiperbole, epitete etc.

De asemenea, exercițiile de gramatică se bucură de un loc special, începând cu conjugările unor verbe, corectarea unor texte greșite, alegerea variantelor corecte, transformarea stilului direct în indirect, mutarea acțiunii din prezent în trecut, folosirea subjonctivului, aplicarea regulii lui „și condițional” etc.

Dar spațiul cel mai generos este cel consacrat lexicului, iar autorii urmăresc întotdeauna să lege *cuvântul nou* de autorul fragmentului literar din lecția respectivă. În acest fel, studentul își va aminti mereu anumite cuvinte în relație directă cu un anumit autor, cu atât mai mult cu cât exercițiile solicită și traducerea în limba maternă a elevului. Astfel *colina*, *sendero*, *álamo*, *sombrío*, *aguda*, *oscurecer*, *espina*, *polvoriento* vor rămâne mereu în memorie lagați de Machado. *Pozo*, *molino*, *ajuar*, *refajos*, *nacer con posibles*, *embozo*, *envenenada*, *queja* vor aminti mereu de Bernarda alba. *Rehusar*, *legua*, *caserío*, *tamboril*, *rustico*, *ladino*, *libación* vor rămâne în memorie cu amintirea operei Pazos de Ulloa; ca să menționăm doar câteva exemple.

Antonimele, arhaisme sau neologismele sunt și ele vizate de o serie de exerciții.

Din punct de vedere tehnic, există exerciții care solicită o activitate pe perechi, altele pe grupe, *panel-uri* de dezbateri sau *tribunale*.

În unele cazuri, este nevoie să apelăm la un complement muzical pentru a putea aprecia impactul unor versuri care au depășit limitele genului literar, precum *Yo soy un hombre sincero/ De donde crece la palma* (aparținând lui José Martí) utilizate în melodia *Guantanamera*; sau pentru *La canción del pirata* (scrisă de Espronceda) interpretată de grupul rock *Tierra Santa*, din anii '90-2000.

Cu toate acestea, niște exerciții cu adevărat deosebite pentru cititor, și cu atât mai mult pentru studenți, ar fi cele din aria paremiologiei, completarea și descifrarea unor proverbe direct relaționate cu textul lecției. Desigur, strategia didactică ne împinge și spre traducerea

acestora, înțelegerea lor explicarea, căutarea unui echivalent în limba maternă, ceea ce ne va conduce spre o întreagă discuție legată de limba spaniolă și de tradiții. Întâlnim proverbe comune, precum *El habito no hace al monje* sau *Un clavo saca a otro clavo*, dar majoritatea sunt deosebite cum ar fi *A enemigo que huye, puente de plata* ori *Oveja que bala bocado que pierde*, *Desnudar un santo para vestir otro*, *Tener más puertas que Calleja*, *Por el interés te quiero Andrés*, *No es tan fiero el león como lo pintan*, *Cada maestrillo tiene su librillo*.

O pată de culoare este reprezentată chiar de ilustrație, putând oricând constitui un subiect de dezbatere în sine. Avem portretul lui Quevedo pictat de Pacheco, socrul lui Velázquez; portretul lui Moratín pictat de Goya; caricaturi ale lui Galdós, Cortázar, García Márquez sau Borges; Machado pictat de Sorolla, iar Adolfo Bécquer apare portretizat chiar de fratele său Valeriano.

Trampolín... poate fi considerat, deși colectivul e complet diferit, drept o continuare și o completare al manualului *Literatura en práctica. Retos profesionales de lectura, traducción y edición en la era digital, manual y cuaderno de actividades*, realizat în 2021-2024, în cadrul Programului Erasmus+, de către profesori de la universități din Slovenia, România, Serbia și Spania, a cărui privire se îndreaptă mai degrabă spre perspectiva literară, de critică literară, de evoluție a literaturii, strategii auctoriale etc., abordând, într-o formă similară celei din *Trampolín...*, o strategie a instantaneului lecturii și studiului creațiilor literare, pariind pe fragmente-cheie care să reușească să *facă reclamă* întregii opere, pentru ca un cititor fugitiv, precum studenții, să îndrăznească să aprofundeze lectura.

Mulțumită tuturor acestor aspecte, *Trampolín. Manual para aprender español a través de su literatura* se dovedește a fi esențial pentru cursurile de spaniolă, ca limbă străină, fie la nivel preuniversitar, în cadrul liceelor cu profil bilingv și intensiv, fie pentru cursurile universitare. Lucrarea demonstrează cum ne putem apropia de literatură și de predarea limbii și a literaturii prin intermediul unor strategii dinamice, active, surprinzătoare, care mizează pe deprinderi și abilități preexistente ale studentului cu intenția îmbunătățirii nivelului de cunoaștere și utilizare a limbii spaniole.

BIONOTE:

DARIUS AURELIAN DRAGOMIR COZMA is a graduate of the Faculty of Letters and History, in Spanish Language and History at the West University of Timisoara. He completed a master's degree at the School of Advanced European and Comparative Studies of the same university. He is a translator and professor of Spanish. He is currently continuing his doctoral studies in the field of translation studies where he is preparing a paper on Some Spanish Literary Translations into Romanian in the 19th Century, under the guidance of PhD university professor Georgiana Badea from the West University of Timișoara.